సెప్టెంబర్ – 2017

₹20

దక్కన్ ల్యాండ్

సామాజిక రాజకీయ మాసపత్రిక

DECCAN LAND, HYDERABAD

61

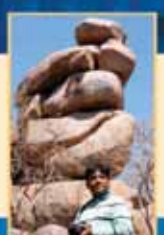

6వ వసంతంలోకి

తెలంగాణ భాషా దినోత్సవం సందర్భంగా

కాళోజీ ప్రత్యేక సంచిక

2017 September

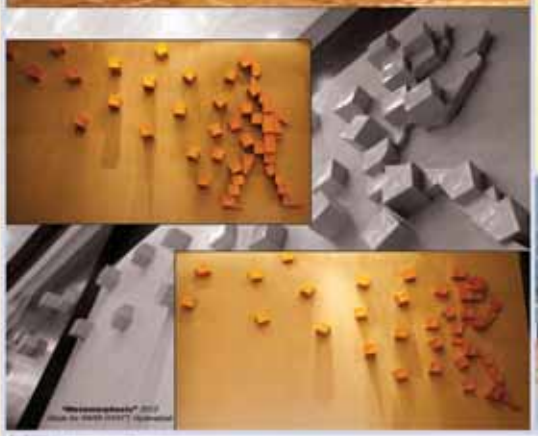

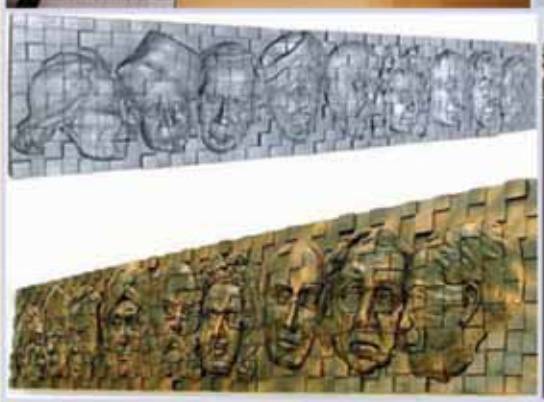

Artist: **M.V.RAMANA REDDY**

కళ అనేది కళాత్మక వస్తువును రూపొందించడం మాత్రమే కాదు అనేది వీరు నమ్మిన సూత్రం. అదే వీరిని ప్రఖ్యాత చిత్రకారుడిగా చేసింది. వివిధ మెటీరియల్స్‌ను ఉపయోగించి టు, త్రీ డైమెన్షనల్ కళారూపాలు సృష్టిస్తుంటారు. తెలంగాణ ఉద్యమంలో పాల్గొనడంతో పాటుగా, స్వరాష్ట్ర పునర్నిర్మాణంలోను

ఎం.వి.రమణారెడ్డి

తన వంతు తోడ్పాటును అందిస్తున్నారు.

ప్రత్యేక కథనం లోపలి పేజీల్లో

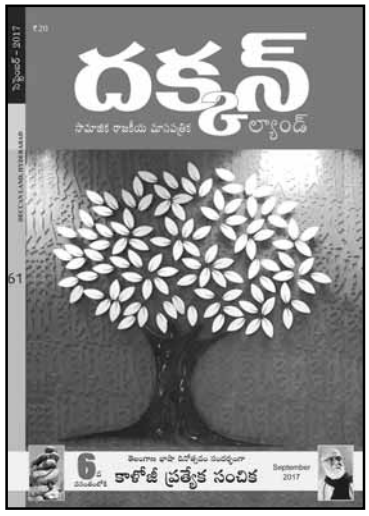

టు డీ.. త్రీ డీ... ఎస్‌డీ!

చిత్రకారులు టుడీ..త్రీడీల్లో తమ చిత్రాలను చిత్రించడంలో పెద్ద గొప్పదనం ఏమీ లేదు...వాటికి తోడుగా సోషల్ డైమెన్షన్‌ను అందించడమే వారికి సామాజిక చరిత్రలో సైతం స్థానం లభించేలా చేస్తుంది. తెలంగాణ ఉద్యమం సందర్భంగా రమణారెడ్డి లాంటి తెలంగాణ చిత్రకారులెందరో తమ కళతో ఉద్యమానికి చేయూతను అందించారు.

TELANGANA
RESOURCE CENTRE

"CHANDRAM" 490, St.No. 12, Himayatnagar, Hyderabad - 500 029.
Fax: 040-27635644, Mobile: 9030626288
E-mail: deccanlandindia@gmail.com website : www.deccanland.com

ప్రత్యేక సంచిక అద్భుతం

ఇటీవలి కాలంలో మరే మాసపత్రిక నుంచి రాని రీతిలో ఒక అద్భుత సంచిక దక్కన్‌ల్యాండ్ నుంచి వచ్చిందని చెప్పడంలో అతిశయోక్తి లేదు. చదివి పదికాలాల పాటు భద్రపర్చుకోవాల్సిన సంచికల్లో ఒకటిగా ఇది రూపుదిద్దుకుంది. ఇంత చక్కటి సంచికను అందించిన మీకు అభినందనలు **– ఎ. నూతన ప్రవలిక, హైదరాబాద్**

❖ ❖ ❖

ప్రతిధ్వనించిన తెలంగాణ గొంతుక

ఆరు దశాబ్దాలుగా మూగబోయిన తెలంగాణ గొంతుక ఉద్యమ కాలంలో గొంతు పెగల్చుకుంది. గత మూడేళ్ళుగా తెలంగాణ ఆర్థిక, సామాజిక రంగాల్లో ఎన్నో మార్పులు చోటు చేసుకుంటున్నాయి. అలాంటి మార్పులకు అద్దం పడుతూ, రావాల్సిన మార్పులను సూచిస్తూ, గత వైభవాన్ని ప్రతిబింబిస్తూ ప్రత్యేక సంచిక వెలువడడం హర్షణీయం. ఇలాంటి మరెన్నో ప్రత్యేక సంచికలను దక్కన్‌ల్యాండ్ వెలువరించాలని ఆశిస్తూ...

– అందె వెంకట చైతన్య, కరీంనగర్

❖ ❖ ❖

చరిత్ర, సంస్కృతిలపై కొత్త వెలుగులు

కొన్ని దశాబ్దాలుగా తెలంగాణ చరిత్ర, సంస్కృతి, సాహిత్యం లాంటి అంశాలు మరుగున పడిపోయాయి. వాటిని వెలుగులోకి తెచ్చే రీతిలో ప్రత్యేక సంచిక వచ్చింది. అరవయ్యవ ప్రత్యేక సంచిక మాలో ఎన్నో జ్ఞాపకాలను తట్టిలేపింది. వివిధ అంశాలపై భవిష్యత్ కార్యాచరణకు వెలుగురేఖగా నిలిచింది. ఇదే విధమైన ఒరవడిని ఇక ముందు కూడా కొనసాగిస్తూ మరెంతో కాలం దక్కన్‌ల్యాండ్ నిరాటంకంగా వెలువడాలని ఆశిస్తున్నాం.

– ఎం. సూర్యారావు,
సంగారెడ్డి

'ఆలోచనాత్మక రచనలకు ఆహ్వానం'

సరికొత్తదనంతో సృజనాత్మకతను వెల్లివిరిస్తూ సామాజిక విలువలను ప్రతిపాదించే విధంగా ఉండే విభిన్న ప్రక్రియలలోని రచనలను రచయితల నుండి సాదరంగా ఆహ్వానిస్తున్నాం. సమకాలీనతతో పాటు మానవీయ విలువలు, చైతన్యం, కవితాత్మకతతో కూడిన కవితలు, కథలు, వ్యాసాలు, స్ఫూర్తిదాయక గ్రంథాల పరిచయాన్ని, ప్రయోగాత్మకమైన వస్తు, శిల్ప సంబంధమైన రచనలపై విశ్లేషణలను, జిల్లాల సంగ్రహ చరిత్రలపై లిఖించి భద్రపరచుకోదగిన పరిశోధనాత్మక అంశాలను, సామాజిక స్పృహ కలిగిన కథనాలు, సాహిత్య, సాంస్కృతిక, చారిత్రక, ప్రజాపక్ష రాజకీయార్థిక, సామాజిక కోణాలపై జరిగే జాతీయ, రాష్ట్ర సదస్సులు, సమ్మేళనాలు, సమావేశాల సంగ్రహ నివేదికలను పంపవలసిందిగా విజ్ఞప్తి చేస్తున్నాం. నిపుణతతో కూడిన ప్రామాణిక అంశాలను అందించడం ద్వారా ఆయా అంశాలపై, సమస్యలపై, పరిష్కార మార్గాలపై పాఠకులకు అవగాహన పెంపొందించాలన్న 'దక్కన్ ల్యాండ్' లక్ష్యంగా మీరు మీ రచనల ద్వారా భాగస్వాములు కావాలని మా కోరిక. సమగ్ర అంశాల విశ్లేషణా వేదికగా ఈ మాస పత్రికను తీర్చిదిద్దాలని జరుగుతున్న కృషిలో మీ రచనా సహకారం బలమైన తోడు కావాలని మా ఆకాంక్ష. సదా మీ సహకారాన్ని ఆశిస్తున్నాం.

రచనలు పంపవలసిన చిరునామా:
ఎడిటర్, దక్కన్ ల్యాండ్ (మాసపత్రిక),
చంద్రం, 3-6-712/2,
స్ట్రీట్ నెం. 12,
హిమాయత్‌గర్ హైద్రాబాదు-500029, తెలంగాణ
m : 9030626288,
ఫ్యాక్స్ : 040-27635644
E-Mail: deccanlandindia@gmail.com
website: www.deccanland.com

ఆన్‌లైన్ ద్వారా దక్కన్ ల్యాండ్ చందా చెల్లింపు

దక్కన్‌ల్యాండ్ బ్యాంకు ఖాతా వివరాలు

Name :	DECCAN LAND
Kotak Account No:	7111218829
Bank :	KOTAK MAHINDRA BANK
IFSC Code :	KKBK0000555
Branch Code :	000555
MICR Code :	500485007

త్రిమూర్తులు

ఆవరించిన అంధకారంలో అవతరించి
చైతన్యపు కిరణమైనవాడు బాపూజీ
కమ్ముకున్న చిమ్మచీకటిలో ఉదయించి
ఘీంకారపు రణమైనవాడు నేతాజీ
చుట్టుముట్టిన నిశిరాతిరిలో జన్మించి
స్వతంత్ర చరణమైనవాడు కాళోజీ

– కోటం చంద్రశేఖర్
m: 9492043348
e:pavansky@gmail.com

దక్కన్ ల్యాండ్

సామాజిక, రాజకీయ మాసపత్రిక

సంపుటి: 6 సంచిక : 1 పేజీలు : 84

సెప్టెంబర్- 2017

సంపాదకులు

యం. వేదకుమార్

9848044713

editordeccan@gmail.com

స్పెషల్ కరస్పాండెంట్

కె. ప్రభాకర్

8106721111

సర్క్యులేషన్

హెచ్. మోహన్‌లాల్

వాణిజ్య ప్రకటనలు

9030626288

ఫొటోగ్రాఫర్

టి.స్వామి

8374995555

కవర్‌పేజీ ముఖచిత్రం

ఎం.వి. రమణారెడ్డి ఆర్టిస్టు

చిత్రాలు

కూరెళ్ల శ్రీనివాస్

9849543728

layout & composing @

CHARITHA IMPRESSIONS

printed @ **DECCAN PRESS**

ఆజామాబాద్, హైదరాబాద్-500 020.

కార్యాలయ చిరునామా

TELANGANA RESOURCE CENTRE

DECCAN LAND

"CHANDRAM"

3-6-712/2, St.No. 12, Himayatnagar,

Hyderabad - 500 029 Telangana

Mobile: 9030626288 Fax: 040-27635644

E-mail: deccanlandindia@gmail.com

website : www.deccanland.com

కృతజ్ఞతలు

దక్కన్ ల్యాండ్ మాసపత్రిక ఈ సంచికలో సాహిత్యం విభాగంలో సలహాలు, సూచనలు అందించిన **డా॥ ఎస్. రఘు**కు మా కృతజ్ఞతలు.

లోపలి పేజీల్లో...

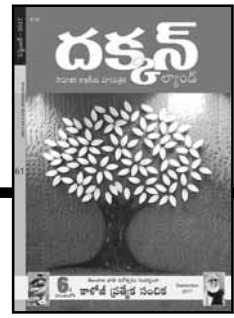

భాషలో తెలంగాణ పరిమళం నింపాలి! ..... నందిని సిధారెడ్డి 8

సురవరం కథలు ఆధునికతకు ఆహ్వానపత్రికలు ..... సుంకిరెడ్డి నారాయణరెడ్డి 9

17 సెప్టెంబర్.. ఒక మైలురాయి మాత్రమే! ..... దక్కన్ న్యూస్ 11

గౌడపురాణం ప్రదర్శకులు - గౌడజెట్టీలు ..... గడ్డం వెంకన్న 13

పచ్చడా పచ్చడా నై నై - బచ్చాల్ బచ్చాల్ సైసైరే!! ..... పరవస్తు లోకేశ్వర్ 15

తెలంగాణ ప్రాచీన చరిత్ర ..... దెమె రాజారెడ్డి 17

హన్మకొండ, వరంగల్లులు జైన విద్యాకేంద్రాలే ..... శ్రీరామోజు హరగోపాల్ 20

తెలంగాణ నాటక వెలుగు రేఖలు ..... డా.జె. విజయ్‌కుమార్జీ 22

డా॥ సుద్దాల అశోక్‌తేజ పాటలు ..... అంబటి వేకువ 24

చిన్న జిల్లాలు సామాజిక పరివర్తన సాధనాలు ..... డా॥ దాసరి శ్రీనివాసులు 28

దక్కన్ నవాబీ క్రికెట్ వెలుగులు ఎక్కడ? ..... ఎం.డి.కరీం 30

సినారెను ఆవిష్కరించిన ఉస్మానియా జాతీయ సదస్సు ..... తిరునగరి శ్రీనివాస్ 31

అప్పడప్పడు-2 ..... బి.నర్సింగరావు 33

కెమెరా 'కన్ను' ముఖ్యం ..... కిరణ్ 37

అన్నిటికీ అంతర్జాతీయ హబ్‌గా తెలంగాణ ..... దక్కన్ న్యూస్ 39

చిత్రలేఖనంలో సోషల్ డైమెన్షన్ ..... సృజన్ 47

పలు భాషల కలయిక - భాషా మనోజ్ఞత ..... గూడూరు మనోజ 49

అమ్మ భాసనే కాళోజీ - భాష ..... నాగిళ్ళ రామశాస్త్రి 53

కాళోజీ రచనల్లో భాష ..... డా॥ నలిమెల భాస్కర్ 55

కాళోజీ భాషాదృక్పథం ..... డా॥ తూర్పుమల్లారెడ్డి 60

ప్రజాకీయకేతనం ..... వి.ఆర్.విద్యార్థి 62

మనమాట ..... చింతపట్ల సుదర్శన్ 64

అంగీకారం ..... మానస ఎండ్లూరి 65

తెలంగాణ తెలుగు కథ - ప్రాతినిధ్యం: స్థూలావగాహన ..... డా.ఎకె.ప్రభాకర్ 69

హైదరాబాద్‌లో మూన్-మూన్ సిస్టర్స్ ..... హెచ్. రమేష్‌బాబు 75

ఒక సబాల్టర్న్ దృక్కోణం ..... సంగిశెట్టి శ్రీనివాస్ 76

పుస్తక సమీక్ష ..... డా.ఎస్.రఘు 80

'దక్కన్ ల్యాండ్'లో అచ్చవుతున్న రచనలలో వ్యక్తమవుతున్న అభిప్రాయాల నిన్నింటితో సంపా దకులకు ఏకీభావం ఉండాల్సిన అవసరం లేదు. 'దక్కన్ ల్యాండ్'ను ప్రజాస్వామిక అభిప్రాయ వేదికగా, ప్రజాపక్ష రాజకీయార్థిక, సామాజిక విశ్లేషణావేదికగా తీర్చిదిద్దాలన్నదే మా సంకల్పం. అందుకు అనుగుణంగానే అన్ని రకాల అభిప్రాయాలకు, భిన్నాభిప్రాయాలకూ స్థానం కల్పించాలన్నది మా ఉద్దేశం.వివిధ రంగాల్లో నిపుణుల రచనలను అందిం చడం ద్వారా ఆయా అంశాలపై, సమస్యలపై, పరిష్కార మార్గాలపై పాఠకు ల్లో అవగాహన పెంపొందించడమే **'దక్కన్ ల్యాండ్'** లక్ష్యం.

నిరుపేదలకు

న్యాయం – న్యాయంగా సర్వులకూ
సులభ సాధ్యం కావాల్సిందే
అర్హులందరికీ న్యాయం – సమయానికి చెంది తీరాల్సిందే
దూర తీరాలకూ – కుగ్రామాలకూ విసిరినట్లున్నవారు
న్యాయస్థానాలకు సత్వరం చేరుకోజాలనట్టివారు
శాపగ్రస్తులైపోరాదు... న్యాయఫలాలకు దూరంగా –
దక్కక కుమిలి పోరాదు ఉత్తమ రాజ్యాంగ
విలువల్నమాంతంగా!

తూనికలకూ – కొలతలకూ న్యాయం
ఎంతో అతీతమైనది
అసంత నిధి నిక్షేపాల్లోకీ న్యాయం
అనన్యసామాన్యమైనది
వాయిదాల వెంట వాయిదాలే అన్నట్టుగా
జీవిత కాలాల పాటు అలస్యమైనంత వరకు
అంతో – ఇంతో, ఎంతో – కొంతో –
బతికుండగానే లభ్యం కానంత వరకు
చట్టాలకు మాత్రమే చుట్టంగా మిగిలిపోయి
చచ్చినా అర్థించేవారికి అందనంత వరకు
న్యాయం – న్యాయమెట్లా అవుతుంది?
అంతా ముగిసిన పిదప దక్కినా
ఫలితమెట్లా దక్కినట్లౌతుంది?

అందుకే – అనివార్యంగా...
అన్యాయాల్ని బోనెక్కిస్తూ అదనకు –
దక్కి తీరాల్సిందే నిరుపేదలకు!!

– వేణు సంకోజు, m: 9948419881
e:venusankoju@gmail.com

బాస

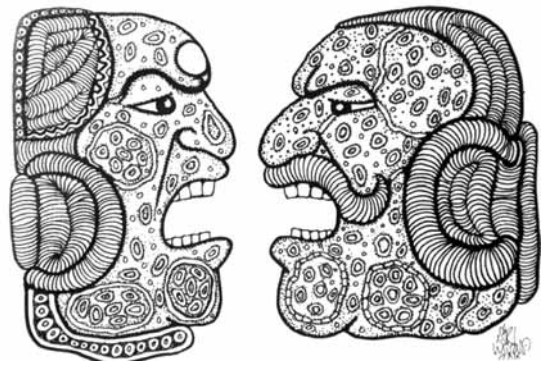

ఎవల మాట వాల్ల భాష
ఎవల భాష వాల్లకు భూషణం
పరాయి గొంతుకలకది మాండలీకం

తీరు తీరుపదాల పూలసొగసులు
పలుకుబడులుగా అల్లుకున్న పదబంధాలు
జీవిత వృక్షం తీరుగా మాటల మకరందం
పదం వాక్యం నేలనేలకూ ఏకేరే

నేను మాటలు నేర్పింది నాతల్లిభాష
నేను పాటలు కట్టింది నా మ్యానమామ భాష
నేను మాట్లాడుతున్నది నా భూమి భాష
నేను రాస్తున్నదంతా నా ఊరి భాష

మేమిద్దరం సడ్డుకులం, వాల్లు తోడల్లుండ్లు
వీల్లిద్దరు యారండ్లు, వాల్లు తోటికోడల్లు
ఈమె నా బిడ్డ, ఆమె నీ కూతురు
ఒక వెలుగు రెండు తీగలు మూడు పువ్వులు

మనుషుల పోలికలు మారినా మానవులే
మాటల యాసలు మారినా భాషనే

కతలు కైత్వం కన్నీళ్ళు కష్టాలు
కాలుకు ముల్లు గుచ్చితే అవ్వా! అన్నట్లే
రాతలు కోతలు గాథలు ఘసందై భాసలనే

భాషణం ఒక వ్యక్తిత్వ పరిమళం
మడికట్టుల్ల అలికిన ఇత్తవాలే పెరిగిన మొలకలు
మాట్లాడుతున్న మాటలే కవిలికట్టుల అక్షరాలు

– అన్నవరం దేవేందర్, m: 9440763479
e: annavaramdev@gmail.com

కాళోజీ స్ఫూర్తిగా... తెలంగాణ బాటలో...

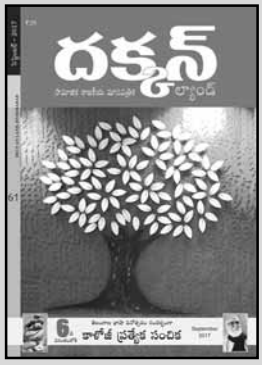

సెప్టెంబర్ 9!

చరిత్రలో సువర్ణాక్షరాలతో నిలిచిపోయే రోజు. తెలంగాణ ప్రజాకవి, మహాకవిగా పేరొందిన కాళోజీ పుట్టినరోజు. ఒక జాతిని లక్ష్యసాధనలో ఉత్తేజితం చేయడంలో ఆయా చారిత్రక సందర్భాలకు అనుగుణంగా వివిధ వ్యక్తులు శక్తులుగా మారుతుంటారు. అలాంటి వారిలో కాళోజీ ఒకరు. భారత స్వాతంత్ర్య ఉద్యమం తరహాలోనే తెలంగాణ ప్రత్యేక రాష్ట్ర సాధన ఉద్యమం కూడా సుదీర్ఘ కాలం సాగింది. ఆరు దశాబ్దాల పాటు సాగిన ఈ పోరాటానికి ఆటపాటలు, కథలు, కవితలే ఆయుధాలుగా మారాయి.

మలిదశ ఉద్యమంలో తెలంగాణ పోరాటానికి ప్రాణం ఇచ్చింది పాట అనడంలో అతిశయోక్తి లేదు. ఒక్కో పాట లక్షలాది లాఠీలు, తూటాలను ఎదురొడ్డి నిలిచింది. ఇదే సందర్భంలో మలిదశ ఉద్యమానికి ముందు, ప్రత్యేకించి తెలంగాణ ఉద్యమ పాట ఇంత విరివిగా లేని కాలంలో, కవిత్వం కూడా ఇంతటి కీలకపాత్రను పోషించింది. నివురు గప్పిన నిప్పులా ఉద్యమం రగిలేందుకు అవసరమైన సాహితీ సంపత్తిని అందించింది. అందుకు బీజం వేసిన వ్యక్తుల్లో మహాకవి కాళోజీ ఒకరు. అందుకే ఆయన పుట్టిన రోజును తెలంగాణ భాషా దినోత్సవంగా తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ప్రకటించింది.

తెలంగాణ కవిత్వానికే కాదు ....'దక్కన్' కవిత్వానికి కూడా కాళోజీ ప్రాతినిధ్యం వహించారు. ఆయన రాసిన తెలంగాణ కవితల్లో కన్నడ, మహారాష్ట్ర పదాలు అలవోకగా ఇమిడిపోయేవి. తెలంగాణతో విడదీయలేనిరీతిలో సమ్మిళితమైన కన్నడ, మహారాష్ట్ర భాష, చరిత్ర, సంస్కృతిని ఆ కవిత్వంలో మనం చూడవచ్చు. అదీ దక్కన్. భాషలు, ప్రాంతాలుగా వేరైనప్పటికీ వివిధ కళలు, కళారూపాలు లాంటి వాటిల్లో దక్కన్ సంస్కృతి మాత్రం అలా కొనసాగుతూనే ఉంది. దక్షిణ భారతదేశానికి ప్రతీకగా నిల్చిన ఈ సంస్కృతిని అలా కొనసాగించుకోవాల్సిన అవసరం ఉంది. అందుకు ఒక మాసపత్రిక ఉంటే బాగుండుననని సరిగ్గా ఐదేళ్ళ క్రితం తెలంగాణ రిసోర్స్ సెంటర్ (టిఆర్‌సి) సంకల్పించింది. అలా వెలువడిందే దక్కన్‌ల్యాండ్ మాసపత్రిక. ఈ మాసపత్రిక ఆవిష్కరణ సెప్టెంబర్ 9న జరిగింది. అదీ మన కాళోజీ పుట్టిన రోజున. ఈ సందర్భంగా మరింత సాహిత్య స్ఫూర్తిని పెంచాలని నిర్ణయించుకున్నాం. 60వ సంచిక నుండే ఆ ప్రయత్నాన్ని ప్రారంభించాం.

ఒక వైపున తెలంగాణ గోస ...మరో వైపున దక్కన్ సంస్కృతి ... ఈ రెండు అంశాలు ఇరుసుకు రెండు చక్రాలుగా సామాజిక, రాజకీయ, సాంస్కృతిక మాసపత్రికగా దక్కన్‌ల్యాండ్ వెలువడుతోంది. తెలంగాణ గోస తీరేందుకు తెలంగాణ పునర్నిర్మాణం జరగాలి. రాజకీయాలకు అతీతంగా ప్రతీ ఒక్కరూ అందులో పాల్గొనాలి. అదే విధంగా దక్కన్ సంస్కృతి....మరీ ముఖ్యంగా తెలంగాణ భాషకు సంబంధించి కవులు, రచయితలు ఏకతాటిపైకి రావాల్సి ఉంది. తెలంగాణ భాషను మరింత వ్యాప్తి లోకి తెచ్చేందుకు తీసుకోవాల్సిన చర్యలపై ఏకాభిప్రాయానికి రావాల్సిన అవసరం ఉంది. ఈ మహత్తర కృషిలో వివిధ విశ్వవిద్యాలయాలు, అకాడమీలు, ఇతర స్వచ్ఛంద, ప్రభుత్వ, ప్రైవేటు సంస్థలు, మీడియా సంస్థలు లాంటివాటన్నింటినీ కూడగట్టుకొని ముందుకు వెళ్ళాల్సిన అవసరం ఉంది. అలా జరగాలని ఆశిస్తూ...

(యం. వేదకుమార్)
ఎడిటర్
editordeccan@gmail.com

భాషలో తెలంగాణ పరిమళం నింపాలి!

కావ్య భాష అనాదిగా జనసామాన్య భాషకు తరచుగా దూరంగా ఉంటూ వచ్చింది. తెలంగాణ భాషను మాండలికంగా గుర్తించడం వల్ల తెలంగాణ భాషకు భాషలో, సాహిత్యంలో సముచితమైనటువంటి గౌరవం, స్థానం లభించలేదు. కవిత్వంలో తెలంగాణ భాష ప్రయోగించ డానికి చాలా మంది రచయితలు ఆసక్తి కనబర్చలేదు. సురవరం ప్రతాపరెడ్డి తెలంగాణ భాషలో సీసపద్యం రచించి ఒక వినూత్న ప్ర యోగం చేశారు. కవిత్వంలో తెలంగాణ భాషను అత్యధికంగా ప్రయోగిం చిన కవి ప్రజాకవి కాళోజీ మాత్రమే.

భాష అంటే భావప్రసారానికి సాధనమే గనుక ఒక ప్రాంతపు యాసను ఆధిక్యంగా గుర్తించడం, మరొక ప్రాంతపు భాషను న్యూనతగా, తక్కువస్థాయిగా భావించడం సరైన పద్ధతి కాదని, అది భాషా ప్రయోగంలో న్యాయమైనది కాదని కాళోజీ నిరంతరంగా వాదించారు. అన్ని ప్రాంతా ల సామాన్య ప్రజలు మాట్లాడే భాష కవిత్వంలోకి ఎక్కువలసి ఉందని తపన పడ్డారు. ఆ భావోద్వేగం లోనే కోస్తా ఆధిపత్య జిల్లాలకు, ఆధిపత్య కులాలకు సంబంధించిన భాష తెలుగు భాషగా చలామణి అవుతున్నదని విచారం వ్యక్తపరిచారు.

రెండున్నర జిల్లాలదే దండి భాష అయిన పుడు తక్కినోళ్ళ నోళ్ళ యాస తొక్కి అణచబడ్డప్పు డు ప్రత్యేక రాజ్యం పాలు అడగక తప్పదు మరి అని భాషలో కొనసాగు తున్న వివక్షను నిరసించడంతో పాటు ప్రత్యేక రాష్ట్ర ఏర్పాటే సరైన పరిష్కారమని ప్రకటించారు. ఎన్నో పదాలు ప్రయోగిస్తూ ఒక ఒక భాషలో ఒదిగిపోయిన అన్యదేశ్యాలు ఎట్లా సరైనవో చెప్పారు. తప్పులుగా ముద్ర వేయబడి అవి ఎలా వివక్షకు గురవుతున్నాయో వివ రించారు.

చాయ్ అంటే తప్పా టీ అంటే రైటా, నాస్తా అంటే తప్పా టిఫిన్ అంటే రైటా, సడక్ అంటే తప్పా రోడ్డు అంటే రైటా అని ఎన్నో ఉదా హరణలతో ఆధిపత్య భావజాలాన్ని ఖండించారు. ఉర్దూ భాషా ప్రయో గాలను తొరకాంధ్రంగా ముద్ర వేస్తూ తప్పులుగా భావిస్తుంటే ఆ వాదం తప్పని నిరూపించారు. ఉర్దూ పదాలను తెలుగుభాషలో కలసిపోయిన అన్యదేశ్యాలుగా గుర్తించాలని వాదించారు. ఒకవేళ అవి తప్పుగా భావిస్తే, తెలుగులో కలసిపోయిన ఆంగ్ల భాషాపదాల సంగతేమిటని బలంగా వాదించారు. రోడ్డు, టిఫిన్, టీ....ఇట్లాంటి ఎన్నో ఆంగ్ల పదాలను దృష్టాంతరాలుగా చూపుతూ భాషలో జరిగే అనివార్య పరిణామాలను వికాసాన్ని గుర్తించవలసిందే తప్ప నిరాకరించకూడదని నొక్కి చెప్పారు.

అంతమాత్రమేగాక, తెలంగాణ భాషలో ఒదిగిపోయిన అన్ని పదాలను ఆయన తన కవిత్వంలో విరివిగా ప్రయోగించారు. నిరంతర ప్రయోగం ద్వారానే ప్రజల భాషలో ఉండే సజీవ పదజాలం బతుకుతుం దని అభిప్రాయపడ్డారు.

ప్రాంతేతరుడు దోపిడీ చేస్తే పొలిమెర దాకా తన్ని తరుముతం, ప్రాంతం వాడే దోపిడీ చేస్తే ప్రాణంతోటే పాతర పెడతం....ఇందులో పాతర, పొలిమెర లాంటి పదాలతో పాటు తరుముతం, పెడుతం అనే తెలంగాణ క్రియావాచకాలలో కవిత్వం రావడం అప్పటికి విశేషం.

ఇక తెలంగాణభాష విషయానికి వస్తే... వెనక్కి వెళ్ళి ఇది తెలం గాణ పదం ...ఇది కాదు...అని విడదీయలేం. అచ్చ తెలంగాణ భాషలో రాసే వారు కరువు...అర్థం చేసుకునే వారూ కరువు. ఇన్నేళ్ళుగా ఆ భాషలో రాయని వారు ఇప్పుడు ఒక్కసారిగా ఆ విధంగా రాస్తే అది కృతకంగా మారుతుంది. అసలు 'అర్థమైందా' అనే పదం కూడా తెలం గాణలో మనం వాడం. మనస్సుకు పట్టిందా అని అంటం. మనస్సులో నుంచి వస్తేనే అది సహజంగా ఉంటుంది. అలా గాకుండా మనస్సులో అనుకున్న దాన్ని తిరిగి తెలంగాణ భాషలోకి మార్చుకొని రాస్తే అది కృతకంగా ఉంటుంది. ఒక వైపున ఒకరు అచ్చ తెలంగాణలో రాసే వారు రాస్తుంటారు...మరో వైపున ఇంకొకరు ఇన్నేళ్ళుగా ఎలా రాస్తూ వచ్చారో అలా రాస్తుంటారు. ఏది కాలపరీక్షకు నిలబడుతుందో అదే మనగలుగుతుంది.

తెలంగాణ పదజాలంతో పాటు తెలంగా ణ జాతీయాలు, పలుకుబడులు కూడా ముఖ్యమై నవే. తెలంగాణ పరిమళం ఉండే ప్రతి ప్రయోగా న్ని చేయాలి. ప్రయత్నపూర్వక కృషి కొనసాగ వలసి ఉంటుంది. కాళోజీ ఒకచోట 'కసి ఆరి పోకుండా బుస కొట్టుతూఉండాలి...కాలంబు రాగానే కాటేసి తీరాలి' అన్నారు. ఈ పదాల్లో తెలంగాణ పరిమళం ఉంది. ఇలా మరెన్నో.

నేటి తెలంగాణ భాషలో అరవై ఏళ్ళ క్రమపరిణామం చోటు చేసుకుంది. భాషలో తెలంగాణ పరిమళాన్ని నింపడానికి తీవ్ర కృషి చేస్తే ప్రభావం ఉంటుంది. అందుకు కొన్నేళ్ళు పడుతుంది. ప్రయత్నం కొనసాగించాలి. ఒత్తిడి తేవాలి. ఇప్పటికిపుడు మారేది కాదు. కొన్ని కోట్ల మంది మాట్లాడే భాష. మట్టి పరిమళాల్ని నింపేందుకు సమయం పడుతుంది. అందుకు సాహిత్య అకాడమీ తప్పనిసరిగా కృషి చేస్తుంది.

కాళోజీ మానవీయ కోణాన్ని సమర్థించాడు. భాషకు సంబంధించి కూడా వివక్షను ఎదిరించాడు. తెలంగాణ పదాన్ని ప్రతిష్ఠించడానికి తన కవిత్వాన్ని సాధనంగా వినియోగించుకున్నాడు. బడిపలుకుల భాష కాదు... పలుకుబడుల భాష కావాలన్నారు.

పలుకుబడి జీవితంలో తడిచి మొలకెత్తితే తప్ప పలుకుబడిగా మారదు. అలాంటి భాష కావాలి. అవి తెలంగాణలో అధికంగా ఉన్నా యి. వాటిని మనం సాహిత్యంలోకి, పత్రికల్లోకి, అనివార్యంగా భాషలోకి తీసుకురావాలి. తెలంగాణ భాష అంటే క్రియలకు సంబంధించింది మాత్రమే కాదు. పలుకుబడులు, జాతీయాలు ఉపయోగించాలి. అర్థాలు తెలుసుకునేందుకు నిఘంటువులు రూపొందించాలి.

– నందిని సిధారెడ్డి
m: 9440381148
e: nandinisr56@gmail.com

తెలంగాణ సాహిత్య దృశ్యం

సురవరం కథలు ఆధునికతకు ఆహ్వానపత్రికలు

"ఎనభైలకు పూర్వం తెలంగాణ నుండి కథలు వచ్చినా నిజమైన వికాసం ఎనభై తర్వాతనే సాధ్యమయిందనుకోవాలని" చినవీర భద్రుడు అన్నాడంటె అర్థం ఏమిటి?

1978కి ముందు ఉమ్మడి ఆంధ్రప్రదేశ్ నుంచి వచ్చిన ఏ కథాసంకలనంలోనూ తెలంగాణ కథను తీసుకోలేదు. 1978 నాటి 'తొలినాటి తెలుగు కథలు'లో మొట్టమొదటిసారి తెలంగాణ కథకు ప్రాతినిధ్యం దొరికింది. అదీ ఒకే ఒక్క కథకు. అది సురవరంది. (అప్పటి నుండి 2001 వరకు వచ్చిన సంకలనాల్లో కూడ స్వల్ప ప్రాతినిధ్యమే లభించింది). విస్మృత కథలు (1995) పేరిట వచ్చిన సంకలనంలోనూ తెలంగాణాకథ విస్మృతికే లోనైంది. అందులో రెండు మాత్రమే తెలంగాణ కథలున్నవి. అంటే అర్థం ఏమిటి?

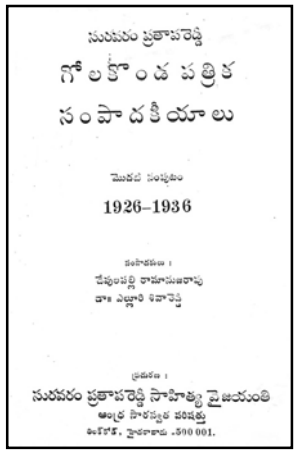

తెలంగాణ నుంచి తగిన సంఖ్యలో కథలు రాలేదనా? అంటె 1956 నాటికే తెలంగాణలో షుమారు 1500 కథలు వచ్చినవని సంగిశెట్టి 'దస్తం'లో నిరూపించాడు.

కథలు అందుబాటులో లేవనా? అంటే ప్రస్తుత వ్యాసం సురవరం గురించి కాబట్టి సురవరం కథలు గురించే మాట్లాడుకుంటే అవి 1940లోనే పుస్తక రూపంలోకి వచ్చినవి. 1987లో పునర్ముద్రణ కూడ పొందినవి.

మరి ఎందుకు తీసుకోలేదు? ఆ కథలు సమకాలీనతను ప్రదర్శించలేదనా? ప్రగతిశీలమైన స్వభావం వాటికి లేదనా? ఆనాటి సామాజిక గతిశీలతను అవి పట్టుకోలేదనా? రూపం రీత్యా శైలిరీత్యా కథనం రీత్యా వాటికి కథా లక్షణాలు లేనందు వల్లనా, మొత్తంగా అవి ఆధునికతను సంతరించుకోలేదనా?

సురవరం కథల నాటి కోస్తాంధ్ర కథలను పరిశీలిస్తే సురవరం ఆనాటి యుగ స్వభావాన్ని ఆవాహన చేసుకున్నదీ లేనిదీ అర్థమవుతుంది.

గురజాడ పెద్దమసీదు, మీ పేరేమిటి కథల్లో మత మౌఢ్యాన్ని చిత్రించిండు. సంస్కర్త హృదయం, దిద్దుబాటు, మెట్టిల్లా కథలను స్త్రీల సమస్యల గురించి రాసిండు. (ఐదుకథల్నే రాసిన గురజాడను పెద్ద కథా రచయితగా ఫోకస్ చేసి ఎన్నో కథల్ని రాసిన సురవరంను పెద్ద రచయితగా ఎందుకు ఫోకస్ చేయలేదనేది వేరే ప్రశ్న?)

చలం, జి.వి. కృష్ణారావు, బందాకనకలింగేశ్వర రావుల కొన్ని కథల్లో జాతీయోద్యమం చిత్రితమైంది. శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రి, చింతాదీక్షితులు, మల్లాది రామకృష్ణ శాస్త్రిల కొన్ని కథల్లో హరిజనోద్ధరణ, స్త్రీ విద్య, వితంతు వివాహం వంటి సంస్కరణ భావాలు చిత్రితమైనవి. చలం కథలు ప్రధానంగా అన్ని రకాల అణచివేతనుండి స్త్రీ విముక్తిని, స్త్రీ స్వేచ్ఛా భావనను ప్రేమ ఔన్నత్యాన్ని చిత్రించినవి. శ్రీపాద అగ్రహారపు బ్రాహ్మణుల ఛాందసత్వాన్ని నిశితంగా విమర్శిస్తూ రాసిండు.

ఇంకా ఆనాడు కరుణకుమార్ , మునిమాణిక్యం, భమిడిపాటి మాగోళలే, గోరాశాస్త్రి, కొ.కు., గోపీచంద్, బుచ్చిబాబు లాంటివారు నాటి ఇతర వర్తమాన సమస్యలను చిత్రిక పట్టిండ్రు. మొత్తంగా చూసినపుడు అక్కడి ఆ కాలం నాటి కథలు భూస్వామ్య భావజాలం నుండి ఆధుని కత వైపు, ప్రజాస్వామిక భావన వైపు సమాజం పరివర్తన చెందుతుండటాన్ని, ఆ క్రమంలో జరిగిన ఘర్షణను చిత్రించాయని అర్థమవుతుంది.

ఈ యుగ ధర్మాన్ని సురవరం తన కథల్లో పట్టుకున్నాడా? లేదా? అన్నది పరిశీలించాలె. ఫ్రెంచి విప్లవ ప్రభావంతో ఆంగ్ల కాల్పనిక యుగ ప్రభావంతో తెలుగులో స్త్రీ పురుష సమానత్వాన్ని, అందులో భాగంగా ప్రేమ ఔన్నత్యాన్ని, స్త్రీ వివక్ష ను, వేదనను, స్త్రీ స్వేచ్ఛను, స్త్రీ విద్య ఆవశ్యకతను, వితంతు వివాహ ఆవశ్యకతను పైన పేర్కొన్న కోస్తాంధ్ర రచయితలు చిత్రించినట్లుగానే సురవరం చిత్రించిండు.

కుమారి ప్రేమించిన శంకరన్ సముద్రంలో చేపలవేటకు వెళ్ళి ఎంతకూ రాకపోయినా, అతను మరణించి ఉంటాడని బంధువులు చెప్పినా 15 ఏండ్ల పాటు సముద్రం ఒడ్డున నిరీక్షించిన వృత్తాంతాన్ని 'నిరీక్షణ' అనే కథలో ఆర్ద్రంగా చిత్రించి ప్రేమ ఔన్నత్యాన్ని చాటిండు.

"అమ్మా! నా ప్రియుడు, నా ప్రాణము, నా శంకరన్ తప్పక వస్తాడే" "నేనిట్లే యెదురు చూస్తుంటాను. మీకిష్టం వుంటే యింత కూడు వెయ్యండి" అన్న కుమారి మాటలు కన్నీళ్ళు పెట్టిస్తాయి.

'వింత విడాకులు' కథలో కమలను ఆమె చిన్నాన్న కుత్సిత బుద్ధితో ఆమె వయస్సు (14) కంటే 35 ఏండ్ల పెద్దవాడైన 49 ఏండ్ల వాడితో కురూపితో పెండ్లి చేసిన వృత్తాంతం అనేక మలుపులు తిరిగిన తర్వాత జరిగిన సంభాషణలో 'ప్రేమకు కులం ప్రధానం కాదు', "పదుచుపిల్లకు పదుచువాడు కావలెను" అనే మాటలు ఆనాటి సామాజిక పరివర్తనను సూచిస్తవి.

ఈ కథ తెలంగాణ సమాజంలో వస్తూ ఉన్న అనేక పరిణామాల్ని

చిత్రీకరించింది.

అంతవరకు – కింది కులాలలో ఉన్న విడాకులు అనే ప్ర జాస్వామిక విలువ పాశ్చాత్య ప్రభావంతో పై కులాల్లోకి ప్రవేశి స్తున్న పరిణామాన్ని ఆ క్రమంలో జరిగే ఘర్షణనూ చిత్రీకరించింది. (25 పేజీల ఈ పెద్ద కథలో నవలకు కాలసినంత విస్తృతి ఉంది).

తరాల అంతరాల్ని వివిధ కోణాల్నించి చిత్రించింది. తెలంగాణ లోకి ప్రవేశిస్తున్న నూతన భావజాలాన్ని, వేషధారణన్ని (పక్క క్రాఫ్, పౌడర్, సబ్బు లాంటివి), సినిమాలను, ఆహారపు అలవాట్లని (కాఫీ లాంటివి), పేర్లలో కొత్తదనాన్ని, వాటి వల్ల జరిగే ఘర్షణనీ చిత్రీకరిం చారు.

కమల భర్తకు మగతనం లేదని తెలిసిన కమల తల్లి "ఈ ఆ డంగి గాడు నా బిడ్డకే చూపెట్టుకుని ఉండె, మా కులంలో విడాకులు లేకపోయె" అని అనుకుంటుంది.

కమల తల్లి నరిసిమ్ములుతో "ఇంకేమి చేయమంటావయ్యా మా కులంలో మళ్ళీ పెళ్ళి చేసేదేమన్న ఉందా" అని అంటుంది.

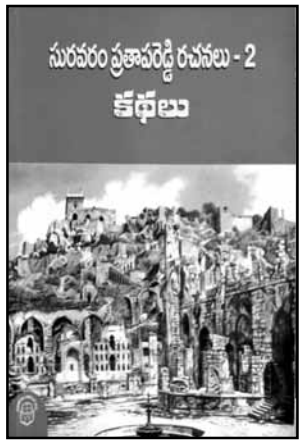

నరిసిమ్ములు అంటాడు. "చిల్లర కులాల్లో అ యితే కులం పంచాయితీలో వివాదం చేసి విడా కు లు పొందుతారు....మీదేమో పెద్దకులమాయె మీ కు లంలో విడాకులు లేవు... పైగా పెండ్లికి సిద్ధపడే పిల్ల వాడు దొరకడు. అందుచేత నేనొక ఉపాయం చెప్తా వినండి... కమ్మలమ్మను తురక మతంలో చేర్చవలె ను" అంటాడు.

"ఏమీ కులం చెరుస్తానంటావా? బాగా చెప్పి నావులే. నంబయ్యా గొంతు కోసినా సరే నా బిడ్డ తురక బూవమ్మ కానేకాదు" అని కమల తల్లి అం టుంది.

ఈ సంభాషణ ఆనాటి భావ సంఘర్షణను తెలుపుతుంది.

కమల భర్త విషయం తెలిసిన ఆ వూరి స్త్రీ గిరమ్మ కమల దగ్గరకు వచ్చి ఆమెతో అంటుంది. "ఏమీ లేదనేది మాకూ తెలుసులే. రంభ వంటి దాన్ని తెచ్చి రాతికంభానికి కట్టినరు. మరిట్లే వుంటావా నీవు బ్రతికినన్ని దినాలు?".... "బంగారం వంటి పిల్లను నిన్ను తెచ్చి యీ సీసం ముద్ద కంటగట్టినారు" "ఇప్పుడు ఏడిస్తే ఏం లాభం బిడ్డా? మంచికో చెడ్డకో నీ గతి నీవు చూచుకోవలెను" అంటుంది. ఈ సన్నివేశంలో చలం కథల్లో స్త్రీ అయితే (అంటే కోస్తాంధ్రలోనయితే) కాల్పనికంగా అవాస్తవికంగా 'అనైతికంగా' ప్రవర్తించేది. కాని సుర వరం చిత్రించిన కమల "నీ అభిప్రాయమేమో కాని నా మాట వినండి నేనిట్లే ఎండి ఎండి కట్టెనై పడిపోతాను కాని తప్పుడు పనులు మాత్రం చేయనమ్మా" అంటుంది. సురవరం ఈ పాత్రను తెలంగాణా సామాజిక పరిణామానికనుగుణంగా చిత్రించినాడు. అట్లా అని ఆమెను భూస్వా మిక, పితృస్వామిక భావజాలానికనుగుణంగా ఆరిపోయిన దీపంలా చిత్రించలేదు. వాస్తవికంగా చిత్రించినాడు. ఒక ధీర వనితగా మగ తనంలేని వయసు మీరిన భర్తను తిరస్కరించి మతం మారి తనకు నచ్చిన కింది కులం వాడిని పెళ్ళి చేసికొన్న వాస్తవిక స్త్రీగా చిత్రించి నాడు. ఆధునిక స్త్రీగా చిత్రించినాడు. ఇది ఆధునిక కథ కాదా?

"ఏమిట్రా యీ చిత్రము బ్రాహ్మణ స్త్రీ తురకది అయింది. మ రియేమిన్నీ చింత లేకుండా యెంత ఆనందంగా వుంది. అప్పుడు ఇంట్లో ఆడవాండ్లు మగవాండ్లు పెట్టే బాధలు పడలేక వాడిపోయిన మొఖముతో యెప్పుడూ శోకిస్తూ వుండేది పాపము" ఈ మాటలు హుసేన్ బీ కథలోవి. బ్రాహ్మణ వితంతువైన కామాక్షి తన కులం వాళ్ళ ఛాందస మానసిక హింసను, మఠాధిపతి అత్యాచార యత్నాన్ని తట్టుకోలేక ముస్లింతో 'లేచిపోయి' హుసేన్‌బీగా మారి రైల్వే ఫ్లాట్ ఫామ్ మీద తారసపడప్పుడు ఆమె వూరి వాడైన రాముడు తనలో తాను అనుకున్న మాటలు ఇవి.

ఈ కథలో కామాక్షి, సాహెబ్‌లను కుల,మత భేదాన్ని తిరస్కరిం చిన పాత్రలుగా చిత్రించడం, బ్రాహ్మణ వితంతు కష్టాల్ని చిత్రించడం, బ్రాహ్మణ ఛాందసత్వాన్ని విమర్శించడం, మఠాధి పతి కుత్సిత బుద్ధిని సాహసంగా బయటపెట్టడం ఆధునిక భావన. సంస్కరణ భావన.

బ్రాహ్మణ ఛాందసత్వాన్ని "అపరాధం" అనే కథలో కూడా చిత్రించినాడు. ఈ ఛాందసత్వం వల్ల రాంకుమారి ఆమె నేరం లేకపోయిన్నా కాశీలో వేశ్యగా మారిన దుస్థితిని ఆర్ద్రంగా చిత్రించినాడు. "నన్ను మా వారు బహిష్కరించినారు. నేనే ఖాసీం వెంట లేచిపోయి చెడిపోయినానని నా మీద నింద మోపినా రు." "నాకు పట్టరాని దుఃఖము వచ్చింది.. దిక్కులేని దాన్నై పోతిని" అని తన గతాన్ని తలపోస్తూ ఒక వి టుడితో అన్న మాటలు కళ్ళ నీళ్ళు తెప్పిస్తవి.

బ్రాహ్మణ ఛాందసత్వంతో పాటు కులీన ము స్లింల ఛాందసత్వాన్ని కూడ విమర్శించకుండా వదిలి పెట్టలేదు. సరిగ్గా పై కథలో వలెనే "మెహ్దీ బేగం" కథలో కూడా కులీన ముస్లిం కుటుంబానికి చెందిన మెహ్దీబేగం ఒక పేద ముస్లింను ప్రేమించిన నేరానికి వేశ్యగా మారవలసి వస్తుంది. 'నిరీక్షణ' కథలో ప్రేమ వైఫ ల్యానికి 'విధి' కారణమయితే ఈ కథలో భూస్వామిక భావజాలం కారణమవుతుంది. స్త్రీ పురుష వివాహ బంధంలో బానిస యజమాని సంబంధం లాంటి భూస్వామిక విలువ స్థానంలో యూరోపియన్ కాల్పనిక ఉద్యమ ప్రభావంతో స్త్రీ పురుషుల మధ్య సమ సంబంధం ఉండాలని ఇతర అన్ని కేటగిరీల కంటే (అంటే కుల, మత, ఆస్తి, అంతస్తు, సంప్రదాయం) వారిద్దరి పరస్పర ఇష్టం, అంగీకారం, గౌ రవం, ప్రాతిపదిక ఉండాలనే కొత్త బంధం వచ్చింది. దానినే ప్రేమ అన్నరు. ఈ కొత్త భావనని పితృస్వామిక, ఛాందస, పాత విలువల చట్రం అంగీకరించలేదు. కొత్త బంధం తలవంచలేదు. ఫలితంగ ఎంతో ఘర్షణ. **(మిగతా తరువాయి సంచికలో)**

– సుంకిరెడ్డి నారాయణరెడ్డి, m: 98856 82572
e: narayanareddy.sunkireddy@gmail.com

17 సెప్టెంబర్ .... ఒక మైలురాయి మాత్రమే!

విమోచనం,... విద్రోహం... విలీనం.... ఏది నిజం?

17 సెప్టెంబర్ అనగానే తెలంగాణ మీడియాలో, పార్టీల్లో, సామాజికసంస్థల్లో ఒక విధమైన ఉద్వేగం మొదలవుతుంది. మరీ ముఖ్యంగా మలి విడత తెలంగాణ పోరాటం మొదలైన నాటి నుంచి రెండు దశాబ్దాలుగా ఈ ఉద్వేగం అధికమైపోయింది. అంటే ఈ దినం ప్రాధాన్యం తెలంగాణ ప్రత్యేక రాష్ట్ర ఏర్పాటు భావనతో ముడిపడినదిగా మనం గమనించాలి. ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్ర సాధన కోసం ఒక ఉత్ప్రేరకంగా సెప్టెంబర్ 17ను వినియోగించు కోవడం జరిగింది. '17 సెప్టెంబర్' భావన ఉత్థానపతనాలు తెలంగాణ ప్రత్యేక రాష్ట్ర ఏర్పాటుపై ఆధార పడ్డాయి. ప్రత్యేక రాష్ట్ర ఆవిర్భావంతో '17 సెప్టెంబర్' అనేది చరిత్రలో ఒక మైలురాయిగా మాత్రమే మిగిలి పోయింది.

రెండు దశాబ్దాలకు ముందు 17 సెప్టెంబర్‌కు పెద్దగా ప్రాధాన్యం ఉండేది కాదు. మహా అయితే ఎవరి భావాలకు అనుగుణంగా వారు విలీనం, విద్రోహం, విమోచనం అంటూ చిన్న పాటి కార్యక్రమాలు నిర్వహించుకునే వారు. అలాంటి సమయంలో తెలంగాణ ఉద్యమానికి ఒక ఊపును తీసుకువచ్చేందుకు '17 సెప్టెంబర్' భావనను ముందుకు తీసుకువచ్చి, దానిపై చర్చ జరిగేలా చేసి, ఆ రకంగా తిరిగి మొత్తం మీద తెలంగాణ భావజాలానికి ప్రాచుర్యం కల్పించే కృషి జరిగింది.

తెలంగాణ ప్రత్యేక రాష్ట్రం ఆవిర్భవించిన తరువాత '17 సెప్టెంబర్' అనేది చరిత్రలో ఒక మైలురాయిగా మాత్రమే నిలిచింది. అస్తిత్వాలు ముక్కచెక్కలైనప్పుడు లేదా ఒకదానితో ఒకటి విలీనమైనప్పుడు అప్పటి వరకూ ఎంతో ప్రాధాన్యం ఉండినవని అనుకున్న తేదీలు ఒక్కసారిగా అప్రాధాన్యమైపోతాయి. జరిగిన సంఘటలను బట్టి కొత్త తేదీలకు అపరిమిత ప్రాధాన్యం వస్తుంటుంది. అదంతా చరిత్రలో నమోదవుతూనే ఉంటుంది. అంత మాత్రాన ఆ పాత తేదీలకు చరిత్ర లో ప్రాధాన్యం ఉండదని అనలేం. ఆయా తేదీలు ఆయా అస్తిత్వాల చరిత్రలో మైలురాళ్ళుగా మిగిలిపోతాయి. సుదీర్ఘ అస్తిత్వ ప్రయాణంలో మనం ఏదో ఒక మైలురాయి వద్దనే నిలిచిపోము. ముక్కచెక్కలైనా, విలీన సంలీనాలైనా మూలాలను మరిచిపోకుండా ప్రయాణాన్ని కొనసాగిస్తూనే ఉంటాం. నేడు జరుగుతున్నది అదే. తెలంగాణ ప్రత్యేక రాష్ట్రం ఏర్పడక ముందు '17 సెప్టెంబర్' కు ఎంతో ప్రాధాన్యం ఇచ్చిన మాట నిజం. కానీ, ఇప్పుడు ఆ స్థానాన్ని జూన్ 2 పొందింది. వర్తమాన తెలంగాణ చరిత్రలో ఇప్పుడు '17 సెప్టెంబర్' కన్నా ఎక్కువ ప్రాధాన్యం జూన్2కు ఉంది.

తెలంగాణ ఇప్పుడు సుస్థిరదాయక దిశలో తన ప్రయాణాన్ని ప్రారంభించింది. ఇంతకు ముందు చెప్పినట్లుగా '17 సెప్టెంబర్' అనేది భావోద్వేగాలతో ముడిపడింది. ఆ భావోద్వేగాలన్నీ కూడా ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్ర ఏర్పాటుతో ఒక కొలిక్కి వచ్చాయి. ఇక ఇప్పుడు మనం చేయాల్సింది అన్ని విధాలుగా తెలంగాణను అభివృద్ధి చేసుకోవడం, అందుకు జూన్ 2 ను ఒక ప్రతీకగా తీసుకోవడం. జూన్ 2కు ప్రాధాన్యం ఇస్తున్నామన్నంత మాత్రాన మనం చరిత్రను మారుస్తున్నట్లు కాదు, మసి బూసి మారేడుకాయ చేస్తున్నట్లు కాదు. '17 సెప్టెంబర్' తో ముడిపడిన వాస్తవాలను వేటినీ మనం కాదనడం

లేదు. ఆ వాస్తవాలను చూడడంలో ఉన్న దృష్టి బేధాలను బట్టి విమోచనం, విద్రోహం, విలీనం వంటివి చోటు చేసుకున్నాయి. విమోచనం అన్నా, విద్రోహం అన్నా ఎవరో ఒకరు వ్యతిరేకిస్తారు. అదే సమయంలో విలీనం అనేది మాత్రం ఎవరూ కాదనలేని నిజం. ఆ నిజాన్ని అంగీకరిస్తూ సుస్థిరదాయక తెలంగాణలో ముందుకు సాగుదాం.

'17 సెప్టెంబర్' అనేది ఎన్నో రకాలుగా ఒక బాధతో, ఆవేదనతో ముడిపడిన దినం. ఆనాడు పోలీసు చర్య పేరిట జరిగిన సైనికచర్యలో మరాఠా ప్రాంతపు నైజాంలో ఎన్నో ముస్లిం కుటుంబాల హృదయాలు గాయపడ్డాయి. తెలంగాణ ప్రాంతంలో కొనసాగిన సాయుధ పోరాటంలో మరెంతో మంది హతమయ్యారు. అదే సమయంలో జరిగిన రజాకార్ల దుశ్చర్యలతో మరెన్నో కుటుంబాలు గాయపడ్డాయి. అన్నింటికీ మించి '17 సెప్టెంబర్' తో తెలంగాణ ప్రాంతంపై సీమాంధ్ర ఆధిపత్యానికి ద్వారాలు తెరచుకున్నాయి. ఇంతటి వేదనను పంచుతున్నది '17 సెప్టెంబర్'.

ఇక జూన్ 2 విషయానికి వస్తే స్వరాష్ట్ర పోరాటంలో చోటు చేసుకున్న ఒక పోరాట ఐక్యతను అది సూచిస్తుంది. అదే విధంగా త్యాగాలకూ ప్రతీకగా నిలుస్తుంది. ఉజ్వల భవితకు సంకేతంగా నిలుస్తోంది. ఒక్కరా...ఇద్దరా...వందలాది మంది విద్యార్థులు, యువతీ యువకులు, చిన్నలు, పెద్దలు తమ ప్రాణాలను తృణప్రాయంగా వదిలారు. ఆత్మబలిదానాలను తెలంగాణ సమాజం సమర్థించనప్పటికీ, వారు చేసిన త్యాగాలను మాత్రం మరచిపోదు. వారి త్యాగాల పునాదుల మీద వచ్చిన తెలంగాణ రాష్ట్రం వారు కోరుకున్న సుస్థిరదాయక అభివృద్ధి పథంలో పయనించాల్సి ఉంది.

ఇక చివరిగా '17 సెప్టెంబర్' అనేది తెలంగాణ సమాజాన్ని భిన్నవాదాలతో ముక్కలు చేసింది. అదే సమయంలో ఆర్ఎస్ఎస్ యూ మొదలుకొని ఆర్ఎస్ఎస్ వరకూ అందరినీ ఒక్కటి చేసిన తెలంగాణ రాష్ట్రం జూన్ 2తో మన ముందు నిలిచింది. భిన్నవాదాలతో మనలో మనమే కొట్లాడుకుందామా...లేకపోతే జూన్ 2 పోరాట స్ఫూర్తితో సుస్థిరదాయక అభివృద్ధి పథంలో ముందుకుసాగుదామా... తేల్చుకోవాల్సింది మనమే.

– దక్కన్ న్యూస్

సైన్స్ తల్లి చిన బోయింది

దేవుడు వున్నాడని గానీ, దేవుడు లేడని గాని,
నిరూపించే సత్తా తనకు లేదని,
'సైన్స్' తల్లి చినబోయింది !

అస్తికత్వమా? నాస్తికత్వమా?
కాదు కాదు మానవత్వం మాయమైందని
'సైన్స్' తల్లి చినబోయింది!

శాస్త్రీయ విజ్ఞానమా? శాస్త్రీయ ధృక్పథమా?
కాదు కాదు "శాస్త్రవేత్తలకు" సమానత్వం లేదని
'సైన్స్' తల్లి చినబోయింది !

నా నీడన వుంటూనే, నా ఫలాలు తింటూనే,
నన్నే ఎగతాళి చేశారని
'సైన్స్' తల్లి చినబోయింది !

మైకు నాది బైకు నాది, ఇంటి మీదీ పెంకు నాది,
గుడి ఘంట నాది, బడి పలక నాది,
పక్కవాల్చే సిరిసాప నాది.
చిన్న నట్టు నాదే, ఎగిరే రాకెట్టు నాదే,

సెంటు నాదే కరెంటు నాదే, అంటుకట్టిన మొక్క నాదే,
నా నీడన వుంటూనే, నా ఫలాలు తింటూనే,
నన్నే ఎగతాళి చేస్తున్నావని
'సైన్స్' తల్లి చినబోయింది.

–టి.భూమయ్య చారి
m: 9704 225 105
e: tbhoomaiahchary@gmail.com

గౌడపురాణం ప్రదర్శకులు - గౌడజెట్టీలు

తెలంగాణ జానపద కళలకు, కళాకారులకు కాణాచి. మరే ప్రాంతంలో లేని కళారూపాలు ఎన్నో ఇక్కడ ఉండటం విశేషం. ఇవన్నీ తెలంగాణ సంస్కృతి సంప్రదాయాలకు అద్దం పడతాయి. ముఖ్యంగా ఆశ్రిత కళారూపాల్లో భాగంగా పటం కథలు ప్రదర్శించే కళాకారులు ఆయా కులాల కులపురాణాలను తెలియచేస్తూ సంస్కృతీ వాహకులుగా మనుగడ సాగిస్తున్నారు. వీరిలో ప్రధానంగా గౌడులను ఆశ్రయించే గౌడజెట్టీ కళాకారులను పేర్కొనవచ్చు. గౌడజెట్టీలు గౌడులకు సంబంధించిన గౌడ పురాణాన్ని పటం ఆధారంగా ప్రదర్శిస్తూ వారు అందించే త్యాగంతోనే జీవిస్తారు. జెట్టీలు వరంగల్, కరీంనగర్, మెదక్, నల్లగొండ జిల్లాల్లో ఉన్నట్లు పరిశోధకులు వెల్లడించారు.

గౌడజెట్టీల ఆవిర్భావం :

త్రిమూర్తులైన బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరులు ఒకరోజు త్రిపురలో సమావేశమై తిరిగి వస్తున్నపుడు బ్రహ్మదేవుని శరీరానికి విపరీతమైన చెమట పట్టడంతో అతను నొసట ఉన్న చెమటను అరచేతిలో పట్టి భూమిపై వేయబోగా భూమి భయపడిపోయింది. చేయిని పైకెత్తగా ఆకాశంలోని గ్రహాలకు వణుకు పుట్టింది. దీంతో ఏదైనా ఉపద్రవం ముంచుకొస్తుందేమోనని బ్రహ్మ తలచి వాయుదేవున్ని పిలుస్తాడు. ఆణిముత్యమంత చెమటబిందువు నాఅరచేతిలో ఉంది. చెట్టు మీద, పుట్టలమీద పడవేసేది కాదు. కావున ఏడేడు సముద్రాలలో కలపడం కొరకు వెలుతూ మార్గంలోని పర్వతాలు, నదులు దాటుకుంటూ ద్వైతవనం మీదుగా వెళ్తున్నపుడు అతనికి పార్వతీదేవి స్నానం చేసే కొలను కనిపిస్తే దానిలో చెమట బిందువును వేస్తాడు. నీటి లోపల ఆ బిందువు కలవక కొలను మధ్యలో ఒక బుగ్గగా మారింది. తొమ్మిది గడియల తరువాత అది చిట్లి (పగిలి), దానిలో నుండి ఒక బాలుడు ఉద్భవిస్తాడు. బాలునితో పాటుగా కొలనులో ఈత చెట్టు, తాటిచెట్టు, ఇప్పచెట్టు కూడా వెలువడ్డాయి. అప్పుడు పార్వతీదేవి రోజు వారి మాదిరిగా స్నానం చేయడానికి కొలను దగ్గరకు వస్తుంది. బాలుడు తేజోవంతంగా కనిపించడంతో ఇటువంటి బాలుడిని ఎన్నడూ చూడలేదని భావించి, ఇక్కడకు అతను ఏవిధంగా వచ్చినాడో తెలుసుకోవాలని శంకరుణ్ణి ప్రార్థిస్తుంది. ఆ సమయంలో శంకరుడు నారదుణ్ణి పంపిస్తాడు. ఆమె బాలుని విషయమై అతనిని అడగగా నారదుడు తెలియదని చెబుతాడు. ఆ తరువాత బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరులతో పాటుగా ముప్పది కోట్ల దేవతలను కొలను దగ్గరకు తీసుకొని వస్తాడు. వారందరిని పార్వతి దేవి సందేహాన్ని తీర్చవలసిందిగా కోరుతాడు. బాలుడు తమకు తెలియదని చెప్పారు. పార్వతీదేవి మరల నారదుడినే ప్రశ్నించింది. అమ్మా! ఇది బ్రహ్మ మాయ అని అన్నాడు. బ్రహ్మదేవుని తిరిగి ప్రశ్నించింది. వాయుదేవుని పొరపాటు వల్లనే ఆ బాలుడు జన్మించాడు, కాని అది తన తప్పు కాదు అని చెప్పుతాడు. కొలనులోని బాలుడుని పార్వతీదేవి బయటకు తీసింది. ' కౌండిన్యుడు' అని పేరు పెట్టారు. పార్వతీదేవి, లక్ష్మి, సరస్వతులా బాలుడిని (కౌండిన్యుడు) అల్లారు ముద్దుగా, కన్నబిడ్డలా పెంచుకున్నారు. అతనికి విద్యాబుద్దులను నేర్పించారు. కౌండిన్యుడు యుక్తవయస్సు వచ్చిన తరువాత సంతానం కొరకు శివుడిని ప్రార్థిస్తూ తపస్సు చేస్తాడు. శివుడు ప్రత్యక్షమై నీవు పెండ్లి చేసుకుంటే సంతానం అదే కలుగుతుందని చెప్పాడు. భార్య లేకుండానే తనకు సంతానం కలగాలని కోరుకుంటాడు. అపుడు కౌండిన్యుడికి భార్య లేకుండగనే ఐదు మల్లెపూవుల్లో ఐదుగురు కొడుకులను, ఒక కూతురిని పుట్టిస్తాడు. వరం వల్ల కల్గిన కొడుకులకు ఆదిగౌడ్ అని పేర్లు పెట్టారు. ఐతే ఒకే పూవులో పుంగమాగౌడ్‌తో పాటుగా పుట్టిన ఆడ శిశువుకు 'సురమాంబ' అని పెట్టారు. శంకరుని కంఠంపై కల్గిన చెమట నుండి జన్మించిన కంఠమా గౌడ్‌తో సురమాంబకు వివాహం జరిపిస్తాడు. అదేవిధంగా మిగతా ఐదుగురు కుమారులకు కూడా వివాహం చేస్తాడు.

ఈ విధంగా అందరు కలిసిమెలిసి ఉంటూ కౌండిన్యుడితోపాటుగా పుట్టిన తాటి, ఈత, ఇప్ప చెట్ల నుండి కల్లు మోసుకొని వస్తున్నారు. చిన్నవాడగు పుంగమాగౌడ్, అతని బావ కంఠమాగౌడ్‌లు ఇంటి వద్దనే కల్లు అమ్ముతూ, భక్తిపరులై పూజా పునస్కారాలు, దానధర్మాలు చేస్తున్నారు. దీనిని భరించలేక నలుగురు పెద్దకొడుకుల భార్యలు ఒక రోజు వారు తమ భర్తలతో 'మనమందరం కష్టపడుతూ ఉంటే, వారేమో ఇంటి వద్ద హాయిగా ఉంటున్నారు. కష్టపడేది మనం, పుణ్యము పొందేది వారు' అని చెబుతారు. వేరుపడి ఆస్తులన్నింటిని పంచుకుందామని నిశ్చయించుకుంటారు. ఈ విషయం చిన్న తమ్ముడగు పుంగమాగౌడ్‌తో చెప్పి అందరు కలిసి తండ్రి వద్దకు వెళ్లి విషయాన్ని వివరిస్తారు. కొడుకులకు ఎంత చెప్పినా వినిపించుకోక పోవడంతో, సంపాదించిన ధనాన్ని అంతా శంకరుని వద్దకు తీసుకుపోయి పంచుకుంటారు. ఆ తర్వాత ఒక్కొక్క కొడుకు తనవంతుకు వచ్చిన ధనాన్ని తీసుకుపోతారు. ఈ సందర్భంలో పెద్దకొడుకు అదిగౌడ్ ఒక ధనం పెట్టెను తీసుకొని, సభా మందిరం నుండి తలచుకొని విడిపోతున్నందు వల్ల 'తల ఈడిగ' వానిగా జీవిస్తానని వెళ్లిపోతాడు.

ఈ విధంగా నలుగురు వెళ్లిపోయిన తరువాత చిన్నవాడైన పుంగమగౌడ్‌తో నీ సంగతి ఏమిటి అని శంకరుడు ప్రశ్నిస్తాడు. మా తండ్రి కట్టించిన కోటలో బావతో కలిసి ఉంటూ, మీ పూజలు చేసుకుంటూ, గతంలో మాదిరిగా దానధర్మాలు చేస్తూ, గౌడ కుల ఆచారాలు కాపాడుతూ, కల్లుగీచి అమ్ముతూ గౌండ్ల వానిగా ఉంటానని చెప్పి

అతను తన బావతో కలిసి జీవిస్తుంటాడు.

దేశాల మీదికి పోవడం :

దసరా పండుగ వెళ్ళినంక ఒక మంచిరోజును ఎంచుకొని దేశాల మీదికి పోయేందుకు ముహూర్తముగా నిర్ణయిస్తారు. బయలుదేరే రోజు పటం, వాద్య పరికరాలన్నింటిని ఇంట్లోని దేవుని ముందుంచుతారు. ఊదు వెలిగించి, కుంకుమ చల్లి, కొబ్బరికాయ కొట్టుతారు. మూట ముల్లెలు సర్దుకొని ఏ ఊరికి పోవాలనుకుంటారో ఆ ఊరికి పోతారు. ఊరిలోకి ప్రవేశించిన తరువాత ముందుగా కులపెద్ద ఇంటికి పోయి నమస్కరించి వారు కులపెద్దతో 'అయ్యా! మేము గౌడజెట్టీలం. మిమ్మల్ని అడుక్కునే ఆర్తి బిడ్డలం వచ్చినాము. భోజన వసతి, ఉండటానికి ఇంటి వసతి కల్పించాలని' కులపెద్దను అడుగుతారు. అతను ఒప్పుకొని తన కులం వారందరికి తెలియజేసి భోజన వసతి ఏర్పాటు చేస్తాడు. గ్రామంలో ఉన్నన్ని రోజులు వీళ్ళకు రోజుకు ఒకరు బియ్యం, ఉప్పు, పప్పులు ఇస్తారు. కథ చెప్పినన్ని రోజులు వారు తమ ఇండ్లకు తీసుకుపోయి కల్లు, సారాయి పోస్తారు.

త్యాగం నిర్ణయం :

కులపెద్ద గ్రామంలోని గౌండ్ల వారందరిని పిలిపించి సమావేశపరుస్తాడు. చాపలో మద్దెల, హార్మోనియం, పటం ఉంచుతారు. అక్కడ ఉన్న వారందరికి గౌడజెట్టీల్లో ఒకరు బొట్టుపెడతారు. కులపెద్ద విషయం ఏమిటని అడుగగా వారు "అయ్యా! రెండేండ్ల తరువాత మీ ఊరికి వచ్చినాం. మీరు కథ చెప్పించాలి" అని కులపెద్దతో చెబుతారు. కులపెద్ద అందరితో మాట్లాడి ఒక నిర్ణయానికి వస్తాడు. గ్రామంలోని గౌండ్లవారి ఇండ్లను బట్టి అందరూ సమానంగా డబ్బులు వేసుకొని, ఆ మొత్తాన్ని కులపెద్ద వసూలు చేసి వారికి ఇస్తాడు. కొన్ని గ్రామాల్లో త్యాగం ఇవ్వం అని అంటే గ్రామంలోని ఒక్కొక్క గౌండ్ల వారింటికి పోయి ఒక్కొక్కరితో తమ బాధలను వివరించి ఒప్పించేటట్లు చేస్తారు. ఆ విధంగా త్యాగం కుదిరిన తరువాత గౌండ్ల వారినందరిని కంఠ మహేశ్వరుడు దీవెన కలిగి అందరు శుభంగా ఉండాలి జయీభవ, విజయీభవ అని పొగుడుతాడు.

ప్రదర్శన కథలు :

త్యాగం నిర్ణయం జరిగిన తరువాత మంచిరోజు చూసి గౌడ జెట్టీలు కథ ప్రారంభిస్తారు. సాధారణంగా పటం కథలన్నింటిని పగలు చెబుతారు. ఒక్కొక్కసారి ఇష్టానుసారంగా రాత్రివేళలో చెప్పమంటే చెబుతారు. పగలు కథను ప్రారంభించినట్లైయితే ఉదయం పూట భోజనాలు చేసినంక 11 లేదా 12 గంటలకు ప్రారంభించి, సాయంకాలం 4 లేదా 5 గంటలకు ముగించుతారు. రాత్రివేళలో కథ చెప్పినట్లయితే రాత్రి భోజనాలు ముగించినంక 9 గంటలకు మొదలు పెట్టి తెల్లవారుఝాము 3 గంటల వరకు చెబుతారు.కథలను దినం విడిచి దినం చెప్పవచ్చు లేదా ప్రతిరోజు కూడా చెప్పవచ్చు.

గౌడజెట్టీల వృత్తి గౌండ్లవారికి కథలు చెప్పటం. కాబట్టి త్యాగం ప్రకారం గ్రామంలో ఎన్ని కథలు చెప్పాలనే ఒప్పందం ప్రకారం అన్ని కథలను చెబుతారు. అలాగే చనిపోయిన వారి పేరు మీద కూడా కొంతమంది చావు కథలు కూడా చెప్పిస్తారు.

గ్రామంలోని గౌండ్ల వారు ఎక్కువగా 'గౌడ పురాణం'ను చెప్పించటానికే ప్రాధాన్యతనిస్తారు. కాబట్టి వీరు చెప్పే ముఖ్య కథల్లో 'గౌడ పురాణం' ప్రధానమైనది. ఈ కథను 5 రోజులు ప్రదర్శిస్తారు. కథను ప్రారంభించిన మొదటిరోజు కౌండిన్యుని జననం, అతనికి సంతానం కల్గిన విధానం, అదేవిధంగా అతని పిల్లలకు వివాహాలు చేయడం వరకు చెబుతారు. రెండవరోజు పెండ్లి నుండి మొదలుకొని కలకోడి పుంజు యుద్ధం జరిగే వరకు చెబుతారు. మూడవ రోజు కౌండిన్యుని కుటుంబం వేరుపడటం, శంకరుడు సురమాంబ కల్లుముంతలో 'బంగారు లింగం'గా మారడం వరకు చెబుతారు. నాలుగవ రోజు కథకు సంబంధించిన వేషాలు వేసి కథ చెప్పగా, ఐదవరోజు ఎల్లమ్మ బోనాల పండుగ చేస్తారు.

వేదిక నిర్మాణం :

ప్రదర్శించడానికి అవసరమయిన వేదికను గౌడజెట్టీలే ఏర్పాటు చేసుకుంటారు. కులపెద్దలు నిర్దేశించిన స్థలంలో తమ ప్రదర్శనకు అనుకూలంగా చతురస్రాకారంలో నాలుగు గడల (కర్రను) భూమిలో పాతుతారు. కర్రలపైభాగంలో నీడను ఇచ్చే విధంగా పరద / తెర / చాద్దరును పరిచి దారాలతో బిగించి కడతారు. ఎక్కువగా పరదా రంగులు కలది వాడటం వల్ల ఆకర్షణీయంగా కనిపిస్తుంది. తూర్పు లేదా ఉత్తర దిశగా ముఖం చూపునట్లు వేదికను ఏర్పాటు చేస్తారు. వేదిక కింది భాగాన చాపలు లేదా బల్లలను వేస్తారు. పటం కథకు మాత్రం వెనుక గుంజలకు ఒక ఎర్రరంగు పరదాను వేలాడదీసి, దాని ముందు 'పటం' కట్టుతారు.

ప్రదర్శకులు - వేషధారణ :

ముగ్గురు లేదా ఐదుగురు వ్యక్తులు పటం కథ చెబుతారు. కేవలం మగవాళ్ళే కథ చెబుతారు. అడవారు కథలు చెప్పరు. ఒకరు ప్రధాన కథకులు, మద్దెల/తబల వాయించడానికి ఒకరు, హార్మోనియం వాయించడానికి ఒకరు, ఇద్దరు వంత పాడుతూ తాళాలు కొడతారు. కొన్ని సందర్భాల్లో ముగ్గురే కళాకారులు ఉంటే ఒకరు ప్రధాన కథకులుగా కథ చెబుతుంటే, మిగతా ఇద్దరు వాద్య పరికరాలు వాయించుకుంటూ, వారే వంత పాడుతుంటారు.

కథకులు ముఖానికి ఏ విధమైన రంగులు వేసుకోకుండానే పటం కథను చెబుతారు. ప్రధాన కథకుడు కథను చెప్పేటపుడు తెల్లని ధోవతి, లాల్చి మాదిరిగా ఉన్న షర్ట్‌ను ధరిస్తాడు. నడుముకు ఎర్రని గుడ్డని బిగించి కట్టుకుంటాడు. తలకు రుమాలు చుట్టుకొంటాడు. కాళ్లకు గజ్జెలు ధరిస్తాడు. కథ చెప్పేటపుడు కథకనుగుణంగా పటంలోని బొమ్మలను ప్రేక్షకులకు చూపించడానికి పొడవైన నల్లని బెత్తం పట్టుకుంటాడు. మిగతా కథకులు సాధారణ దుస్తులనే తొడుక్కుంటారు. కొందరు కళాకారులు చెవికి మకర కుందనాలు పెట్టుకుంటారు.

(తరువాయి 74వ పేజీలో)

పచ్చడా పచ్చడా నై నై బచ్చాల్ బచ్చాల్ సై సై !!

మీకు జనాబ్ మీర్జా యాఖూబ్ అలీ బేగ్ తెలుసా? పోనీ ఆయన పెద్దకొడుకు మీర్జా సర్ఫరాజ్ అలీబేగ్? సరే చిన్న కొడుకు మీర్జా నవాజ్ అలీబేగ్ అయినా తెలుసా? సరే సరే మీకు తెలువదన్న సంగతి నాకు తెల్సిపోయింది గాని ఇక వారి మతలబులు, కైఫియత్‌లు, కహానీలు జర వింటారా?

మీర్జా నవాజ్ అలీబేగ్ నాకు లంగోటీ యార్ దోస్తు అంటే బాల్యస్నేహితుడన్న మాట. ఐదు ఆరు తరగతులల్ల నా క్లాస్‌మేట్. నాకంటే ఓ రెండేండ్లు పెద్ద కాని నా తరగతే. నేను ఉర్దూ మీడియంల ఎందుకు చదివిన్నని మీరు పరేషాన్ అవుతున్నరా? కాదు వాడే తెల్గు మీడియంల చదివిండు. ఎందుకు చదివిండంటే అదొక దుఖ్ భరీ పురానీ కహాని. ఆ ఖిస్స ఆఖరీల చెప్త. వాడు నాకు దోస్తైన మొదటి దినమే వాడ్ని ఖుల్లంఖుల్లగ, సాఫ్‌సీదాగా అడ్డిన "ఏంర భై నువ్వు ఉర్దూ మీడియంల కాక తెల్గు మీడియంలకు ఎందుకొచ్చినవ్" అని. ఆ సవాల్‌కు జవాబ్‌గా వాడు "నేనే కాదు మా అన్న సర్ఫరాజ్ భీ తెల్గు మీడియమే" అన్నడు. "అరెరె, అట్టెట్ల" అన్న. అదేందో మా వాలిద్‌సాబ్‌కే తెల్సు. మేం నాలుగో తరగతి దాకా ఉర్దూలనే చదివినం. అంత బాగనే ఉండె కాని మా అబ్బాజాన్ అచానక్‌గ (హఠత్తుగ) ఈ తెల్గు మీడియంలకు మార్పించిండు" అని విచారంగ ముఖం పెట్టి అన్నడు.

ఆ విచారం ఎందుకో నాకు కొద్ది దినాలల్ల జల్దిగనే సమజ్ అయింది. అప్పటికే వాడు త్రిశంకుస్వర్గంలో వేలాడుతున్నడు. ఇంట్లనేమో ఉర్దూ మాహౌల్ (వాతావరణం). బడి చదువేమో తెల్గు మాహౌల్. హంసల మధ్య కాకిలాగ, వాడి యాస భాషల్ని చూసి క్లాసుల పిల్లలే కాదు టీచర్లు కూడా నవ్వెటోళ్లు. మొత్తం క్లాసుల వాడొక్కడే ముస్లిం పిల్లగాడు. తప్పటడుగుల తప్పొప్పుల తెల్గు చదువుతో వాడికి చచ్చే చావొచ్చి చదువులల్ల వెనుకబడి పోయిండు. అయితే ఒక్క చదువుల వెనకబడితేనేం? మిగిలిన అన్ని సంగతులల్ల వాడు అవ్వల్ దర్జా నంబర్‌వన్.

పతంగులు పిలాయించడం (ఎగరేయటం), తెగిన పతంగుల్ని బొంగులతో లుఠాయించడం, సైకిల్‌మీద డబుల్, త్రిబుల్ స వ్వారీలు తొక్కడమే గాక గిల్లీదండా, చోర్ పోలీస్, చీనంచానీ (ముట్టించుకునే ఆట), ఉచల్‌ఖాద్, కబడ్డీ ఆటల్ల వాడు ఎక్కా (నంబర్ వన్). చెరువులు, బావులు, కుంటల కాడికి పోయి గాలానికి ఎరను తొడిగి చే పలు పట్టే విద్యనే గాక చింతచెట్టు ఎక్కి చిటారుకొమ్మన చిగురు కోసే సాహసాలు కూడా చేసేటోడు. కోసిన ఆ చిగురును బజార్ల కూరగాయలు అమ్మెటోళ్లకు అడ్డికి పావు సేరు అమ్మి ఆ పైసలతో ఆషాటాకీసుల దారాసింగ్ సీన్మా చూసెటోడు. నాకేమో ఆటలు కాదు కదా సరిగ్గా ఉరకటం కూడా చాత కాకపాయె. అందుకే వాడితో దోస్తానా చేసిన. నా దృష్టిలో వాడొక హీరో. మరొక్క మాట! వాడిల్లు కూడా మా గల్లీలనే ఉండేది. అట్ల మా దోస్తానా పక్కా అయిపోయింది.

వాడు లట్టూ (బొంగరం) తిప్పటంల భీ మహా మశూర్. రంగు రంగుల లట్టూకు సుత్లి తాడు గట్టిగా బిగించి కుడి చేతిని చక్రంలాగ తిప్పి గాలిల ఎగిరేసేసరికి అది గిరగిర తిరుతుంటే ఎడమ చేయి చూపి అరచేతిల దానిని నిలబెట్టెటోడు. ఒకసారి ఆశతో నేను నా అరచేతిని చాపిన. గిరగిర తిరిగే బొంగరాన్ని నా చేతిలకు వొడుపుగ జార్చిండు. కొస్సగుండే దాని మొన నా లేత అరచేతిని చక్కి లిగింతలు పెట్టుతుంటే నేను ఖుష్ ఐపోయిన.

నవాజ్ అంటే వాడేదో నిజాం నవాబ్ ఖాన్ దాన్ అనుకుంటుండ్రా? లే! వాడి అబ్బాజాన్ పోస్ట్ మెన్. టింగు టింగుమని సైకిలు గంట బజాయించు కుంట ఇల్లిల్లూ తిరిగి టపా పంచే నౌఖరీ ఆయనది. అంతా కలిపి గంపెడు సంతానం. సంసారం కట పిట గానే నడిచేది. నవాజ్‌కు టెక్ట్స్ బుక్సే కాదు నోటుబుక్కులు కూడా ఉండకపోయేది. నెలకు చారానా ఫీజు కట్టటమే కష్టంగా ఉండేది. నేను రోజుకు ఒకసారైనా వాడికోసం వాళ్లింట్లకు గుసాయించేది. నన్ను చూడంగనే వాడి అబ్బాజాన్ నవ్వు కుంట "అరే చోర్ ఆయారే చోర్" అని మజాక్ చేసి అందర్ని హుషార్ చేసెటోడు.

నేను చోర్ ఎట్లయిన్నో ఆ కథ మీకు చెప్పి తీరాలె. నాకు లట్టూ అంటే చాలా ఇష్టం. చెక్కతో చేసే ఆ లట్టూకు అనేక రంగులు ఉండేవి. నా దగ్గరే మో అది లేదు. ఒకరోజు నవాజ్ ఇంటికి పొయే సరికి వాడు లేడు కాని వాడి లట్టూ కనబడింది. గప్‌చుప్‌గ ఆ లట్టూను లటుక్కున నా జేబుల వేసుకుని మా ఇంటికి వచ్చిన. దానిని అవతలికి తీసుకపోకుండ ఇంట్లనే రహస్యంగ దాచిపెట్టి ఆడుకునేటో

ణ్ణి. కాని ఒకరోజు నేను లేని టైంల నా తమ్ముడు జ్ఞాని, అసలు సంగతి తెల్వక దానిని మా గల్లీలకు తీసుకు పోయి ఆడుకుంటుంటే నవాజ్ దానిని గుర్తుపట్టి మళ్లీ తన ఇంటికి వాపస్ తీసుకపోయిండు. నవాజ్ నన్ను ఏమీ అనలే కాని తన అబ్బాజాన్‌కు ఆ సంగతి చెప్పినట్టుంది. అప్పట్నుంచి ఆయన నన్ను చూడంగనే 'చోర్ ఆయారే' అనెటోడు. అది నా చోరీ కథ. చిన్న చిన్న దొంగతనాలు చేయకపోతే అది చిన్నతనం ఎట్లయితది. ఆ చిన్నతనంల మజా ఏముంటది? 'దొంగత నము మహా పాపము' అన్న సంగతి తెల్వక నేను చిన్నప్పుడు చాలా దొంగతనాలు చేసిన.

మాది మహాఘనత వహించిన చార్ సౌ సాల్ పురానా షహర్ కదా. గల్లీ గల్లీమే గంగాజమునా తహెజీబ్ (సంస్కృతి) వర్ధిల్లేది. తెలుగోళ్ల తురకోళ్ల పండుగలేవొచ్చినా అంద రూ పాన్ సుపారీల్లాగ కల్సిపోయి పండుగలు చేసుకునేటోళ్లు. రంజాన్ పండుగ నాడు షీర్ కుర్మాలు, హిందువుల ఇండ్లకు వాళ్లు పంపిస్తే దీపావళి ఉగాదులకు హిందువులు వాళ్లను భోజనాలకు ఆహ్వానించేది. మా అమ్మ ప్రతి ఉగాది నాడు సాయంత్రంపూట నా తురక దోస్తుల్ని పండుగ భోజనానికి పిలిచేది.

నవాజే కాక నవాజ్ అన్న సర్ఫరాజ్, నవాజ్ దోస్తు యూసుఫ్, మా గల్లీ ఆఖర్ల ఉండే అరబ్బుల పిల్లగాడు హమీద్ అందరూ కల్సి ముసిముసి నవ్వు లతో సిగ్గుపడుకుంట మా ఇంట్ల దివాన్‌ఖానాలకు వచ్చేది. హమీద్ చాల అందమైన పిల్లగాడు. 'కొలిమి ల ఎర్రగా కాల్చిన రాగిరంగు' ముఖంతో తళతళలాడే నీలిరంగు అలల కండ్లతో 'చోటే నవాబ్'లా ఉండె టోడు. అమ్మ వాళ్లందరికీ పీటలు పరిచి ఆకుపచ్చటి పెద్దపెద్ద అరటాకుల్ల ఉడుకుడుకు బెల్లం భక్ష్యాలు వడ్డించి వాటిమీద కరిగించిన కమ్మని ఘుమఘుమల ఆవు నెయ్యి వేసేది. మరగకాచిన మీగడపాలను కోపుల్ల ప్రత్యేకంగా అమర్చేది. ఉడుకుడుకు నేతి భక్ష్యాలను మీగడ పాలల్ల ముంచుకొని తింటుంటే వాళ్లకు జన్నత్‌లో (స్వర్గం) ఉన్నట్లని పించేది. అయితే సీసపు గ్లాసులల్ల పోసిచ్చే ఉగాది పచ్చడి మాత్రం కొంచెం రుచిచూసి ఆ పులుపు చేదు తీపిలకు వాళ్లంతా ముక్కుమూ తితో సహా ముఖమంతా మూడో అంకెలా ముడుచుకునేటోళ్లు. పచ్చడి అనరాక పచ్చడా బహుత్ కథ్ఠా హై అని ఒకరు, ఖడ్వా హై అని మ రొకరు షికాయత్‌లు చేసెటోళ్లు. "పచ్చడ నై బచ్చాల్ బహుత్ అచ్చాహై" అని మరీ మరీ అడిగి లొట్టలేసుకుంట తినేటోళ్లు.

కాలం అలల తాకిడికి మా దోస్తానాలన్నీ తీన్ తేరా నౌ అఠారాలై నాయి. నవాజ్ పదో తరగతి కంప్లీట్ చేయకుండానే చదువాపేసి ట ప్పాఖానాల చప్రాసీగ చేరి ఆఖరికి పోస్ట్‌మాన్ అయ్యిండు. వాడి అన్న తన మేమమామ లాగే పోలీసులల్ల హోం గార్డుగ భర్తీ అయ్యి. ఆఖరికి నాంపల్లి చౌరస్తుల ట్రాఫిక్ కాన్‌స్టేబుల్‌గ నల్గురికి దారి చూపే దీప స్తంభమయ్యిండు. "చోటానవాబ్" హమీద్ అరబ్బు దేశాలకు పొయ్యే ప్రయత్నంల మూడు పదులు నిండకుండనే 'దిల్‌కీ బీమారీ'తో అల్లాకు ప్రియమయ్యిండు. ఇంకా చాలా మంది నా గరీబ్ తురక దోస్తులు కాలం కలిసి రాక మౌజ్‌కీ బండీలుగ, తర్కారీ బండీలుగ, సైకిల్ మెకానిక్‌లుగ అయిపోయిండ్రు.

నా జీవితమంతా రెండు శేషప్రశ్నలు నిరంతరం వెంటాడినయ్. నా తరం ముస్లిం పిల్లలు తెలుగు మీడియంల ఎందుకు చదవాల్సి వచ్చిందనేది మొదటి ప్రశ్న. ఉర్దూ మీడియం స్కూలుకు సదర్‌సాబ్‌గ (హెడ్‌మాస్టర్‌గ) పనిచేస్తూ ఇంటికి సియాసత్ అక్బార్ తెప్పిస్తూ, తనకు కోపమొస్తే మమ్మల్ని సువ్వర్‌కే బచ్చే అని ఉర్దూలనే తిట్టే మా బాపు మమ్మల్ని ఉర్దూ నేర్చుకొమ్మని ఎందుకు బలవంతం చెయ్యలేదు అన్నది రెండో ప్రశ్న. ఆ రెండు ప్రశ్నలకు చాలా ఆలస్యంగా కాలమే సమాధానాలను ఇచ్చింది.

1948 సెప్టెంబర్‌ల హైదరాబాద్ రా జ్యం మీద పోలీస్ యాక్షన్ జరిగి ఆంధ్రావాళ్ల తెలుగు వెల్లువల ఉర్దూ పూచిక పుల్లలా కొట్టుక పోయింది. 1956ల ఆంధ్రప్రదేశ్ ఏర్పడంగనే కొసప్రాణంతో ఉన్న ఉర్దూ ఆత్మ రక్షణలో పడిపోయింది. బతికి కట్టాలంటే 'తెలుగే' ఏకైక ఆధారం అని పాకిస్తాన్‌కు పారిపోలేని ముస్లింలు అందరూ అనుకున్నరు.

ఇక మా బాపు సంగతి. నాకు తెలియని ఒక సత్యం ఆయనకు ముందే తెలుసు అన్న సంగతి నాకు చాలా కాలం తర్వాత తెలిసింది. అదేమనగా: "అబ్ ఏ జుబాన్ అబ్ నామ్ కీ హైన కామ్‌కీ".

చిన్నప్పుడు ఉడుకు రక్తంతో దుడుకుగా, ఒడ్డూపొడుగులతో ఉండి నా మీద జులుంచేసే నా దోస్తు నవాజ్ వయస్సు మళ్లాక గరమ్ నుండి నరమ్‌కు దిగజారాడు. నా యాభై సంవత్సరాల వయస్సులో ఒకసారి ఆ పాత ఇంట్లోనే అతన్ని కలుసుకున్నాను. గళ్లలుంగీ పైకి ఎగకట్టుకుని చింపుల బనీను వేసుకుని బీడీ తాగుతూ అస్తిపంజరంలా కనబడ్డాడు. ముగ్గురు మగ పిల్లలు, ముగ్గురు ఆడపిల్లలు గరీబీలో మునిగి తేలుతున్నారు.

అదే పాత సైకిలు, అదే 'టపా' నౌకరీ. సైకిలు తొక్కుతుంటే దమ్ము వస్తుందని టప్పాఖానాలోనే కూచుని ఉత్తరాల మీద ముద్రలు వేసే పని చేస్తున్నాడట.

కాలమహిమ వలన 'బధ్రలోకుల' జాబితాలో చేరిన నాతో చాలా వినయంగా మాట్లాడుతుంటే నాకు చాలా కష్టమనిపించింది.

సిగ్గు కూడా అనిపించింది.

మీర్జా నవాజ్ అలీ బేగ్ ఇప్పుడు లేడు.

ఆరు పదులైనా దాటక ముందే ఇల్లు ఖాళీ చేసి అల్లా దగ్గరికి వెళ్లిపోయాడు.

ఇది రాస్తుంటే నాకు "గబన్" సీన్మాలో రఫీసాబ్ పాడిన పాత పాట యాది కొస్తుంది.

"బచ్‌పన్ తుమ్హారే సాథ్ గుజారా హై దోస్తోc
ఏ దిల్ తుమ్హారా ప్యార్‌కా మారా హై దోస్తోc !!

-పరవస్తు లోకేశ్వర్,
m: 9160680847
e: lokeshwar.hyderabadi@gmail.com

తెలంగాణ ప్రాచీన చరిత్ర

తెలంగాణ ఇప్పుడు భారతదేశంలో ఓ కొత్త రాష్ట్రంగా ఏర్పడినప్పటికీ, ప్రాచీన కాలం నుంచి కూడా ఇది ఒక విశిష్ట చరిత్రను కలిగి ఉంది. అస్మక జానపదం, తెలంగాణల గురించి మెగస్తనీస్, అరియెన్, ప్లినీ ది ఎల్డర్, టోలెమీ లాంటి వారి ప్రస్తావనలు ఉన్నాయి. మెగస్తనీస్ (క్రీ.పూ. 350– క్రీ.పూ. 290) చంద్రగుప్త మౌర్య ఆస్థానంలో ప్రాచీన గ్రీకు రాజ్య పాలకుడైన సెల్యూకస్ రాయబారి. ఆయన భారతదేశంలో గడిపిన కాలంలో ఇండికా గ్రంథాన్ని నాలుగు సంపుటాలుగా రచించినా, అందులో కొన్ని భాగాలు మాత్రమే లభ్యమవుతున్నాయి. ఇతర గ్రీకు మేధావులు భారతదేశం గురించి చేసిన రచనలకు ఆయన గ్రంథాలే మూలాధారాలుగా ఉండినవి. గ్రీకు చరిత్రకారుడు అరియన్ (ఫ్లావియస్ ఆరియనస్ – క్రీ.శ.180లో మరణం) తన రచనలకు మెగస్తనీస్ గ్రంథాలనే ఆధారంగా చేసుకున్నాడు. స్థానికంగా గంగ లేదా గౌతమి గంగగా పిలిచే గోదావరి తీరంలోని అస్మగి తెగ గురించి ప్లినీ ది ఎల్డర్ (క్రీ.శ. 23–79) తాను నేచురల్ హిస్టరీ గురించి చేసిన రచనల్లో ప్రస్తావించారు. అస్మక రాజధాని పోతలి, పోతన, పోదన లేదా పౌదాన్యగా జైన సాహిత్యంలో ప్రస్తావించబడింది. అస్మక రాజ్యం ప్రాచీన కాలంలో శక్తివంతమైన జనపదం అయి ఉండవచ్చు. ఈ రాజ్యపు రాజధానిని మరో ఆరు ప్రాచీన రాజ్యాలతో సహా ప్రస్తావించడాన్ని ఇందుకు నిదర్శనంగా చెప్పవచ్చు. ఇతర ఆరు రాజ్యాలు: కాశీ (వారణాసి), అంగ (చంప), విదిశ (మిథిల), సౌవిర (రౌరుక), అవంతి (మహిసతి), కళింగ (దంతపుర) (నీలకంఠ శాస్త్రి, 1950). టోలమీ జియోగ్రాఫికె హైపెగెసిస్ పేరిట జాగ్రఫీకి ఒక గైడ్ లాంటి గ్రంథాన్ని రచించారు. ఆయన క్రీ.శ. 2వ శతాబ్దిలో జీవించాడు. అప్పటికి తెలిసిన ప్రపంచం గురించి ఆయన రాసిన జాగ్రఫీ ఎనిమిది సంపుటాలుగా రాయబడింది. ఇందులో మొదటి సంపుటం ప్రపంచ పటం గురించి. అక్షాంశ, రేఖాంశాల పరంగా ఆయా ప్రాంతాలను ఇందులో గుర్తించారు. ఆయన చేసిన గణనలు ప్రస్తుత గణనలకు అత్యంత సన్నిహితంగా ఉన్నట్లు చెబుతారు. కనరీ దీవులను ఆయన గుర్తించిన తీరుకు, ప్రస్తుత గణనకు మధ్య 7 డిగ్రీల తేడా మాత్రమే ఉందని అంటారు. టోలమీ జాగ్రఫీని 1885లో జె.డబ్ల్యూ.మెక్ క్రిండ్లె అనువదించారు. టోలమీ ట్రైగ్లిఫాన్ లేదా త్రిలింగగా పేర్కొన్న ప్రాంతం తెలంగాణ అని ఆయన అభిప్రాయపడ్డారు. మధ్యయుగాల కాలానికి వస్తే, ప్రఖ్యాత పర్షియన్ మేధావి అల్–బిరుని (క్రీ.శ.973–1048), ముస్లిం చరిత్రకారులు ముహమ్మద్ ఖాసిం హిందుషా (క్రీ.శ. 1570–1620– తారీఖ్–ఎ–ఫెర్షెతె (ఫరిస్తా క్రానికల్) సంకలనకర్త), అలీ బిన్ అజీజుల్లా తబాతబా (క్రీ.శ. 1591–96 మధ్యకాలంలో బుర్హన్–ఐ–మాసిర్‌ను రచించారు) లు తెలంగాణ గురించి తమ పుస్తకాల్లో విస్తృతంగా ప్రస్తావించారు. మహ్మద్ బిన్ తుగ్లక్ (క్రీ.శ. 1324–1351) రాజ్యంలోని 23 ప్రావిన్స్‌లలో తిలింగ ఒకటి. ఈ విధంగా తెలంగాణ ప్రాచీన కాలం నుంచి కూడా ఒక విలక్షణ ఉనికిని కలిగి ఉండింది.

శాతవాహన, విష్ణుకుండి, కాకతీయ అనే మూడు పెద్ద సామ్రాజ్యాలకు తెలంగాణ పుట్టినిల్లుగా ఉండింది. ప్రాచీన భారతదేశంలో శాతవాహన సామ్రాజ్యం అతి ముఖ్యమైందిగా ఉండింది. 'పురాణాల' ప్రకారం మౌర్యుల అనంతరం, శాతవాహనులు దక్కన్, మధ్యభారతాన్ని పాలించారు. ప్రిన్స్‌టన్‌కు చెందిన జాన్ హేఉడ్, ఆక్స్‌ఫర్డ్ యూనివర్సిటీ రూపొందించిన క్రీ.పూ. 1 & క్రీ.శ. 200లకు చెందిన ప్రపంచ చరిత్ర పటాల ప్రకారం, సుదీర్ఘకాలం పాటు శాతవాహనులు భారతదేశంలోని మూడోవంతు భూభాగాన్ని పాలించారు. చరిత్రకారుల ప్రకారం, భారతదేశ 5000 ఏళ్ళ చరిత్రలో రెండు సామ్రాజ్యాల కాలాలు శాంతి సౌభాగ్యాలతో వర్ధిల్లగా, శాతవాహనుల కాలం వాటిలో ఒకటి.

ఇంతే సమానంగా ప్రఖ్యాతి చెందింది విష్ణుకుండినుల పాలన. దక్కన్, మధ్య భారతానికి చెందిన అనేక రాజవంశాలు విష్ణుకుండినుల నాణేల నమూనాలను అనుసరించాయి.

ఒక విశిష్ట కళారూపాన్ని సృష్టించిన కాకతీయులకు మించిన ఆదర్శపాలనను అందించిన వారు లేరు.

క్లుప్తంగా తెలంగాణ ప్రాచీన చరిత్ర:

అస్మక జానపద:

దేశంలో వివిధ ప్రాంతాల్లో జానపదాలు మొదలైన నాటినుంచే తెలంగాణ చరిత్ర కూడా ఆరంభమైంది. తెలంగాణకు గుండెకాయ లాంటి ప్రాంతంలో అస్మక జానపదం రూపుదిద్దుకుంది. దాని రాజధాని ప్రస్తుత బోధన్. దేశంలోని పదహారు మహా జానపదాల్లో అస్మక ఒకటి. వింధ్య పర్వత శ్రేణికి దిగువన దక్షిణాపథంలో ఉన్న ఏకైక జానపదం ఇదే. (బుద్ధిస్ట్ టెక్ట్–అంగుత్ర నియక) (మ్యాప్ 1). గోదావరి, మంజీర నదుల మధ్య ఇది నెలకొంది. పోతలి లేదా పోదన లేదా పౌదన అనేవి దీని రాజధాని పేర్లుగా ఉండినవి. మగధకు చెందిన శిశునాగ రాజులకు సమకాలీకులుగా ఉండిన

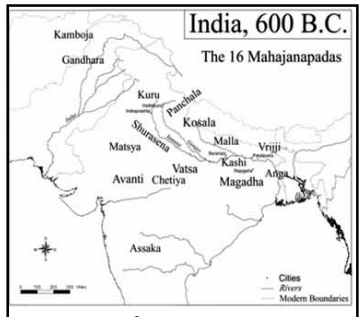

పటం 1: క్రీ.పూ. 600 కాలంలో భారతదేశ పటం. పదహారు మహాజానపదాలను ఇందులో చూడవచ్చు. ఈ జానపదం గుండా గోదావరి ప్రవహిస్తోందని చెప్పబడింది.

అస్మక పాలకుల పేర్లను మత్స్య పురాణం ప్రస్తావించింది.

అస్మక జానపద నాణేలలో సూర్యుడి బొమ్మ ఉండదు. ఐదు కంటే తక్కువ ప్రతీకలుంటాయి. ప్రతీ నాణెంలో ఏనుగు బొమ్మ ఉంటుంది. ప్రతీ నాణెం కూడా అస్మక జానపదానికి చెందిన ఒక్కో రాజు యొక్క విలక్షణ ప్రతీకను కలిగి ఉంటుంది. అలాంటి రెండు నాణేలను పటాల్లో చూడవచ్చు.

బొమ్మ 1: అస్మక జానపదానికి చెందిన రెండు నాణేలు. ఈ రెండూ కూడా వెండితో తయారయ్యాయి. వెనుక వైపున ఖాళీగా ఉన్నాయి. ఈ రాజుల రాచరికపు గుర్తుగా ఏనుగు ఉండింది.

నంద సామ్రాజ్య పాలన (క్రీ.పూ. 345 - 321)

పురాణాల ప్రకారం, దేశంలోని ఇతర ప్రాంతాలతో పాటుగా అస్మక జానపదాన్ని మగధకు చెందిన నంద సామ్రాజ్యం పాలించింది. నంద, మౌర్య కాలానికి చెందిన పలు పంచ్ మార్క్‌డ్ నాణేలు తెలంగాణలో లభ్యమయ్యాయి. మౌర్యుల ముందుకాలానికి చెందిన, మగధ సామ్రా జ్యానికి చెందని ఒక నాణెం తెలంగాణలో లభ్యమైంది.

బొమ్మ 2: మౌర్యుల కాలానికి ముందునాటి, నందులకు చెందిన పంచ్ మార్క్‌డ్ నాణెం. ముందు భాగంలో ఐదు ప్రతీకలు, వెనుక వైపున మూడు ఆర్చీల గుట్టతో ఉంది. మౌర్యుల కాలాన్ని ఇది సూచి స్తుంది. ఇది మగధ నాణెం కాదని చెప్పవచ్చు.

మౌర్య సామ్రాజ్య పాలన (క్రీ.పూ. 322 - క్రీ.పూ. 185)

మౌర్య రకానికి చెందిన పంచ్ మార్క్‌డ్ నాణేలు అనేకం తెలంగాణ ప్రాంతంలో లభ్యం కావడం ఈ ప్రాంతం ఒకప్పుడు, నందుల చేతిలో పరాజయం పొందడానికి ముందుగా, మౌర్యుల పాలనలో ఉండేదని తెలియజేస్తుంది.

మౌర్యుల పాలన అనంతరం శాతవాహనులు:

దక్కన్‌లో మౌర్యపాలన అనంతరం శాతవాహనులు రాజ్యాధికారం చేపట్టారు. తవ్వకాల్లో బయల్పడిన స్ట్రాటిగ్రాఫిక్ అంశాలు, నాణేలు దీన్ని ధ్రువీకరిస్తున్నాయి. చిముక శాతవాహన యొక్క ఏనుగు గుర్తుతో కౌంటర్ మార్కింగ్ చేయబడిన మౌర్య నాణేలు ఈ వాదనను ధ్రువపరుస్తున్నాయి. (బొమ్మ 3). మౌర్యుల కాలానికి చెందిన రాగి నాణేలు శాతవాహనులచే కౌంటర్‌మార్క్ చేయబడ్డాయి. అలాంటి నాణేలు తెలంగాణలో లభ్యమయ్యాయి. (బొమ్మ 4).

బొమ్మ 3: మౌర్య సామ్రాజ్యపు సంక్లిష్ట రకానికి చెందిన పంచ్‌మార్క్‌డ్ నాణేలు వాటికి వెనుక భాగంలో ఏనుగు ముద్రతో కౌంటర్‌మార్క్ చేయబడ్డాయి. చిముక శాతవాహన ప్రతీ నాణెం కూడా ఏనుగు ముద్రను కలిగి ఉంది. కోటిలింగాలకు చెందిన శాతవాహన పూర్వ పాలకులెవరికి కూడా ఏనుగు ముద్ర లేదు.

శాతవాహన పాలన ప్రారంభం:

కోటిలింగాల నుంచి పాలన సాగించిన స్థానిక రాజులు తెలంగాణ లో ఉన్నారు. వీరంతా కూడా తమ తమ నాణేలు విడుదల చేశారు. గోబద (బొమ్మ 5), నారన, కామవయస, సిరివయస, సమగొప వీరిలో ఉన్నారు. సమగొప తరువాత శాతవాహన రాజ వంశానికి చెందిన చిముక శాత వాహన అధికారం చేపట్టాడు. ఉజ్జయిని ప్రతీకతో కౌంటర్‌మార్కింగ్ చేయడం (బొమ్మ 6), తన పేరుతో కౌంటర్ మార్కింగ్ చేయడం దీన్ని ధ్రువపరుస్తుంది.

బొమ్మ 4: మౌర్యుల రాగి నాణేలు శాతవాహనులచే కౌంటర్ మార్క్ చేయబడ్డాయి. పైభాగంలో చంద్రవంకతో మూడు ఆర్చీల గుట్ట అనేది మౌర్యుల ప్రతీక. గత పాలకుల తరువాత అధికారంలోకి వచ్చిన వారు పాత నాణేలను కౌంటర్‌మార్కింగ్ చేసేవారు.

బొమ్మ 5: కోటిలింగాలకు చెందిన గోబద నాణెం: దేశంలో లేదా కనీసం దక్కన్‌లో తన పేరిట నాణేలు విడుదల చేసిన మొదటి రాజు గోబద.

బొమ్మ 6: సమగోప నాణెం ఉజ్జయిని ముద్రతో శాతవాహనుల చే కౌంటర్‌మార్క్ చేయబడింది. శాతవాహన నాణెం ప్రతి ఒక్కటి కూడా ఉజ్జయిని ముద్రను కలిగి ఉంటుంది. వెనుకవైపున నందిపాద సింబల్ ఉంటుంది. కోటిలింగాలకు చెందిన సమగోప ప్రతీ నాణెం కూడా దీన్ని కలిగి ఉండేది.

బొమ్మ 7: సమగోప నాణెం చిముక శాతవాహనచే కౌంటర్ మార్క్ చేయబడింది. తనను తాను శాతవాహనుడిగా అభివర్ణించు కున్నది చిముక ఒక్కడే.

సారాంశం:

తెలంగాణ చరిత్ర జానపదాల చారిత్రక శకంతో మొదలవుతుంది. ఈ ప్రాంతపు తదనంతర పాలకులు:

- పౌదనం (బోదన్) రాజధానిగా అస్మక జానపద
- ఈ ప్రాంతాన్ని పాలించిన తదుపరి ముఖ్యమైన రాజవంశం నంద (క్రీ.పూ. 345 – 321), అనంతరం మౌర్య (క్రీ.పూ. 322 – క్రీ.పూ.185)
- పురాణాల ప్రకారం, సుంగ & కణ్వ రాజవంశాలు ఈ ప్రాంతాన్ని పాలించాయి. ఆర్కియాలాజికల్ & నాణేల ఆధారాలు మాత్రం అందుకు భిన్నంగా ఉన్నాయి.
- తెలంగాణలో స్థానిక పాలకులు
- సమగోప తరువాత చిముక శాతవాహన

– దెమె రాజారెడ్డి, m: 9848018660
e: palvashareddy@gmail.com

ఓ మహనీయా!

మానవుడే అజేయుడంటూ
మానవతే మతమవ్వాలని
ఆఖరి శ్వాస వరకు
జీవితాన్ని అంకితం చేసి
శాస్త్ర విజ్ఞానాన్ని సమిధలుగా వెలిగించి
అజ్ఞానాంధకారాన్ని, మూఢ విశ్వాసాల్ని
అనునిత్యం నిజాయితీతో చెండాడిన
అభినవ భార్గవ రాముడివి నీవు!

మానవజాతిని ముందుకు నడిపేది
ప్రకృతి దుర్భేద్య రహస్యాల్ని ఛేదిస్తూ
మనిషి పుట్టుకకు, మానవ జన్యురచన పరిశోధనలకు
బావుటాగా నిలిచిన నీ శాస్త్ర పరిశోధన దారిలో
'మతమౌఢ్యం' కోరలు చాచి
మానవతనే హననం చేస్తున్న
నేటి 'అసహన' కుహనా లౌకిక రాజ్యంలో
ప్రశ్నించడమే నేరమైన వ్యవస్థలో
జరిగే ప్రతి ఘటనను సహేతుకతతో, శాస్త్రీయంగా
మానవీయ కోణంతో విడమర్చి,
నిజాలను నిర్భీతితో నిగ్గుతేల్చిన 'శాస్త్ర శిఖరం' నీవు!

పదవులకోసం, ప్రతిష్టలకోసం వెంపర్లాడే
పండితులు, మేధావులు, శాస్త్ర కోవిదులున్న
నేటి వ్యవస్థ దిమ్మతిరిగేలా నిన్ను వరించిన
'పద్మశ్రీ, పద్మవిభూషణ్'లను తృణప్రాయమని
తిప్పిపంపి నిలదీసిన ధీశాలివి నీవు!

అన్యాయాన్ని, అజ్ఞానాన్ని, అశాస్త్రీయతలకు
ఎదురొడ్డిన నీ పోరాటాలను,
మాకందించిన నీ ప్రగాఢ స్ఫూర్తికి
శిరసువంచి అందించే జోహారులివే!

– డా. కె.దివాకరాచారి (అట్లాంట, యుఎస్ఏ)
m : 9391018972
e : ckreddy63@gmail.com

హన్మకొండ, వరంగల్లులు జైన విద్యాకేంద్రాలే

ఇటీవల కొత్త తెలంగాణ చరిత్రబృందం పరిశోధనలో హన్మ కొండ, వరంగల్లులలో ఒకప్పుడు జైనవిద్యాకేంద్రాలుండేవన్న సంగతి బయట పడింది. ఈ అన్వేషణలో బృందం సభ్యులు శ్రీరామోజు హరగోపాల్, వేముగంటి మురళీకృష్ణ, అరవింద్ ఆర్య, సహాయకులు చంటి, నాగరాజు, కాకతీయ చరిత్రకారుడు హరిసనత్కుమార్, తోపుడుబండి ఫేం సాదిఖ్ అలీ పాల్గొన్నారు.

వరంగల్లు కైఫియతు ప్రకారం వేంగిప్రాంతంలో దాడులకు గురవు తున్న జైనులు హన్మకొండకు వలసవచ్చారు. కాకతీయరాజు రెండోప్రోలు డు జైనమతాభిమాని. అతని మంత్రి బేతన భార్య మైలమ పద్మాక్షి గుట్టమీద 'కడలాలయబసది'ని కట్టించింది. ప్రస్తుత పద్మాక్షిగుడిలో పా ర్శ్వనాథ, వర్ధమాన మహావీరుని, పద్మావతి(?) విగ్రహాలు చెక్క బడివున్నాయి. కుబేరుని విగ్ర హం, చౌవిస(24) తీర్థంకరు లున్న రెండు శిల్పాలు కూడా వున్నాయి. గుడి బయట జైన శాసనం వుంది. గుడి బయట పడమట రాతిగోడపై మంత్రి బేతన, భా ర్య మైలమ శిల్పాలు జైనమహావీరుని కుడిచేతి పక్కన చెక్కబడి వున్నాయి. అక్కడ చెక్కివున్న శిల్పాలలో ఒక జైనగురువు, ఇద్దరు శిష్యులు వారి నడుమ వ్యాస పీఠం కూడా వున్నాయి. వ్యాసపీఠం పుస్తకగచ్ఛకు గుర్తు. జైనసంఘం (9) గణాలుగా, గణాలు(113) గచ్ఛలుగా (వి.డి.సంగవే రాసిన జైన్ కమ్యూనిటీ – ఏ సోషల్ సర్వే అనే పుస్తకంలో) విభజించబడ్డాయి. వాటిలో తెలంగాణ ప్రాంతంలో అడ్డకలిగచ్ఛ, నంది గచ్ఛ, మేషపాషాణ గచ్ఛ, సరస్వతి గచ్ఛ, పుస్తకగచ్ఛలు ప్రముఖమైనవి. వీటిలో పుస్తక, సరస్వతి గచ్ఛలు ఒకటే కావచ్చనే అభిప్రాయం వుంది. పై 'పుస్తకగచ్ఛ' శిల్పం హన్మకొండ ఒకప్పుడు గొప్ప జైనవిద్యాకేంద్రం అని చెప్పడానికి తార్కాణం. అంతేగాక ఎక్కడైతే 24 తీర్థంకరులున్న చౌవిసస్తంభాలు, వి గ్రహాలుంటాయో అక్కడ తప్పక జైన విద్యాకేంద్రాలుంటాయని చరిత్రకారు లు వ్యాఖ్యానించారు. బోధన్ అట్లాంటి జైన(విశ్వ) విద్యాలయమే.

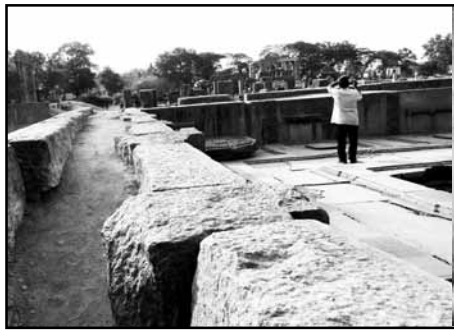

11వ శతాబ్దంకన్నా ముందు తెలంగాణలో శ్వేతాంబరజైనం వున్న దాఖలాలు లేవు. శాసనాలు, కైఫియత్తుల ప్రకారం తొలి కాకతీయుల కాలంలోనే వరంగల్ జైనతీర్థంగా ప్రాభవాన్ని పొందింది. వరంగల్ కైఫీ యత్తులో ఉత్తర దండకారణ్యంలో హిడింబాశ్రమానికి ఈశాన్యంలో వున్న హనుమద్గిరి దేవుళ్ళకు, రుషులకు నిలయమైనటు వంటిది. ఈ కొండను కనుగొన్నది ఏకాంబరనాథుడు (ఏకవస్త్రం ధరించినవాడు). ఆయనే హన్మ కొండ మధ్యలో సిద్ధేశ్వరున్ని, పశ్చిమంలో పద్మాక్షిని, ఉత్తరంలో గర్గ (దుర్గ) శక్తిని, తూర్పున భద్రకాళిని (మొదట జైనపంథా లోని దేవతలు సిద్ధ, పద్మావతి, ఇతర శాసన దేవతలు) ప్రతిష్టించాడు. కైఫీయత్తులోని ఏకాంబరనాథుడు శ్వేతాంబర జైనంలోని జైనముని పోలికలతో వున్నాడు. వరంగల్ ఏకైక శ్వేతాంబర జైనకేంద్రంగా వున్నప్పటికి, చుట్టుపక్కల దిగంబరజైనమే విస్తరించి వుంది.

హన్మకొండలో జైనకేంద్రం రాష్ట్రకూటుల పిదప చాళుక్యుల, కాకతీ యుల చేతుల్లోకి వచ్చింది. పద్మాక్షిగుట్టమీద సహజసిద్ధమైన గుహనే జైనదేవాలయంగా మార్చబడింది. రెండవ ప్రోలరాజు ప్రెగ్గడ బేతన భార్య మైలమ 'కడలాలయబసది'కి చేసిన దాన వివరాలతో వేసిన శాసనం గుడి ముందర వుంది. గుహనే గర్భగుడిగా, తొలిచిన రాతిగుండునే ముఖ మంటపంగా తీర్చిదిద్దారు. గుడిలో కుబేరుడు, జైనతీర్థం కరుడు, పద్మావతి, వ్యాస పీఠంతో జైనగురువు, శిష్యు డు, చౌముఖి స్తంభం, చౌవిస శిల్పం వున్నాయి. గర్భగుడిపై ఇటుకలతో కట్టిన శిఖరం వుండేది. ఆ ప క్కన గుహలు జైనమునుల బసదులుగా వుండేవి. వాటి రాతిగోడల పైన పార్శ్వ నాథుని కాయోత్సర్గ భంగిమలోని శిల్పం, ధ్యానాసనంలో మహా వీరుడు, పరిచారికగణంగా వున్న స్త్రీ, పురుషులు మైలమ, బేతనలుగా భావించబడుతున్నారు. అక్కడ వున్న ఇతర శిల్పా లతో పాటు జైనగురువు, ఇద్దరు శిష్యుల మధ్య వ్యాస పీఠం చెక్కబడి వుండడం ప్రత్యేకం. దీన్నిబట్టి ఈ పవిత్రజైనతీర్థం విద్యా లయంగా వుండేదని చెప్పవచ్చు. అనంతపురం జిల్లా లోని రాయదుర్గం జైనబసదిలో కూడా ఇట్లాంటి గురు శిష్యులు, వ్యాసపీఠం శిల్పాలుండడం వల్ల రాయదుర్గం ఒకప్పుడు జైనవిద్యా కేంద్రమని అనుకోవడానికి ఆస్కార మేర్పడుతున్నది. డా.జి.జవహర్‌లాల్ 'జైన మాన్యుమెంట్స్ ఇన్ ఆం ధ్రా' అనే గ్రంథంలో రాసిన పైవిషయాలు కొత్త తెలంగాణ చరిత్రబృందం చేసిన పరిశోధనకు బలమిస్తు న్నాయి.

వరంగల్ కోటలో జైన తీర్థంకరుల 'చౌజీసీ మందిరం':

వరంగల్ జిల్లాలో అనేక గ్రామాల్లోని గుళ్ళల్లో జైన దేవీ, దేవతలు కన్పిస్తుంటారు. ఎపుడో క్రీ.పూ.3వ శతాబ్దం నుండే జైనం తెలంగాణాలో విస్తరిస్తూ వస్తున్నది. అపుడున్న దట్టమైన అడవుల్లో, గుట్టల పైన జైనులు బసదులు ఏర్పరచు కున్నారు. జైనం రాజాశ్రయం పొందుతున్న క్రమంలో గ్రామాల్లో, నగరాల్లో కూడా జైనదేవాలయాలు నిర్మింపబడ్డా యి. తెలంగాణాలో బౌద్ధం, జైనం సమాంతరంగా వ్యాప్తి

చెందినట్లుగా చారిత్రకాధారాలు విరివిగానే లభిస్తున్నాయి.

మౌర్యుల కాలంలో జైనుడైన ఖారవేలుడు తెలంగాణాకు వచ్చిన ట్లుగా తెలుస్తున్నది. మౌర్య చంద్రగుప్తుడు జైనుడే. వీరందరి కాలాల్లో వారు జైనమతావలంబకులుగా ప్రార్థనామందిరాలను, బసదులను కట్టించి వుంటారు. తర్వాత కాలంలో జైనం కర్ణాటకలో బాగా అభివృద్ధి చెందింది. ఆ తర్వాత బాదామి చాళుక్యులు, రాష్ట్రకూటులు, కళ్యాణీ చాళుక్యులు, కాకతీయుల కాలాల్లో జైనం రాజాశ్రయమతంగా పరిణమించిన ఫలితంగా తెలంగాణా అంతట జైన దేవాలయాలు, బసదులు, విద్యాకేంద్రాలు విస్త రించాయి. తెలంగాణాలో అయ్యలు (మునయ్యలు) గా పిలువబడ్డ జైన మునుల పేరన కొన్ని గ్రామాల్లో అయ్యల చెలకలనే (జనగామ జిల్లా పెంబర్తి పక్క వూరు ఎల్లెముల = వెల్ల వేముల అంటే శ్వేతాంబరులు) ప్రదేశాలున్నాయి.

మొదట అనుమకొండ పద్మాక్షిగుట్ట జైనుల బసదిగా మారింది. ఇప్పటి పద్మాక్షిదేవత ఒకప్పటి జైనదేవత పద్మావతి అన్నది చారిత్రక స త్యం. పద్మావతి పద్మాక్షిగా పిలువబడడం రాజులైన కాకతీయులు శైవులుగా మారడంతో వచ్చిన మార్పు. జైనుల నిలయమైన అనుమ కొండలో కడలా లయ బసది వంటివెన్నో జైనబసదులు, విద్యాకేంద్రాలు నిర్మించబడ్డాయి. అపుడే ఓరుగల్లు ప్రాంతంలో జైనుల ఆవాసాలు, విద్యాకేంద్రాలు, జైనుల గుళ్ళు కట్టివుండాలి. కాకతీయులు రాజధానిని అనుమకొండనుండి ఓరు గల్లుకు మార్చిన క్రమంలోనే జైన దేవాలయాలను క్రమంగా శైవదేవాలయా లుగా మార్చివుంటారు. వరంగల్ చుట్టుపక్కల గ్రామాల్లో పంచకూట, త్రికూట దేవాలయాల శిథిలాలు, వాటిలో జైన చిహ్నాలైన కలశాలు, శంఖలతాతోరణాలతో దేవాలయ ప్రవేశ చంద్రశిలలు కన్పిస్తాయి. ఇవన్నీ ఒకప్పటి జైనగుడులే.

కాకతీయులు నిర్మించినట్టు చెప్పబడుతున్న నేలగుడి శంభుని గుడి లో, కోటలోని స్వయంభూ దేవాలయాల్లో జైనం ఆనవాళ్ళున్నాయి. నేలగుడి శంభునిగుడిలో దేవాలయమంటపంలో కుడివైపున త్రికోణ కృతిలో వున్న శిల్పంలో ఒక ఏడుపడగలనాగు, పైన దేవతలు, వాటిలో అమృతం తె స్తున్న అశ్వముఖుడైన జైన హరిమేషన్, కిందుగా ఇరుపక్కల కృష్ణుడు, శైవసంబంధిత దేవతలు చెక్కబడివున్నారు. మధ్యలో వుండాల్సిన పార్శ్వ నాథుడు లేడు. మిగతా శిల్పభాగం లేదు. ఇదంతా బౌద్ధం, జైనం, శైవం. వైష్ణవాలను కలుపుకునే చతుస్సమయాల పాటింపేమో మరి. గుడిలో పాకశాల ద్వారాలకు కూడా కలశాలు, లలాటబింబంగా గజలక్ష్ములు చెక్కివుండడం గమనార్హం.

ఖిలా కోటలోని శిథిలశిల్పాలలో జైనశిల్పావశేషాలు కనిపిస్తుం టాయి. అయితే అక్కడ ఆగ్నేయంగా రాణులస్నానం కొలనుగా పిలువ బడుతున్న ప్రదేశంలో చాలా అరుదుగా వుండే జైనుల 24 మంది తీర్థం కరులు కొలువైవుండే 'చౌబీసీ మందిరం' అవశేషాలు కన్పించాయి. ఇ ట్లాంటి మందిరాలున్నచోట గొప్పవిద్యాస్థానాలుండడం జైన సంప్రదా యం. బోధన్‌లో చౌబీసీ మందిరం కనిపించలేదు కాని చౌబీసీస్తంభం వుండేది.(నిజామాబాద్ మ్యూజియంలో వుంది)

ఖిలావరంగల్‌లో రెండుపొరల కోటగోడకు వెనుకగా ఒక మూలన తీర్థంకరులను నిలిపే అధిష్టానాలు నాలుగడుగుల చతురస్రాకారపు పాల రాతి పీఠాలు, మూర్తులను ప్రతిష్టించేందుకు చేసిన తొమ్మిది చొప్పున రంధ్రాలు, పీఠానికి ఆవల ప్రతి ద్వారానికి శంఖలతా తోరణాల చంద్రశిల లున్నాయి. అట్లే ప్రతిమూర్తికి వెనకవైపు మూర్తులను అభిషేకించిన జలాలు పోవడానికి రాతితూములు, ఆ నీళ్ళు బయటకు పోవడానికి రాతికాలువలు న్నాయి.

ఈ మందిరం ఎల్ ఆకారంలో తూర్పు, ఉత్తరాభిముఖంగా వుంది. ప్రస్తుతం ఆ తీర్థంకరుల పీఠాలపై శివలింగాలను పెట్టివుంచారు. ఒక మూలనవున్న దేవాలయ కలైకడలి రాతిదిమ్మను ఏదో శైవదేవ నామంతో పిలవడం విడ్డూరంగా వుంది.

రాజులు మారితే ప్రజలు మారాలి. అదే రాచరికం. వారు మతం మారితే ప్రజలమతం మారాలి. లేకపోతే తలలు పోయాయి. దేవాలయాలు మారాయి లేదా కూలాయి. చరిత్ర వాస్తవాల సంపుటి. దానిని యథాతథం గా స్వీకరించాలి.

ఇప్పటి అభిప్రాయాలతో చరిత్రకు నిమిత్తం లేదు. ఇష్టమైన వారు ఇష్టమైన విధంగా జీవించవచ్చు. ఇతరులకు కూడా అదే వర్తిస్తుందనే సంయమనం అవసరం మనకు. చారిత్రకాధారాలు మన పరిణతికి కొల మానాలు.

అవి గుళ్ళు గోపురాలలోనే కాదు, సమాజమంత టా వున్నాయి. మన సంస్కృతి ఏదంటే మానవులుగా పరిణ మించడమే. చారిత్రక శిథిలాలను అట్లే వుండనిద్దాం. రేపటి తరాలకు నిజాలు తెలియనిద్దాం. మన అభిప్రాయాలు వాళ్ళకు అంటకట్టే సంప్రదాయాన్ని మానేద్దాం.

– శ్రీరామోజు హరగోపాల్
m: 9949498698
e: akshara25@gmail.com

తెలంగాణ నాటక వెలుగు రేఖలు

(గత సంచిక తరువాయి)

తెలంగాణ తొలి నాటకం - కాళిదాసు

1892లో గురజాడ వ్రాసిన 'కన్యాశుల్కం' 1897లో ప్రదర్శిత మైంది. ఆ సమయంలోనే తెలంగాణలో వరంగల్లుకు చెందిన తూము రామదాసు కవి ప్రదర్శనయోగ్యమైన 'కాళిదాసు' నాటకాన్ని 1895-98 ప్రాంతంలో రచించారు. వరంగల్ ప్రాంతంలో సురభి నాటక సమాజం నాటకాలు ప్రదర్శిస్తున్న సమయంలో వారి కోరిక మేరకు తూము రామదాసు మూడు రోజుల్లో ఈ నాటకాన్ని రాసిచ్చారు. ఈ నాటకాన్ని సురభి సంస్థ 1898 ప్రాంతంలో ప్రదర్శించారు. 1899లో ఈ నాటకం ముద్రితమైంది. ఆ తర్వాత కాళిదాసు నాటకాన్ని ఉభయ తెలుగు ప్రాంతాల్లో సురభి కంపెనీ చాలాకాలం పాటు ప్రదర్శించి నట్లు గుంటూరు శేషాద్రి రమణకవులు వెల్లడించారు. ఈ నాటక ప్రతిని 20వ శతాబ్దపు ప్రథమార్ధంలో లైబ్రరీలో చూశామని తమ పరిశోధన పత్రాల్లో పేర్కొన్నారు. సురభి నాటకాల తొలి రోజుల్లో తూము రామదాసు నాటకాన్ని తమ సమాజం ప్రదర్శించినట్లు సురభి కంపెనీ నిర్వాహకుడు పద్మశ్రీ సురభి బాబ్జి వెల్లడించారు. తెలంగాణాలో 'కాళిదాసు' తొలి నాటకంగా నాటక చరిత్రల్లో నిలుస్తుంది.

125 ఏళ్ళ సురభి నాటక సమాజం తొలి రోజుల్లో తెలంగాణా ప్రజలకు వినోదాలను పంచింది. 1895 ప్రాంతంలో తెలంగాణాలో అడుగు పెట్టింది. సురభి నాటక ప్రదర్శనలతో ప్రతి గ్రామం పులకించింది. గొప్ప నేపథ్యం కలిగిన సురభి తెలంగాణా ప్రజల మధ్య పెరిగి పెద్దదైంది.

హైదరాబాద్‌కు చెందిన శ్యామ్ రావు న్యాల్‌కల్ 1916లో దక్కన్ మ్యూ జిక్ క్లబ్‌ను ప్రారంభించి శారద నాటకా న్ని ప్రదర్శించారు. హీరా బాయి బరోడె కర్ మరాఠీ రంగస్థల నటి 1930 ప్రాం తంలో తన నాటక బృందంతో వచ్చి 'తెజ్ ఎ వఫా', 'దేశ్‌దశ', 'దూర్‌కా చాంద్', 'వతన్‌కేదోస్త్' నాటకాలను హైదరాబాద్ లో విజయవంతంగా ప్రదర్శించారు.

హైదరాబాద్‌కు చెందిన శ్యామ్‌రావు న్యాల్‌కల్ 1916లో దక్కన్ మ్యూజిక్ క్లబ్‌ను ప్రారంభించి శారద నాటకాన్ని ప్రదర్శించారు. హీరా బాయి బరోడెకర్ మరాఠీ రంగస్థల నటి 1930 ప్రాంతంలో తన నాటక బృందంతో వచ్చి 'తెజ్ ఎ వఫా', 'దేశ్‌దశ', 'దూర్‌కాచాంద్', 'వతన్‌కేదోస్త్' నాటకాలను హైదరాబాద్‌లో విజయవంతంగా ప్రదర్శించారు. 1942 నాటికి హైదరాబాదీ మహిళలు నాటకాలు ప్రదర్శించడం ప్రారంభించారు. సికింద్రాబాద్ తెలుగు కుటుంబంలో జన్మించిన రంగబాయి రంగస్థలంపై నటిగా తన ప్రస్థానం మొదలు పెట్టింది. పలు నాటక కంపెనీల్లో చేరి భారతదేశంలోని ప్రధాన నగరాలలో నాటకాలను ప్రదర్శించింది.

19వ శతాబ్ది ఆరంభంలోనే హరీంద్రనాథ్ చటోపాధ్యాయ హైదరాబాద్‌లో ఆంగ్ల నాటకాల ఉత్తమ నటుడిగా, నాటక కర్తగా గుర్తింపు పొందారు. నిజాం కళాశాల వేదికపై 'అబూహసన్', 'వాల్మీకి', షేక్స్ పియర్ నాటకాలను ప్రదర్శించారు. తరువాత హిందిలో 'తుకారామ్', 'జయదేవ్', 'సక్కుబాయి', 'ఏకనాథ్', 'పుండలీక్' వంటి భక్తి నాటకాలు, ఆంగ్లంలో 'కిటికి', 'కాపలాదారుని లాంతరు', 'చిలుక', 'శవపేటిక', 'సంధ్యాదీపం' వంటి నాటికలు రచించి భారతీయ నాటక రంగంలో హరీంద్రనాథ్ ప్రముఖ రచయితగా ప్రఖ్యాతి వహించారు.

తొలినాటి నాటక కీర్తి శిఖరం చందాల కేశవదాసు

తెలంగాణా నాటక చరిత్రలో చందాల కేశవదాసు తొలినాటి నాటకానికి కీర్తి శిఖరంగా నిలుస్తాడు. పద్య నాటక రచయితగా, నటుడిగా, హరికథకుడిగా, సినీగేయ రచయితగా ఆయనది అగ్రపీఠం. ఖమ్మం జిల్లా జక్కేపల్లిలో 1876 జూన్ 20న ఆయన జన్మించాడు. 1911లో 'కనక్తార' నాటకాన్ని రచించి ప్రదర్శించారు. తూము రామదాసు 'కాళిదాసు' నాటకం తర్వాత అంతగొప్ప నాటకంగా 'కనక్తార' నాటకం నిలుస్తుంది. ఈ నాటకాన్ని మొదటగా నెల్లుట్ల నాటక సమాజం ప్రదర్శించి సమాజానికి తొలిగా పరిచయం చేసింది. ప్రజలు ఆదరించడంలో సురభి నాటక సమాజం, మైలవరం డ్రామా కంపెనీ వందల సార్లు ఈ నాటకాన్ని ప్రదర్శించాయి. ఆంధ్ర, తెలంగాణా ప్రాంతాల్లో ఈ నాటకం ఎనలేని కీర్తిని తెచ్చిపెట్టింది. ప్రసిద్ధ సినీనటులు అక్కినేని నాగేశ్వరరావు కుదరపల్లి నాటక సమాజం తరపున ప్రదర్శించిన 'కనక్తార'లో తార పాత్రలో అద్భుతంగా నటించారట. పుట్టపర్తి సత్యసాయిబాబా ఈ నాటకాలలో తారగా ప్రదర్శించిన అభినయానికి ఆయన తల్లి ఈశ్వరాంబ మురిసిపోవడం మరో విశేషం. కేశవదాసు రచయితగానే కాకుండా ప్రతిభావంతుడైన నటుడిగా రాణించాడు. నాటకరంగ ప్రార్థన 'పరాబ్రహ్మపరమేశ్వర' గీతాన్ని, శ్రీకృష్ణతులాభారంలో 'భలే మంచి చౌక బేరము' పాటను రాసింది చందాల కేశవదాసు గారే.

ధర్మవరం గోపాలాచార్యులు, ధర్మవరం రామకృష్ణమాచార్యులు వారి సోదరులు. గోపాలచార్యులు 1900 నాటికే హైదరాబాదులో న్యాయవాద వృత్తిని ప్రారంభించారు. ఆ రోజుల్లో బ్రిటీష్ ఆంధ్రా నుండి హైదరాబాద్‌కు వచ్చిన ఎందరో వృత్తి, వ్యాపార రంగాల్లో ప్రవేశించి గొప్పగా రాణించారు. 1900 పూర్వం హైదరాబాద్‌లో న్యాయవాదుల సంఖ్య తక్కువగా ఉండడంతో ఇతర ప్రాంతాల్లో న్యాయవాద విద్యను పూర్తి చేసిన వారు ఇక్కడ ప్లీడర్లుగా ప్రాక్టీసు చేయడానికి ఉత్సాహం చూపేవారు. ఆ క్రమంలోనే గోపాలాచార్యులు 1898లో హైదరాబాద్‌లో న్యాయవాదిగా ప్రాక్టీసు ప్రారంభించారు. ఆయన నగరంలోని రెసిడెన్సీ బజారులోని బెల్లంకొండ రాజ వారి దేవిడీలో నివాసం ఉండేవారు. న్యాయవాద వృత్తిలో బిజీగా ఉన్నప్పటికి తనకు

ఇష్టమైన నాటక రంగాన్ని మరచిపోలేదు. హైదరాబాద్‌లో తన బృందం చే నాటకాలను ప్రదర్శించేందుకు ఆయన నడుం కట్టారు. ఈ విధంగా నటుడిగా, నాటక రచయితగా, ప్రయోక్తగా గోపాలచార్యులు హైదరాబాద్ నాటక రంగానికి తొలి వెలుగై నిలిచారు. ఆయన 'కృష్ణ విలాసిని సభ' అనే నాటక సమాజాన్ని స్థాపించి నాటకాలు ప్రదర్శించడం మొదలుపెట్టాడు. తొలిరోజుల్లో చిత్రనళీయం, పాదుకాపట్టాభిషేకం వంటి నాటకాలు ప్రదర్శించారు. సోదరుడు ధర్మవరం రామకృష్ణమాచార్యులు బళ్ళారిలో 'సరసవినోదిని సభ' ద్వార నాటకాలు ప్రదర్శిస్తుంటే గోపాలాచార్యులు హైదరాబాద్ కేంద్రంగా 'కృష్ణ విలాసిని సభ' ద్వార నాటకాలను ప్రదర్శించేవారు.

ధర్మవరం గోపాలాచార్యులు స్వయంగా నటుడు, రచయిత, ప్రయోక్త కావడంతో ఆయన ప్రదర్శించిన నాటకాలు సృజనాత్మకంగా ఉండేవి. సికింద్రాబాద్ నాగన్న దేవిడీలోను, ఆబిడ్స్‌లోని జమ్మద్ మహల్ లోను ఆయన బృందంతో నాటకాలను ప్రదర్శించేవారు. గోపాలాచార్యులు ప్రదర్శించే నాటకాలు హైదరాబాద్‌లో విశేష ఆదరణ లభించేది. నాటకాలకు ప్రేక్షకులు బ్రహ్మరథం పడుతున్న తరుణంలో తెలుగు నాటకరంగంలో ధ్రువతారగా వెలుగొందుతున్న ధర్మవరం రామకృష్ణమాచార్యులుచే హైదరాబాద్‌లో నాటకాలను ప్రదర్శించాలని గోపాలాచార్యులు సంకల్పించారు. 1905 మే నెలలో రామకృష్ణ మాచార్యులును మొదటిసారి హైదరాబాద్‌కు రప్పించి 45 రోజుల పాటు నాటకాలను ప్రదర్శింపచేశారు. సికింద్రాబాద్ జేమ్స్ వీధిలోని గిరిగిరి బంగ్లాలో కృష్ణమాచార్యులు బృందం విడిది చేసింది. సికింద్రాబాద్ నాగన్నదేవిడీలో, ఆబిడ్స్‌లోని జమ్మద్ మహల్‌లో గోపాలాచార్యులు ప్రత్యేక రంగస్థలాలను నిర్మించి నాటకాలను ఆడేవారు. ఈ ప్రదర్శనలు అద్భుతంగా ఉండటంతో నాటకాలు చూడడానికి ప్రేక్షకులు అధిక సంఖ్యలో రావడం మొదలైంది. ఇంకా ఆదరణ పెరడంతో ప్రేక్షకుల కోరికపై ప్రత్యేక షోలు ఏర్పాటు చేసేవారు. ఆ రోజుల్లో స్త్రీలు హైదరాబాద్‌లో నాటకాలు చూడడానికి ముందుకు వచ్చేవారు కాదు. కాని గోపాలాచార్యులు ప్రదర్శిస్తున్న నాటకాలకు క్రేజ్ రావడంతో మహిళలు కూడా నాటక ప్రదర్శనలను తిలకించడానికి ఉత్సాహం చూపేవారు. దీనితో గోపాలాచార్యులు జమ్మద్ మహల్ ప్రేక్షకాగారంలో పురుషులకు స్త్రీలు కనిపించకుండా అడ్డంగా తెరలు కట్టి పరదా సంప్రదాయంలో స్త్రీలు నాటకం చూసే విధంగా ప్రత్యేక ఏర్పాట్లు చేశారు. క్రమంగా ప్రదర్శనలకు మహిళలు అధిక సంఖ్యలో రావడంతో 'సావిత్రీ చిత్రాశ్వాసము' నాటకాన్ని వారంలో ఒక రోజు ప్రత్యేకంగా వారి కోసమే ప్రదర్శించేందుకు గోపాలాచార్యులు ఏర్పాట్లు చేశారు. ఈ ప్రత్యేక ప్రదర్శనలకు పురుషులకు ప్రవేశం ఉండేది కాదు.

గోపాలాచార్యులు ప్రదర్శిస్తున్న నాటకాలకు క్రేజ్ రావడంతో మహిళలు కూడా నాటక ప్రదర్శనలను తిలకించడానికి ఉత్సాహం చూపేవారు. దీనితో గోపాలాచార్యులు జమ్మద్ మహల్ ప్రేక్షకాగారంలో పురుషులకు స్త్రీలు కనిపించకుండా అడ్డంగా తెరలు కట్టి పరదా సంప్రదాయంలో స్త్రీలు నాటకం చూసే విధంగా ప్రత్యేక ఏర్పాట్లు చేశారు.

హైదరాబాద్ ఆబిడ్స్ ప్రాంతంలో ప్రత్యేకంగా నిర్మించిన వేదికపై వీరు ప్రదర్శించిన నాటకాలు ప్రేక్షకులచే ఆదరించబడ్డాయి. 'హరిశ్చంద్ర', 'సావిత్రి', 'చిత్రాశ్వాసము' నాటకాలను ఈ వేదికపై ప్రదర్శించారు. ధర్మవరం సోదరులు ప్రదర్శించిన నాటకాలకు హైదరాబాదీ ప్రేక్షకులు బ్రహ్మరథం పట్టారు. గోపాలాచార్యులు హైదరాబాద్‌లో ప్రదర్శించే నాటకాలకు స్థానిక కళాకారులతో ప్రత్యేక సీనరీలు వేయించి ప్రదర్శించేవారు. ఆర్.కృష్ణమాచార్యులు అనే చిత్రకారుడు సాంకేతిక నిపుణుడుగా పనిచేసేవారు. అంతేకాకుండా బొంబాయి నుండి ప్రత్యేక తెరలు, సెట్టింగ్‌లు, లైటింగ్‌లు తెప్పించి హైదరాబాద్‌లో ప్రదర్శించిన నాటకాలకు కొత్తహంగులను చేకూర్చేవి.

120 ఏళ్ళ క్రితం వరంగల్‌లోని ఇనుగుర్తి గ్రామంలో జన్మించిన ఒద్దిరాజు సోదరులు సాహిత్య రచనలతో పాటు గొప్ప నాటక సాహిత్యాన్ని అందించారు. 'మోహిని విలాసం' 'ప్రేమ ప్రవాహం', 'పంచకూళ కషాయము', 'భక్తి చరిత్ర', 'మగ సంసారం' నాటకాలు వీరి నాటక రచనల్లో ప్రముఖమైనవి.

నల్లగొండకు చెందిన షబ్నవీసు వెంకట నరసింహదాసు నిజాం పరిపాలనకు ఎదురొడ్డి తెలంగాణ సాహిత్యాన్ని సుసంపన్నం చేశారు. ఆయన 1921లో 'బాలికా విలాపము' అనేక నాటికను రాశారు. ఆ నాటి బాల్యవివాహాలు, స్త్రీల దైన్య స్థితిని ఈ నాటిక ప్రతిబింబిస్తుంది. షబ్నవీసు నాటక రచయితగానే కాకుండా సాహిత్య, సాంస్కృతిక, రాజకీయ సామాజిక చైతన్యానికి విశేషంగా కృషి చేశారు. నల్లగొండ కేంద్రంగా 'నీలగిరి' పత్రికను స్థాపించి ప్రజలను జాగృతపరిచారు.

తెలంగాణా సాహిత్య దీపస్థంభంగా కీర్తించదగిన సురవరం ప్రతాపరెడ్డి 1932 'భక్త తుకారాం' నాటకాన్ని రచించారు. తుకారాంపై తెలుగులో వచ్చిన తొలి నాటకం ఇదే. సురవరం రచించిన 'భక్త తుకారామ్' నాటకాన్ని జగదీష్ నాట్యమండలి హైదరాబాద్, సికింద్రాబాద్, గుంటూరు, బెజవాడ, సింగరేణి ప్రాంతాల్లో ప్రదర్శించారు. సికింద్రాబాద్‌కు చెందిన బుచ్చయ్య స్థాపించిన జగదీష్ నాట్యమండలి అప్పటి హైదరాబాద్ స్టేట్, ఆంధ్రా ప్రాంతాల్లో నాటకాలను ప్రదర్శించేది. సురవరం ప్రతాపరెడ్డి 'భక్త తుకారామ్' నాటకంతో పాటు 'ఉచ్చల విశాదము' నాటకాన్ని రచించారు. మఖ్దూమ్ మొహియుద్దీన్ ప్రముఖ ఉర్దూ కవి, రాజకీయ నాయకుడు. వీరు గొప్ప నాటక రచయిత, రంగస్థల నటుడు కూడా. ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయ వార్షికోత్సవాల సందర్భంగా నాటకాలు రచించి ప్రదర్శించేవాడు. లియాఖత్ మంజిల్ గ్రౌండ్‌లో జరిగిన విశ్వవిద్యాలయ ఉత్సవాల్లో బెర్నార్డ్‌షా నాటకం 'విడోఅర్స్ హౌసెస్'ను 'హౌషకే నాఖూస్'గా రచించి ప్రదర్శించారు. ఈ నాటకాన్ని నిజాంతో పాటు రవీంద్రనాథ్ ఠాగూర్ చూసి అభినందించారు. మఖ్దూమ్ తాను రచించిన మూర్నద్, పూల్‌బన్ నాటకాలను జమ్మద్‌మహల్ థియేటర్‌లో ప్రదర్శించి ప్రశంసలందుకున్నారు. **(మిగతా తరువాయి సంచికలో)**

– డా॥ జె. విజయ్‌కుమార్జీ
m: 9848078109
e: vijay.kumarji@rediffmail.com

ఒకటే జననం ఒకటే మరణం గెలుపు పొందెవరకు
అలుపెరుగని కెరటమై - ఆత్మగౌరవ పోరాట పతాకమై రెపరెపలాడిన

డా॥ సుద్దాల అశోక్‌తేజ పాటలు

ఈ పాటకు తాత ముత్తాతల సాలున్నది. తల్లిదండ్రుల వారస త్వమున్నది. పసిప్రాయము నుండే పదాల ఊయలూగిన ఒడుపున్నది. ఇది ఉద్యమ బాటలో పల్లెటూరి పిల్లగాని వేలుబట్టి నడిచిన పాట. అ డవి బాట పట్టి, ఆదిమానవుని ఆకలికేకై ప్రతిధ్వనించిన పాట. జాన పదమై, యక్షగాన రాగమై ఆకలి, అవమానాన్ని భరించిన పాట. శూరత్వా న్ని సాధన చేసి, గారడి విద్యయ్ రక్తాన్ని చిందించి రాగమెత్తిన పాట. పెల్లుబికిన అగ్నికణమై ఆత్మగౌరవ పోరాట జెండాగ అవతరించిన పాట. తెలంగాణ ఉద్యమానికి ఊతమిచ్చిన పాట. తెలుగు సినీ పాటల సామ్రా జ్యంలో చక్రవర్తిగా నిలిచిన పాట. అది అరుదైన జాతీయ అవార్డును స్వంతం చేసుకున్న మన సుద్దాల అశోక్‌తేజ పాట. పాటలో సాహిత్య విలువల్ని గు ర్తించిన మన తెలంగాణ ప్రభుత్వం డా॥ సుద్దాల అశోక్‌తేజకు విశిష్ట సాహితీ పురస్కారం అందించిన సందర్భంగా ప్రజాకవి, రచయిత, డా॥సుద్దాల అశోక్‌తేజ గురించి మన **'అలుగెల్లిన పాట'** లో...

డా॥ సుద్దాల అశోక్‌తేజ నల్లగొండ జిల్లా గుండాల మండలం సుద్దాలలో మే 16, 1954న సుద్దాల హన్మంతు-జానకమ్మ దంపతులకు జన్మిం చిండు. ప్రస్తుతం గుండాల జనగామ జిల్లాలో ఉ న్నది. అశోక్‌తేజ స్థానిక సుద్దాల ప్రభుత్వ పాఠశాల లో ప్రాథమికవిద్య అభ్యసించి, పక్కనే ఉన్న సీతారాం పురంలో ఉన్నత విద్యను పూర్తిచేసుకుండు. హైద్రా బాద్ పాతబస్తీలోని ధర్మావత్ కళాశాలలో ఇంటర్, డిగ్రీ పూర్తి చేసిండు. ఎం.ఎ ఫిలాసఫీ చేసిన అశోక్‌తేజ 1983లో ప్రభుత్వ ఉపా ధ్యాయుడిగా కరీంనగర్ జిల్లా బొమ్మల మేడిపల్లిలో ఉద్యోగంలో చేరిండు.

పాటలతోటలో పురుడుపోసుకున్న అశోక్‌తేజ చిన్నతనం నుండే తల్లి లయబద్ధంగా ఆలపించే ప్రతి పాటను తిరిగి పాడుకుంటూ ఉండే వాడు. 9వ తరగతి చదివే రోజుల్లోనే అంటే కేవలం 13 సంవత్సరాల వయసులోనే తాను స్వయంగ ఒక పాటను కూడ రాసిండు.

"వినవే ధగధగ లాడే జెండా నిగనిగ మెరిసే జెండా
వినవే పేదల గాథ చల్లారదు ఆకలి బాధ" అనే పాట సుద్దాల హన్మంతుకు పుత్రోత్సాహాన్ని కలిగించింది. సుద్దాల హన్మంతు ఇంట్లో హార్మోనియం, తబల, ఢోలక్ వంటి సంగీత పరికరాలు నిరంతరం శ బ్ధం చేస్తూనే ఉండేవి. ఒక రకంగ సుద్దాల ఇల్లు పాటల పందిరి. ఒక దశలో రహస్యజీవితాన్ని సైతం అనుభవించిన సుద్దాల హన్మంతు 1948 సెప్టెంబర్ 17న తెలంగాణ భారతయూనియన్‌లో విలీనం అయిన కొంతకాలానికి జన జీవన స్రవంతిలోకి వచ్చిండు. ఆ తర్వాత మిషన్ కుట్టుకుంటూ జీవితాన్ని గడిపిండు. సుద్దాల హన్మంతు ఇంటికి ఎందరో హరికథ, చిందు యక్ష గాన కళాకారులతో పాటు బుర్రకథ కళాకారులు, ఇంకా ఎందరో ఇతర వృత్తిగాయకులు సైతం వస్తూ ఉం డేవారు. భార్య జానకమ్మ భూతల్లికున్న ఓపికతో వచ్చిన ప్రతి ఒక్కరికి లేదనకుండ కడుపునిండ భోజనం పెట్టి పంపించేది. సుద్దాల హన్మంతు 1982 అక్టోబర్ 10న క్యాన్సర్ వ్యాధితో బాధపడుతూ చనిపోయిండు. పెద్ద కొడుకు సుద్దాల అశోక్‌తేజ సినిమా కవిగా స్థిరపడిన ఈ మధ్య కాలంలో తండ్రి జ్ఞాపకాలు, పాటలు, బొమ్మలతో కూడిన ఒక పుస్తకాన్ని 'పల్లెటూరి పిల్లగాడ' పేరుతో వెలువరించాడు. అశోక్‌తేజ చిన్నప్పుడు తల్లికోసం చదివిన పెద్దపెద్ద పుస్తకాల జ్ఞానంతో స్త్రీల మీద ఎన్నో అద్భుతమైన పాటల్ని రాయగలిగిండు. కన్నతల్లి జానకమ్మ కొడుకుకు వచ్చిన జాతీయ అవార్డును చూసి అమితానందం పొందింది. జాన కమ్మ 2004లో ఈ లోకాన్ని విడిచి వెళ్ళిపోయింది.

సుద్దాల అశోక్‌తేజ పాటలు రాసే క్రమం లో దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి సాహిత్యాన్ని ఇష్టపడేవాడు. డా॥ సి.నారాయణ రెడ్డి కవిత్వాన్ని ఆస్వాదించేటో డు. రేడియోలో "ఈ నల్లని రాళ్ళలో ఏ కన్నులు దాగెనో" అనే పాట వస్తుంటే పాటలో లీనమయ్యే వాడు. ఆ పాటలోని భావాన్ని అర్థం చేసుకోవడం కోసం శతవిధాల ప్రయత్నించేవాడు. కూలి పనులు చేసి బతికే ఆడ వాళ్ళ పట్ల ప్రత్యేక గౌరవాభావాన్ని కనబరుస్తడు. ఎందుకంటే సుద్దాల అశోక్‌తేజ భవ న నిర్మాణరంగంలో హైద్రాబాద్‌లో కూలిపని చేసిండు. తాను ఇంట ర్మీడియట్ చదివే రోజుల్లో మేస్త్రి దగ్గర కూలి పని చేస్తున్నప్పుడు కలిగిన ఆలోచనతో *"రాయి సలాక ఇసుక ఇటుక సిమెంట్ చెమట*
గోడామీద గోడ మేడా మీద మే కట్టిపోర కూలోడ" అనే పాట రాసిండు. తాను కూలిపని చేస్తున్న సమయంలో కమలమ్మ అనే లంబాడి స్త్రీ, తాను తెచ్చుకున్న అన్నాన్ని కలిపి అశోక్‌తేజకు తినిపించిన సందర్భం ఉన్నది. అంతగా కూలీలతో మమేకమై బతికిన అనుభవాలు జీవితానికి ఉపయోగపడ్డయి. అశోక్‌తేజకు రాములు, అయిలయ్య, జగన్, సత్య నారాయణ, హరగోపాల్ వంటి బాల్య మిత్రులు ఎందరో ఉన్నరు.

సుద్దాల అశోక్‌తేజ 1979 డిసెంబర్ 13న నిర్మలను వివాహం చేసుకుండు. పెళ్ళయిన కొత్తలో విశాలాంధ్ర పత్రికలో ప్రూఫ్‌రీడర్‌గా చేరిండు. హైద్రాబాద్‌లో చిన్న రేకుల షెడ్‌లో రూ.25లకు అద్దెకుండి సంసారం చేసిండు. సుద్దాల అశోక్‌తేజ-నిర్మల దంపతులకు ముగ్గురు పిల్లలు కలిగిండ్రు. ఒక బిడ్డ, ఇద్దరు కొడుకులు. వరుసగా స్వప్న, జ్వా లాచైతన్య, అర్జున్ తేజ. స్వప్నకు ఇద్దరు అమ్మాయిలు. పెద్దకొడుకుకు ఒక అమ్మాయి, ఒక అబ్బాయి. చిన్నోడు అర్జున్ తేజకు ఒక అమ్మాయి.

సుద్దాల అశోక్‌తేజ తండ్రిలా కమ్యునిజాన్ని మాత్రమే నమ్ముకోలేదు. ఎప్పటికప్పుడు అనేక సామాజిక సమస్యల మీద స్పందించి పాటలు రాసిండు. ప్రజాకవిగా వెలుగొందిండు.

సుద్దాల అశోక్‌తేజ మొదట కవిగానే పుస్తకాలు అచ్చువేసిండు. ఆ తర్వాత నిర్భయ పాట, రైతు పాటలతో తెలంగాణ ఉద్యమ పాట ల్ని, సామాజిక చైతన్య గీతాలను సైతం రాసిండు. వాటిలో

"నేలమ్మ నేలమ్మ నీకు వేలవేల వందనాలమ్మ " అంటూ మట్టిని, ఆ మట్టిని నమ్ముకున్న రైతుని రాగరంజితం చేస్తడు. 'రైతే రాజన్న' మా ట తెలంగాణ రాష్ట్రం సిద్దిస్తే నిజమైతదన్న ఆశాభావాన్ని వ్యక్తం చే స్త డు. ఈ పాటని ఆ తర్వాత కొన్ని మార్పులు, చేర్పులతో శ్రీ హరి నటిం చిన 'గురి' సినిమాలో కథకు అనుగుణంగా మార్చుకున్నారు.

"ఆకుపచ్చ చందామామ నువ్వేలే – నువ్వేలే
నీకు మచ్చ ఏడ లేనే లేదులే లేదులే
మిన్నులున్న సందమామయ్య చేతిలో మహిమ ఏమున్నది
మన్నుల నుండి అన్నం తీసే మహిమ నీకున్నది" అంటూ రైతు

రాగాన్ని ఆలపిస్తడు. తెలంగాణ రైతు దీనస్థితిని అక్షరీకరిస్తడు.

సామాజికస్పృహ కలిగిన అశోక్‌తేజ రచనలు తనకు ఎంతగానో పేరును తీసుకొచ్చిన యి. తెలంగాణ ఉద్యమం కోసం అశోక్‌తేజ అంకితభావంతో పాటలు రాసిండు. తెలంగాణ మలివిడత పోరాటంలో కేసీఆర్ పార్టీని స్థాపించి న తర్వాత మొట్టమొదటి క్యాసెట్‌కు పాటలు రాసిన ఘనత అశోక్ తేజదే. అప్పటికే 1995 లోనే తన ఉపాధ్యాయ వృత్తిని వదులుకొని సినిమా పాటల రంగంలో స్థిరపడడం వల్ల కొం తవరకు బయటికి రాకపోవడం వాస్తవం. అయినప్పటికి తెలంగాణ ఉద్యమ ప్రారంభంలోనే బలమైన పా టల్ని అందించిండు.

రాష్ట్రసాధన కోసం అనేక పాటలు రాసిండు. మొట్టమొదట టీఆర్ఎస్ ఏర్పాటు చేసిన తర్వాత 'జయభేరి' అనే పాటల క్యాసెట్‌లోని పాటలన్ని అశోక్‌తేజ రాసినవే. తెలుగుదేశం ఎమ్మెల్యేలను ఎండగడుతూ రాసిన పాట రసమయి నోట బహుళ ప్రాచుర్యాన్ని పొందింది.

"ఇది తెలంగాణ కోటి రతనాల వీణ
గుండె రగిలి కదనరాగమాలపించి
పాలికేక పెట్టినది ఇది రుద్రవీణ
వీర తెలంగాణా పేరుకెక్కిన గడ్డ మన పోరుగడ్డ
గొంతెత్తి ఇప్పుడు గాండ్రించు పులిబిడ్డ" అంటూ వచ్చిన పాట ఊరూర మార్మోగింది. తెలంగాణ సాహిత్య, సాంస్కృతిక వైభవాన్ని చా టింపు వేసింది. గోదావరి జలాలు, సింగరేణి సిరుల అందాలను తల పోస్తడు. మన తెలంగాణ మనకు కావాలని సింహగర్జన చేస్తడు. తెలం గాణ భూమిపుత్రులందరు ఏకం కావాలని నినదిస్తడు. ఎక్కడ ఉన్నా, ఏ దేశంలో ఉన్నా తెలంగాణ ఉద్యమానికి మద్దతు పలికేలా ఉద్బోధిస్తడు.

"కదిలిరండి తెలంగాణ భూమిపుత్రులారా
తరలిరండి తెలంగాణ వీరవనితలారా
అమరవీరులాశయాలు నిజం చేయరండి
తెలంగాణ రాష్ట్ర సింహగర్జన చేయండి" అంటూ రాసిన పాట తెలంగాణ పదిజిల్లాలను సుట్టివస్తది. తెలంగాణ దీనత్వాన్ని గానం చే స్తడు. సమైక్యవాదుల కుట్రల్ని బహిర్గతం చేస్తడు. తెలంగాణ వనరుల్ని కొల్లగొట్టిన విధానాన్ని పూసగుచ్చి చెప్తడు. తెలంగాణకు అడ్డొస్తే అడ్డంగా చీరేస్తమని ఒకింత ఆవేశాన్ని తన పాటల్లోను జోడిస్తడు.

పాలకుల దుర్మార్గాలను ఎండగడుతూనే తెలంగాణ విషయంలో వారు ప్రవర్తిస్తున్న విధానాన్ని తీవ్రంగ నిరసిస్తడు. తెలంగాణ వాదులు, ఉద్యమకారులు ఆంధ్రప్రాంతాన్ని అడుగుతలేరని, నాడు బలవంతంగ గుంజుకున్న తెలంగాణను తిరిగి ఇవ్వాలని మాత్రమే కోరుకుంటున్నారనే భావంతో పాటని కైగడతడు.

సుద్దాల అశోక్ తేజ మేనల్లుడైన ఉత్తేజ్ ప్రోద్భలంతో సినీరంగం వైపు దృష్టి మరల్చిండు. దర్శకరత్న దాసరి నారాయణరావుని కలిసిండు. ఈ క్రమంలోనే బషీర్‌బాగ్ ప్రెస్‌క్లబ్‌లో 'సుద్దాల పాటల కచేరి' ఏర్పాటు చేసి దానికి ప్రజా యుద్ధనౌక గద్దర్‌ను ముఖ్యఅతిథిగ ఆహ్వానించడం జరిగింది. ఆ కార్యక్రమంతో అశోక్‌తేజ తెలుగు పాటకు ఓ చిరు నామాగా మారిండు. అప్పటికే జన బాహుళ్యం లో ఉన్న అశోక్‌తేజ పాటల్ని ఆర్.నారాయణ మూర్తి తన సినిమాలలో పెట్టుకో వడం, కథకు అనుగుణంగా పాటలు రాయిం చడం జరిగింది. అట్ల తన సినీరంగ ప్రవేశం దాసరి దర్శకత్వం వహించిన "నమస్తే అన్న" ద్వార జరిగింది.

"గరం గరం పోరి నా గజ్జెల సవ్వారి
బుంగమూతి ప్యారి నా బుల్ బుల్ సింగారి
ఒక్క లచ్చ కాదు రెండు లచ్చల్ కాదు
వందకోట్ల ముల్లె వచ్చె బిడ్డో" అంటూ

మొదటి సినిమా పాటతోనే తెలంగాణ భాషతో జానపద శైలిలో రాసిన పాట అలరించింది. కాని అశోక్‌తేజ గురించి తెలిసినవాళ్ళు ఆశ్చర్యపోయిండ్రు. సుద్దాల హన్మంతు కొడుకు ఇట్లాంటి పాటలు రాయడం ఏందని తలో మాట అనుకుండ్రు. అయినప్పటికి సుద్దాల అశోక్‌తేజ మాత్రం విమర్శలను ఎన్నడు పట్టించు కోలేదు. ఈ విషయంలో తనకు శ్రీశ్రీ, సినారెలు ఆదర్శమని ప్రకటించిండు. ఎన్నో అద్భుతమైన పాటలను అం దించిండు. వచన కవిత్వం, నవల వంటివే కాకుండ యక్షగానం, కావ్యరచనపై కూడ దృష్టిని సారించిండు. 'దళం' సినిమా కోసం అశోక్‌తేజ రాసిన పాట

"అవ్వ నీకు దండమే... అక్కవ్వ నీకు దండమే
ఆలు నీకు దండమే అర్థాంగి నీకు దండమే
తల్లిదండ్రుల నొదిలివేసి / అన్నదమ్ముల విడిచిపెట్టి
తాళికట్టిన వాని / చిటికెన వేలుతోనే నడిచివచ్చి" అనే ఈ పాటలో స్త్రీల త్యాగాన్ని వర్ణించడం జరిగింది. ఈ పాటకు 1996లో మద్రాస్ వారి కళాసాగర్ అవార్డు లభించింది.

ఇంట్లో ఎవరూ లేకపోవడం వల్ల తన భార్యకు పురుడుబోసే అరుదైన అవకాశం అశోక్‌తేజకు దక్కింది. అందుకే ఈ కవికి ప్రసవ వేదన మీద ఒక సాధికారత ఉన్నది. ఆ విషయం 'ఒ సేయ్ రాములమ్మ సినిమా'కు పాటలు రాసేటప్పుడు అది ప్రత్యక్ష అనుభవంగా ఉపయోగ పడ్డది. పాటకు పరిపూర్ణతను తెచ్చిపెట్టింది. విమర్శకుల ప్రశంశలతో

పాటు అవార్డుల పంట పండించింది.

దాసరి దర్శకత్వంలో 1996లో వచ్చిన "ఒసెయ్ రాములమ్మ" సినిమాలో "రామ సక్కని తల్లి రాములమ్మో – రాములమ్మో
రాయోలె గూసున్న వెందుకమ్మో – ఎందుకమ్మో" అనే పాటలో
"వెన్ను పూసల నుండి పొత్తి కడుపులోకి
పలుగువేసి పేగు పెకిలించుతున్నట్టు
ఎన్నడెరుగని నొప్పి ఎందులకీనొప్పి
ఈ బాధ నాకెందుకొచ్చిందయ్యో – ఒచ్చిందయ్యో
ఈ జన్మ నాకెందుకిస్తివయ్యో – ఇస్తీవయ్యో..." అని ఆర్ద్రంగా చెప్పడంలో రాములమ్మ తండ్లాటను పతాకస్థాయికి తీసుకుపోవడమే కాకుండా సామాన్య జనానికి అర్థమయ్యేలా రాయగలిగిండు. 'రామసక్కని, సూడసక్కని' అనే పదాలు గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో మనుషుల గుణగణాన్ని, అందాన్ని గురించి అపురూపంగా మాట్లాడుకునే అతి సాధారణ పదబంధాలతో రాసిన ఈ పాటకు 1997లో ఆత్రేయ 'మనస్విని' పురస్కారం లభించింది. అవార్డు ప్రదానోత్సవ సందర్భంలో రామలక్ష్మి అనేక విషయాలను గుర్తుచేస్తది. స్త్రీ తన జీవితంలో సహజ సిద్ధంగ ఎదుర్కొనే శారీరక బాధల తీవ్రతను అశోక్ తేజ ఎలా పట్టుకోగలిగాడని ఆశ్చర్యాన్ని వ్యక్తం చేస్తది. అశోక్‌తేజ మరోపాటలో "ఇంతీ ఏ ఇంటి దానవే ముద్దు ల పూబంతీ ఏ వీధి రాణివే" అంటూ యక్ష గాన బాణీలో సినీ రంగస్థలం దద్దరిల్లేలా చేయగలిగిండు. ఇంకొక పాటలో "నేను సచ్చిపోతున్నా రేపే డప్పయ్ పుడుతా'' అనడంలోనే తన ఆత్మ విశ్వాసాన్ని చాటింపు వేసిండు. పిల్లలకు పాలు కొనడానికి కూడ డబ్బులు లేని రోజుల నుం చి వేడినీళ్ళల్ల చక్కెర వేసి అవే పాలని భ్రమింపజే సిన రోజుల నుంచి తన జీవితంలో అనేక పాఠాలు నేర్చుకున్న డు. ఇట్ల ఏ కవికైనా తన జీవితంలో ఎదురైన ప్రత్యక్ష సంఘటనల సమాహారమే ఆ రచనలకు బలం చేకూరుతుంది.

దాసరి తీసిన "కంటే కూతుర్నే కను" అనే సినిమాలో "ఆడకూతురా నీకు అడుగడుగున వందనం
అనునిత్యం కరుగుతున్న నీవు రక్త చందనం
మహరాజులే మగాళ్ళు అందరు తెల్లవారినా నిదుర లేవరు
కంటినిండ కునుకు కనలేదు నీవెప్పుడు
సగము నిదురలోనే నిను లేపేను చీపురు
మగ బిడ్డల యోగమేమిటో లేవగానే భోగమేమిటో
ఎగతాళిగ నిన్నేగని నవ్వే పాచి గిన్నెలు" అనడంతోనే లింగ వివక్షను పాటించే సమాజాన్ని తూర్పారబట్టినట్టయ్యింది. ఈ పాటకు 1998లో అశోక్‌తేజకు మొట్టమొదటి నంది అవార్డు లభించింది.

ఆర్. నారాయణమూర్తి సినిమాలో సుద్దాల అశోక్‌తేజ
"టప టప టప టప టప టప చెమట బొట్లు తాళాలై పడుతుంటే
కరిగి కండరాల నరాలే స్వరాలు కడుతుంటే
పాట పనితో పాటే పుట్టింది – పనీ పాటతో పాటే జత కట్టింది" అంటూ పాట పుట్టుక మీదనే పాట రాసిండు. ఆది మానవుని అడుగు జాడయ్యిండు.

2002లో శ్రీహరి నటించిన 'కుబుసం' సినిమాలో
"నింగికెగసినార నేల తారలారా /స్వాతి చినుకులై నేల రాలుతారా
ఏ తల్లి బిడ్డలో.... ఓ..ఓ భూతల్లి నుదిటిపై
మీ గుండె నెత్తుటితో బొట్టు పెట్టి పోతిరో... అంటూ పల్లవించిన పాట శ్రీశ్రీని సైతం తలదన్నిందంటే అతిశయోక్తి కాదు. అద్భుత ప్రతీకలతో విప్లవాత్మక చైతన్యాన్ని కలిగించి త్యాగాలకు ప్రతిరూపమై నిలబడ్డది.
"ఒకటే జననం ఒకటే మరణం
గెలుపు పొందు వరకు అలుపు లేదు మనకు" అంటూ సాగే పాటలో ఓటమి భయాన్ని పారదోలే ఒక అద్భుతమైన మెడిసిన్ ఉన్నది. ఇట్లాంటి సందేశాత్మక పాటలతో పాటు విరహ గీతాలు, ప్రేమ పాటలు, ఆధ్యాత్మిక పాటలు ఒకటని కాదు అన్ని తీర్ల పాటలను రాసిండు. 'శ్రీ రామదాసు'లో అశోక్ తేజ రాసిన "ఏటయ్యిందె గోదారమ్మ ఎందుకీ ఉలుకుపాటు గగురుపాటు /ఎవ్వరో వస్తున్నట్టు ఎదురు చూస్తున్నది గట్టు ఏమైనట్టు /మన సీతారామసామికి మంచి గడియ రాబోతున్నట్టు" అంటూ గోదారి మీద బెట్టి శబరి అంతరంగాన్ని, వెల్లివిరిసిన ఆనందాన్ని వర్ణిం చిన తీరు అమోఘమైనది.

చిరంజీవి నటించిన 'ఠాగూర్' సినిమా కోసం అశోక్‌తేజ రాసిన "నేను సైతం ప్రపంచాగ్నికి సమిధనొక్కటి ఆహుతిచ్చాను / నేను సైతం విశ్వవృష్టికి అశ్రువొక్కటి ధారవోశాను
నేను సైతం భువనఘోషకు వెర్రిగొంతుక విచ్చి మోసాను" అనే పాటకు 2003లో జాతీయ అవార్డు లభించింది. ఈ పాటకు శ్రీశ్రీ పదాలను పల్లవిగా చేసినప్పటికి సుద్దాల అశోక్‌తేజ మార్క్ స్పష్టంగ కనిపిస్తది. ఈ అవార్డు విషయంలో ఎవరి ఇష్టం వచ్చినట్టు వారు నోరు పారేసుకున్నరు. ఎంత మంది సినిమా కవులు, సీనియర్ కవులు జానపదాలను పల్లవులుగా వాడుకోలేదు. అప్పుడెప్పుడు లేని చర్చ ఇప్పుడే ఎందుకొచ్చింది? అంటే జాతీయ అవార్డు తీసు కొచ్చింది. మొత్తం తెలుగు సినీ సాహిత్య చరిత్ర లో శ్రీశ్రీ, వేటూరి తర్వాత కేవలం నలభై సంవత్సరాల పైబడిన అశోక్ తేజకు మాత్రమే ఈ అవార్డు దక్కింది. ఈ అవార్డును సాధించిన మొట్ట మొదటి తెలంగాణ వాడు, దేశంలోనే మొట్టమొదటి బీసి సామాజిక వర్గానికి చెందిన వాడు కావడం విశేషం.

పవన్‌కల్యాణ్ నటించిన 'ఖుషి' సినిమాలో
"హోళీ హోళీల రంగ హోళీ చెమ్మకేళీల హోళీ
గజ్జె గల్లుమన్నాదిరో...గుండె జల్లుమన్నా దిరో'' అంటూ తెలంగాణ తనాన్ని జోడిస్తడు.

అదేవిధంగ నందమూరి బాలకృష్ణ "పాండురంగడు" సినిమాలో
"అమ్మా నీ కలలే నా కంటి పాపలైనవని
నీ ప్రాణం ఫణం పెట్టి నాకు పురుడు బోశావని" లో
"అమ్మకు బ్రహ్మకు మధ్య నాన్నే ఒక నిచ్చెనని" చెప్పడం చాలా అరుదైన ప్రతీకగా చెప్పుకోవచ్చు. అదేవిధంగ వరుణ్ తేజ హీరోగా నటించిన "లోఫర్" సినిమాలో " నా తలపై సెయ్యేపెట్టి
నీ కడుపుల పేగును అడుగు
మన ఇద్దారి నడుమన ముడి ఏందో

అది గొంతెత్తి సెబుతాంది ఇనుకోవే
దునియాతో నాకేంటమ్మ / నీతో ఉంటే సాలమ్మ...” అంటూ తల్లి గొప్పతనాన్ని వివరిస్తూనే కథలో భాగంగ తల్లి తన కొడుకుని గుర్తుపట్టే సందర్భంలో రాసిన పదాలు కడుపులో పేగుల్ని కదిలిస్తయి.

రాజన్న సినిమాలో కొన్ని సన్నివేశాలు సుద్దాల హన్మంతు జీవితంలో జరిగిన సంఘటనలను చిత్రీకరించడం జరిగింది.

“ఆపకమ్మ పోరాటం కళ్ళుండి కాళ్ళుండి కదలలేని ఊరికోసం
బానిస దంగే నిప్పుల కొండై నింగినంటేలా వెయ్ ” అనే పాట సుద్దాల అశోక్ తేజ సినిమా కోసం రాసిండు. ఎస్.వి. కృష్ణారెడ్డి దర్శకత్వంలో వచ్చిన “సకుటుంబ సపరివార సమేతంగ” సినిమాకు సింగిల్ కార్డు (అన్ని పాటలు) రాసే అవకాశం వచ్చింది. ఫూలే, అంబేద్కర్ ఆదర్శంగా దళిత బహుజన దృక్కోణం నుంచి కూడ అనేక పాటలు రాసిండు.

సినిమాలలో పాటలు రాయడం అంత తేలికైన పనేమి కాదని, సినిమా పాటంటే ఒక పేజి కావ్యం లాంటిదని అంటాడు అశోక్ తేజ. ఇప్పటి వరకు దాదాపు పన్నెండు వందల సినిమాలకు పైగా పనిచేసి రెండు వేల పై చిలుకు పాటల్ని రాసిండు. నిన్న మొన్నటి ‘ఫిదా’ సినిమాలో “పిల్లా రేనుకో పిలగాడొచ్చిండే” అనే పాటతో యువతను ఆకట్టుకుండు.

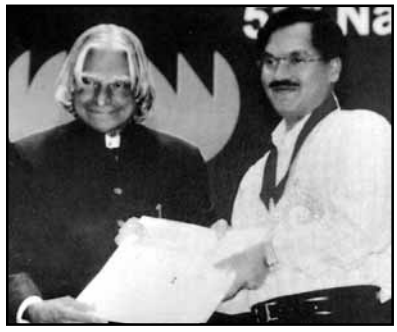

ఉద్యమ స్ఫూర్తి, ప్రజాదృక్పథం అది రక్తంలోనే ఉన్నది ఎక్కడికి పోదు. అందుకే ‘శ్రమ కావ్యం’ చాలా విలువైనదని అంటడు అశోక్‌తేజ.

“శిలువపై ఏసు రక్తం తడిసి
క్రైస్తవం ఒక మతముగా కనిపించడం
పవిత్ర ప్రవ్యక్తమై మహ్మద్ ప్రవక్త
ప్రవ్యక్తమై ఇస్లాం ఒక మతముగా కండ్లముందు
హిందు జీవన సంస్కృతి /హైందవ మతము అవకన్న ముందున్న
ఏకైక మతాన్ని నేను ప్రకటిస్తున్నాను” ఈ శ్రమకావ్యాన్ని వందసార్లు వివిధ చోట్ల కావ్య గానం చేయాలనే సంకల్పంతో ఉన్నడు.

సుద్దాల అశోక్‌తేజ తన రచనలను అనేక సంకలనాలుగా వెలువరించిండు. వాటిలో కె.ఆర్ స్మృతి గీతం, 1985లో ‘వెలుగురేఖలు’ నవలను ప్రచురించిండు. కేవలం 13 రోజులలో రాసిన ఈ నవలకు విశాలాంధ్ర వారు నిర్వహించిన నవలల పోటీలో రాష్ట్రస్థాయిలో ద్వితీయ బహుమతి లభించింది. 1988లో ‘బతుకు పాటలు’ అనే సామాజిక గేయ సంకలనం, 1989లో ‘వీర తెలంగాణ’ సాహితీ యక్షగానాలను పుస్తకంగా తీసుకొచ్చిండు. 2002లో ‘ఆకుపచ్చ చందమామ’ సినిమా పాటల సంకలనాన్ని, 2007లో ‘నేలమ్మ నేలమ్మ’ గేయరూప కవిత్వాన్ని పుస్తకంగా వెలువరించిండు. దీనికి 2008లో తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం వారు ఉత్తమ సాహిత్య గ్రంథంగా గుర్తించి అవార్డును ప్రదానం చేసింద్రు. ‘నేలమ్మ నేలమ్మ’ పుస్తకాన్ని స్వాతి శ్రీపాద ఆంగ్లంలోకి అనువదించింది. ఇదే పుస్తకాన్ని ‘ధర్తిమా’ అనే పేరుతో హిందీ లోకి తర్జుమా చేశారు. 2010లో ‘నెమలి కన్నోడ’ పేరుతో సినిమా పాటలను సంకలనంగా ప్రచురించిండు. 2016 లో ‘శ్రమ కావ్యం’ ప్రచురించిండు. డా॥ సుద్దాల అశోక్‌తేజ 2017లో ‘నా పాటలు’ అనే పేర సంకలనాన్ని అచ్చు వేశారు. ఈ ‘శ్రమకావ్యం’ను స్వాతి శ్రీపాద ఆంగ్లంలోకి అనువదిస్తున్నారు. అశోక్ తేజ కొన్ని సినిమాలలో నటించిండు కూడ. కుబుసం, మహా యజ్ఞం, అడవి బిడ్డలు, హైపర్, జుమ్మందినాదం వంటి సినిమాలే కాకుండ ప్రస్తుతం ఆర్.నారాయణమూర్తి ‘అన్నదాత సుఖీభవ’లో కూడ నటించాడు. హైపర్ సినిమాలో అశోక్‌తేజ చీఫ్ సెక్రెటరీ పాత్రలో కనిపిస్తాడు.

2010లో సుద్దాల హన్మంతు శతజయంతి సందర్భంగా సుద్దాల అశోక్‌తేజ పాటే ప్రాణంగ జానపద కళల్లో జీవించే కళాకారులను గుర్తించి, పదివేల నగదు, జ్ఞాపికను అందజేసే కార్యక్రమానికి శ్రీకారం చుట్టిండు. సుద్దాల ఫౌండేషన్ ఆధ్వర్యంలో “సుద్దాల హన్మంతు-జానకమ్మ జానపద కళాపీఠం” ద్వార మొట్టమొదట 2010 అక్టోబర్‌లో ఈ అవార్డును ప్రముఖ తెలుగు సినీ దర్శక, నిర్మాత బి. నర్సింగ రావుకు ప్రదానం చేసిండు. ఆ తర్వాత ప్రజాయుద్ధ నౌక గద్దర్‌కు, జార్ఖండ్ లంబాడి కళాకారిణి, మహాభారతాన్ని జానపదంలో చెప్పే టీజన్‌భాయ్‌కి ఇచ్చారు. తర్వాత అంగ వైకల్యంతో ఉన్నప్పటికి కాలివేళ్ళతో కవిత్వం రాస్తున్న సిరిసిల్ల రాజేశ్వరికి, ఆ తర్వాత గూడ అంజన్నకు, గత సంవత్సరం వంగపండుకు ఇచ్చారు.

సుద్దాల అశోక్‌తేజ 2010 నుంచి ‘అమ్మఒడి’ అనే కార్యక్రమాన్ని తన స్వగ్రామం సుద్దాలలో నిర్వహిస్తున్నడు. ఏటా జనవరి 1నుంచి డిసెంబర్ 31 వరకు బిడ్డలకు జన్మనిచ్చిన తల్లులకు ఒకే వేదికపై తన కుటుంబసభ్యులతో పాటు ఊరంత కలిసి చీర, సారెలతో చేసే ఒక గొప్ప పండగ ‘అమ్మ ఒడి’.

సుద్దాల అశోక్‌తేజ చేస్తున్న సామాజిక, సాహిత్య సేవకు గాను ఎన్నో అవార్డులు పొందారు. 1998లో, 2008లోను నంది అవా ర్డులు పొందారు. విశాఖ ‘గీతం విశ్వవిద్యాలయం’ గౌరవ డాక్టరేట్‌ను ప్రదానం చేసింది. 2014లో విజయనగరం వారి విశిష్ట పురస్కారం, నె ల్లూరులో నాగభైరవ కోటేశ్వర్‌రావు అవార్డును తీసుకున్నారు. 2017లో విశాఖపట్నం జాలాది మెమోరియల్ ట్రస్ట్ వారు ‘జాలాది’ అవార్డును ప్రదానం చేసింద్రు. ఇదే సంవత్సరం తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రభుత్వ విశిష్ట సాహితీ పురస్కారం ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ నుంచి అందుకున్నారు. ఉమ్మడి ఆంధ్రప్రదేశ్‌లోనే 50కి పైగా అవార్డులు తీసుకున్నడు. ఇటు తెలంగాణ రాష్ట్రంలోను అవార్డుల పంట పండిస్తున్న డా॥ సుద్దాల అశోక్‌తేజను తెలంగాణ రాష్ట్ర ఏర్పాటు, ప్రస్తుత పాలనా విధానం మీద ఆయనను పలకరించినపుడు చాల సంతోషంగా స్పందించిండు. “తెలంగాణ రాష్ట్రం విషయంలో ఒక తల్లి బిడ్డలు చెరో ఇల్లు కట్టుకున్నరు. తప్పేం ఉన్నది. వెయ్యేండ్లున్నా వేరు దప్పదు నూరేండ్లున్న సావ తప్పదు అన్నట్టు ఎప్పుడైనా విడిపోవలసిందే. తెలంగాణ రాష్ట్రాన్ని సాధించి తీసుకురావడం కేసీఆర్‌కు మాత్రమే సాధ్యమైందని” అంటడు.

తెలంగాణ ప్రజా కళాకారుడు, సాయుధపోరాట యోధుడు సుద్దాల హన్మంతు పేరు మీద “ఒక జానపద మ్యూజియం” ఏర్పాటు చేయాలన్న తలంపుతో ఉన్న అశోక్‌తేజ ప్రయత్నం నెరవేరాలని కోరుకుందాం.

-అంబటి వేకువ, m: 94927 55448
e: varji.ambati@gmail.com

చిన్న జిల్లాలు సామాజిక పరివర్తన సాధనాలు

'స్మాల్ ఈజ్ బ్యూటిపుల్' అని ఎప్పుడో అన్నాడు సుప్రసిద్ధ ఆంగ్ల కవి ఇ.యఫ్. స్కుమాచెర్. అ అనుభూతి ఆచరణలోకి వచ్చింది తెలంగాణలో. అదీ దసరా పర్వదినాన. ఇరవైన్నొక్క కొత్త జిల్లాల ఆవిర్భావంతో వాడవాడలా, పల్లె పల్లెన, పట్టణాల్లో వెల్లివిరిసిన ఆనందోత్సవాలు చూసి తరించాల్సిందే తప్ప వర్ణశక్యం కాదు.

అదిలాబాద్, మెదక్ వంటి పెద్ద జిల్లాల్లో –వైశాల్య దృష్ట్యా – జిల్లా అధికారిగా పనిచేసిన అనుభవంతో ఈ పరిణామాన్ని ఆహ్వానించే వాళ్ళలో నేనొకడిని. మారుమూల ప్రాంతాలైన బెజ్జూరు, దహేగాం, తిర్యాణి మండలాల నుండి జిల్లా కేంద్రమైన అదిలాబాద్ చేరుకోవాలన్నా, అలాగే జగదేవ్ పూర్ దుబ్బాక నుండి సంగారెడ్డి (మెదక్ జిల్లా కేంద్రం) రావాలన్నా సామన్య ప్రజానీకం పడే బాధలు అనుభవిస్తే తప్ప, అలివికాని ఇక్కట్లు అందుకే అనుకుంటాను నా నివాసం (క్యాంపు ఆఫీసు) ముందు పొద్దున్నే దరఖాస్తుదార్లు వేచివుండటం చూసి మనసు కరిగిపోయేది. అంతకు క్రితం రోజంతా బస్సులో ప్రయాణించి, దూరాభారాలు ఓర్చి, రాత్రికి కలెక్టరేటు ఆరుబయలు ప్రదేశంలో తలదాచుకుని పొద్దున్నే జిల్లా అధికార్ల సందర్శనార్థం ఎదురు చూసే ఈ అభాగ్య జీవుల కష్టాలు ఎపుడు గట్టెక్కుతాయా అని ఆక్రోషించే వాణ్ణి. అయినా పని పూర్తవుతుందన్న నమ్మకం లేదు. పదిగంటలు దాటిందంటే దొరా (టూరు)కు పోవటమో, మీటింగుల్లో మునిగిపోవటమో జరిగితే, అది కార్లు అందుబాటులో లేకపోతే, మరొక రోజు జిల్లా హెడ్‌క్వార్టరులో ఉండాల్సి వచ్చేది. అదృష్టవశాత్తు పెద్దగా రద్దీలేని సంగారెడ్డి, అదిలాబాద్ లాంటి పట్టణాల్లో, ఆఫీసుల ఆవరణలోనే మకాం. వీళ్ళ కోసం దేవాలయ ప్రాంగణాల్లో వున్నట్లు సత్రాలు ఏర్పాటు చేస్తే బాగుంటదేమో అన్న ఆలోచన కూడా మెదిలేది. ప్రత్యామ్నాయంగా సాంఘీక సంక్షేమ హాస్టళ్ళు, రెసిడెన్షియల్ స్కూళ్ళ ఆవరణలో వాళ్ళకు ఆశ్రయం కల్పించేవిధంగా చర్యలు తీసుకోవటం జరిగేది. ఇప్పుడు ఆ బాధలు తప్పినట్లే. చిన్న జిల్లాల ఏర్పాటుతో తెలంగాణా ప్రభుత్వం ప్రజానీకానికి ఎంతో వెసులుబాటు కల్పించింది. దూరాలు దగ్గరయ్యాయి కదా అని అలసత్వంతో జిల్లా అధికార్లు ప్రజానీకానికి అందుబాటులో లేకపోయినా, వారి ఫిర్యాదుల పరిష్కారంలో జాప్యం చేసినా, హెడ్‌క్వార్టర్‌లో మకాం లేకపోయినా, చిన్న జిల్లాలకు, పెద్ద జిల్లాలకు అట్టే తేడా వుండదు. సగటు మనిషి ఆశలు అడియాసలు కాకుండా చూసుకోవటం అధికార్ల బాధ్యత.

జాతీయ స్థాయిలో జిల్లాల సగటు విస్తీర్ణం 4000 చ॥ కి.మీలు వుంటే తెలంగాణలో 11,000 చ॥కి.మీలు వుండేది. గతంలో జనాభా రీత్యా చూసినా, జాతీయ సగటుకు రెట్టింపు జనసాంద్రత వుండేది. తెలంగాణా రాష్ట్ర విస్తీర్ణంలో నలభై శాతం వున్న పంజాబు, హర్యానా రాష్ట్రాల్లో నలభై, యాభై జిల్లాలు ఉండటం ఈ దిశగా గమనార్హం. చిన్న జిల్లాల సంఖ్యాపరంగా చూస్తే, జాతీయ స్థాయిలో తెలంగాణాది 9వ స్థానం. జనాభా రీత్యా 12వ స్థానంలో వుంది. ఈ లెక్కన చూస్తే, 31 జిల్లాల తెలంగాణ రాష్ట్రం సముచితమే అనిపిస్తుంది. పరిపాలనా సౌలభ్యం దృష్ట్యా కూడా. ఎన్ని జిల్లాలు ఉండాలి? ఆ జిల్లా ప్రధాన కార్యాలయాలు ఎక్కడపెట్టాలి? రెవిన్యూ డివిజన్లు, మండలాలు ఎన్ని? అన్న విశ్లేషణ ఎడతెగని తర్కం. అది నిరంతర ప్రక్రియ. విధాన నిర్ణయాల్ని పాలకుల విజ్ఞతకు వదిలేసి, అధికార్లు, ఉద్యోగులు జిల్లాల పునర్విభజనానంతరం ఉద్యమ స్ఫూర్తితో, ఈ మార్పులు చేర్పులు ప్రజోపయోగం కోసమే కానీ తమ కోసం కాదన్న వాస్తవాన్ని గ్రహించి, చిన్నజిల్లాల ఏర్పాటు ఉద్దేశం నెర వేరే లాగున పని చేయటం తక్షణ కర్తవ్యం.

అనాది కాలం నుండి నేటివరకు పాలనా వ్యవస్థ అనేక రూపాలలో అవతరించింది. సంఘంలో శాంతి భద్రతలు కాపాడి, ప్రజలందరూ సుఖ: శాంతులతో మనుగడ సాగించేలా, సమాజాభివృద్ధికి పాటు పడేందుకు పాలనా యంత్రాంగం కావల్సి వ చ్చింది. రాచరికపు పాలనా వ్యవస్థ, భూస్వామిక పాలనా వ్యవస్థ సుదీర్ఘకాలం నడిచింది. గత మూడు వందల సంవత్సరాల్లో ప్రజాస్వామిక వ్యవస్థలో పాలనా వ్యవహారాల్లో, సంప్రదాయాల్లో, పద్ధతుల్లో పెను మార్పులు చోటు చేసుకున్నాయి. ప్రస్తుతం మనదేశంలో వేళ్ళూనుకున్న పాలనా వ్యవస్థ బ్రిటీషు వారి కాలంలో రూపొందింది. ఒకవిధంగా చెప్పాలంటే శిస్తు వసూలు వ్యవస్థ అది. దానికి కాలదోషం పట్టటం సహజం. అందరూ మార్పు కోరుకునేవారే గాని, ఆ మార్పు సుసాధ్యం చేయటం కొందరికే చెల్లింది. 1984లో మొదలైన గ్రామ పరిపాలనా, మాండలీకరణ వంటి విప్లవాత్మక నిర్ణయాలు నేటికి చిన్న జిల్లాల ఏర్పాటుతో రూపాంతరం చెందటం ఆహ్వానించదగ్గ పరిణామం. ఎంతో కాలంగా ఎదురు చూస్తున్న పునర్వ్యవస్థీకరణ పాలన.

చిన్న జిల్లాలు సామాజిక పరివర్తనకు సాధనాలు కావాలి. గతంలో తెలంగాణా ప్రాంతంలో నెలకొన్న అనిశ్చిత సాంఘీక, ఆర్థిక పరిస్థితుల దృష్ట్యా, చిన్న జిల్లాలు బడుగు, బలహీన వర్గాల ప్రయోజనాలు కాపాడటంలో అట్టడుగు ప్రజల బాగోగుల పట్ల శ్రద్ధ వహించటానికి వీలవుతుంది కూడా. తనను కాపాడే ప్రభుత్వయంత్రాంగం తన చెంతనే వుందన్న భరోసా సామాన్యుడికి ఎంతో ఊరటనిస్తుంది. శాంతి, భద్రతల స్థాపన సంక్షేమానికి మొదటి మెట్టని వేరుగా చెప్పాల్సిన అవసరం లేదు. ఈ దిశలో రెవిన్యూ, పోలీసు, న్యాయ వ్యవస్థ ఒక టీంగా (జట్టుగా) పనిచేసి అభివృద్ధి దిశగా పురోగమించాలి. అట్లాగా

కుండ, అతి సామీప్యం అనర్థాలకు దారి తీయకుండా ఫిమిలియారిటీ బ్రీడ్స్ కంటెప్ట్ అన్న భావజాలం దరికి రానివ్వకుండా చూడాలి. ప్రభుత్వ ఉద్యోగులు, అధికారులు ప్రభువుల సేవలో కాకుండ ప్రజాసేవలో నిమగ్నం కావటానికి చిన్న పాలనా యూనిట్లు దోహదపడితే, చిన్న జిల్లాల ఏర్పాటు లక్ష్యం నెరవేరినట్లే.

గ్రామాలు పాలనా వ్యవస్థ ఆయువుపట్టులు. పునాది రాళ్ళు. గ్రామపాలన ప్రాచీన కాలం నుండి గ్రామాధికారులు చూస్తుండేవారు. వంశపారంపర్య గ్రామాధికార్ల వ్యవస్థ రద్దై ముప్పై ఏళ్ళు దాటినా, పటిష్టమైన, ప్రత్యామ్నాయ గ్రామపాలనా యంత్రాంగం లేదు. ఉదాహరణకు మాలీ పటేళ్ళ వ్యవస్థ. మద్రాసు ప్రెసిడెన్సీ పాలనకు భిన్నంగా, తెలంగాణా ప్రాంతంలో పోలీస్ పటేల్, పట్వారీ, మాలీ పటేల్ గ్రామాధికార్లుగా వుండేవారు. మాలీ పటేళ్ళ అజమాయిషీలో గ్రామీణ సాగునీటి వనరులు గ్రామస్థుల సమష్టి కృషితో నిర్వహింపడేవి.

ఆ వ్యవస్థ రద్దు కావటంతో, ఈ వనరులన్నీ పంచాయితీరాజ్, జలవనరుల శాఖల ఆధ్వర్యంలోకి రావటంతో వాటి రోజువారి నిర్దేశం, నిర్వహణ ప్రశ్నార్థకంగా మారింది. అలాగే 'రోజ్ నామాంచ' రాస్తే పోలీసుపటేళ్ళ ప్రత్యామ్నాయం కరువైంది. తెలంగాణ ప్రాంతంలో గ్రామంలోకి కొత్తవాళ్ళు ఎవరు వచ్చారు, గ్రామం నుండి బయటకు ఎంతమంది వెళ్ళారు, ఎన్ని రోజులు వెళ్ళారు, ఎన్నాళ్ళు గ్రామంలో ఉన్నారు, అనుమానాస్పద దస్తులు ఎవరైనా వుంటే వాళ్ళ వివరాలు రోజువారీ నమోదు చేస్తూ 'రోజ్ నామాంచా' సమీపంలో గల పోలీసు ఠాణాకు పంపే ఏర్పాటు వుండేది. ఈ ముగ్గురి పాలనా బాధ్యతలు ఒకే ప్రభుత్వ అధికారికి (వి.ఆర్.ఓ లేదా వి.యార్.ఎ) రెవిన్యూపరంగా అప్పజెప్పటం జరిగింది. అన్ని రెవిన్యూ గ్రామాలకు సరిపడా సిబ్బంది కరువే. ఇన్‌చార్జీలతో పాలనా వ్యవహారాలు చక్కబెట్టటం ఎక్కువ కాలం మంచిది కాదేమో, ప్రజావసరాల దృష్ట్యా. పునాది గట్టిదైతే, దాని మీద కట్టే నిర్మాణం దృఢంగా వుంటుందని మనందరికీ అవగతమే. ఈ దిశలో గ్రామాధికార్ల పనితనం మెరుగుపరిచి, నైపుణ్యం వాళ్ళలో జొప్పించాల్సిన అవసరం ఈపాటికే ప్రభుత్వాలు గుర్తించాయి. కంప్యూటర్ భాషలో చెప్పాలంటే, హార్డ్‌వేర్ ఎంత ఖరీదుదైనా, మేలురకం అయినా, సాఫ్ట్‌వేర్ లేకపోతే, ఉన్నా తప్పులతడకగా వుంటే, వాసి తగ్గిందయితే, అది నిరుపయోగమేనని మనందరికి తెలుసు. అటువంటి వ్యవస్థ అనర్థాలకు దారితీస్తుందని వేరుగా చెప్పనక్కరలేదు.

సుపరిపాలనా దృష్ట్యా, ఇప్పటివరకు కొత్త జిల్లాలు, రెవిన్యూ డివిజన్లు ఏర్పాటు, మండల వ్యవస్థలో మార్పులు చోటుచేసుకున్నాయి, కానీ గ్రామాల పునర్ వ్యవస్థీకరణ అలాగే ఉండిపోయింది. ఇప్పటికీ ఎంతో పెద్ద రెవిన్యూ గ్రామాలు, వాటికి అనుబంధంగా మజరాలు (హామ్లెట్లు), డిపాపులేటెడ్, ఫారెస్టు గ్రామాల శివార్లు అలాగే వుండిపోయాయి. భూకమతాల సంఖ్య, విస్తీర్ణం దృష్ట్యా, పట్టేదార్ల వారిగా చిన్న చిన్న రెవిన్యూ గ్రామాలుగా విడగొడితే పాలనా సౌలభ్యం, పర్యవేక్షణ పటిష్టం కావటానికి వీలుపడుతుంది. గ్రామస్థాయిలో సర్వే సిబ్బంది నియామకం తెలంగాణా జిల్లాలో తక్షణావసరం. మరీ ముఖ్యంగా రెవిన్యూ, ఫారెస్టు తగాదాల దృష్ట్యా. మజరాల్ని ప్రత్యేక రెవిన్యూ గ్రామాలుగా నోటిఫై చేయాల్సిన అవసరం పరిశీలనాయోగ్యం. సమాంతరంగా గ్రామపంచాయితీల విభజన కూడా సబబుగా వుంటుంది. మేజర్, మైనర్, నోటిఫైడ్ అన్న భేదం లేకుండా పరిపాలనకు అనువుగా చిన్న పంచాయితీల్ని ప్రభుత్వపరంగా ఏర్పాటు చేసి వాటికి మిగులు నిధులు, విధులు, తగినంత మంది సిబ్బందిని సమకూరుస్తే సమగ్ర గ్రామీణాభివృద్ధి చేకూరుతుంది. జనాభా సాంద్రత, పంచాయితీ విస్తీర్ణం ప్రామాణికాలుగా, చిన్న చిన్న పరిపాలనా సౌలభ్య యూనిట్లు ఈ దిశలో ఎంతో అవసరం. షెడ్యూల్డ్ కులాలు, తెగలు ఆవాసముంటున్న పల్లెల్ని, తండాల్ని ప్రత్యేక గ్రామ పంచాయితీలు ప్రకటిస్తే, పంక్తిలో చివరి వ్యక్తి వరకూ అభివృద్ధి ఫలాలు చేరాలన్న ప్రభుత్వ లక్ష్యం నెరవేరినట్లే. ఇప్పటికే ఈ దిశలో తెలంగాణా ప్రభుత్వం చొరవ తీసికోవటం ఆహ్వానించదగ్గ పరిణామం.

జిల్లా స్థాయి శాఖల పునర్ వ్యవస్థీకరణ కూడా ప్రజలకు మేలు చేసేదిగా వుండాలన్నది ప్రభుత్వాధి నేత అభిలాష. రాష్ట్రస్థాయిలో మంత్రుల (కేబినేట్) శాఖల కేటాయింపులో ఈ మార్కు పాలన ఇప్పటికే అనుభవంలోకి వచ్చింది. అదే వరవడిని జిల్లాలో కొనసాగిస్తే మంచిది ప్రతి జిల్లాకు ఒకే స్థాయి గల అధికారి వుండాలన్న నియమం లేదు. ఆయా శాఖలు, జిల్లాలో అమలు జరుగుతున్న కార్యక్రమాల్ని బట్టి తగుస్థాయి అధికారిని నియమిస్తే సబబు. కొన్ని సంస్థల శాఖల అవసరం వుండదు. అలాగే జిల్లా అధికార్లందరూ కేంద్ర కార్యాలయాల్లో వుండేపని చేయాల్సిన అగత్యమూ లేదు. వారి పర్యవేక్షణ, నిపుణత ఏఏ మండలాల్లో కావల్సివస్తుందో, ఆ సామీప్యంలోనే వారి హెడ్‌క్వార్టర్ వుంటే మంచిది. ప్రయాస, దుబారా ఖర్చులు వుండవు. అవసరమైతే రెండు మూడు జిల్లాలకు కలిపి ఒకే అధికారిని నియమించే అవకాశాన్ని కూడా పరిశీలిస్తే బాగు. క్షేత్రస్థాయి అనుభవం బట్టి, నేను జిల్లా అధికారిగా వున్న రోజుల్లో కొన్ని శాఖల జిల్లా అధికార్ల ముఖాలు కూడా చూసి వుండను. ఉదాహరణకు, కమర్షియల్ టాక్స్, రిజిస్ట్రేషన్, మైనింగ్ & జియాలజి, దేవాదాయ శాఖ, నీటివనరుల శాఖ ప్రత్యేక డివిజన్ల అధికార్ల ఉనికే జనానికి ఎరుకే వుండదు. కొన్ని పేర్లు కూడా తెలియని శాఖల అనుబంధ సంస్థలెన్నో. 'ఎంపైర్ బిల్డింగు' అన్న ఆలోచన విధానమే ఈ పరిస్థితికి కారణం. ఈ దుస్థితి మారాలి.

సిబ్బంది కొరత, నిపుణత లోపించటం వంటి పలుకులు పాలనా వ్యవస్థలో పరిపాటి. ఎప్పుడూ వుండేదే. అవసరం వున్న శాఖల్లో సిబ్బంది కరువు. అవగాహన లేని సంస్థల్లో పనిలేక యాతన పడేవాళ్ళు ఎందరో. మరీ ముఖ్యంగా జిల్లా, డివిజన్ల స్థాయిలో పబ్లిక్ సర్వీసు కమీషన్ ద్వారా నియామకమైన సిబ్బంది, అధికార్లు మెరికల్లాంటివారు. అఖిల భారతీయ సర్వీసు అధికార్లకు ఏమాత్రం తీసిపోరు. కొన్ని సందర్భాల్లో మరీ ముఖ్యంగా గ్రూప్-1, 2 సర్వీసు అధికార్లు రిక్రూట్ అయినప్పటి నుండి అదే శాఖలో మగ్గిపోవాల్సిన దుస్థితి. అలా గాకుండా ఓ పదేళ్ళు ఆయా శాఖల్లో పనిచేసి నిపుణతను సంతరిం చుకున్న తరువాత జనరల్ పూల్‌లోకి లాక్కుని వారి సేవలు అన్ని శాఖలకు విస్తరింపజేస్తే మంచిది. ఆ క్రమంలోనే స్టేట్ అడ్మిని స్ట్రేటివ్ సర్వీసుకు చెందిన వారిగా పరిగణించి (గతంలో హైద్రాబాది సివిల్ సర్వీసు, ఆంధ్రప్రదేశ్ అడ్మినిస్ట్రేటివ్ సర్వీసుల్లాగా), వాళ్ళ నుండే ఐఏఎస్, ఐపీఎస్ వంటి అఖిల భారతీయ సర్వీసుల్లోకి ఎంపిక జరిగేలా చూడాలి.

-డా॥ దాసరి శ్రీనివాసులు, m: 8885670055
e: dasari.sreenivasulu.dr@gmail.com

దక్కన్ నవాబీ క్రికెట్ వెలుగులు ఎక్కడ ?

ఓ బ్యాట్... ఓ బాల్... 6 స్టంప్స్... 11 మంది క్రీడాకారులు... గెలుపు ఓటముల భావోద్వేగాలు... క్రీడాస్ఫూర్తులు... వీటన్నిటి సమాహారమే... క్రికెట్...

ప్రపంచం మొత్తానికి క్రికెట్ ఒక గేమ్ మాత్రమే... మన భారతీయులకు క్రికెట్ ఓ మతంగా చెప్పవచ్చు. విభిన్న సంస్కృతులున్న మన దేశంలో క్రికెట్‌కున్న అభిమానమే వేరు. అలాంటి క్రీడ అయిన క్రికెట్, 1880 కాలంలో నిజాం నవాబుల ఏలుబడిలో బ్రిటిష్ సైన్యం ద్వారా దక్కన్ ప్రాంతానికి పరిచయం అయింది. అయితే 1902-03లో హైదరాబాద్‌ను సందర్శించి ఇక్కడ క్రికెట్ ఆడిన మొదటి విదేశీ జట్టుగా ఆక్స్‌ఫర్డ్ యూనివర్సిటీ అథెంటిక్స్ జట్టును చెప్పుకోవచ్చు. అయితే... ఆ జట్టు ఆడిన మ్యాచ్‌లను ఫస్ట్ క్లాస్ మ్యాచ్‌లుగా పరిగణించలేం. 20వ, 30వ దశాబ్దాల కాలంలో.. హైదరాబాద్ తోపాటు మిగిలిన ప్రాంతాల్లో హిందువులు, ముస్లింలు, పార్శీలు, బ్రిటిషర్ల మధ్య క్వాడ్రాంగ్యులర్ టోర్నమెంట్‌లు జరిగేవి. అలా కాకుండా... క్రికెట్‌పై ఉన్న ఆసక్తితో.. అప్పటి నిజాం నవాబు మొయినుద్దౌలా చొరవ ఫలితంగా 1930-31 లో మొయినుద్దౌలా గోల్డ్ కప్ పేరుతో ఫస్ట్‌క్లాస్ క్రికెట్ టోర్నమెంట్స్ ప్రారంభమయ్యాయి. 1880 నుంచి 1930లో మొయినుద్దౌలా గోల్డ్‌కప్ ప్రారంభమయ్యే వరకు ఫస్ట్ క్లాస్ క్రికెట్ జరిగినట్టు ఎలాంటి చారిత్రక ఆధారాలు లేవు. హైదరాబాద్, మహారాజా ఆఫ్ విజయనగరం, నవాబ్ ఆఫ్ మొయినుద్దౌలా జట్టు ఈ కప్‌లో పాల్గొన్నాయి. దక్కన్ వాసులు తొలిసారిగా ప్రపంచస్థాయి ఆటగాళ్లను... మొయినుద్దౌలా కప్ వల్ల చూడగలిగారు. బ్రిటిష్ టెస్ట్ ప్లేయర్స్‌జాక్ హాబ్స్, బెర్జ్ సట్‌క్లి వంటి ఆటగాళ్లు ఈ టోర్నమెంట్‌లో ఆడారు.

ఇండియన్ ఫస్ట్ క్లాస్ సర్క్యూట్‌లోని సి.కె.నాయుడు, వజీర్ అలీ, జేజీ నాల్వే, అమర్‌సింగ్, నావో మాల్ జావో వంటి క్రీడాకారులు మొయినుద్దౌలా కప్‌లో పాల్గొన్నారు. వాళ్లలో చాలా మంది 1932లో ఇంగ్లండ్‌లో ఆడిన భారతీయ జట్టుకు ప్రాతినిధ్యం కూడా వహించారు. 1930-31 నుంచి 1937-38 వరకు సాగిన మొయినుద్దౌలా కప్‌కు ఫస్ట్ క్లాస్ క్రికెట్ హోదా దక్కింది. నిజామ్ కాలేజీ, మదర్సా ఐఅలియా లాంటి విద్యాసంస్థలు, వాటి విద్యార్థులు క్రికెట్ ఆడి, దక్కన్ ప్రాంతంలో క్రికెట్ ప్రాచుర్యానికి దోహదపడ్డారు. నవాబ్ మొయినుద్దౌలా, మహారాజా కిషన్ ఫర్షాద్, నవాబ్ సాలార్ జంగ్ బహదూరు క్రికెట్ పోషకులుగా ఖ్యాతిగాంచారు.

1934 జనవరి 25న డగ్లస్ జార్డినె కెప్టెన్సీలో ఇంగ్లండ్‌కు చెందిన ఎమ్.సి.సి.(మెరిలిబోన్ క్రికెట్ క్లబ్) హైదరాబాద్‌లో పర్యటించింది. నవాబ్ ఆఫ్ మొయినుద్దౌలా -11 జట్టుతో జింఖానా మైదానంలో మూడు టెస్ట్ మ్యాచ్‌లు ఆడింది. ముస్తాఖ్ అలీ, లాలా అమర్‌నాథ్, సి.ఎస్.నాయుడు వంటి వారు ఈ టోర్నమెంట్‌లో పాల్గొన్నారు. దక్కన్ ప్రాంతంలో ఆడిన మొదటి విదేశీ జట్టు ఎమ్.సి.సి.నే. విదేశీయుల హైదరాబాద్ రావడంతో క్రికెట్ క్రీడకు ప్రజల్లో నూతనోత్సాహం వచ్చినట్టయింది. అక్కడి నుంచి నవాబ్ మొయినుద్దౌలా కృషి ఫలితంగా హైదరాబాద్‌లో క్రికెట్ ప్రమాణాలు క్రమంగా మెరుగుపడుతూ వచ్చాయి.

ఇదే క్రమంలో 1934లో జాతీయస్థాయిలో ఫస్ట్‌క్లాస్ క్రికెట్ ఛాంపియన్‌షిప్ టోర్నమెంట్ రంజీ ట్రోఫీకి బీజాలు పడ్డాయి. ఆ క్రమంలోనే నాదిర్ షా షినయ్, డి.ఎస్.డిత్తియా, గణేశ్‌రావు, హుస్నే న్ అలీ ఖాన్, ఎస్.అలీ రాజా, మహ్మద్ హుస్సేన్ ఖాన్, పి.ఎఫ్. దుర్రంద్, దత్తాత్రేయ, రంగనయ్య వంటి వారితో కలిసి హైదరాబాద్ క్రికెట్ అసోసియేషన్ ఏర్పడింది. నవాబ్ తురబ్ యార్ జంగ్ హైదరాబాద్ క్రికెట్ అసోసియేషన్‌కి తొలి అధ్యక్షుడిగా, ఎస్.ఎమ్. హాదీ ఎన్నికయ్యారు. ఇక అక్కడి నుంచి దక్కన్ ప్రాంతంలోని క్రీడాకారులకు, క్రీడాభిమానులకు క్రికెట్ మరింత చేరువైంది. ప్రస్తుతం హెచ్.సి.ఎ.కి జి.వివేక్ అధ్యక్షుడిగా వ్యవహరిస్తున్నారు.

హైదరాబాద్ క్రికెట్ అసోసియేషన్ ప్రారంభమయ్యాక 1937-38, 1986-87ల్లో రెండుసార్లు హైదరాబాద్ జట్టు రంజీ ట్రోఫీ టోర్నమెంట్లు విజయం సాధించింది. రెండు సార్లు ఫైనల్‌కి, 16 సార్లు సెమి ఫైనల్‌కి హైదరాబాద్ జట్టు వెళ్లింది. 30వ దశకంలో ప్రారంభమై ఫస్ట్ క్లాస్ క్రికెట్ హోదా పొందిన మొయినుద్దౌలా గోల్డ్ కప్ 1938 వచ్చేనాటికి అనివార్యకారణాలతో నిలిచిపోయింది. దేశవాళి క్రికెట్‌కు పూర్వ వైభవం తెచ్చే ఉద్దేశంతో బిసిసిఐ 1962-63 సీజన్‌లో మొయినుద్దౌలా గోల్డ్‌కప్‌ను తిరిగి ప్రారంభించింది. ఆ తర్వాత వరుసగా 12 ఏళ్లపాటు... ప్రతిఏటా క్రికెట్ సీజన్‌లో ఓపెనర్ టోర్నమెంట్‌గా నిలిచింది. భారతీయ క్రికెట్‌లో సువర్ణ అక్షరాలు లిఖించుకున్న అనేక మంది ప్రముఖ క్రికెటర్లు, మొయినుద్దౌలా గోల్డ్ కప్‌లో ఆడినవాళ్లే కావడం గమనార్హం.

భారత మాజీ కెప్టెన్లు సి.కె.నాయుడు, మన్సూర్ అలీ ఖాన్ పటౌడీ, జయసింహ, గోవింద్‌రాజ్, కృష్ణమూర్తి, జయంతిలాల్, అర్షద్ అయూబ్, ఎమ్వీ నరసింహారావు, శివలాల్ యాదవ్, మహ్మద్ అజారుద్దీన్, వెంకటపతిరాజు, అంబటిరాయుడు, వి.వి.ఎస్. లక్ష్మణ్, ప్రజ్ఞా ఓజా వంటి ఎందరో విలక్షణ అంతర్జాతీయ క్రికెటర్లను ఆడించిన, అందించిన ఘనత దక్కన్ గడ్డకు దక్కుతుంది.

(తరువాయి 36వ పేజీలో)

సినారెను ఆవిష్కరించిన ఉస్మానియా జాతీయ సదస్సు

ఏ ప్రక్రియ చేపట్టినా కాలికస్పృహతో ఏదో ఒక గొప్ప ప్రయోజనాన్ని సాధించి జీవితంలో లాగానే కావ్యజీవితంలో కూడా ప్రణాళికాబద్ధమైన ప్రస్థానం సాగించిన మహాకవి డాక్టర్ సి. నారాయణ రెడ్డి. గేయరూపం, గేయకావ్యం, సినీగేయం, నృత్యరూపకం, ఖండకావ్యం, వచన కావ్యం, గజళ్ళు, ప్రపంచ పదులు, ఆధునిక కావ్యం, ఇతిహాసకావ్యం, కావ్యేతిహాసం వంటి ఒకొక్క ప్రక్రియలో ఆశ్చర్యం కలిగించే ప్రతిభను ప్రదర్శించిన కవి మార్తాండుడు. నారాయణరెడ్డి ఆచార్యులుగా పనిచేసిన ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయంలో ఆయనను స్మరిస్తూ తెలుగుశాఖ, తెలంగాణ రాష్ట్ర ఉన్నత విద్యా మండలి ఆధ్వర్యంలో శతాబ్ది ఉత్సవాల నేపథ్యంలో 'సినారె సాహితీ వైభవం' పేరుతో ఆగస్టు 30, 31 తేదీలలో ఆర్ట్స్ కళాశాలలో జాతీయ సదస్సు జరిగింది. సదస్సును ప్రారంభిస్తూ ఉస్మానియా విశ్వ విద్యాలయం ఉప కులపతి ఆచార్య ఎస్ రామచంద్రం మానవతావాదం లక్ష్యంగా తమ కవితా దృక్పథాన్ని రూ పొందించుకుని వివిధ ప్రయోగాలు చేసి సాహిత్యామృతాన్ని అందించిన విలక్షణ కవి సినారె అని అభివర్ణించారు. కేంద్రసాహిత్య అకాడమీ అవార్డు గ్రహీత, ప్రఖ్యాత కవి ఆచార్య ఎన్.గోపి మాట్లాడుతూ ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయంతో సినారెకున్న అనుబంధాన్ని అనేకానేక సందర్భాలను వివరిస్తూ తెలిపారు. మానవతావాద పరిణామంలో ఏదో గొప్ప పరమార్థాన్ని అన్వేషించి కవిత్వాన్ని ఆవిష్కరించిన మహిమాన్విత ప్రతిభ ఒక్క సినారెకే సొంతమైందన్నారు. కారణజన్ముడు సినారె అని గోపి కొనియాడారు. తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం ఉపకులపతి ఆచార్య ఎస్వీ సత్యనారాయణ మాట్లాడుతూ భౌతిక తాత్విక మానవతావాద సమన్వయం కావ్య పరమార్థం అని తెలుసుకొని సాహితీ ప్రస్థానం సాగించిన దార్శనిక కవి సినారె అని చెప్పారు. సదస్సు సంచాలకులు, తెలుగు శాఖ అధ్యక్షులు ఆచార్య సూర్యా ధనంజయ్ సినారె జాతీయ సదస్సు ఉద్దేశాలు, లక్ష్యాలను వివరిస్తూ మాట్లాడారు. ఆర్ట్స్ కళాశాల ప్రిన్సిపాల్ ఆచార్య టి. కృష్ణారావు, ఆచార్య వెలుదండ నిత్యానందరావు సినారె ఆచార్యులుగా రాణించిన తీరును వివరిస్తూ ప్రసంగించగా సదస్సు సమన్వయకర్త డాక్టర్ ఎస్ రఘు తదితరులు పాల్గొన్నారు. తొలి సభను కవి, విశ్లేషకులు డాక్టర్ పగడాల నాగేందర్ నిర్వహించారు.

ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం తెలుగుశాఖ పూర్వాధ్యక్షులు ఆచార్య మసన చెన్నప్ప అధ్యక్షతన మొదటి సమావేశం జరిగింది. తాత్విక, మానవతావాద వ్యక్తిత్వాన్ని బలంగా చెప్పిన సాహితీ స్రష్ట సినారె అని ఆచార్య చెన్నప్ప తమ అధ్యక్షోపన్యాసంలో అన్నారు. 'కర్పూర వసంతరాయలు' కావ్యంలోని పాత్రోచిత వైశిష్ట్యం, రచనలోని ప్రతిభాన్విత స్వరూపాన్ని వివరిస్తూ బనారస్ హిందూ విశ్వవిద్యాలయం ఆచార్యులు బి. విశ్వనాథ్ పత్ర సమర్పణ చేశారు. సినారె కవిత్వం ప్రతీకాత్మకతపై తెలంగాణ విశ్వవిద్యాలయం తెలుగు శాఖ నహాయాచార్యులు డాక్టర్ వి త్రివేణి పత్ర సమర్పణ చేస్తూ వర్తమానంలోని ప్రతీకలను అత్యద్భుతంగా ఆయన ఉపయోగించిన తీరుతెన్నులను వివరించారు. డాక్టర్ సల్ల విజయ్ కుమార్ సమావేశాన్ని నిర్వహించారు.

రెండవ సమావేశం ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం తెలుగుశాఖ పూర్వాధ్యక్షులు ఆచార్య టి. కిషన్‌రావు అధ్యక్షతన జరిగింది. కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ అవార్డు గ్రహీత ఆచార్య రాచపాళెం చంద్రశేఖరరెడ్డి సినారె వచన కవిత్వాన్ని 1980 వరకు పరిశీలిస్తూ పత్రసమర్పణ చేసి ప్రగతిశీల మానవతావాద కవిగా ఆయనను అభివర్ణించారు. తెలంగాణ మాండలిక పదాలను 'మావూరు మాట్లాడింది' కావ్యంలో సినారె భాషా సౌందర్యంతో వినియోగించిన తీరును తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం సహాయాచార్యులు డాక్టర్ జి. బాలశ్రీనివాసమూర్తి వివరణాత్మకంగా విశ్లేషించారు. 'ప్ర'పంచపదులు కావ్యంలో సినారె సామాజిక దృక్పథాన్ని నిశిత పరిశీలనాదృష్టితో చేసిన ప్రయోగాలను ఉస్మానియా తెలుగుశాఖ సహాయాచార్యులు డాక్టర్ సాగి కమలాకర శర్మ విశ్లేషిస్తూ పత్రసమర్పణ చేశారు. డాక్టర్ ఎం.దేవేంద్ర కార్య

క్రమాన్ని నిర్వహించారు.

మూడవ సమావేశం ఉస్మానియా తెలుగుశాఖ పూర్వాధ్యక్షులు ఆచార్య ఎస్వీ రామారావు అధ్యక్షతన జరిగింది. పరిశోధకుడిగా, విమర్శకుడిగా సినారె బహుముఖ ప్రతిభను అనేక దృక్కోణాలలో వివరిస్తూ కేంద్రీయ విద్యాలయం ఆచార్యులు పిల్లలమర్రి రాములు పత్ర సమర్పణ చేశారు. సినారె గేయాలు. విశిష్టత అన్న అంశంపై ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం సహాయాచార్యులు డాక్టర్ పి వారిజా రాణి పత్ర సమర్పణ చేస్తూ, విశిష్ట ప్రయోక్తగా సినారెను ఆవిష్కరించి చూపారు. నలిగంటి శరత్ కార్యక్రమ నిర్వహణ చేశారు.

నాల్గవ సమావేశానికి ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం పూర్వాధ్యక్షులు ఆచార్య కసిరెడ్డి వెంకటరెడ్డి అధ్యక్షత వహించారు. సినీ గేయకర్తగా సినారె చేసిన విశిష్ట ప్రయోగాలను, పాటలో ఏముంది నా మాటలో ఏముందిలోని కవితాత్మకతను తెలంగాణ విశ్వవిద్యాలయం తెలుగుశాఖ అధ్యక్షులు ఆచార్య పి కనకయ్య తమ పత్ర సమర్పణలో వివరించారు. కవిగా ఎంత ఆలోచనా లోతుల్ని సినారె వ్యక్తం చేశారో తెలుపుతూ కవిత నా చిరునామా – సినారె దృక్పథం అన్న అంశంపై డా.బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వ విద్యాలయం తెలుగు శాఖ అధ్యక్షులు డా. ఎన్. రజని పత్ర సమర్పణ చేశారు. సినారె గేయ నాటికలపై నిజాం కళాశాల తెలుగుశాఖ అధ్యక్షులు డాక్టర్ ఏలె విజయలక్ష్మి పత్రసమర్పణ చేసి సాంస్కృతిక ప్రతినిధిగా సినారెను ఆవిష్కరించి చూపారు. డాక్టర్ పుట్ట యాదేశ్ కార్యక్రమాన్ని నిర్వహించారు.

ఐదవ సమావేశం ఉస్మానియా తెలుగుశాఖ పూర్వాధ్యక్షులు ఆచార్య పి. సుమతీ నరేంద్ర అధ్యక్షతన జరిగింది. 'సినారె గీతాలు –తెలంగాణ భాషాపదాలు' అన్న అంశంపై తెలంగాణ విశ్వ విద్యాలయం సహాయాచార్యులు డాక్టర్ కె.లావణ్య పత్ర సమర్పణం చేసిన ఆయన వాడిన పదాలలోని స్థానీయతను కూడా వివరించారు. సమాజాన్ని అనుక్షణం సమీక్షించే ధోరణితో సినారె రాసిన కవిత్వాన్ని సినారె కవిత్వం–సమకాలీనత అన్న అంశంపై పత్ర సమర్పణ చేసిన ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం తెలుగుశాఖ సహాయా చార్యులు డాక్టర్ ఎస్ రఘు విశ్లేషించారు.కెడిడి మృణాళిని కార్యక్రమ నిర్వహణ చేశారు.

ఆరవ సమావేశం ఉస్మానియా తెలుగుశాఖ పూర్వాచార్యులు ఆచార్య మాదిరెడ్డి అండమ్మ అధ్యక్షతన జరిగింది. సినారె యాత్రా రచనలపై కేంద్రీయ విశ్వవిద్యాలయం ఆచార్యులు గోనానాయక్ పత్ర సమర్పణ చేసి యాత్రానుభవాల ప్రాధాన్యతను వివరించారు. సినారె అనువాద రచనలలోని విషయాంశాలను వెల్లడిస్తూ తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం సహాయాచార్యులు డాక్టర్ ఎం. గీతావాణి, మట్టీ మనిషి ఆకాశంలోని అంతర్లీన సందేశాన్ని తెలుపుతూ కుప్పం ద్రవిడ విశ్వవిద్యాలయం అసిస్టెంట్ ప్రొపెసర్ డాక్టర్ తిరుపతి భుక్యా, మంటలూ మానవుడు సామాజికతపై కాకతీయ విశ్వవిద్యాలయం ఆచార్యులు బన్న అయిలయ్య పత్ర సమర్పణలు చేశారు. ఐదవ సమావేశంలో సినారె జీవితం, కవితా వ్యక్తిత్వం, దార్శనికత గురించి విశ్లేషణాత్మకంగా కేంద్రీయ విశ్వవిద్యాలయం ఆచార్యులు శరత్ జ్యోత్స్నా రాణి పత్ర సమర్పణ చేసి ఆయనను మానవతావాదిగా ఆవిష్కరించారు. యడవల్లి సైదులు కార్యక్రమాన్ని నిర్వహించారు.

విలక్షణ సాహితీ వ్యక్తిత్వం కలిగి నిర్మాణ శిల్పం, పరిణత ప్రయోగాలతో తెలుగు సాహిత్యానికి సమగ్రతను సాధించిన సాహితీ వేత్తగా పత్ర సమర్పకులు సినారెను ఆవిష్కరించిన ఈ రెండు రోజులు ముగింపు సమావేశం ఎంతో ఘనంగా జరిగింది. ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం రిజిస్ట్రార్ ఆచార్య సిహెచ్ గోపాలరెడ్డి పాల్గొని మాట్లాడుతూ నిరంతర కృషితో విశ్వంభరునిగా ఎదిగిన మానవీయకవి సినారె అన్నారు. సినారె పేరిట మొదటిసారిగా ఆయన మరణానంతరం జాతీయ సదస్సు ఉస్మానియాలో నిర్వహించడాన్ని ఒక గొప్ప అవకాశంగా, ఆ మహామనీషికి ఘటించే నివాళిగా భావిస్తున్నామని తెలిపారు. ఉన్నత విద్యామండలి చైర్మన్ ఆచార్య లింబాద్రి మాట్లాడుతూ, కాలానితో పోటీపడుతూ రచనలు చేసిన కవి సినారె అన్నారు. తెలంగాణ సాహిత్య అకాడమీ అధ్యక్షులు డాక్టర్ నందిని సిధారెడ్డి ప్రధానోపన్యాసం చేస్తూ తెలుగుజాతి గర్వించదగిన శాశ్వత సాహిత్య శోభగా సినారెని కొనియాడారు. అంతర్గతమైన జనజీవన భావాత్మక సంవేదనను కవిత్వీకరించిన కాలాతీతకవి సినారె అంటూ మరణానంతరం ఆయనకు దక్కిన గౌరవం, నివాళి ఇంకే కవికి దక్కలేదని చెప్పారు. సదస్సు సంచాలకులు ఆచార్య సూర్యాధనంజయ్ సదస్సు నిర్వహణకు తోడ్పడిన ప్రతి ఒక్కరికీ కృతజ్ఞతలు చెబుతూ ప్రసంగించారు. సదస్సు సమన్వయకర్త డా. ఎస్. రఘు సదస్సు నివేదికను సమర్పించారు. ఒక్కొక్క పత్ర సమర్పణలో ప్రతిపాదించిన సినారె సాహిత్యంలోని విశేషాలను వివరిస్తూ విశ్లేషణాత్మక, సమీక్షా పూర్వక నివేదికను రఘు అందించారు. జ్ఞానశీలిగా సినారె విశిష్టతను వివరిస్తూ తిరునగరి శ్రీనివాస్ సదస్సు ముగింపు కార్యక్రమ నిర్వహణ చేశారు. మహోన్నత సాహితీ శిఖరమైన సినారెకు గౌరవపూర్వక నివాళిగా ఈ రెండు రోజుల జాతీయ సదస్సు జరిగి సాహిత్యకారులకు, పరిశోధకులకు జ్ఞాపకంగా మిగిలింది.

–తిరునగరి శ్రీనివాస్
m: 94414 64764
e: thirunagarisrinivas12@gmail.com

అప్పుడప్పుడు-2

నేనులోని
అనేక నేనులకు
ఈ మజిలీ!

ఇవన్నీ
నీటి బుడగలే
బాల్యంలో
నోటితో ఊదుతూ
వీధుల్లో వూరేగిన
వైనంలా..!
ఈ గింజులాట.

మూలనున్న కుక్కిమంచం లాక్కొని
గుండెలో కాసింత చోటు చేసుకొని
ఈ బేరసారాలు
ఇవి ఒకంతకు ఒడవవు
తెల్లవారే వరకు
ఆగునుపు సాగుతూనే ఉంటుంది.

రంగురంగుల దీపాలు
కనిపించని లోకాలను చూపిస్తాయి
పిల్లలు ఆడుతూ ఆడుతూ
బాటనిండా గులకరాళ్ళు పరిచారు
సంబరాల సరిగమలను
ఊదేలోపే
కాలం కళ్ళ నుండి
కుంభవర్షం కురుస్తుంది.
జీవితం
చరమాంకంలోకి ప్రవేశిస్తుంది
ప్రశ్నతో మొదలై
అది ప్రశ్నతోనే అంతమౌతుంది.
ఏవే అగాధాల నుండి
ఉద్భవించానో తెలియను
గూడుకట్టుకున్న
ఒక బాధని
వెంటతెచ్చుకున్నాను.
ఒక ఎడని
ఒక గాధని శిలువలా
బుజంమీద మోస్తూ
తిరుగుతున్నాను.

లేతలేత తీగలు
గాలికి మత్తుగా జోగుతున్నాయి
పువ్వులోని
మకరందాన్ని జుర్రుతున్న తుమ్మెదలు
ఝుంఝూరావాలు చేస్తున్నాయి.
ఈ చక్రాణ్ణి
దీర్ఘంగా తిప్పుతున్నారెవరో!
నా ఒక్కొక్క అడుగే
వెయి మణుగుల బరువవుతుంది
సముద్రపుటొడ్డున
రంగురంగుల బంతుల్తో ఆడ్తున్న
పిల్లలు
కేరింతలు కొడుతూ
రోజుల్ని రిబ్బెన్లలా
గాల్లోకెగిరేస్తుంటారు.
నా చెక్కిలిపై ఆ ముద్దు
ఇంకీ తడితడిగా తగుల్తూనే ఉంటుంది.

ఈ రెండు చేతులు
దగ్గరికి వెళ్ళి
తట్టిలేపడానికే అన్నట్టు
ఈ వేళ్ళు
అందాన్ని
ఆనందించడానికే అన్నట్టు
ఈ రెండు కాళ్ళు, కాళ్ళ వేళ్ళు
తంతృలను పలికించడానికే అన్నట్టు
ఈ కళ్ళు
కాలం లోతుల్లోకి తొంగిచూడడానికే
వయసు
నిటారుగా నీ మనసులోనికి జొరబడడానికే
ఆ కళ్ళను కలరపరిచి
కలలోకి జారుకోవడానికే
విసిరేయబడ్డవన్నీ
జీవితాంతం వెతుక్కోవడానికే
అన్నట్టు తోస్తోంది

కుమ్మరి చక్రానికున్న అనుభవం
ఉందా యా జీవితానికి!
సాలె పురుగు
నేర్పరితనం
ఆకాశంలోని హరివిల్లులా
అనుభూతుల చల్లదనం
అన్నీ కలగలిపి
ఈ రాత్రి కల
తెల్లారేలోపు
నా వాకిట్లో
మల్లెపూల వాన
నా దోసిటి నీటిలో
నవ్వులు.

ఆకాశపు గూళ్ళలో
గులకరాళ్ళు, గునకపూలు
లోయల్లో తెగిపడ్డ మబ్బులు
అంతరంగంలోని
అప్సరసలను మించిన అందం
మైదానంలో
పడీపడీ దొర్లే మనసు

ఈకాలాన్నీ
లోకాన్నీ
ఈదే సముద్రాలే
నన్నూ నా మనుగడను
శాశిస్తాయి

పిల్లి బద్ధకంగా అరుస్తూ
పులిలా తిరుగుతుంది ఇంటినిండా!
నాలుకకు ఖచ్చితమైన పదాలే
దొరికినట్టు తోస్తూంది
నోరువేడి
వారి పోతోంది
వేడి చల్లారినాక
దిండులో తలదూర్చి నిద్రిస్తాను
తీరొక్క తీరాల్ని తాకుతూ వచ్చే
గుండె అలలు
విసిగి వేసారి పోతాయి

సీతాకోక చిలకలా
ఎరగదానికి ఉత్సాహపడి
అందంగా ఎగిరాను
నేడు ఏది చేయాలన్నా
సిగ్గు అడ్డొస్తుంది.
బాల్యంలో
ఆకాశంలో అందంగా నవ్వుతున్న
చందమామని అందుకోవడానికి
గెంతులేసిన జ్ఞాపకాలు
తడితడిగా తగుల్తూనే ఉంటాయ్

ఇప్పుడిక్కడ
చల్లగానూ వెచ్చగానూ
మాయలోకంలా ఉంది.

కలల అంచుపై నుండి
దొర్లుతూ దొర్లుతూ పోతోంటాయి రోజులు.

దాహం ఒక్కటే!
బాట ఒక్కటే!!
తూర్పున తెల్లవారుతున్నట్టే
పడమట అస్తమిస్తుంది
చీకటి
ఉధృతంగా కురుస్తుంది.

అదొక దాలి
నా పాలనెప్పుడు
వెచ్చగా ఉంచుతుంది
నీళ్ళలో కరిగి
నింపాదిగా పారే ఆకాశం
గులకరాళ్ళ గలగలలు
'గీజా'లో ఇసుక తుఫాన్

పచ్చగా పూసే కాలం
రైతు ఒడిలో మళ్ళీ
పంట కాలాల్ని ప్రసాదిస్తుంది.
వసంతాలు దొర్లుతూ దొర్లుతూ
దశాబ్దాల శతాబ్దాల నిధులౌతాయి
రుతువుల గానానికి
మళ్ళీ మళ్ళీ
మనిషి భూమిపై పుడుతూనే ఉంటాడు

అక్కడ పుసుపు పచ్చ రంగు
తేజోమయంగా వెలిగిపోతోంటుంది
నావెంట తెచ్చుకున్న సద్ది
ఆ అన్నం గిన్నెలోంచి
అసంఖ్యాకంగా ఎగిరిపోయే
సీతాకోక చిలుకలు.
ఒక ఎర్రటి గోళం
మండుతూ ఉంటే
నేను దాని గుండా ప్రయాణిస్తుంటాను.
వేడిలేదు! చల్లగా చెక్కిలిని గిలిగింతలు పెడుతుంది.

జామ చెట్టుపై చిలుకలు
పళ్ళను తొలుస్తూంటాయ్
గుండె ఖాలీ జౌతుంది
కచ్చా సడక్‌పై
బతుకు ప్రయాణం
సంధ్యా సమయాన
ఆకాశం నారింజరంగు చుట్టుకున్న వేళ
గుండోలోతుల్లో
ఏవో కువకువలు వినిపిస్తూంటాయ్!
మళ్ళీ ప్రయాణం మొదలు
అదే జీవధాతువు ఈ జీవితానికి
పక్షిలా గాల్లో కెగిరే
అక్షరాలు
నేడు నాతో సహచర్యం చేస్తే
రేపు కనబడవు
కంటికి ఆనే మబ్బుల దిబ్బలు
గులకరాళ్ళ గుడుగుడుగుంచం
ఎనలేని ఆశల రెక్కలతో
ఎడతెగని తృష్ణతో
ఎగిరే మనిషి
ఒక వింత!

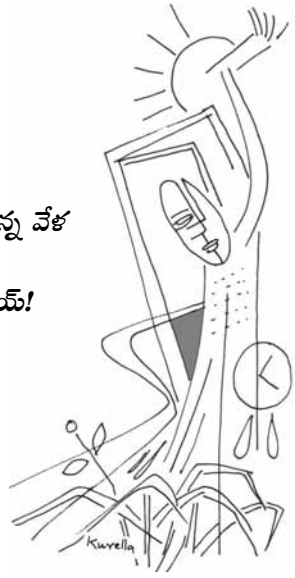

నీళ్ళుతాగి
పళ్ళు జుర్రుకొని
అధరాల కొసల్లోంచి
వెలువడే ఈల పాటను
ఆసాంతం అనుభవించి
అడుగుల ముద్రల ఇసికను
ఆప్యాయంగా
దోసిలిలోకి తీసుకొని
సూర్యునికభిముఖంగా
ధారవిడిచి
మళ్ళీ వాగుదారినే ప్రయాణం!

అలికి ముగ్గేసిన ఇల్లు
చూస్తే పొక్కిలి పొక్కిలి
ఒక పొడవాటి బూరను
ఊదుతున్న నాచుట్టూ
కోతులు
వృత్తాకారంలో కదుల్తూ
ఆడుతూ ఉంటాయ్.
గుడిలో గంటలు మోగుతాయి
నా బాధ
ఆవిరై నీటిధార కడ్తుంది.
పాప నానోటికో
పాలగ్లాసు అందించి వెళ్తుంది.
నేనిసుక తిన్నెలపై
వొరిగిపోతాను.

నా మిత్రుడు
తూర్పున ఎర్రర్రగా వూయనారంభించాడు
రాత్రి తుంపర పడుతున్నప్పుడు
ప్రేమలేఖలన్నీ
పచ్చ గడ్డిపై పరుస్తాను
వాటిపైని అక్షరాలు
అందంగా ఆకాశంలో కెగిరిపోతాయి
రహదార్లన్నీ మూసేసారు
సన్నని పిల్లబాటలు కురుస్తున్నాయి
ప్రతిదీ కాలం యజ్ఞంలో
సమిధలై పోతాయ్.

నా కన్ను గప్పి
రాత్రికి రాత్రే వాన వరాలను కురుస్తుంది
తెల్లారేకల్లా
నాతోటంతా
పక్షుల రెక్కలలో పరుచుక పోయుంటుంది.

ఐనా అప్పుడప్పుడు
ఎంతకూ తెల్లారని రాత్రులకు
కనికరం ఉండదు.

-బి. నర్సింగరావు, m: 99080 10404
e: butterflymovements@yahoo.com

30వ పేజీ తరువాయి

1974 తర్వాత... మళ్లీ మొయినుద్దౌలా గోల్డ్ కప్‌పై నీలి నీడలు కమ్ముకున్నాయి. అడపాదడపా టోర్నమెంట్‌లు జరిగేవి. 1993-94 నుంచి 50 ఓవర్ల వన్డే ఫార్మాట్‌కు మొయినుద్దౌలా కప్ మారింది. అక్కడి నుంచి ప్రతిఏటా ఆగస్టు-సెప్టెంబర్ సీజన్‌లో మొయినుద్దౌలా గోల్డ్ కప్ టోర్నమెంట్స్ జరుగుతున్నాయి.

దేశంలో అన్ని రాష్ట్రాల్లో క్రికెట్ సంఘాలు, అసోసియేషన్‌లున్నా... హైదరాబాద్ క్రికెట్ అసోసియేషన్‌కి, దక్కన్ ప్రాంతం నుంచి అంతర్జాతీయ వేదికలపై తమ సత్తా చాటిన క్రికెటర్లకున్న గౌరవమే వేరు. ఒకప్పుడు మణికట్టు మాంత్రికులకు చిరునామాగా నిలిచిన హైదరాబాద్ ప్రస్తుతం ఆ స్థాయి ఆటగాళ్లను ఇవ్వలేకపోతోంది. మొయినుద్దౌలా గోల్డ్ కప్, రంజీ ట్రోఫీలతోపాటు ఇతర జాతీయ క్రికెట్ టోర్నీల్లో వెలవెల బోతున్న హైదరాబాద్, తనదికాని ఇండియన్ ప్రీమియర్ లీగ్‌లో మాతర్రం కళకళలాడుతోంది. హైదరాబాద్ క్రికెట్ సంఘంలో ఉన్న విభేదాలు, నిర్వహణ లోపం, గ్రూపు రాజకీయాల కారణంగా నైపుణ్యం ఉన్న క్రీడాకారులు రాలేక పోతున్నారని, రాణించలేకపోతున్నారని వాదనలు తరుచుగా వినిపిస్తుంటాయి.

సి.కె.నాయుడు

భారత టెస్ట్ క్రికెట్ జట్టుకు తొలి కెప్టెన్, సుమారు దశాబ్దాల పాటు ఫస్ట్ క్లాస్ క్రికెట్ ఆడిన అతికొద్ది మంది క్రికెటర్లలో సి.కె.నాయుడు ఒ కరు. 1985 అక్టోబర్ 31న సి.కె. నాయుడు నాగ్‌పూర్‌లో జన్మించారు. 1916లో నాగ్‌పూర్‌లో హిందూ- యురోపియన్ల మధ్య జరిగిన మ్యాచ్‌లో సి.కె.నాయుడు వెలుగులోకి వచ్చారు. ఆయన తండ్రి సూర్యప్రకాశ్ నాయుడు హోల్కర్ సంస్థానంలో న్యాయమూర్తి గా పనిచేయడంతో సి.కె. నాయుడి బా ల్యం నాగ్‌పూర్‌లోనే గడిచింది.

ముంబై క్వాడ్రాంగ్యులర్, పెంటాంగులర్స్, రంజీ ట్రోఫీ, మద్రాస్ ప్రెసిడెన్సీ మ్యాచ్‌లు, నాగ్‌పూర్ క్వాడ్రాంగ్యులర్, రోషనారా టోర్నమెంట్స్‌లతోపాటు మొయినుద్దౌలా కప్‌లోనూ సి.కె.నాయుడు తన క్రికెట్ అందరినీ ఆకట్టుకున్నారు. 7 టెస్టుల్లో 350 పరుగులు, 207 ఫస్ట్ క్లాస్ మ్యాచుల్లో 11,825 పరుగులు సాధించారు. కరీర్‌లో ఆయన ఆడిన సగానికిపైగా మ్యాచ్‌లు 40ఏళ్ళు దాటాక ఆడినవి కావడమే విశేషం.

తన చివరి మ్యాచ్ 1956-57 రంజీట్రోఫీలో 62వ ఏట 57 పరుగులు చేసి ఇంకా తనలో క్రికెట్ ఆడే సత్తా తగ్గలేదని యువతరానికి సవాల్ విసిరారు. క్రికెట్‌నుంచి రిటైర్మెంట్ తర్వాతకొన్నాళ్లు జట్టు సెలెక్టర్‌గా, రేడియో వ్యాఖ్యాతగా కొనసాగుతూ 72వ ఏట నవంబర్ 14, 1967లో చనిపోయారు. ఫస్ట్‌క్లాస్ క్రికెట్‌లో 50ఏళ్ల దాటాక కూడా డబుల్ సెంచరీ చేసిన అతికొద్ది మంది క్రీడాకారుల్లో సి.కె. నాయుడి పేరు చిరస్మరణీయం.

సయ్యద్ మహ్మద్ హాదీ

క్రికెట్‌తోపాటు టెన్నిస్, ఫీల్డ్ హాకీ, సాకర్, టేబుల్ టెన్నిస్, చెస్, పోలో వంటి క్రీడల్లో అద్భుత ప్రతిభ కనబరచిన క్రీడాకారుడు సయ్యద్ మహ్మద్ హాదీ. 1899 ఆగస్టు 12న మహ్మద్ హాదీ హైదరాబాద్‌లో జన్మించారు. ఎక్కువ క్రీడల్లో ప్రతిభ కనబరచినందుకు ఆయన్ను రెయిన్ బో హాదీ అని పిలిచేవారు. ఇతని తండ్రి సయ్యద్ మహ్మద్ హైదరాబాద్ సంస్థానం ఆర్మీలో కెప్టెన్ గా పనిచేశారు. మొయినుద్దౌలా గోల్డ్ కప్‌కు జీవం పోసిన నవాబ్ మొయినుద్దౌలాతో హాదీ కలిసి పెరిగారు. రంజీ ట్రోఫీ ఏర్పడిన తొలిరోజుల్లో తొలి సెంచురీ చేసిన ఆటగాడిగా మహ్మద్ హాదీ రికార్డు సృష్టించారు. 1936లో ఇంగ్లండ్‌లో పర్యటించిన భారత జట్టులో సభ్యుడిగా ఉన్నారు. హైదరాబాద్ ఫుట్‌బాల్ అసోసియేషన్, హైదరా బాద్ క్రికెట్ అసోసియేషన్ ఏర్పాటులో కీలకపాత్ర పోషించిన హాదీ, జులై 14, 1971లో హైదరాబాద్‌లో కన్నుమూశారు.

ఎమ్.ఎల్.జయసింహా

అద్భుతమైన ఫీల్డింగ్, మీడియమ్ పేస్ బోలింగ్, రైట్ హ్యాండ్ బ్యాటింగ్‌తో.. ప్రత్యర్థుల గుండెల్లో రైళ్లు పరుగెత్తించి... బ్రిలియంట్ క్రికెటర్‌గా పేరు గాంచిన వ్యక్తి ఎమ్.ఎల్. జయసింహా. 1939 మార్చి 3న జయసింహా సికింద్రాబాద్‌లో జన్మించారు. 1954-55 రంజీ ట్రోఫీ సీజన్‌లో పదిహేనేళ్ల వయసులో హైదరాబాద్ తరపున క్రికెట్ కెరీర్ ప్రారంభించారు జయసింహా. ఓ మ్యాచ్‌లో ఆంధ్ర జట్టుపై 90 వ్యక్తిగత పరుగులతోపాటు 51 పరుగులకు 3 వికెట్లు తీసి అందరి దృష్టిని ఆకర్షించారు. 39 టెస్టుల్లో 2056 పరుగులు, 245 ఫస్ట్ క్లాస్ మ్యాచ్‌లలో 13,516 పరుగులు సాధించారు.

1959-60లో ఆస్ట్రేలియాలో జరిగిన టెస్ట్ మ్యాచ్‌లో వరుసగా ఐదురోజుల పాటు క్రీజ్‌లో ఉన్న ఆటగాడిగాను ఎమ్.ఎల్. జయసింహా ఘనత సాధించారు. హైదరాబాద్ కెప్టెన్‌గా 16 సీజన్‌లలో 76 టెస్ట్ మ్యాచ్‌లు ఆడారు. మన్సూర్ అలీ ఖాన్ పటౌడీ వంటి ప్రఖ్యాత క్రికెటర్లు జయసింహా కెప్టెన్సీలో ఆడారు. 1999 జులై 6న సికింద్రాబాద్‌లో జయసింహా తుదిశ్వాస విడిచారు.

-ఎం.డి.కరీం
m: 9618644771
e: karreemmd786@gmail.com

కెమెరా 'కన్ను' ముఖ్యం

ప్రకృతి అందాలను, చరాచర జీవరాశుల అందాలను, స్థితి గతులను దృశ్యరూపంలో బంధించడం అంత తేలిక కాదు. మరీ ముఖ్యంగా క్షణక్షణానికి కదలికలను, రూపురేఖలను మార్చుకునే వాటి విషయంలో. అయినా కూడా అలాంటి అందాలను కెమెరాతో బంధించి చూపరులను ఆశ్చర్య చకితులను చేస్తుంటారు ప్రొఫెసర్ ఎస్.కె. రహ్మాన్.

జేఎన్ఎఫ్ఏ యూనివర్సిటీ కాలేజ్ ఆఫ్ ఫైన్ ఆర్ట్స్ (మాసాబ్ ట్యాంక్, హైదరాబాద్)లో ఫోటోగ్రఫీ విభాగంలో పనిచేస్తున్న ప్రొఫెసర్ రహ్మాన్ తీసిన ఒక్కో ఫోటో సమయ సందర్భాలను బట్టి ఒక్కో కథను తెలియజేస్తుంది. అదీ ఎంతో హృద్యంగా, మనోహరంగా, మదిని ఆకట్టుకునేలా, మదిపై చెరగని ముద్రవేసేలా.

రాక్ ఫార్మేషన్స్ అందరినీ ఆకట్టుకుంటాయి. మరీ ముఖ్యంగా దక్కన్ ప్రాంత రాక్ ఫార్మేషన్స్ మరింత విశిష్టంగా ఉంటాయి. అలాంటి వాటిని ఎంతో అద్భుతంగా ఫొటోలుగా తీశారు రహ్మాన్. అలా తీసిన వాటితో ప్రత్యేకంగా ఒక ఎగ్జిబిషన్ కూడా నిర్వహించారు. అదే విధంగా రాజస్థాన్ అందాలను వివరించేలా తీసిన ఫోటోలు చూస్తుంటే ఆ క్షణంలో మనమే రాజస్థాన్‌లో విహరిస్తున్నట్లుగా ఉంటుంది. అక్కడి సంప్రదాయాలు, ఆచార వ్యవహారాలు, విదేశీయుల సందర్శన, ఇసుకతిన్నెలు, నీటిని మోసుకెళ్ళే మహిళలు, ఒంటెలపై ప్రయాణం, పండుగ సంబరాలు, చెప్పులు, దుస్తులు, అలంకరణ వస్తువులు, యువతుల చిరునవ్వులు, ముసలివారి బోసినవ్వులు, స్థానికుల వేషధారణ...ఇలా చెబుతూ పోతే మరెన్నో. ఇలానే ప్రపంచంలోని మరెన్నో ప్రాంతాలకు సంబంధించిన ఫొటోలు. వాటిని చూస్తుంటే ఆ క్షణంలో మనం అక్కడ ఉన్నామా అని అనిపిస్తుంటుంది. ఆలయాలు, మసీదులు, చర్చ్‌లు, మరెన్నో సందర్శనీయ ప్రాంతాలు...ఇలా ప్రజలు, సమాజం, ప్రకృతిలోని ప్రతీ ఒక్క అంశానికి ఫొటోగా ప్రాణం పోసేందుకు ప్రయత్నించి, అందులో విజయం సాధించారు.

రహ్మాన్ 1992లో లెక్చరర్‌గా చేరారు. టీచింగ్‌తో పాటుగా పాలనాపరంగా కూడా వివిధ బాధ్యతలను ఆయన చేపట్టారు. కాలేజీ స్పోర్ట్స్ కమిటీ మెంబర్‌గా, కల్చరల్ కమిటీ మెంబర్‌గా, బోర్డ్ ఆఫ్ స్టడీస్ మెంబర్‌గా, చైర్మన్‌గా, కంట్రోలర్ ఆఫ్ ఎగ్జామినేషన్స్‌గా, యూనివర్సిటీ రిజిస్ట్రార్‌గా ఆయన తన సేవలను అందించారు.

తన పాతికేళ్ళ అధ్యాపకవృత్తిలో ఆయన ఐఐపీసీ, ఎఫ్ఐపీ, జోధ్‌పూర్ కెమెరా క్లబ్, ఖమ్మం ఫోటో ఆర్ట్స్ ఆర్గనైజేషన్, విశాఖ కెమెరా క్లబ్, నిజామాబాద్ కెమెరా క్లబ్, ఫ్యుజి ఫిల్మ్ లాంటి సంస్థలు, నాస్కామ్ నిర్వహించిన ఎన్నో వర్క్‌షాప్‌లకు ఫ్యాకల్టీ / రిసోర్స్‌పర్సన్‌గా హాజరయ్యారు.

రాష్ట్రప్రభుత్వం నుంచి ఆయన 2012లో బెస్ట్ టీచర్ అవార్డును పొందారు. సింగపూర్ టూరిజం బోర్డ్ & ఎయిర్ ఇండియా నుంచి యంగ్ టీచర్ అవార్డు (బోల్ట్)ను పొందారు. తెలంగాణ ఫోటోగ్రఫీ సొసైటీ, ఫెడరేషన్ ఆఫ్ ఇండియన్ ఫొటోగ్రఫీలో ఆయన సభ్యుడిగా ఉన్నారు.

ప్రదర్శనలు:

1. దక్కన్ రాక్ ఫామ్స్‌పై గ్రూప్ ఫొటో ఎగ్జిబిషన్ (కోల్‌కతా)
2. సోలో ఫొటోగ్రఫీ ఎగ్జిబిషన్ 'నుక్కడ్' (కల్‌కత్తా స్ట్రీట్‌లైఫ్ పై హైదరాబాద్‌లో)
3. హైదరాబాద్ వారసత్వ కట్టడాటపై సోలో ఫొటోగ్రఫీ ఎగ్జిబిషన్ (హైదరాబాద్)
4. రంగిలో రాజస్థాన్ పేరిట నెహ్రూ ఆర్ట్ గ్యాలరీ, కాలేజ్ ఆఫ్ ఫైన్ ఆర్ట్స్‌లో ఫొటోగ్రఫీ ఎగ్జిబిషన్

బోధనపై మక్కువతో...

ఫొటోగ్రఫీలో బోధనపై మక్కువతో ఏళ్ళుగా ఆయన ఈ రంగం లోనే కొనసాగుతున్నారు. చలనచిత్ర పరిశ్రమలో, కమర్షియల్ ఫొటో గ్రఫీలో పని చేసే అవకాశాలు వచ్చినప్పటికీ వదులుకున్నారు. విద్యార్థు లకు ప్రయోజనం కలిగించేలా మరెన్నో ఫొటో ప్రదర్శనలు నిర్వహిం చాలని ఆయన యోచిస్తున్నారు.

బైక్ లేదా కార్‌లో పర్యటించడం అంటే ఆయనకు ఇష్టం. అదే సమయంలో వివిధ అంశాలపై ఫొటోలు కూడా తీస్తుంటారు. భారతదేశంలో అనేక ప్రాంతాలతో పాటుగా బ్రిటన్, సౌదీ అరేబియా, శ్రీలంక, నేపాల్, థాయ్‌లాండ్ వంటి దేశాలను సందర్శించారు.

తన కెరీర్‌లో ఇప్పటి వరకూ చేసిన పర్యటనల్లో లడఖ్ పర్యటన అత్యంత క్లిష్టమైందిగా చెబుతారు రహ్మాన్. అత్యంత ప్రమాదకరంగా ఉండే రోడ్లు, వాహనాలు వెళ్ళగలిగిన అత్యంత ఎత్తయిన రోడ్లు అందుకు కారణమని అంటారు.

చాలామంది ఆయనను మీరు ఏ కెమెరా వాడుతారు, ఏది మంచి కెమెరా అని ప్రశ్నిస్తుంటారు. ఆయన దృష్టిలో మాత్రం మన కన్నును మించిన కెమెరా లేదు. దేన్ని ఎలా తీయాలో తెలియకపోతే ప్రపంచపు అత్యుత్తమ కెమెరా మన దగ్గర ఉన్నా లాభం లేదు అని అంటారు రహ్మాన్.

ఎస్.కె.రహ్మాన్‌ను సంప్రదించాలంటే:

m : 9618225226
e : rahmaan66@gmail.com
facebook : shaik rahman

– కిరణ్

అన్నిటికీ అంతర్జాతీయ హబ్‌గా తెలంగాణ

సుస్థిరదాయక అభివృద్ధిని కోరుకుంటున్న 'యంగ్ లీడర్'

నేడు ఐటీలో దేశంలోనే హైదరాబాద్ తన స్థానాన్ని మరింత సుస్థిరం చేసుకుంటోంది. గత ప్రభుత్వాల హయాంలో 'సత్యం' వధ చోటు చేసుకున్నప్పటికీ, తదనంతరం గత మూడేళ్లుగా ఐటీని పరుగులు పెట్టిస్తున్న ఘనత కేటీఆర్‌కు దక్కుతుంది. నేడు ఎన్నో ఐటీ సంస్థలు హైదరాబాద్, ఇతర జిల్లాల్లో తమ కార్యాలయాలను నెలకొల్పాయి. ఈ నేపథ్యంలో తెలంగాణ ఐటీ మంత్రిత్వశాఖ పనితీరుపై ఒక అవలోకనమే ఈ కథనం. ఐటీ / ఐటీఈఎస్, ఎల

క్ట్రానిక్స్, బయో టెక్నాలజీ, లాంటి రంగాలు పునాదిగా తెలంగాణ... మరీ ముఖ్యంగా హైదరాబాద్ సాధిస్తున్న ప్రగతిని చూస్తే....

ఆరు దశాబ్దాల ఆరాటం, పోరాటం ఫలించి దేశంలో 29వ రాష్ట్రంగా నూతనంగా ఆవిర్భవించిన తెలంగాణ సరికొత్త నాయకత్వాన్ని కూడా అంది పుచ్చుకుంటోంది. తెలంగాణ మలివిడత పోరాట సారథి కేసీఆర్ మార్గదర్శకత్వంలో నవీన నాయకత్వం తన ఆలోచనలకు, కార్యాచరణకు పదునుబెడుతోంది. న్యూ టెక్నాలజీ ఫర్ నెక్ట్స్ జనరేషన్ లాంటి మాటలు ఐటీ రంగంలో వింటుంటాం. అలాంటి సారథ్యం ఇప్పుడు ఐటీ మంత్రిత్వ శాఖకు లభించింది.

ఒక మంత్రి ఒక మంత్రిత్వశాఖను సక్రమంగా నిర్వహించడమే కష్టం. అలాంటిది ఆరేడు కీలక శాఖలను సమర్థంగా నిర్వహించడం అంటే అది కత్తి మీద సాము లాంటిదే. అయినా, అలుపెరుగని రీతి లో, అన్నింటిపై స్పష్టమైన అవగాహనతో, సరైన కార్యాచరణ ప్రణాళిక తో వాటిని నిర్వహిస్తున్న యువ నాయకుడిగా కేటీఆర్ గుర్తింపు పొందారు. ఆయన సామర్థ్యాన్ని గుర్తించినందువల్లే ఐటీతో పాటుగా మునిసిపల్, పట్టణాభివృద్ధి, టెక్స్‌టైల్స్, ఎన్‌ఆర్‌ఐ వ్యవహారాలు, వాణి జ్యం, గనులు, పరిశ్రమలు లాంటి కీలక శాఖలను ఆయనకు అప్పగిం చారు. అందుకు తగ్గట్లే కేటీఆర్ ప్రతి మంత్రిత్వ శాఖ వ్యవహారాల్లోనూ తనదైన ముద్రను వేయగలిగారు.

స్టార్టప్ హబ్‌గా హైదరాబాద్

'ఫోర్బ్స్' వెబ్‌సైట్‌లో జూలై 24న ప్రచురితమైన కథనం తెలం గాణ రాష్ట్రంలో స్టార్టప్‌లకు లభిస్తున్న ప్రోత్సాహాన్ని తెలియచేస్తుంది. నిన్న మొన్నటి వరకు కూడా దేశంలో ఏదైనా స్టార్టప్‌ను ప్రారంభించాలంటే బెంగళూరు లేదా గురుగావ్ మాత్రమే ఇన్వెస్టర్ల మదిలో మెదిలేవి. ఇప్పుడలా కాదు, వారి ఆలో చనల్లో హైదరాబాద్ ప్రథమ స్థానంలో నిలుస్తోంది. దేశంలో ఎంట్రప్రెన్యూయర్లకు ఒక ప్రధాన డెస్టినేషన్‌గా హైదరాబాద్ మారుతోంది. భారతీయ స్టార్టప్‌లలో సుమారు 70% బెంగళూరు, దిల్లీ, ముంబైలలో కేంద్రీకృత మైనట్లు నాస్కామ్ నివేదిక (ఇండియన్ స్టార్టప్ ఎకోసిస్టమ్ మెచ్యూరింగ్ 2016) వెల్లడించింది. 2014 జూన్‌లో తెలంగాణ ఆవిర్భవించే వరకు కూడా ఈ మూడు నగరాలే ఇన్వెస్టర్ల మదిలో మెదిలాయి. ఇప్పుడలా కాదు... స్టార్టప్ ప్రారంభించాలంటే, అందుకు హైదరాబాద్ మాత్రమే సరైంది అని ఇన్వెస్టర్లు భావిస్తున్నారు అంటే అతిశయోక్తి కాదు. స్టార్టప్స్, ఇన్వెస్టర్స్, ప్రభుత్వం, విద్యాసంస్థల అరుదైన కలయికతో అత్యుత్తమ స్టార్టప్ ఎకోసిస్టమ్ కోసం హైదరాబాద్ పటిష్ఠ పునాది వేసుకుంది. హైదరాబాద్‌లో నెలకొన్న టి-హబ్ స్టార్టప్ లకు సంబంధించి భారతదేశ అతిపెద్ద ఇన్‌క్యుబేటర్‌గా పేరొందింది. హైదరాబాద్‌లో స్టార్టప్‌ల అభివృద్ధికి బాట వేసిన కీలకాంశాల్లో టి-హబ్ ఒకటి. 70,000 చ.అ. విస్తీర్ణంలో ఉన్న టి-హబ్ కేటలిస్ట్ బి

ల్డింగ్ కోవర్కింగ్ స్పేసెస్, మీటింగ్ ఏరియాస్, నెట్‌వర్కింగ్ సెషన్స్, ఈవెంట్స్, కాన్ఫరెన్స్‌లకు నిలయంగా మారింది. ఇండియా బ్రాండ్ ఈక్విటీ ఫౌండేషన్ నివేదికల ప్రకారం, తెలంగాణలో ఫార్మా, ఐటీ ప్రధాన రంగాలుగా వృద్ధి చెందుతున్నాయి. 2016లో రాష్ట్రం నుంచి ఎగుమతి అయిన ఐటీ ఉత్పత్తుల విలువ 10.42 బిలియన్ డాలర్లు. భారతదేశ ఫార్మా ఎగుమతుల్లో హైదరాబాద్ వాటా 20% దాకా ఉంది. అగ్రిటెక్నాలజీ, హెల్త్ కేర్, స్మార్ట్ సిటీస్, ట్రాన్స్‌పోర్టేషన్, డీప్ టెక్ డొమైన్స్‌లలో విలక్షణ స్టార్టప్‌లను టి-హబ్ కలిగి ఉంది. 2014 వరకు కూడా ఇన్వెస్టర్లు తెలంగాణలో పెద్దగా అవకాశాలను చూడలేకపోయారు. నూతన రాష్ట్ర ఆవిర్భావంతో పరిస్థితి మారిపోయింది. ప్రభుత్వ మద్దతుకు తోడుగా ఒక ప్రోత్సాహకర వాతావరణాన్ని ఏర్పరచడంలో ప్రభుత్వం అనుసరించిన వ్యూహాత్మక విధానం ఇన్వెస్టర్లలో విశ్వాసాన్ని పెంచింది. " రియల్ వరల్డ్ ప్రాబ్లమ్స్‌ను సాల్వ్ చేసే కోర్ టెక్నాలజీ కంపెనీలు హైదరాబాద్‌లో గత ఏడాది అధికమయ్యాయి. అలాంటి నాలుగు కంపెనీల్లో మేము ఇన్వెస్ట్ చేశాం" అని 50 కె వెంచర్స్ ఎండీ, సీఈఓ సంజయ్ ఎనిశెట్టి అన్నారు. హైదరాబాద్‌కు ఐటీ కంపెనీలు, స్టార్టప్‌లు తరలి రావడంలో రాష్ట్ర ప్రభుత్వం అనుసరిస్తున్న ఐటీ విధానం ప్రధాన కారణం. ఆ విధానం రూపకల్పనలో, అమలులో ఐటీ శాఖ మంత్రి కేటీఆర్ కీలకపాత్ర పోషించడం విశేషం.

హైదరాబాద్ బ్రాండ్ ఇమేజ్ పెంచేలా టీ-హబ్ రూపుదిద్దుకుంది. రూ.40 కోట్ల పెట్టుబడితో మొదటి దశ పూర్తయింది. ఇది 300 స్టార్టప్‌లకు వసతి కల్పించగలదు. 800 మందికి సరిపడా వర్క్ స్పేస్ ఉంది. "కావాల్సిందల్లా ఒక గొప్ప ఆలోచన. ఒక ఆలోచనతో రండి...ఉత్పత్తితో వెళ్ళండి" అని అంటారు కేటీఆర్.

డిఫెన్స్ ఎలక్ట్రానిక్స్ హబ్ గా ...

హైదరాబాద్ డిఫెన్స్ ఎలక్ట్రానిక్స్ హబ్‌గా మార్చేందుకు మంత్రి కేటీఆర్ కృషి చేస్తున్నారు. ఇప్పటికే 30,000 మంది కంటే ఎక్కువమంది రక్షణ, సంబంధిత అనుబంధ విభాగాల్లో ఉపాధి పొందుతున్నారు. 'ఏళ్ళుగా బీడీఎల్, డీఎంఆర్ఎల్, డీఆర్‌డీఓ, మరో 1000 వరకు ఎస్ఎంఈలు ఇక్కడి నుంచి కార్యకలాపాలు కొనసాగిస్తూ దేశ రక్షణ ఉత్పత్తులలో కీలక పాత్ర పోషిస్తున్నాయి. హైదరాబాద్, పరిసర ప్రాంతాలను డిఫెన్స్ ఎలక్ట్రానిక్స్ హబ్‌గా మార్చేందుకు సమయం ఆసన్నమైందని" కేటీఆర్ ఇటీవల పేర్కొన్నారు.

మేక్ ఇన్ తెలంగాణ క్యాంపెయిన్

రాష్ట్రంలో పారిశ్రామికాభివృద్ధి, ఉపాధి అవకాశాల కల్పన లక్ష్యంగా తెలంగాణ ప్రభుత్వం మేక్ ఇన్ తెలంగాణ క్యాంపెయిన్‌ను ప్రారంభించింది. కళ్యాణి రాఫెల్ అడ్వాన్స్‌డ్ సిస్టమ్స్ కేంద్రం హైదరాబాద్‌లో నెలకొనడాన్ని దీనికి ఉదాహరణగా చెప్పవచ్చు. ఈ కేంద్రం ప్రారంభోత్సవం సందర్భంగా కేటీఆర్ మాట్లాడుతూ, "మేక్ ఇన్ తెలంగాణ క్యాంపెయిన్ కింద, ప్రభుత్వం అనుసరిస్తున్న ప్రొయాక్టివ్, ప్రో-బిజినెస్ విధానాలతో తెలంగాణ నేడు డిఫెన్స్, ఏరోస్పేస్ కంపెనీలకు గమ్యస్థానంగా మారిందని" అన్నారు. తమ తయారీ కేంద్రాన్ని ఏర్పాటు చేసేందుకు కళ్యాణి గ్రూప్, రాఫెల్‌లు హైదరాబాద్‌ను ఎంచుకోవడం తాము చేస్తున్న ప్రయత్నాలు ఫలిస్తున్నాయనేందుకు నిదర్శనమని పేర్కొన్నారు. ఈ జాయింట్ వెంచర్ రాష్ట్రానికి అధునాతన సాంకేతికతను తీసుకువస్తుందని, డిఫెన్స్, ఏరోస్పేస్ రంగాల్లో హైదారాబాద్‌కు గల ఉన్నత స్థానాన్ని మరింత పటిష్ఠం చేస్తుందని అన్నారు. రాష్ట్రంలో ఇప్పటికే మూడు ఏరోస్పేస్ పార్క్‌లను అభివృద్ధి చేసే ప్రక్రియ మొదలైందని, టీఎస్ఐపాస్ పరిశ్రమ స్నేహ పూర్వక విధానంతో పాటుగా ఈజ్ ఆఫ్ డూయింగ్ బిజినెస్‌లో టాప్ ర్యాంకింగ్‌లాంటి వాటితో ఇక్కడ పరిశ్రమలు నెలకొల్పేందుకు ఇన్వెస్టర్లు ముందుకు వస్తున్నారని అన్నారు. అమెరికా అధ్యక్షుడు డోనాల్డ్ ట్రంప్ హెలికాప్టర్ క్యాబిన్ కూడా హైదరాబాద్‌లోనే తయారైన విషయాన్ని ఆయన ఈ సందర్భంగా ప్రస్తావించారు. తయారీ యూనిట్ కోసం దరఖాస్తు చేసుకున్న 15 రోజుల్లోగా అనుమతులు రాకుంటే, అవి వచ్చినట్లుగానే భావించాలనే విధానాన్ని అమలు చేస్తున్నామని, క్లియరెన్స్ ఇవ్వడంలో జాప్యం చేసే అధికారులపై జరిమానాలు విధిస్తున్నామని తెలిపారు.

ఎలక్ట్రానిక్స్ హబ్‌గా తెలంగాణ

ఎలక్ట్రానిక్స్ హబ్‌గా రాష్ట్రాన్ని తీర్చిదిద్దాలన్న రాష్ట్ర ప్రభుత్వ లక్ష్యంలో మరో కీలక ముందడుగు పడింది. గత నాలుగేండ్లుగా పెండింగ్‌లో ఉన్న ఎలక్ట్రా నిక్ మాన్యుఫాక్చరింగ్ క్లస్టర్ (ఈఎంసీ)కు కేంద్ర ప్రభుత్వం ఆమోద ముద్ర వేసింది. హైదరాబాద్ నగర శివారులోని రావిర్యాలలో ఎలక్ట్రానిక్ మాన్యుఫాక్చరింగ్ క్లస్టర్ ఏర్పాటుకు ఆమోదం తెలిపింది. ఎలక్ట్రానిక్ మాన్యు ఫాక్చరింగ్ క్లస్టర్‌పై కేంద్ర ఉన్నతాధికారులతో ఏర్పాటు చేసిన స్టీరింగ్ కమిటీ నిధుల విడుదలకు అంగీకారం తెలిపింది. మొత్తంమీద ఎలక్ట్రానిక్ రంగంలో రాష్ట్రాన్ని కీలకంగా మార్చేందుకు మంత్రి కేటీఆర్ చేసిన ప్రయత్నాలు ఫలించాయి. ఎలక్ట్రానిక్ రంగంలో పెట్టుబడులు పెట్టడానికి అనువుగా మౌలిక సదుపాయాలు కల్పించడానికి పెండింగ్ లో ఉన్న ఈ క్లస్టర్‌కు అనుమతించాలని గత కొంతకాలంగా మంత్రి కేటీఆర్ కేంద్రంతో సంప్రదింపులు జరుపడంతోపాటు వినతిపత్రాలు ఇస్తూ వచ్చారు. దీంతోపాటు రాష్ట్ర అధికారులను కేంద్ర అధికారులతో సంప్రదింపులు చేసేలా పురమాయించారు.

క్లస్టర్‌లో ఏర్పాటయ్యే కంపెనీలు

ఎస్ఎండీ కెపాసిటర్స్, రెసిస్టర్స్, ట్రాన్స్‌ఫార్మర్స్ తయారు చేసే సంస్థలకు భూములు కేటాయిస్తారు. వీటితోపాటుగా సాకెట్స్ తయారీ, కనెక్టర్స్, ఎక్స్‌టర్నల్ కేసింగ్, కీ ప్యాడ్స్ మెంబ్రైన్స్, చార్జర్స్ కూడా తయారు చేస్తారు. సిమ్ స్లాట్ కనెక్టర్స్, సెట్‌టాప్ బాక్సులు, రిబ్బన్ కేబుల్స్ తయారు చేసే కంపెనీలు సైతం ఏర్పాటవుతాయి.

రావిర్యాల ఎలక్ట్రానిక్ మాన్యుఫాక్చరింగ్ క్లస్టర్ వివరాలు:

- మొత్తం ప్రాజెక్టు వ్యయం రూ. 667.52 కోట్లు
- కేంద్రం గ్రాంట్‌గా ఇచ్చే మొత్తం రూ. 252.41 కోట్లు
- రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఇచ్చేది రూ. 415.11 కోట్లు
- మొత్తం విస్తీర్ణం 603 ఎకరాలు
- ప్రత్యక్ష ఉపాధి అవకాశాలు 35వేల మందికి
- పరోక్ష ఉపాధి అవకాశాలు 2.10 లక్షల మందికి

అపోహలు పటాపంచలు...

"తెలంగాణ ప్రత్యేక రాష్ట్రంగా ఆవిర్భవించిన తరువాత చాలామంది ఇక ఐటీ రంగం హైదరాబాద్ నుంచి మరెక్కడికైనా

ఎప్పటికప్పుడు అధికారులకు సూచనలు, ఆదేశాలు జారీ చేస్తూ కేంద్ర ప్రభుత్వంతో నిత్యం సంప్రదింపులు చేయడంతో పెండింగ్‌లో ఉన్న ఈ ప్రాజెక్టులకు మోక్షం కలిగింది. మంత్రి కేటీఆర్ ఆదేశాలతో టీఎస్ఐఐసీ అధికారులు ఎండీ ఈవీ నర్సింహారెడ్డి, నిమ్జ్ సీఈవో మధుసూదన్ కేంద్ర ప్రభుత్వ అధికారులతో మాట్లాడుతూ వారికి అవసరమైన సమాచారాన్ని ఎప్పటికప్పుడు అందిస్తూ వచ్చారు. ఈ విధంగా కేంద్రం నుంచి నిధులు సాధించడంలో విజయం సాధించా రు. ఈ నిధులను రాబోయే మూడేండ్లలో ఖర్చు చేసి ఆయా కంపెనీలు, సంస్థలు ఏర్పాటు చేయడానికి అనువైన వాతావరణాన్ని దశలవారీగా కల్పించనున్నారు. అంతర్గత, ప్రధాన రోడ్లు, విద్యుత్ సౌకర్యం, డ్రైనేజీ, కామన్ ఫెసిలిటీ సెంటర్, పరిపాలన భవనాలు, ల్యాబ్‌లు, గోడౌన్లు, ఇతర సదుపాయాలు ఏర్పాటు చేయనున్నారు. కంపెనీలకు అవసర మయ్యే యూనివర్సల్ మొబైల్ టెస్టింగ్ సర్వీసెస్, ర్యాపిడ్ ప్రొటో టైపింగ్, ప్రొడక్ట్ డిజైన్ హౌజ్, టూల్ రూం, ప్లాస్టింగ్ మౌల్డింగ్ ఇ తర సౌకర్యాలు కల్పిస్తారు. వీటితో పాటుగా ఉద్యోగులకు హాస్టల్, మెస్ సౌకర్యం, దవాఖాన, క్యాంటిన్, ఉద్యోగుల పిల్లలను చూసు కోవడానికి వీలుగా డే కేర్ సెంటర్ తరహాలో క్రెచ్ ఏర్పాటు చేస్తారు. తరలిపోతుందని భావించారు. తెలంగాణకు పరిశ్రమలు, పెట్టుబడులు రావని అనుకున్నారు. అభివృద్ధి స్తంభించిపోతుందని భావించారు. అవన్నీ అపోహలు మాత్రమేనని నిరూపించాం. ఇప్పుడు హైదరాబాద్ పెట్టుబడులకు, పరిశ్రమలకు అత్యంత ఆకర్షణీయం గమ్యస్థానంగా మారింది. అమెరికా వెలుపల గూగుల్, అమెజాన్‌లు తమ అతిపెద్ద క్యాంపస్‌లను ఇక్కడే నెలకొల్పాయి. ఐటీ హార్డ్‌వేర్ తయారీసంస్థ లెన్నింటినో తెలంగాణలో అవి తమ కేంద్రాలను నెలకొల్పేలా చేయ గలిగాం. తెలంగాణ, హైదరాబాద్ బ్రాండ్ ఇమేజ్‌ను పెంచాం" అంటారు కేటీఆర్.

కేటీఆర్ సారథ్యం వహించే మంత్రి త్వ శాఖలు ఒకదానికొకటి పెద్దగా సంబంధం లేనివిగా కనిపిస్తాయి. పూర్తి భిన్నమైనవిగా ఉ ంటాయి. అయినా కూడా వాటి మధ్య ఉన్న అంతర్ సంబంధాన్ని కేటీఆర్ గుర్తించారు. వివిధ శాఖల్లో ఐటీని అభివృద్ధికి సోపానంగా ఉపయోగిస్తుంటారు. సామాజిక మార్పు ను తీసుకువచ్చేందుకు ఐటీని ఆలంబన చేసుకుంటున్నారు.

పెరిగిన ఐటీ బ్రాండ్ ఇమేజ్

హైదరాబాద్ అంటే ఒకప్పుడు చార్మినార్ గుర్తుకు వస్తే ఇప్పుడు ఐటీ రంగం గుర్తుకు వస్తుంది. అంతగా గత మూడేళ్ళలో రాజధాని

నగరంలో ఐటీ అభివృద్ధి చెందింది. స్వరాష్ట్రంగా ఏర్పడక ముందు ఒక దశాబ్దికాలం హైదరాబాద్‌లో ఐటీ రంగం ఒడిదొడుకులకు లోనైంది. ఇప్పుడు మాత్రం అది సుస్థిరతను సాధించి ప్రగతిపథంలో పయనిస్తోంది. ఇందులో ఐటీ శాఖ మంత్రిగా కేటీఆర్ కీలకపాత్ర పోషించారు. ఆయన కృషికి తగ్గట్లుగానే 2015లో ఆయన సీఎన్ఎన్ ఐబీఎన్ నుంచి మోస్ట్ ఇన్సిపిరేషనల్ ఐకాన్ ఆఫ్ ది ఇయర్ అవార్డును పొందారు. ఒక్క హైదరాబాద్ నగరమే ప్రత్యక్షంగా ఐటీ / ఐటీఈఎస్ ద్వారా సుమారు 3,20,000 మందికి ఉపాధి కల్పిస్తోంది. 74 బిలియన్ డాలర్ల అవుట్‌పుట్‌తో హైదరాబాద్ నగరం స్థూల జాతీయోత్పత్తికి తోడ్పాటు అందిస్తున్న ఐదో అతిపెద్ద కాంట్రిబ్యూటర్‌గా నిలిచింది. హైదరాబాద్‌ను పూర్తిస్థాయి వై-ఫై ఎనేబుల్డ్ సిటీగా మార్చడంపై కేటీఆర్ దృష్టి పెట్టారు. ఆ దిశలో పలు చర్యలు తీసుకున్నారు.

ఎన్నో పర్యటనలు...

గత ఏడాది కేటీఆర్ నేతృత్వంలో ఐటీ విభాగం ప్రతినిధి బృందం అమెరికాలో రెండు వారాల పాటు పర్యటించింది. తెలంగాణ ప్రభుత్వంతో కలసి పని చేసేందుకు వీలుగా అమెరికాలోని ప్రముఖ కార్పొరేట్ సంస్థల యాజమాన్యాలను కలుసుకొని వాటితో భాగస్వామ్యాలు కుదుర్చుకోవడం లక్ష్యంగా ఈ పర్యటన సాగింది.

అక్కడ కేటీఆర్ జాన్ చాంబర్స్ (సిస్కో), మార్డ్ హుర్డ్ (ఒరాకిల్), జాన్ వెమెయర్ (కేపీఎంజీ) లాంటి ప్రముఖులతో భేటీ అయ్యారు. మైక్రోసాఫ్ట్ సీఈఓ సత్య నాదెళ్ళ, అమెజాన్ ఉన్నతాధికారులను కూడా కలుసుకున్నారు.

ఆశించిన ఫలితాలు...

ఐటీ శాఖ మంత్రిగా కేటీఆర్ వేసిన ప్రణాళికలు ఫలించాయనే చెప్పవచ్చు. గూగుల్ అమెరికాకు వెలుపల తన అతిపెద్ద డెవలప్‌మెంట్ సెంటర్‌ను హైదరాబాద్‌లో నెలకొల్పనున్నట్లు ప్రకటించింది. దీని ప్రణాళిక వ్యయం రూ.1,000 కోట్లు. ప్రస్తుతం ఉన్న దాని కంటే పెద్దదైన రెండో ఫుల్‌ఫిల్‌మెంట్ సెంటర్‌ను హైదరాబాద్‌లో నెలకొల్పనున్నట్లు అమెజాన్ ప్రకటించింది. ఆసియాలో తన మొదటి సెంటర్ ఆఫ్ ఎక్స్‌లెన్స్‌ను హైదరాబాద్‌లో నెలకొల్పనున్నట్లు ఉబెర్ కూడా ప్రకటించింది. ఇందుకు 50 మిలియన్ డాలర్లు వెచ్చించనున్నట్లు పేర్కొంది. అమెరికా వెలుపల సంస్థ అతిపెద్ద పెట్టుబడి ఇదే. అబూదాబికి చెందిన లులు గ్రూప్ తెలంగాణ ఎఫ్ఎంసీజీ రంగంలో రూ.2,500 కోట్లు ఇన్వెస్ట్ చేయనున్నట్లు ప్రకటించింది.

ఇక దేశీయంగా చూస్తే, ఇన్ఫోసిస్ సీఈఓ విశాల్ సిక్కా హైదరాబాద్‌లో టి-హబ్‌ను సందర్శించిన సందర్భంగా మంత్రి కేటీఆర్‌ను కలుసుకున్నారు. పోచారం క్యాంపస్‌ను విస్తరించనున్నట్లు తెలిపారు. సామర్థ్యాన్ని రెట్టింపు చేసి 25,000 మంది సిబ్బందికి కార్యక్షేత్రంగా చేయనున్నట్లు పేర్కొన్నారు. ఇన్ఫోసిస్‌కు సంబంధించి ఇదే అతిపెద్ద క్యాంపస్ కానుంది. మెగా ఇన్వెస్టర్ల కోసం ప్రభుత్వం ప్రకటించిన సింగిల్ విండో క్లియరెన్స్‌కు మంచి స్పందన లభించింది. 2015 జూలై - ఆగస్టు మధ్య కాలంలోనే 1,000కి పైగా సంస్థలకు క్లియరెన్స్‌లు లభించాయి. వీటితో రూ.25,000 కోట్ల మేరకు పెట్టుబడులు, 70,000మేరకు నూతన ఉద్యోగాలు వస్తాయని అంచనా వేశారు.

ప్రభావపూరిత వృద్ధి

రాష్ట్రం నుంచి ఐటీ / ఐటీఈఎస్ ఎగుమతులు 2013-14లో రూ.57,258 కోట్లు. స్వరాష్ట్రం సాధించిన తరువాత 2014-15లో రూ.66,276 కోట్లకు పెరిగాయి. 2015-16లో రూ.75,070 కోట్లకు వృద్ధి చెందాయి. 2016-17లో ఇవి రూ.85,470 కోట్లకు పెరిగాయి. ఉద్యోగుల సంఖ్య విషయానికి వస్తే, 2013-14లో 3,23,396 మంది ఉపాధి పొందితే, 2014-15లో 3,71,774 మంది, 2015-16లో 4,07,385 మంది, 2016-17లో 4,31,891 మంది ఉపాధి పొందారు. అంటే స్వరాష్ట్రం సాధించిన తరువాతనే హైదరాబాద్‌లో ఐటీ అభివృద్ధి మరింత శరవేగంగా సాగింది. పరోక్షంగా ఈ రంగం ద్వారా సుమారు 7 లక్షల మంది ఉపాధి పొందుతున్నారు. ఐటీ / ఐటీఈఎస్ ఎగుమతుల్లో వృద్ధి జాతీయ స్థాయిలో 10 % మాత్రమే ఉండగా, తెలంగాణలో ఇది 13.85% గా నమోదైంది.

వివిధ రంగాలకు ప్రత్యేక పాలసీలు

తెలంగాణ ప్రభుత్వం తన ఐసీటీ పాలసీ 2016లో పలు వృద్ధి చెందుతున్న సాంకేతికతలను గుర్తించింది. ఇవి దేశంలోనే ఆయా రంగాల్లో తెలంగాణకు నాయకత్వ స్థానాన్ని అందించే అవకాశం ఉన్నవి కావడం గమనార్హం. ఇందులో భాగంగా ఐటీఈ & సి విభాగం నాలుగు నిర్దిష్ట పాలసీలను రూపొందించింది. 2016 ఏప్రిల్ 4న వీటిని ప్రకటించారు. వాటికి తోడుగా సైబర్ సెక్యూరిటీ, డేటా సెంటర్స్, డేటా అనలిటిక్స్, ఓపెన్ డేటా పాలసీలను సెప్టెంబర్ 15న ప్రకటించారు. ఐఒటి, ఎలక్ట్రానిక్ వేస్ట్‌పై కూడా పాలసీలు రూపొందుతున్నాయి.

ఇ- పాలన కార్యక్రమాలు

వివిధ ప్రభుత్వ విభాగాల్లో ఉపయోగించేందుకు వీలైన ఇ-పాలన కార్యక్రమాలు కూడా రూపుదిద్దుకున్నాయి. ఆధార్ వంటి

యూనిక్ ఐడీలపై ఆధారపడకుండానే వీటిని అమలు చేయవచ్చు. డేటా అనలిటిక్స్, మాస్టర్ డేటా మేనేజ్‌మెంట్, డేటా మైనింగ్, రికార్డ్ లింకేజ్ & నెట్‌వర్క్ అనాలిసిస్, కాంటెక్స్ట్ బేస్డ్ రిలేషన్‌షిప్ డిస్కవరీ లాంటి సాంకేతికతలను ఇందులో వినియోగించారు. ఐపీఐహెచ్ ప్లాట్‌ఫామ్‌గా దీన్ని వ్యవహరిస్తున్నారు.

జీహెచ్ఎంసీ:

ఈ విధమైన సాంకేతికత వినియోగం కారణంగా జీహెచ్ఎంసీ ట్రేడ్ లైసెన్స్ కలెక్షన్లలో 50% వృద్ధి చోటు చేసుకుంది. 2016-17కు సంబంధించి గతంలో వసూళ్ళు రూ. 28.6 కోట్లు ఉండగా, ఇప్పుడు ఆ మొత్తం రూ. 42 కోట్లకు చేరుకుంది. పన్ను చెల్లింపుదారుల సంఖ్య 79 శాతం వృద్ధి చెంది 42,836 నుంచి 76,622కు చేరింది. పన్ను రేట్లు పెంచకుండానే జీహెచ్ఎంసీకి ఆదాయం అధికమైంది.

హెచ్ఎండబ్ల్యూఎస్ఎస్బి

వివిధ సాంకేతికతలను ఉపయోగించడం ద్వారా 41, 857 డొమెస్టిక్ కనెక్షన్లు బహుశా కమర్షియల్‌వి అయి ఉంటాయని గుర్తించారు. డొమెస్టిక్ టారిఫ్ కంటే కమర్షియల్ ఐదు రెట్లు అధికంగా ఉంటుంది. మొత్తం మీద 20,000 కనెక్షన్లు కమర్షియల్‌విగా నిర్ధారించారు. ఆ మేరకు సంస్థ ఆదాయం పెరిగింది.

& వాణిజ్యం, పంచాయత్ రాజ్ & గ్రామీణాభివృద్ధి, విద్య, సాంఘిక సంక్షేమం, వైద్య, ఆరోగ్యం & కుటుంబసంక్షేమ విభాగాల్లో సమాచార స్రవంతిని గుర్తించేందుకు అడ్మినిస్ట్రేటివ్ కాలేజ్ ఆఫ్ ఇండియా (ఆస్కీ)తో భాగస్వామ్యం

ఆర్టిఫిషియల్ ఇంటెలిజెన్స్ అండ్ అనలిటిక్స్: బడి మధ్యలోనే మానేసే వారిని గుర్తించేందుకు ఈ పరిష్కారం తోడ్పడుతోంది. ఇందుకు గాను మైక్రోసాఫ్ట్‌తో ఎంఒయు కుదిరింది.

ఇ-హెల్త్ సెంటర్స్: మారుమూల ప్రాంతాల్లో మరో నాలుగు ఇ-హెల్త్ సెంటర్స్ ప్రారంభమయ్యాయి. మొత్తం సంఖ్య 7కి పెరిగింది.

డిజాస్టర్ మేనేజ్‌మెంట్ పోర్టల్: ఈ పోర్టల్‌ను బాగా విస్తరిస్తున్నారు. వరదలపై మాడ్యుల్‌ను కూడా చేర్చారు.

జీహెచ్ఎంసీ - టీ-శాప్: ఎంపిక చేసిన ఆసుపత్రుల్లో అప్పుడే పుట్టిన శిశువులకు కూడా ఆధార్, బర్త్ సర్టిఫికెట్, బర్త్ డిఫెక్ట్ సర్టిఫికెట్ ఇస్తున్నారు. వాటిని డిజిటల్ లాకర్‌తో జోడిస్తున్నారు.

ఇ-బ్లడ్‌బ్యాంక్స్: ఒడిషా రాష్ట్రం దీన్ని ఇప్పటికే అమలు చేస్తోంది. తెలంగాణ ప్రభుత్వం దీని అమలును అధ్యయనం చేస్తోంది.

రాష్ట్రీయ బాల్ స్వాస్థ్య కార్యక్రమ్: ఆరోగ్య శాఖ ఆధ్వర్యంలో దీన్ని అమలు చేస్తున్నారు.

పౌర సరఫరాలు

ఒక్క హైదరాబాద్‌లోనే 90,000 మంది అనర్హులు పేదలకు అందాల్సిన ప్రయోజనాలను అక్రమంగా పొందుతున్నట్లు గుర్తించారు. 2016 ఆగస్టులో ఆ రేషన్ కార్డులను ఉపసంహరించారు. ఫలితంగా నెలకు రూ. 5.5 కోట్ల మొత్తం ఆదా అయినట్లయింది.

విజిలెన్స్, ఎన్‌ఫోర్స్‌మెంట్ విభాగం

అధికాదాయ వర్గాలకు చెందిన వారైనప్పటికీ అక్రమంగా స్కాలర్‌షిప్‌లకు దరఖాస్తు చేసుకున్న 40,000 మంది అనర్హులను ఐపీఐహెచ్ ప్లాట్‌ఫామ్‌ను ఉపయోగించి గుర్తించారు.

గృహనిర్మాణ విభాగం

డబుల్ బెడ్‌రూమ్ ఇళ్ళపథకంలో అసలైన లబ్ధిదారులను గుర్తించేందుకు ఐపీఐహెచ్‌ను వినియోగిస్తున్నారు.

తెలంగాణ పోలీస్

నేర విచారణ, సత్వర పాస్‌పోర్ట్‌ల జారీ, స్మార్ట్ పోలీసింగ్ తదితరాల్లో ఐపీఐహెచ్ ఉపయోగపడుతోంది.

×××

వివిధ విభాగాలకు సాంకేతికత ఆధారిత పరిష్కారాలు

డిజిటల్ డాష్‌బోర్డ్స్: ఐటీఈ & సి, ఎంఏయూడీ, పరిశ్రమలు

జనహిత: ఇమెయిల్, వాట్సప్, వెబ్‌పోర్టల్, మొబైల్ ఫోన్, కాల్ సెంటర్ ద్వారా ప్రజలు తమ బాధలను ప్రభుత్వానికి తెలియజేసే అవకాశాన్ని ఇది కల్పిస్తుంది. సూర్యాపేట జిల్లాలో పైలట్ ప్రాతిపదికన దీన్ని ప్రారంభించారు.

మెరిట్ అప్లికేషన్స్: మెడికల్ ఎడ్యుకేషన్ అండ్ రీసెర్చ్ ఇన్ తెలంగాణ (మెరిట్) వెబ్ అప్లికేషన్ ఇది. ఆరోగ్య శాఖ ఆధ్వర్యంలో ఇది మెడికల్ రీసెర్చ్ కంటెంట్‌ను స్టోర్ చేస్తుంది.

అమ్మఒడి వెబ్ అప్లికేషన్ : గర్భిణులు తమ పేర్లు నమోదు చేసుకునేందుకు, ఆన్‌లైన్‌లో ప్రభుత్వ సాయం పొందేందుకు ఇది వీలు కల్పిస్తుంది.

వేములవాడ టెంపుల్ ఇ-సర్వీసెస్: ఆన్‌లైన్ సేవ, రూమ్ బుకింగ్ లాంటి సేవలు పొందవచ్చు.

ఫార్మర్ రిజిస్ట్రేషన్ సర్వీస్: మైక్రో ఇరిగేషన్ ప్రాజెక్ట్ (హార్టికల్చర్ విభాగం) కోసం రూపొందించారు. ప్రభుత్వ సబ్సిడీలు పొందేందుకు మీ సేవా కేంద్రాల ద్వారా రైతులు పేర్లు నమోదు చేసుకోవచ్చు.

టీఎస్‌టీడీసీ పోర్టల్: గోల్కొండ సౌండ్ & లైట్ సిస్టమ్, హుసేన్ సాగర్ బోటింగ్ కోసం పైలట్ ప్రాతిపదికన ప్రారంభించారు.

వ్యవసాయ విభాగం: మా భూమి - మా పంట ప్రారంభించారు.

ఎక్సైజ్ విభాగం: ఆటోమేటిక్ సేవలు అందించేందుకు ఇ-గవర్నన్స్ ప్రాజెక్ట్ చేపట్టారు. వివిధ లైసెన్స్‌లను ఆన్‌లైన్‌లో ప్రాసెస్ చేస్తారు.

సాధారణ పాలనా విభాగం: ఎన్ఆర్ఐ విభాగానికి సంబంధించి దేశంలోనే మొదటిసారిగా పైలట్ ప్రాతిపదికన ఇ-సనద్ ప్రాజెక్ట్ చేపట్టారు.

తెలంగాణ స్టేట్ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్: ఐసీటీ మౌలిక వసతుల కల్పన, వెబ్ అప్లికేషన్‌లో సహకారం

ఈవోడీబీ ర్యాంకింగ్స్ పొందడంలో సహకారం: ఈజ్ ఆఫ్ డూయింగ్ బిజినెస్‌లో మెరుగైన ర్యాంక్‌లు పొందడంలో ఆయా విభాగాలకు సాంకేతికపరమైన సహకారం

ఆధార్ ఎనేబుల్డ్ పేమెంట్ సిస్టమ్: ఆధార్ అథెంటికేషన్ ఉపయోగించడం ద్వారా ఏ బ్యాంక్ బిజినెస్ కరస్పాండెంట్ ద్వారానైనా లావాదేవీలు నిర్వహించే వీలు

బయోమెట్రిక్ అటెండెన్స్ సిస్టమ్: పర్యాటక విభాగం, ఐటీఈ & సి, సిద్దిపేట కలెక్టరేట్, సిద్ధిపేట మెడికల్ & హెల్త్ ఆఫీస్‌లలో బయోమెట్రిక్ అటెండెన్స్ వ్యవస్థ ఏర్పాటు

రూపొందించారు. పౌరులపై అదనపు భారాలేవీ ఉండవు. ప్రభుత్వ, ప్రైవేటు, వ్యక్తిగత చెల్లింపులు చేసుకోవచ్చు. అన్ని ఉపకరణాలపై వాడుకోవచ్చు.

×××

ఎలక్ట్రానిక్ సర్వీస్ డెలివరీ (ఈఎస్‌డి)

బాధ్యతాయుత, పారదర్శకమైన, వినూత్నమైన పాలనను అందించేందుకు ఎలక్ట్రానిక్ సేవలను ప్రభుత్వం అందిస్తోంది. ఇందులో ఇసేవ, మీసేవ అనే రెండు విభాగాలున్నాయి.

మీసేవ: దీని కింద 3,62, 46, 570 మంది సేవలు పొందారు. 2016 జూన్ 22న ఒక్కరోజే 2,65,000 మంది దీన్ని వినియోగించుకున్నారు. దీని చరిత్రలో ఇదే అత్యధికం. 110 ప్రభుత్వ మీసేవా కేంద్రాలున్నాయి. అదనంగా 4,200 ఫ్రాంచైజీలు / కియోస్క్‌లు ఉన్నాయి. 40 విభాగాలు ఇందులో పాల్గొంటున్నాయి. 600కు పైగా సేవలను పొందవచ్చు. లావాదేవీల మొత్తం రూ.4085.43 కోట్లు.

×××

ఇ-ఆఫీస్: హైదరాబాద్, మహబూబ్‌నగర్, సంగారెడ్డి జిల్లా కలెక్టరేట్‌లు, సచివాలయంలో ఐటీఈ & సి, ఎంఏయూడీ విభాగాలు, ఈపీటీఆర్ఐ, ఏసీబీ, టీఎస్ఎండీసీ, హెచ్ఎండబ్ల్యూఎస్ & ఎస్‌బి, సీడీఎంఏలకు ఈ కార్యక్రమాన్ని ఉపయోగిస్తున్నాయి.

×××

సామర్థ్యాల నిర్మాణం & శిక్షణ

దీని కింద వివిధ ప్రభుత్వ విభాగాల్లో ప్రత్యేక శిక్షణ అందిస్తున్నారు. అంతేగాకుండా పౌరుల కోసం కూడా కొన్ని కార్యక్రమాలు చేపట్టారు.

డిజిటల్ ఫైనాన్షియల్ లిటరసీ: డిజిటల్ లావాదేవీల్లో తెలంగాణ దేశంలో నెం.1 గా ఉంది. ఐదు నెలల కాలంలో 15 కోట్లకు పైగా ఇ-లావాదేవీలు జరిగాయి. జీఎస్‌డీపీలో డిజిటల్ ఎకానమీ వాటా 5%గా నమోదైంది.

దీని కింద సుమారు 7 లక్షల మంది పౌరులకు, ఒక లక్ష మంది వ్యాపారులకు ఎలక్ట్రానిక్ పేమెంట్‌లలో శిక్షణ ఇచ్చారు. జిల్లా, మండల, గ్రామస్థాయిలో శిక్షణ శిబిరాలు నిర్వహించారు.

టివాలెట్ పేరిట తెలంగాణ రాష్ట్ర అధికారిక డిజిటల్ వాలెట్

ఎలక్ట్రానిక్స్ తయారీ రంగం

ఎలక్ట్రానిక్స్ తయారీ రంగానికి ప్రభుత్వం అన్ని విధాలుగా తోడ్పడుతోంది. రావిర్యాల్‌లో ఇ-సిటీ, మహేశ్వరంలో మరొకటిగా రెండు ఈఎంసీలు కేంద్రం అనుమతులు పొందాయి. వాటి అభివృద్ధికి రూ.400 కోట్లు మంజూరయ్యాయి.

దేశీయ తయారీని ప్రోత్సహించేందుకు మెదక్ జిల్లా శివ్‌నగర్‌లో 120 ఎకరాల విస్తీర్ణంలో ఎల్ఈడీ పార్క్.

డేటావిండ్, స్మార్ట్‌ట్రాన్ తెలంగాణలో తమ కేంద్రాలను ప్రారంభించాయి.

టి-వర్క్స్: ఎలక్ట్రానిక్స్, ఎలక్ట్రో మెకానికల్ అండ్ మెకానికల్ స్టార్టప్‌లకు సంబంధించి భారతదేశ అతిపెద్ద ఫోటోటైపింగ్ సెంటర్. దీని అభివృద్ధికి ప్రభుత్వం చర్యలు తీసుకుంటున్నది.

తెలంగాణ స్టేట్ టెక్నాలజీ సర్వీసెస్

తెలంగాణ స్టేట్ టెక్నాలజీ సర్వీసెస్ అనేది రాష్ట్రం లోని అన్ని ప్రభుత్వ విభాగాలకు కన్సల్టెన్సీ & హార్డ్‌వేర్, సాఫ్ట్‌వేర్ ప్రొక్యూర్‌మెంట్ సర్వీసెస్‌కు నోడల్ ఏజెన్సీగా ఉంది. 2016-17లో దీని టర్నోవర్ రూ.362.56 కోట్లుగా నమోదైంది. వివిధ ప్రభుత్వ విభాగాలకు టాబ్లెట్ పీసీలు సమకూర్చడం, ప్రభుత్వ డిగ్రీ కాలేజీల్లో డిజిటల్ క్లాస్ రూమ్‌ల ఏర్పాటు లాంటి వాటిలో సహకారాన్ని అందిస్తోంది.

ఎన్నో సదస్సులు

గత ఏడాది పలు సదస్సుల నిర్వహణలో ఐటీ విభాగం తన సహకారాన్ని అందించింది. క్యాప్‌జెమిని 10,000 ఎంప్లాయీస్ సెలెబ్రేషన్స్, ఆగస్ట్ ఫెస్ట్, టాటా స్ట్రైవ్ స్కిల్ డెవలప్‌మెంట్ సెంటర్, నాస్కామ్ గేమ్ డెవలపర్ కాన్ఫరెన్స్, టి-హబ్ ఇన్నోవేట్ ఫర్ డిజిటల్ ఇండియా, డిజిటల్ ఇండియా కాన్‌క్లేవ్, యాక్ట్ ఫైబర్ నెట్ ఈవెంట్, ఐఐటీఎఫ్ తెలంగాణ స్టేట్ డే, ఎన్‌సీఎస్‌సీ సైబర్ సెక్యూరిటీ కాన్‌క్లేవ్, ఐసీఏఎన్ఎన్ 57 ఇనాగ్రల్, ఐసీటీ4డి కాన్ఫరెన్స్ లాంటివి వీటిలో ఉన్నాయి.

విదేశీ పర్యటనలు - ఎంఓయూలు

గత ఏడాదిలో ఐటీ శాఖ మంత్రి కేటీఆర్ వివిధ దేశాలు సందర్శించి ఎంతోమంది ఐటీ, వాణిజ్య సంస్థల ప్రముఖులను కలుసుకున్నారు. సిస్కో, ఇంటెల్, నోకియా, ఎరిక్సన్, షెర్పాలో, అడోబ్, అరుబా నెట్‌వర్క్స్, రుబ్రిక్, ఎలక్ట్రానిక్ ఆర్ట్స్, వెస్ట్రన్ డిజిటల్ కార్పొరేషన్, గ్లోబల్ ఫౌండ్రీస్, సాన్‌మినా కార్పొరేషన్, ఫ్లెక్స్‌ట్రానిక్స్, టై సంస్థల ఉన్నతాధికారులు వీరిలో ఉన్నారు. వివిధ ఎంవేర్, ఐటీ సర్వ్ అలియెన్స్, క్లౌడ్‌ఎరా, స్మార్ట్‌సిటీ పైలట్, గోవా ప్రభుత్వంతో ఎంఓయూలు జరిగాయి.

ద్వితీయ శ్రేణి పట్టణాలకు ఐటీ విస్తరణ

వరంగల్, ఖమ్మం, కరీంనగర్ జిల్లాల్లో ఐటీ ఇన్‌క్యుబెషన్ సెంటర్లను ప్రకటించారు. తెలంగాణలో హైదరాబాద్ తరువాత ఐటీ కేంద్రంగా వరంగల్ రూపొందుతోంది. ఇక్కడ 45 ఎకరాల్లో ఐటీ సెజ్ ఏర్పాటు చేశారు. ప్లగ్ అండ్ ప్లే మోడ్‌లో 15,000 చ.అ. విస్తీర్ణంలో ఐటీ ఇన్‌క్యుబేషన్ సెంటర్ ఏర్పాటవుతోంది. మడికొండలో ఐటీ ఇన్‌క్యుబేషన్ సెంటర్ రెండో దశ 2017 చివరి నాటికి పూర్తి కానుంది. వరంగల్‌లో వెంటోయిన్ సాఫ్ట్‌వేర్ (డల్లాస్) తన కార్యకలాపాలు ప్రారంభించింది. ఈసీఎల్ఏటీ హెల్త్ సొల్యూషన్స్ ఐటీ కేపీఓను కరీంనగర్‌లో ప్రారంభించింది. ఖమ్మంలో తమ కేంద్రాలు ఏర్పాటు చేసేందుకు విదేశీ సంస్థలు ఆసక్తి కనబరుస్తున్నాయి.

తెలంగాణ అకాడమీ ఆఫ్ స్కిల్ అండ్ నాలెడ్జ్ (టాస్క్)

ఐటీ విభాగం నుంచి వచ్చిన విశిష్ట నైపుణ్య అభివృద్ధి కార్యక్రమం. విద్యార్థులకు అవసరమైన ఐటీ నైపుణ్యాలను అందిస్తుంది. 2015లో ఇది ఏర్పడిన నాటి నుంచి లక్ష మందికి పైగా విద్యార్థులు దీని నుంచి ప్రయోజనం పొందారు. వివిధ కాలేజీల్లో ఇది తన కార్యక్రమాలను అందిస్తోంది. 2016లో మొత్తం 527 కాలేజీలు దీనిలో చేరాయి. చేరిన విద్యార్థులు 45,229 మంది. టాస్క్ ద్వారా 62 వేల మంది విద్యార్థులు, 2,045 మంది ఫ్యాకల్టీ తమ నైపుణ్యాలను వృద్ధి చేసుకున్నారు. ఈ తరహాలో ఇది దేశంలోనే నెం.1గా ర్యాంక్ పొందింది. టాస్క్ మొబైల్ అప్లికేషన్ కూడా అందుబాటులో ఉంది.వెబ్ ఐబీఎం కెరీర్ ఎడ్యుకేషన్, ఇంటర్న్‌శాల, సేల్స్‌ఫోర్స్, కాల్‌హెల్ప్, టాటా స్ట్రైవ్, బీఎస్ఈ ఇనిస్టిట్యూట్ లిమిటెడ్, సెర్టిపోర్ట్ లాంటివాటితో ఎంఓయూలు జరిగాయి.

టి-హబ్

ఐఐఐటీ హైదరాబాద్ క్యాంపస్‌లో ఇది నెలకొంది. భారతదేశ అతిపెద్ద టెక్నాలజీ ఇన్‌క్యుబేటర్. టి-హబ్ రెండో దశ 2018 మధ్యనాటికి అందుబాటులోకి రానుంది. ఐదు లక్షల చ.అ.ల క్యాంపస్‌లో దీన్ని ఏర్పాటు చేస్తున్నారు. టి-బ్రిడ్జ్ అనేది భారతదేశ స్టార్టప్‌లను ప్రపంచంతో అనుసంధానించే కార్యక్రమం. ఈ తరహా కార్యక్రమం చేపట్టిన మొదటి రాష్ట్రం తెలంగాణనే.

డిజిటల్ తెలంగాణ

ఈ కార్యక్రమం కింద తెలంగాణ ఫైబర్ గ్రిడ్ చేపట్టారు. హై స్పీడ్ బ్రాడ్‌బాండ్ కనెక్టివిటీని ఇది అందిస్తుంది. 31 జిల్లాల్లో 584 మండలాలు, 8,778 గ్రామపంచాయతీలు, 10,128 గ్రామాలను ఇది అనుసంధానించనుంది. ఇ-గవర్నన్స్, ఇ-హెల్త్, ఇ-కామర్స్, ఇ-బ్యాంకింగ్ లాంటివాటికి ఇది తోడ్పడుతుంది. మిషన్ భగీరథతో దీనికి ప్రమేయాన్ని కల్పించారు. డిజిటల్ తెలంగాణలో భాగంగా పబ్లిక్ వై-ఫై ప్రాజెక్టు కూడా చేపట్టారు. హైదరాబాద్ నగరంలో దీని కింద 250 లొకేషన్స్‌లో వైఫై అందిస్తున్నారు.

సొసైటీ ఫర్ తెలంగాణ నెట్‌వర్క్ (సోఫ్ట్‌నెట్)

నాణ్యమైన విద్యను, శిక్షణను అందించేందుకు దీన్ని ఏర్పాటు చేశారు. ఇందులో భాగంగా ఇస్రోతో కుదుర్చుకున్న ఒప్పందం 2016 సెప్టెంబర్ 28 నుంచి అమల్లోకి వచ్చింది. మనటీవీ కార్యక్రమాలను ఎంఎస్ఓలు, కేబుల్ ఆపరేటర్ల ద్వారా అందించే ప్రయత్నాలు జరుగుతున్నాయి. దీని ద్వారా వివిధ విద్యార్థులు, ఉద్యోగార్థులకు శిక్షణ కార్యక్రమాలు నిర్వహిస్తున్నారు.

- దక్కన్ న్యూస్

దక్కన్ ల్యాండ్ జన్మదిన సంచిక శుభాకాంక్షలు

DECCAN tv
Voice of Telangana

Watch On Hathway Network, Channel No.70

JBR
ARCHITECTURE COLLEGE
HYDERABAD
(Approved by Council of Architecture, New Delhi - Affiliated to JNA & FAU Hyderabad)
6-3-248/1/1A, 2nd Floor, Bhaskar Plaza, Road No. 1, Banjara Hills, Hyderabad - 500 034. Telangana, India
Ph : 040-66105270, 9703372442, 9703277053, E-mail : jbrarchitecture@gmail.com, www.jbrachitecture.com

Oxford
Grammar School
Street No. 13, Himayathnagar,
Hyderabad 500 029.
Phone : 040 2763 6214
Mobile : 99596 12345
Email : ogshyd@gmail.com
www. oxfordgrammarschool.com

ogs
JUNIORS
grow naturally

2డీ, 3డీలకు తోడుగా...
చిత్రలేఖనంలో సోషల్ డైమెన్షన్

కళ అనేది కళాత్మక వస్తువును రూపొందించడం మాత్రమే కాదు అనేది ఎం.వి. రమణారెడ్డి నమ్మిన సూత్రం. అదే ఆయనను ప్రఖ్యాత చిత్రకారుడిగా చేసింది.

తెలంగాణకు చెందిన ఎం.వి. రమణారెడ్డి కాన్సెప్చ్యుయల్ ఇన్‌స్టాలేషన్ ఆర్ట్, పబ్లిక్ ఆర్ట్, పెయింటింగ్స్, స్కల్ప్చర్స్‌కు పేరొందారు. ఆయన తన చిత్రాలను మన దేశంతో పాటుగా అమెరికా, ఆస్ట్రేలియా, ఆస్ట్రియా, జర్మనీ, జపాన్, మరెన్నో ఇతర దేశాల్లో కూడా ప్రదర్శించారు. ఆయన యూరప్‌లో 14 ఏళ్ళ పాటు నివసించారు. ప్రపంచమంతా విస్తృతంగా పర్యటించారు. సుమారు 80 దేశాలను ఆయన సందర్శించారు. 'నా వర్క్ సమకాలీన జీవితాన్ని, దాని రోజువారీ పరిస్థితులను విజువల్‌గా దర్శింపజేస్తుంది' అని అంటారు ఆయన.

రమణారెడ్డి స్వగ్రామం సిద్ధిపేట జిల్లా లకుదారం గ్రామం. ఆదిలాబాద్ జిల్లా నిర్మల్ పట్టణంలో ఆయన బాల్యం గడిచింది. నిర్మల్ బొమ్మలు తయారు చేసే కళాకారుల ఇళ్ళకు పక్క సందులో ఆయన కుటుంబం ఉండేది. అప్పటి నుంచి కూడా ఇతర పిల్లలంతా కూడా ఆటపాటల్లో నిమగ్నమైతే, ఆయన మాత్రం ఇసుక, మట్టితో బొమ్మలు చేయాలని అనుకునే వారు. ఏడో తరగతి చదివేటప్పుడు ఆర్ట్ టీచర్ కాపు రాజయ్య తన లోని ప్రతిభను గుర్తించి, తాను చిత్రకళారంగంలోకి వచ్చేలా ప్రోత్సహించారని అంటారు రమణారెడ్డి.

రమణారెడ్డి 1983లో హైదరాబాద్ చేరుకున్నారు. జేఎన్ఏఎఫ్ఏయూ (ఇప్పటి)లో చేరారు. ఆర్థిక సమస్యల కారణంగా మానేశారు. అప్పట్లో ఆర్ట్ అంటే హోర్డింగ్స్ పెయింట్ చేయడం, దేవాలయాల గోడలపై బొమ్మలు వేయడం లాంటివే ప్రముఖంగా ఉండేవి. అలాంటి పనులపై ఆయన ఔరంగాబాద్ లాంటి నగరాలకు వెళ్ళేవారు. కొంత డబ్బు జమ చేసుకున్న తరువాత 1985లో ఆయన తిరిగి జేఎన్ఏఎఫ్ఏయూలో చేరారు. శిల్పకళలో గోల్డ్‌మెడల్‌తో బీఎఫ్ఏ పూర్తి చేశారు. గోల్డ్‌మెడల్ స్ఫూర్తితో ఆయన బరోడాలోని ఎంఎస్ యూనివర్సిటీలో చేరారు. ఎనిమిది నెలల తరువాత ఎక్స్‌చేంజ్ కార్యక్రమం కింద ఆయన జర్మనీ వెళ్ళారు. ఆయన రూపొందించిన శిల్పాలెన్నో జర్మనీలో వివిధ కలెక్షన్స్‌లో భాగంగా ఉన్నాయి.

రమణారెడ్డి వివిధ మెటీరియల్స్‌ను ఉపయోగించి టు, త్రీ డైమెన్షనల్ కళారూపాలు సృష్టిస్తుంటారు. వీటిలో విస్తృత శ్రేణిలో

వివిధ రకాల సబ్జెక్ట్స్ దర్శనమిస్తుంటాయి. కళ తాత్వికత వైవిధ్యభరిత అంశాలతో ఇమిడి ఉంటుంది. సరళంగా, సార్వత్రికంగా ఉండే కాన్సెప్ట్‌లు, ఐడియాలను కనుగొనడం ద్వారా తనలోని సృజనాత్మక శక్తిని వెలికితీసేందుకు ప్రయత్నిస్తుంటానని అంటారు రమణారెడ్డి. గత కొన్నేళ్ళుగా ఆయన ఆర్కిటెక్చరల్ ట్రాన్స్‌ఫార్మేషన్స్, ఇన్‌స్టాలేషన్స్, ఆబ్జెక్ట్స్, పెయింటింగ్స్ లాంటివాటిని ఎన్నింటినో సృష్టించారు. వివిధ ప్రైవేటు, ప్రభుత్వ, కార్పొరేట్ కలెక్షన్స్‌లో అవి ఉన్నాయి.

హైదరాబాద్‌లో రమణారెడ్డి చేపట్టిన ప్రతిష్టాత్మక ప్రాజెక్టుల్లో రాజీవ్‌గాంధీ అంతర్జాతీయ విమానాశ్రయం కన్సల్టెన్సీ, పార్క్ హయత్, నోవాటెల్ – ఆర్‌జీఐ ఎయిర్‌పోర్ట్, నోవాటెల్–హైటెక్స్‌లకు చేపట్టిన కాన్సెప్చ్యుయల్ స్కల్ప్చర్, ఆర్ట్ ప్రాజెక్ట్‌లు ఉన్నాయి.

ప్రాచీన మెక్సికన్ సంస్కృతులు, ఎన్నో రకాల రూపాలు, ఆకృతులు, రంగులు, ప్రతీకలు లాంటి వాటి నుంచి పొందిన స్ఫూర్తి ఆయన చిత్రాల్లో కానవస్తుంది. ' లా–క్యాంటినా' ఈ విధమైన మెక్సికన్ సంస్కృతి ప్రతిబింబించేలా చేయడంలో రమణారెడ్డి విజయం సాధించారు.

తెలంగాణ ఉద్యమాన్ని పురస్కరించుకొని ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్రం కోసం తనదైన శైలిలో టి షర్ట్స్‌ను కూడా ఆయన డిజైన్ చేశారు. తెలంగాణ పటం...అందులో బిగించిన పిడికిలి ఇందులో కనిపిస్తాయి. ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమాన్ని ఒక్క ఇమేజ్‌లో చూపించాలంటే పిడికిలి ఒక్కటే తగినదని భావించారాయన. ఒకటి...రెండు

కాదు... ఏకంగా 150 టీషర్ట్స్...ఒక్కో షర్ట్‌పై ఒక్కో డిజైన్.. "నేను గీసింది ప్రజలు, వారు చేస్తున్న ఉద్యమం గురించి... అందుకే దీనికి పబ్లిక్ ఆర్ట్ ప్రాజెక్ట్ అని పేరు పెట్టాను. ఆ ప్రజలందరికీ చేరాలి కాబట్టి అంతా ధరించే టీ షర్ట్‌ని మాధ్యమంగా ఎంచుకున్నా ను" అని అన్నారు రమణారెడ్డి. ఇలా ఆయన చిత్రించిన బిగించిన పిడికిలి ఇమేజ్‌ను తాను నెలకొల్పిన ఫోరమ్ ఫర్ సస్టెయినబుల్ తెలంగాణ సంస్థకు లోగోకు వాడుకునేందుకు వేదకుమార్ అనుమతి తీసు కున్నారు.

తెలంగాణ అమరవీరుల స్మారక మ్యూజియం కాంప్లెక్స్‌కు రమణారెడ్డి రూపొందించిన డిజైన్ ఇటీవలే ప్రభుత్వ ఆమోదం పొందింది. లుంబిని పార్క్ పార్కింగ్ జోన్ ప్రాంతంలో దీన్ని నిర్మించ నున్నారు. 'ధ్రువతార'ను ఆధారంగా చేసుకొని ఈ కాన్సెప్ట్‌ను డిజైన్ చేసినట్లుగా రమణారెడ్డి తెలిపారు. ఎన్నో కాకతీయ డిజైన్లలో పాలిగాన్ (బహుభుజి) కాన్సెప్ట్‌లు ఉండడాన్ని ఆయన ఈ సందర్భంగా గుర్తు చేశారు. ఎంతో దూరంగా ఉన్నప్పటికీ, మన గుండెలకు దగ్గరగా ఉ న్న తెలంగాణ తారలను ఈ డిజైన్ ప్రతిఫలిస్తుందని అన్నారు. దీన్ని సందర్శించిన వారు కొత్త రాష్ట్రం ఆవిర్భావం వెనుక ఉన్న వారి గురించి అర్థం చేసుకునేలా ఇది ఉంటుందన్నారు.

ఎం.వి. రమణారెడ్డి హైదరాబాద్ ఆర్ట్ సొసైటీకి ఇటీవలే ఏకగ్రీ వంగా అధ్యక్షుడిగా ఎన్నికయ్యారు. నిజానికి ఈ సొసైటీ 1941లో నవాబ్ సాలార్ జంగ్ సారథ్యంలో ఏర్పడినప్పటికీ, కాలక్రమంలో మరుగున పడిపోయింది. ప్రస్తుతం ఈ సొసైటీ ద్వారా రాష్ట్రంలోని చిత్రకారులకు తోడ్పడేలా ఎన్నో ప్రణాళికలు రూపొందించేందుకు, అమలు చేసేందుకు రమణారెడ్డి కృషి చేస్తున్నారు. "నిజాముల కాలం లో వివిధ రూపాల చిత్రకళకు సంబంధించి ఎంతో ప్రోత్సాహం ల భించేది. గత రెండు దశాబ్దాలుగా సొసైటీ పెద్దగా ఏమీ చేయలేకపో యిందని" అయన అన్నారు.

ఆర్టిస్టులకు స్టూడియో సదుపాయాలతో సహా హైదరాబాద్ ఆర్ట్ సొసైటీ తనకంటూ సొంత స్థలాన్ని కలిగి ఉండాలనేది ఆయన ఆకాంక్ష. విదేశాల్లో మాదిరిగా ఆర్టిస్టులకు సామాజిక భద్రత ప్రయోజ నాలు, సమాజంలో గౌరవం కల్పించే దిశగా తాను ప్రయత్నిస్తున్నానని చెప్పారు. దేశంలో, హైదరాబాద్‌లో ఆర్ట్ పరంగా సానుకూల మార్పులు

Tabloid Today
Telangana Today
B Section
P.3 RIDE HIGH ON THAI TASTES
Taj Vivanta gives diners a distinctive seasoning of Thai street food
TAMANNAAH MOVES BEYOND GLAMOUR
P8
P.5 DEVELOP FROM THE NEGATIVES
If you are fascinated by photography and don't know where to start, here are some clues
IS ENTHUSIASM FOR ART CATCHING UP?
The scenario for artists and enthusiasts in the city is changing for the better, for sure. But how far is it viable as a career option is something we need to wait and watch
ART GALLERIES ARE SHOWCASING WORKS OF YOUNG AND TALENTED ARTISTS TOO — RAMANA
FASHIONISTA P.7 SASSY IN STRIPES
Choose this eternal classy style based on your body type
WANDERLUST P.10 THESE HILL STATIONS ARE HEAVENS ON EARTH
Get ready to pack your bags and escape from busy schedules

చోటు చేసుకుంటున్నాయని అన్నారు.

తెలంగాణ తృతీయ ఆవిర్భావ వేడుకల సందర్భంగా రమణారెడ్డి సారథ్యంలో మే 26-29 వరకు సింఫనీ ఆఫ్ కలర్స్ పేరిట ఒక శిబిరాన్ని నిర్వహించారు. ఈ శిబిరంలో పాల్గొన్న 201 మంది చిత్ర కారులు తమ చిత్రాలను జూన్ 1న ప్రదర్శనకు పెట్టారు. పల్లె అందాలు, పదుచు సొగసులు, ప్రకృతి సోయగాలతో పాటు ఆధునిక పోకడలతో ఎన్నో కళాకృతులు ఈ శిబిరంలో కొలువుదీరాయి.

ఎం.వి.రమణారెడ్డిని సంప్రదించాలంటే:

m : 9866106270

e : ramanaarts@hotmail.com

-సృజన్

పలు భాషల కలయిక - భాషా మనోజ్ఞత

స్వాతంత్ర్యోత్తర భారతదేశంలో భాషా విధానాలు, భాషా రాజకీయాలు ఆ తర్వాత భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్రాలు ఎంతగా లింగ్విస్టిక్ మ్యాప్‌ని మారుస్తూపోయాయో కేవలం మనమే కాక సౌత్ ఏషియాటిక్ స్టడీస్‌లోని అన్ని శాఖలూ గమనించాయి. 'మాతృభాష' అనే పదం పలుభాషా, పలు భాషీయులలోకి కూడా పాకి కొత్త అర్థాలని సంత రించుకుంటూ పోయింది. మాతృభాష కమిట్‌మెంట్‌ని ఆనాడు ప్రభుత్వాలు ఎక్కువగా రిసీవ్ చేసుకుంటూ పోయాయి.

మాతృభాష ఎప్పుడైనా ప్రతి సమూహపు నేటివ్ లాంగ్వేజ్‌ని సూచిస్తుంది. అట్లాంటి ఎన్నో మూల భాషలకి నెలవైనది భారతదేశం. ప్రజల నోళ్ళలోని నాలుకల మీద భాషని సహజ భాష (నేచురల్ లాంగ్వేజ్)గా గమనించాలి. అట్లాంటి భాషల నుండి వేరయి ప్రాంతీయ భాషనే తమ మాతృభాషగా గుర్తించాల్సిన ఆగత్యాన్ని కూడా ఈ మాతృభాష కాన్సెప్ట్ చొ ప్పించగలిగింది. దాంతో మూల భాషలన్నింటికి విపరీతమైన నష్టం జరిగింది.

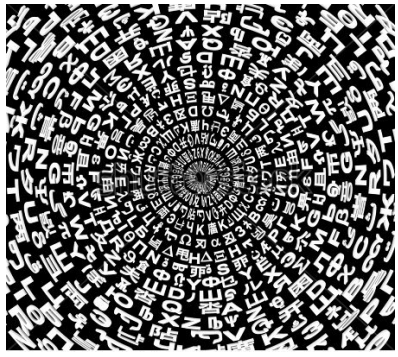

ఇరవైయ్యవ శతాబ్దపు అతి పెద్ద భాషాపరమైన మార్పులుగా వీటిని గుర్తించాల్సి ఉంటుంది. ముఖ్యంగా నిజాం హైద్రాబాద్ స్టేట్ నిర్ణయాలని తెలంగాణ ప్రాంతం ఈ మార్పులని తన ప్రమేయం లేకుండా ఎదుర్కో వాల్సి వచ్చింది. కొంత వెనక్కి వెళ్ళి చూస్తే చోళులు మొదలుకొని నిజాం వరకు పాలించిన ఈ ప్రాంతంలో పలు భాషలు విలసిల్లినాయి. అయిదు నుండి ఎనిమిది భాషల్లో కనీస పరిజ్ఞానం, కొన్నింట్లో ప్రావీణ్యం అతి సహజంగా పేర్కొనవల్సిన స్థితి నుండి, తమ బాషని యాసగా, మాండలీకంగా ఈసడింపబడినప్పుడు జరగాల్సిన రాజకీయ, భౌగోళిక మార్పులకు ప్రత్యేక తెలంగాణ ఏర్పాటుకు భాష నాందిగా మారడం కూడా తెలంగాణ భాషా చరిత్ర నమోదు చేసుకొని తీరాల్సిందే.

నిజాం పాలనలోని తెలుగు, మరాఠీ, కన్నడలతో పాటు రాజ్య భాష ఉర్దూ, వీటితో పాటు బ్రిటిష్ రాజ్ భాష ఆంగ్లం వెరసి, ఈ ప్రాంతం తెలంగాణ నుడికారానికి విస్తారిత పదజాలాన్ని అందిస్తూ పోయింది. ఈ ప్రాంతంలోని ప్రచలిత భాషలతో పాటు నిజాం రాజు వ్యాపార నిమిత్తం పిలిపించుకున్న గుజరాతీలు, రాజస్థానీలు కూడా వచ్చి చేరడంతో, వారితో పాటు ఆ భాషా ఛాయలు కూడా వచ్చి చేరాయి. గల్లాపెట్టె మొదలుకొని ఆర్థికపరమైన కాల్యండర్ కూడా అమలులోకి వచ్చింది.

ఈ మార్పులన్నీ ఒకెత్తయితే, ఈప్రాంతపు నుడికారానికి భిన్నమైన తెలుగు మాట్లాడేవారు ఆంధ్ర ప్రాంతం నుండి హైద్రాబాద్ ప్రాంతంలో నౌకరీలు చేయడానికి దిగుమతి చేసుకోబడ్డారు. కారణం ఏమంటే వీరు ఇంగ్లీష్ భాష మాధ్యమంలో చదువుకొని ఆ భాషలో పరిపాలనా పరిజ్ఞానాన్ని సంపాదించుకోగలిగారు కాబట్టి వారికి ఆ అవకాశాలు నిజాం రాజ్యంలో దక్కాయి. కానీ అది ఎంత వరకు నిజం? ఆలోచించాల్సిందే.

మద్రాస్ ప్రెసిడెన్సీలోని ఇంగ్లీష్ మాధ్యమానికి నిజాం రాష్ట్రంలోని ఉర్దూ మాధ్యమానికి వచ్చిన తేడా ఈ ప్రాంత ప్రజల భాష చరిత్రతో భౌగోళిక చరిత్రని, వారి జీవన విధానాలని శాసించిం ది. చదువుకొనే భాష ఉర్దూ, పోటీ పరీక్షలు రాసే భాష ఇంగ్లీషు అవడంతో ఈ ప్రాంతీయులు ఉద్యోగాలకి దూరమయారు. బ్రిటిష్ రాజ్‌లోని ఇంగ్లీష్ నేర్చుకున్న ఆంధ్రులు, నిజాం రాజ్యంలో ఉర్దూ నేర్చుకున్న తెలంగాణీయుల భాషా నేపథ్యాలు ఎప్పుడూ భిన్నంగానే ఉంటూ వచ్చాయి. కానయితే ఇద్దరిదీ 'తెలుగే' అన్న భావన పై నుండి రుద్దబడుతూ వచ్చింది.

ఆ తర్వాత మద్రాస్ ప్రెసిడెన్సీ నుండి వేరువడిన ఆంధ్రా ప్రాంతంలో నిజాం ప్రాంతాన్ని కూడా 'తెలుగు భాష' ప్రాంతంగా గుర్తించి కలి పేయడంతో జరిగిన రాజకీయ, ఆర్థిక, సాంఘిక అనర్థాలని మనందరం గుర్తించుకున్నాం అనర్ఘళంగా మాట్లాడుకున్నాం. ఉద్యమించాం. ప్రత్యేక భౌగోళిక 'తెలంగాణ'ని సాధించుకున్నాం. కానీ మన భాష, ఆ నుడికారం ఎదుర్కొన్న పాజిటివ్, నెగెటివ్ ఒత్తిళ్ళు మనం ఇంకా పూర్తిగా లోతుల్లోకి వెళ్ళి గుర్తించుకొని భాషా ఒడిదొడుకులని సరిచేసుకోవాల్సి ఉంది.

భాషా ప్రయుక్తత, భాషా విధానం, రాజకీయం, ఆధిపత్యం - వీటన్నింటికీ ఆవల ఈ ప్రాంతంలోని భాషలు తమ తమ అస్థిత్వాన్ని నిలుపుకోవాలని ప్రయత్నం చేస్తూనే ఉన్నాయి. రాజ్యాంగ పరంగా గుర్తింపబడ్డ భాషలు ఉద్యమిస్తే, ఆదివాసీ భాషలు ఏకంగా పోరాటాలే జరపాల్సి వస్తుంది. ఈ ప్రయత్నాలు, పోరాటాలు నమోదయినవి కొన్నయితే, అసలు నామ రూపాలు లేకుండా గతంలో కల్సిపోయినవి మరికొన్ని ఉన్నవి.

అప్పటి పాలనాభాష ఉర్దూ నుండి మొదలుపెట్టుకుంటే ఉ ర్దూ తన అస్థిత్వాన్ని దక్కనీ భాషగా, ఉత్తర భారతపు రేఖ్తీకి భిన్నంగా నిలబెట్టుకోగలిగింది. తెలంగాణ ప్రాంతానికి ఈ భాష ఎంతో పదజాలాన్నీ అందించింది. ప్రజలు భాషా ఆధిపత్యాన్ని ఎంతగా గర్హించారో, భాషా వాడకాన్ని సౌహార్ద్రతతో అంతే సొంతం చేసుకున్నా రు. వాడుక భాషలకి, అధికార భాషకి మధ్య నుండే ఒక బ్లరింగ్ లైన్‌ని అలా ఉంచేసి భాషని, పదాలని దగ్గరికి తీసుకున్నాం. ఇది తెలంగాణ ప్రాంతపు భాషా ఔదార్యం, భాషా గ్రాహ్యత. భాషా ఒరవడి నదీ ప్రవాహం వంటిదని ఆపితే దానిని భ్రష్టు పట్టించిన వాళ్ళం అవుతామని ఈ భాషీయులకి తెలుసును. అందుకే ఈ ప్రాంతంలోని

తెలుగు, మరాఠీ, కన్నడ, ఉర్దూ, హిందీ, ఇంగ్లీష్, అరబిక్, పార్సీల సొబగులని సమావిష్టం చేసుకున్నారు. పలు భాషా పద సంపదలని కొంగున కట్టుకొని తెలంగాణ భాష తనని తాను సుసంపన్నం చేసుకుంటూ పోయింది. ఈ భాషా ఎరుక ఆ నుడికారాన్ని నిలబెట్టింది.

ఇప్పుడు ప్రత్యేక రాష్ట్రంలో తెలంగాణ తెలుగే శ్రేష్ఠం అనే ప్రతిపాదనని పెట్టుకోగలిగే స్థైర్యాన్ని ఇచ్చింది. ఈ భాషల సమానిష్టాలకి సంబంధించి వాటి పారడిగ్‌మాటిక్ రూపకల్పనలకి మూలం అప్పటి పెద్ద బాలశిక్షల్లో కూడా కనపడుతుంది. ఆ బాలశిక్షల్లో తెలుగు, కన్నడ, మరాఠీ అక్షరమాలలు ఉండడం గుర్తు తెచ్చుకోవాలి. అప్పటి ముషాయిరాలు, కవి సమ్మేళనాలు అన్ని పలు భాషల్లోనే ఉండేవి. పలు భాషావేత్తలు తెలంగాణ నేపథ్యానికి కొత్తకాదు. తెలుగు-ఉర్దూ నిఘంటువుతో పాటు తెలుగు పరిశోధనలని గ్రాంథికత నుండి ప్రజ ల్లోకి తెచ్చిన బిరుదురాజు రామరాజు, పాటని పోరాట గీతం చేసిన కాళోజీ, అన్న 'షాద్' (రాజేశ్వరరావు) సాన్ని హిత్యంలో ఆ భాషని అంటిన ఉర్దూ, మరాఠీ, కన్నడ జిలుగులు, నిజమాంధ్ర లోని తౌరక్యాంధ్రపు తేడాలని ఆంధ్రప్రాంత వాసులకి తెలియచెప్పిన సురవరం ప్రతాపరెడ్డి, పలు భాషా వేత్త సామల సదాశివసారు తెలంగాణ తెలుగుకి ఒక బాట అందించారు.

వీరి రచనల్లోని పదాలే కాకుండా వారు మాట్లాడినప్పటి వాక్య రచనలను, వాడకాలను గ్రంథస్థం చేసుకుంటే ఆ తెలుగు తెలంగాణ తెలుగుకి ఒక బాట చూపించిదనవచ్చు. వాళ్లందరితో కల్సి ఉన్న తరంవారికి మాత్రమే ఇది సాధ్యమవుతుంది. కాబట్టి తొందరగా ఈ పని చేసుకోవాల్సి ఉంటుంది. వారి వాక్యాల కూర్పు, ఆ ఉచ్చారణల తీరు, పదాల విరుపులు గమనించుకోవడం అనివార్యం. వాళ్ళు కావాలని తెలంగాణ భాషని పట్టు కుందామని ప్రయత్నించలేదు. వారి అమ్మభాషలో మాట్లాడారు. అది నేర్చుకోవాల్సిన అవసరం మనకి ఉంది.

మరాఠీకి సంబంధించి హైద్రబాద్‌లో వివేకవర్ధిని విద్యా సంస్థలు, వాటిల్లోని కార్యనిర్వహణ భాషల్లోని సమ్మిళత తత్వాన్ని అందిస్తుంది. అలాగే కన్నడ కర్ణాటక శిక్షణా సమితి, వాళ్ళు నడిపిన 'నృపతుంగ' కళాశాలలు, బాలికల పాఠశాలలు ఆ భాషల అదాన ప్రదానాలను తెలుపుతాయి.

వీటన్నిటితోపాటు ఈ ప్రాంతంలోని ఆదివాసీ భాషల సహ భాగం కూడా లెక్కలోకి తీసుకోవాల్సి ఉంటుంది. గోండీ, కోయ, పర్‌ధాన్, లంబాడీ, భాట్‌లు తెలుగుకి ముఖ్యంగా ఈ ప్రాంతపు తెలుగుకి అందించిన ఆదాన ప్రదానాల సేవ, సౌహార్ధత కూడా న మోదు కావాల్సి ఉంది. తమ భాషలు విస్మృతిలోకి నెట్టువేయబడు తున్నప్పటికీ ఈ భాషలు తమ మూలల్లో నుండి ప్రాంతీయ భాషలకి అద్భుతమైన పద సంపదని అందించారు.

ఈ పద సంపద తెలంగాణ భాష లక్షణం. ఈ పదాల ఉపయోగం, వాడుక ఈనాటికీ సజీవం. తెలుగు భాషకు లేని నుడికార శక్తి.

ఇన్ని భాషా రంగులను తనలో ఇముడ్చుకున్న తెలంగాణ ఇంద్ర ధనుస్సు రంగుల నుడికారం, భాష, ఇక్కడి భాషా చరిత్రలకి ఎన్నో ప్రత్యేక కాంతులను అందివ్వగలదు.

-గూడూరు మనోజ,
m: 9704643240
e: gmanoja61@gmail.com

మహా కావ్యం

ఎటూ తెమలని
ఒక నిరాశామయ నిస్పృహపర్జన్య గ్రీష్మంలో
మంచి కవిత చేతికి అందితే చాలు
అక్కడో అకుపచ్చస్వప్నం
రేకు విచ్చుకుంటుంది
వాగును అనుకొని కంకులీనుతున్న వరిమడిలా

ఎంతకీ తెగని
ఒక పెను సమస్యా వలయిత భయపరిష్వంగంలో
మంచి కవిత కంటపడితే చాలు
అక్కడో ధైర్యపు జలవనం
వాసనలు ప్రసరిస్తుంది
మేఘాన్ని బొడ్డులో చెక్కుకున్న వానాకాలంలా

ఇక ఎప్పటికీ ఇంతేననుకున్న
ఒక మొనాటనస్ దీనాతిదీన నిహీలిత్వపు బతుకుచితిలో
మంచి కవిత మనసును చుట్టితే చాలు
అక్కడో ప్రదీప్త వజ్రపునౌక
వెలుగులను విరబూస్తుంది
తోటమాలిని అంటుకట్టుకున్న పర్వత పంక్తిలా

ఎట్లా పునరుజ్జీవిస్తుందో విరిగిన లక్ష్యం అనే
ఒక తుపాను సన్నివేశంలో
మంచి కవిత చెవిన రాజుకుంటే చాలు
అక్కడో బ్రూస్‌లీ సూక్తుల పుస్తకం
సంపుటమవుతుంది
కళ్లెదుట నిలిచే నిలువెత్తు గెలుపులా

ఏ తీరాలకు తరలించబడుతున్నామో అనే
ఒక అయోమయ తిమిరగడియారపు చిక్కుమడిలో
మంచి కవిత నాభిలోకి జారితే చాలు
అక్కడో ప్రభాత సూర్యుడు
పురుడు పోసుకుంటాడు
విల్‌ఫ్రెడ్ పరెటో హిస్టోగ్రామ్‌లా

ఎవరూ తన
ఒక ఏకాకితనపు కీకారణ్యంలో వలవలా ఏడుస్తున్న శాల్తీకి
మంచి కవిత జేబులో పెడితే చాలు
అక్కడో కొత్త భూమండలం
జన్మిస్తుంది
అనుబంధాల సుగంధంలో

మంచికవితే మహాకావ్యం
మహాకావ్యమే మరో ప్రస్థానానికి దారిదీపం

-డా.బెల్లి యాదయ్య, m: 9848392690
e: dr.bellipoet@gmail.com

గిద్ మా భాష

కరుణశ్రీ జంధ్యాల పాపయ శాస్త్రి
నీ కరుణ రస పద్యాలను కంఠస్థం చేసాం
గొప్పకవిగా నిన్ను భుజాలకెత్తుకున్నాం
అయినా నువ్వు మాకిచ్చిన సర్టిఫికటేంటి?
తెలంగాణ వాళ్ళకు తెలుగు రాదన్నావు
అందుకు మా జయశంకర్ సారేం చేసాడో తెలుసా?
కోస్తాంధ్ర భాషలోని ఉర్దూ పదాలనే చూసాడు
మీ రచనల్లోనే ఎక్కువు ఉర్దూపదాలున్నాయని నిరూపించాడు
అప్పుడాశ్చర్య పోవడం మీ వంతయింది.

తెలంగాణలో కవులే లేరన్నారొకాయన
గోలకొండ కవుల సంచికతో సమాధనం చెప్పాడు సురవరం
మీది బ్రౌణ్యాంధ్రం, మాది తారకాంధ్రం అని
బౌణ్యాంధ్రం యొక్క గొప్పేంటని
తారకాంధ్రంలో అద్భుతరచనలు చేసి
భేష్ అనిపించాడు సురవరం వారు
అయిననా మమ్ముల తక్కువ చేసి చూడడం
మీ కలువాటుగా మారింది కదా.

రా.వి.శాస్త్రి విశాఖ మాండలికాన్ని
హృదయానికి హత్తుకొని చదువుకున్నాం
సోమ్ములు పోనాయడీ నవలను
విలువైన సోమ్ముగా దాచుకున్నాం
కాని నువ్వేమన్నావు రా.వి.శాస్త్రి
మన హైదరాబాదును
దున్నపోతుకు ఆవుకు పుట్టిన
సంకర పశువని వక్రీకరించావు
నువ్వు బాగా కథలు రాస్తావని
మధ్యతరగతిని హృదయానికి హత్తుకున్నావని
గొప్ప రచయితవని మనసు నిండానిపుకున్నాం
కా.కు.గా మిమ్ములను గొప్ప వాన్ని చేసాం
కాని మీరేం చేసారు.

తెలంగాణ నుంచి
అంతకంటె ముందుకుపోయి
అన్నాదుల మీద కథలు రాసే
జన శిల్ప కథలు రాసే వాళ్ళను
బగ్గ రాసుండేదని ఎగ్గెలు పెట్టారు
మాకు చలంలు లేరని, కొ.కులు లేరని
మాతోనే అనిపించారు
మాకు సెక్స్ కథల చలంలు ఎందుకుంటారు?
బ్రాహ్మణ మధ్యతరగతి కథల కోకొల్లలు లేకపోవచ్చు
మాజీవన సంఘర్షణను రాసే కథకులు మాకున్నారు
అంతకంటె ఎంతో ముందుకు పోయి రాసిన
ఫ్రేం చంద్‌లను మించిన వాళ్ళున్నారు
మాక్సి గోర్కేల వారసులున్నారు
టాల్‌స్టాల్‌లా రాసిన వాళ్ళున్నారు
మా వాళ్ళుమాకున్నారు
మీతో మా పోలికేంటి?

నువ్వేం చేసావు కా.రా మాస్టారూ!
నిన్ను కథలతోనే కథల మాస్టారుగా స్వీకరిస్తే
60 ఏళ్ళుగా బతికేట్టు చేస్తే
మావోళ్ళకు అవార్డులు రాకుండా చేసావు.

జాషువా నిన్ను మా భుజాలపై మోస్తున్నాం
కాని సంస్కర్త హృదయం గబ్బిలం కావ్యంలో
తెలంగాణ ప్రసక్తే లేదు
నీకు తెలంగాణే తెలిదనుకోవాలా?

గురజాడను మోస్తున్నది మేము
శ్రీశ్రీని నెత్తికెత్తుకున్నది మేమే
వాళ్ళ వారసత్వాన్ని ముందుకు తీసుకెళ్ళేది మేము
అయినా మాకు గుర్తింపు లుండవు
అందచందాల తెలుగు కథను
మధ్యతరగతిని దాటిన కథానికును
సహస్రవృత్తుల కథను చేసింది మేము
అట్టడుగు వర్గాల కథగా మార్చింది మేమే
అయినా మీరు చేస్తున్నదేంటి?
సంకలనాల్లో ఒకటి అరా కథలేయడం

తెలుగు తల్లి గేయంలో తెలంగాణ ఊసేలేదు
రాష్ట్రం పేరులో మా ప్రసక్తి లేదు
సినిమాల్లో మా భాష జోకర్ల భాషగా చేసారు
పాఠ్య పుస్తకాల్లో మా పాఠాలుండవు
అయినా కలిసుండమంటారా సోదరా.
మమ్మల్ని శాశ్వతంగా జిన్నెలు చేసి
మీ పల్లకీలు మోయమంటారా
మీ చానలన్నీ మానగరంలోనే
అందులో మా జీవితమే ఉండదు.

మా ఆహారం పైనా ఆంక్షలే
మా కొమరంభీంను కాదని
మీ అల్లూరిని గొప్పవాని చేసారు
మా చరిత్రను వక్రీకరించారు
సాంస్కృతిక విధ్వంసం భరిస్తూ
కలిసుండు మంటే ఏమన్నట్టు?
మాకిక ఓపిక నశించింది
అటో ఇటో తేల్చుకుంటానికే సిద్ధం
అచ్చ తెలుగులో కావ్యం రాసింది మా పాల్కురి సోమన్న
మొట్టమొదటి కథ రాసింది మా గుణాఢ్యుడు
కవిత్వంలలో తెలుగుదనాన్ని నింపింది మా పోతన్న
మొదటి తెలుగు కథను రాసింది మా అచ్చమాంబ
దేశానికే సాంఘిక చరిత్ర రచన వారసత్వానిచ్చింది మా సురవరం
విప్లవ పాటను దేశంతాలకు వ్యాపింపజేసింది మా గద్దరన్న.

తెలుగు సాంఘిక చరిత్ర రాస్తున్నది మేము
అయినా మీరు ప్రపంచ తెలుగు సభలు పెడ్తారు
అండ్ల తెలంగాణోలెవ్వలున్నరు?
మీ తెలంగాణ సభలను మేం బహిష్కరించినం
తెలంగాణ కొరకు పోరాటం చేసినం
తెలంగాణ సాధించుకున్నం
ఇగ మా 'భాష' రక్షణల పడ్డం
కాళన్న చెప్పినట్టు మా భాషల మేం రాసుకుంటున్నం

మాదీ మీదీ తెలుగన్నది నిజమే
కాని మా భాషకు మీ భాషకు ఫరకెంతో ఎరికేనా?
మాది ప్రజల భాష, మట్టి మనుషుల భాష
సహజ సుందర భాష, లయ సౌందర్య భాష
బ్రహక్షర రాసిన గుణాఢ్యుడు పైశాచీ తెలుగు మా భాష
బుద్ధుడు బోధన చేసిన ప్రాకృత తెలుగు మా భాష
సంస్కృత భూయిష్ట అనువాద భాకత భాష మా తెలుగు
స్వతంత్ర రచన అచ్చ తెనుగు పాల్కురికి తెలుగు మా భాష.

తిక్కనకే తెలుగు నేర్పింది తెలంగాణ భాష
శ్రీనాథ పండిత శృంగారనౌషధ తెలుగు మాది
పోతన తేనెలొలుకు మందార మకరంద తెలుగు మాది
మీది బడిపలుకు పడికట్టు తెలుగు
మాది కాళన్న చెప్పిన పలుకుబడి తెలుగు
మాది ప్రజల భాష తెలుగు
ఏడు కోట్ల ప్రజల తెలంగాణ తెలుగు
సంస్కృత పదాలను సంతానం చేసుకున్న
తారాకాంధాన్ని జీర్ణించుకున్న తెలుగు
ఇంగ్లీషును సంతానం చేసుకున్న తెలుగు
సబ్బండవర్ణాల వృత్తిపదాల తెలుగు
మీది పెద్దన్నల పెద్దలోకుల తెలుగు
మాది సహస్రవృత్తుల సమస్త చిహ్నాల తెలుగు
మా భాష పాఠ్యపుస్తకాల కెక్కితీరుతుంది
అధికార భాషా అయితీరుతుంది
కాళన్న భాషాస్వప్నం నిజమవుతుంది
మాది ఆక్స్‌ఫర్డ్ నిఘంటు నిర్మాణ శైలి.

– డా॥ కాలువ మల్లయ్య m: 9849377578
Email: mallaiah.kaluva@gmail.com

రేపటికి దగ్గరగా

విత్తనం నాటినప్పుడే
అనుకోవాలి
రేపు చెట్టు నీడలో నీడనై నిలుస్తానని
కొత్త తరానికి సేద తీరుస్తానని

కొండ కంటి స్పర్శకు దూరమైన
శిఖరం చూపుకు దగ్గర చేయాలి
చేతిలో ఒక జెండా నీవై నడవాలి

ఎప్పుడు తారసపడ్డ ముఖాలైన
ఏదో ఒక ముఖం మీద నవ్వుకు
నీ మాట తోడు కావాలి
కాస్తా.. చినుకువై కురువాలి

దుఃఖిస్తున్నడని అటువైపు వెళ్లకుండా వుంటే
నది పొంగుయై వాడు శవాన్ని అల చేస్తాడు!
కాస్తా వాణి దుఃఖాన్ని కూడా పట్టించుకో..

వుండనీయ్.. నీలోపల లొయ్యంత అనంతమైన
నివురుగప్పిన బాధ
కొత్తగా భూమి పగుళ్ల నుంచి సూర్యుడు
పుడుతున్నాడు కాదా!
దుఃఖిస్తున్న మనిషి.. బాధలో అంతర్భాగం చేసుకో..
భూమి పగిలిన పగుళ్లలో
ఏదో పగుళ్ల మధ్య సూర్యుణ్ణి వెతుక్కో
నాటిన విత్తనం మొలుస్తుంది
ఇప్పుడు.. రేపటికి దగ్గరగా నడక వుండనీ

–జనజ్వాల
m: 9949163770
e: janajwala1957@gmail.com

అమ్మ బాసనే కాళోజీ భాష

1996 నుంచే కాళోజీ పుట్టిన రోజును తెలంగాణా మాండలిక భాషాదినోత్సవం అంటాము అంటే, మళ్ళ తెలంగాణ మాండలిక మేందిరా. మాండలిక భాషాదినోత్సవం అనుడ్రి. మాండలికం అందరికీ – అన్ని జిల్లాలకు కావల్సిందే అన్నాడు కాళోజీ. తెలంగాణ ప్రభుత్వం, కాళోజీ జయంతిని తెలంగాణ భాషా దినోత్సవంగా జరుపుకోవాల్నని ఉత్తర్వులు జారీ చేసింది. ఇప్పుడు అట్లనే జరుపుతున్నం.

కాళోజీకి, అమ్మ బాస అంటే చానా ఇష్టం. దో మై మదర్ టంగ్ ఈజ్ తెల్గూ, ఐ కెన్నాట్ స్పీక్ ఇన్ తెల్గు అనేటి వాండ్లతోటి కాళోజీకి పెద్ద పంచాయితి. 1946లనే ఆయన, ఏ భాషరా నీది, ఏమి వేషమురా, ఈ భాష, ఈ వేషమెవరికోసమురా! అన్నాడు. అంతే కాదు. ఆంగ్లమందున మాటలాడగల్గగనే ఇంతగా కుల్కెదవు సంగతేమిటిరా అన్య భాషలు నేర్చి ఆంధ్రమ్ము రాదంచు సకిలించు ఆంధ్రుడా చావవెందుకురా అని అన్నడు. అట్లనే మాతృదేశం అన్నా కాళోజీకి చానా ఇష్టం. అగ్గి కొండల అ వని ఐనను, నీరు లేని ఎడారి యైనను, మాతృదేశము మాతృదేశమె అన్నాడు. అది వేరే సంగతి. మనం భాష గురించిగదా మాట్లాడుకుంటున్నం. కాళోజీ చిన్న పిల్లల తెలుగు వాచకాలల్లో ఉన్న భాషను బాగా వ్యతిరేకించిండు. అనగనగా ఒక కాకి మేతకు వెళ్ళేది అని ఉంటే వెళ్ళేది అంటే నా తెలంగాణ పోరనికెట్ల తెలుస్తది. పోతది అనవచ్చుగదా అనేవాడు. ఆయన బడిపలుకుల భాష వద్దు మనకు పలుకుబళ్ళ భాష కావాలె అన్నడు. వరంగల్‌లో జరిగిన మొదటి తెలంగాణ రచయితల సమావేశం (ఏప్రిల్ 7, 2002)న మాట్లాడుకుంట ఈ సంగతే చెప్పిండు. ఆ ప్రారంభోపన్యాసం చానా గొప్పగా ఉండె. దాన్ని మళ్ళి ఎక్కన్నన్నప్రింట్ చేయాలె, అందరికీ తెలువవద్దా మనం రాస్తే – అనేవాండ్లకు కాళోజీ జవాబేందంటే, ఎందుకు తెల్వదు. తెల్సుకోవాలె అనే సహృదయత ఉండాలె. బరోబ్బరి తెలుస్తది.

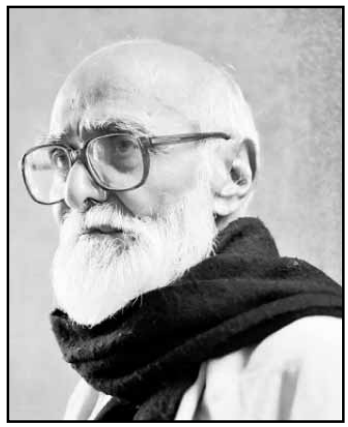

దస్తూరి అందరిది ఒక్కతరీఖ ఉండది గద. కాని అక్షర జ్ఞానం ఉంటది గద, ప్రతి వానికీ. క అంటే ఇట్ల ఉంటది, చ అంటే ఇట్ల వుంటది అని అక్షర జ్ఞానం ఉంటే, దస్తూరి అర్థమయితది. వెనుకట ఉత్తరాలు రాస్తే చదువుకో లేదా, శాసనాలే చదివినం. అట్నే శబ్ద జ్ఞానం ఉంటే భాష అర్థం అయితది. కావల్సిందల్లా అవతలివాడు రాసింది, తెలుసుకోవాలె అనే ధ్యాస, సహృదయత ఉండాలె. 'నామిని' రాస్తే చదువుకోలే, పోరంకి రాస్తే చదవలేదా. మరి నేను రాస్తే అవతలోనికి ఎందుకు అర్థం కాదు. అది అజ్ఞానం లేదా బద్మాష్‌గిరీ అంటడు. అజ్ఞానమని నేనయితే అనుకోను మరి అనీ అంటడు. అవతలివాండ్లకు తెలంగాణ భాష అంటె చిన్న చూపు. అంతా తురకం మాట్లాడుతరు అని. 1956 తర్వాత హైకోర్టులో రెండు ప్రాంతాల వకీళ్ళు వేరే వేరే కూర్చునేదట. 'వాళ్ళు అలా మాట్లాడితె ఎలా నండీ, అబ్బే మనకు తెలియద్దూ' అనేదట. ఒక ఆరేడు నెలల తర్వాత, ఒకసారి ఒక ఆంధ్ర వకీలు మాట్లాడుకుంట పూర్వం అసలే అర్థం కాకపోయేదండి ఇప్పుడు పర్వాలేదు, చాలా మంది మామూలుగా మాట్లాడుతున్నారు తెలంగాణా వాళ్ళు అన్నడట. అక్కడే ఉన్న కాళోజీ మళ్ళ అనండి మీరన్నమాటలు అంటే పరవాలేదు, మామూలుగానే మాట్లాడుతున్నారు అన్నను అన్నాడట. నువ్వు మాట్లాడిన 'పరవా', 'మామూలు' మీ తాతగారి మాటలా, అవి ఉర్దూ కావా అన్నడట. అవ్వి ఉర్దా అండీ అని ఆశ్చర్య పోయిండట. ఉర్దూ పదాలు మాట్లాడుకుంటు కూడా అవి ఉర్దూ పదాలు అని తెలువనంతగ ఆంధ్రవాండ్లున్నారు అనేది కాళోజీ. ఈ విషయంల 1969 ఉద్యమమప్పుడు కరుణశ్రీ తెలంగాణ భాష 'తౌరక్యాంధ్రము', తెలంగాణ ఏర్పడితే 'దక్షిణ పాకిస్థానము' అని పత్రికల్లో గేయం రాస్తే కాళోజీ చాలా తీవ్రంగా వ్యతిరేకించిండు. జవాబుగా ఆయన కూడా ఓ గేయం రాసిండు. రావి నారాయణ రెడ్డి కూడా తెలంగాణకు వ్యతిరేకంగా మాట్లాడితే – ఆయనకు కూడా జవాబుగా రావి నారాయణ రెడ్డీ, తెలంగాణ బాస ఎన్ని తీర్ల అని చాన పొడుగైన గేయాలు రాసిండు అవి పత్రికల్ల అచ్చయినవి. నా గొడవలో ఉన్నయి కూడ. మొదటి నా గొడవల కూడా 'సరస్వతీ భక్తుల్లారా' అని ఒక గేయం భాష మీదనే ఉన్నది. 'శిష్టవ్యవహారికం' రాయాలనే వాదనకు జవాబుగా మన వ్యవహారానికి లేని శిష్టత, భాషకెట్ల వస్తది అని సవాలు చేసిండు. 'ఇదీ నా గొడవ' (కాళోజీ ఆత్మ కథ)ల కూడా భాష మీద తన అభిప్రాయాలు చెప్పిండు. ఒక్క తెలంగాణ భాషే కాదు ఏ జిల్లా ప్రాంతం వానికైనా వాని మీద ఇతర ప్రాంతాల భాష రుద్దుడు పనికిరాదు అంటడు. అందుకే 'రెండున్నర జిల్లాలదే దండి బాస అయినప్పుడు తక్కినోళ్ళ నోళ్ళయాస తొక్కిపెట్ట బడ్డప్పుడు ప్రత్యేకంగా రాజ్యం పాలుగోరడం తప్పదు. అని ప్రత్యేక తెలంగాణ కోరిక వెనక భాషా అసమానత కూడా వున్నదంటడు. ఆంధ్ర ప్రాంతంలో వాడుకలోపట బోలెడన్ని ఉర్దూ పదాలు వాడుతరు. అవ్వన్నీ, వేరే అర్థంలో వాడుతరు. కాని వాటి సరియైన అర్థాలు వాళ్ళకు తెల్వదు. 'ముద్దయి' అంటే అసలు ఆరోపణ చేసినవాడు అని అర్థం కాని, వాళ్ళు నేరారోపణ

చేయబడ్డ వానిగనే వాడుతరు. 'తనఖా' అంటే జీతం కాని, కుదువ లేక గిరివీ అనే అర్థంల వాడుతరు. కాళోజీ అభిప్రాయం ఏమిడిదం టే, నువ్వు నీ ఇష్టం వచ్చినట్లు మాట్లాడు, కాని అవతలివాడు మాట్లా డితే ఇన్‌సల్ట్ చేసి, నేను మాట్లాడే భాషే సరియైంది అనకు అంటాడు. 'చా' అంటే అదేంటండి 'టీ' అనాల్నంటరు. మందలించుడంటె మనం మామూలుగ 'ఏందన్న కన్పడ్డా మందలించకనే పోతున్నవ్' అంటం. వాండ్లకు 'మందలింపు' అంటే తప్పు చేస్తేనే మందలించడం. 'ఎటు బోతాన్నవు నాయనా' అంటే, 'బిడ్డను అత్తగారింటికి తోలుకపోతాన్న'నే అంటం అదేమిటండి, తోలుకపోవడం పశువుల వలె అని ఈసడిస్తరు. మీరేమంటరు అని అంటే తీసుకుపోతున్నం అంటాం. మా దగ్గర ప్రాణం లేని వాటినే తీస్కపోతం అన్నాడు కాళోజీ. కాళోజీ అభిప్రా యాలను చాలా వివరంగా జైశంకర్ సారు ఒక వ్యాసంలో వివరించిండు. కాళోజీ రోజు వారి వాడుకలో ఉన్న పదాలు తెలంగాణవి, వాళ్ళ కిష్టం లేనివి చాలా వున్నయని అంటూ, సడక్ అంటే రోత రోడ్డు అంటే తప్పుకాదా?, నాయన వచ్చిండంటే అదేటండీ వచ్చాడు అనాలె గదా అంటడు. ఏమన్నా అంటే నీ బాంచెన్ అంటరు తెలంగాణల అని ఈసడిస్తరు. కాని, వాళ్ళు మాత్రం చిత్తం సర్, యస్ సర్ అంటరు, ఇది తప్పైతె అది సరైందెట్లయితది. నీది నీకు కరెక్టే కావచ్చు అవతలోనిది తప్పని అనకు. 'ఇదిగిది గో నిలువదగిన చోటు, అటునిటుదాటినచో లోటు' నేనున్నదే నిలువదగిన చోటు అనకు అంటడు కాళోజీ. నోట నోట మాటమ్మ, ఏ మాటకు, ఆమాటే దాని ఆట కోటితీర్లు అంటడు కాళోజీ. గిడుగు, గుడజాడ పేర్లు చెప్పి, రెండున్నర జిల్లాల భాషే అది కూడా రెండ్నర కులాలదే దండి భాష అంటే కుదరదు. గిడుగు, గురజాడలు వ్యవహారిక భాష అన్నరు గాని వాళ్ళు రాసిందే వ్యవహా రికం అన్లేదు. అంటే కన్యాశుల్కం అట్లాపచ్చేది కాదేమో.

అన్నితీర్ల వాడుకను, ఒకే తీరుగా చూచుట, ఎవరి వాడుక వారిది అని ఎవరి వేడుక వారిది అని ఎవరిదైన వాడుకె అని అందరూ వేడుకగా తలిస్తే తెలుగు బాస అభివృద్ధి అయితదంటడు కాళోజీ. వాడుక బాస అంటే రాయవచ్చినోడు రాసే దస్తూరివలె కాదా? దస్తూరిలో లిపి వలెనె మాటల్లో యాస కూడా. దస్తూరిలో అక్షరాల రూపు వలెనే మాటల ఉచ్చారణ కూడా.

అన్నితీర్ల వాడుకను, ఒకే తీరుగా చూచుట, ఎవరి వాడుక వారిది అని ఎవరి వేడుక వారిది అని ఎవరిదైన వాడుకె అని అందరూ వేడుకగా తలిస్తే తెలుగు బాస అభివృద్ధి అయితదంటడు కాళోజీ. వాడుక బాస అంటే రాయవచ్చినోడు రాసే దస్తూరివలె కాదా? దస్తూ రిలో లిపి వలెనె మాటల్లో యాస కూడా. దస్తూరిలో అక్షరాల రూపు వలెనే మాటల ఉచ్చారణ కూడా. ఎవని యాసలో వాడు మాట్లాడు తున్నట్లే ఎవని ప్రాంతం యాసలో, ఆ విరుపుతో ఆ గమకంతో రా స్తే తప్పేంది. అధికార రాజకీయ దుర్మదాంధం పనికి రాదని అన్నాడు కాళోజీ. కాళోజీ చాన తఫ్సీలుగ ఈ పదాల వాడుక గురించి నా గొడవల రాసిండు.

ఒకసారి మిత్రమండలి సమావేశాలల్ల ఒక మిత్రుడు, తన రచనను తెలంగాణ భాషలరాస్తే మంచిగున్నదిరా, ఇట్లనే రాయాల్నం టే, ప్రయత్నం చేస్తున్నం అని ఆ మిత్రుడన్నడు అగొ చూసినవా,మన భాషల, మన యాసల రాసుటానికె ప్రయత్నం చేస్తాండట అవతలోని భాషల అప్రయత్నంగ రాస్తడట అని ఎద్దేవ చేసిండు.

కాళోజీ ఏంచెప్పినా ఏది రాసినా, నిర్మొహమాటంగా రాసిండు చెప్పిండు. జైశంకర్ సారు రాసినొక పుస్తకం "తెలంగాణల ఏం జ రుగుతోంది' అనేది ఆవిష్కరణ సభల కాళోజీ వుండి, సభంత అయి నాంక ఊ జైశంకర్ తెలంగాణల ఏం జరుగుతాంది అని అడిగిండు. జైశంకర్ సారుకు అందుల వున్న వ్యంగ్యం అర్థం అయింది. టైటిల్ నేను పెట్టలేదు సర్ అందామనుకొని ఊర్కున్నడట అట్లంటే రాసుడన్న నువ్వే రాసినవా అంటడని.

కాళోజీ తన కవిత్వంల ఎక్కడ కూడా గ్రాంధికం వాడలేదు. నా గొడవ మొదటి ముద్రణ అయినప్పుడు కొన్నిశీర్షికలు దాశరథి పెట్టిండు అని కాళోజీ స్వయంగా చెప్పిండు సభలల్ల. నాకు ఆ పదాలు మాట్లాడాలంటే నోరుకూడ తిరుగదు అని.

ఆయన ఉపన్యాసాలు కూడా అంతే –

తెలంగాణ ప్రభుత్వం, కాళోజీ జన్మది నాన్ని తెలంగాణ భాషా దినంగా జరుపడం సంతోషం తెలంగాణ ప్రజా జీవితంల, నిత్యమూ ప్రజావసరాలల్లో తెలుగు ఎంత ఎక్కువగా వాడకం అయితే మీడియాలో కూడా తెలంగాణ భాష యాస వాడుకం పెరిగితే కాళోజీ కోరిక నెరవేరినట్లే.

కాళోజీ 104 వ జయంతి సందర్భంగా కాళోజీని మళ్ళొక్కసారి యాజ్జేసుకునే మోహా వచ్చింది. అసలు ఆయనను మరిచిపోతే గద ఎప్పుడన్న. బాస యాస విషయంలో కాళోజీ ఆలోచనలు బాస ఉన్నన్నాళ్ళూ ఉంటయి.

కాళన్న అమర్‌హై ...

–నాగిళ్ళ రామశాస్త్రి
m: 9704112830

కృతజ్ఞతలు!

దక్కన్ ల్యాండ్ మాసపత్రిక తొలిసంచిక కాళోజీ జయంతి నాడు 2012 సెప్టెంబర్ 9న వెలువడింది. ఇప్పటికి ఐదేళ్ళు గడిచాయి. తాజాగా ఇప్పుడు మరో జన్మదిన సంచిక మీ చేతుల్లో ఉంది.

ఒకవైపున జన్మదిన సంచిక...కాళోజీ జయంతి... తెలంగాణ భాషా దినోత్సవం...మూడు సందర్భాలూ కలసి వచ్చాయి. అందుకే ఈ సంచికలో కాళోజీ, మన భాషపై ప్రత్యేక కథనాలు అందించే ప్రయత్నం చేశాం. ఆగస్టు సంచికను 60వ మైలురాయి సంచికగా 176 పేజీలతో వెలువరించాం. వెను వెంటనే సెప్టెంబర్ సంచికను కూడా విశిష్టరచనలతో వెలువరించే ప్రయత్నం చేశాం.

అడిగిన వెంటనే కాదనకుండా తమ విలువైన సమయాన్ని వెచ్చించి సకాలంలో చక్కటి రచనలు అందించిన రచయితలం దరికీ మా ధన్యవాదాలు – **ఎడిటర్**

కాళోజీ రచనల్లో భాష

రచనా శకటానికి వస్తువూ, భాషా... ఈ రెండూ ముఖ్యమైన చక్రాలు. అప్పుడే సాహితీ ప్రయాణం చక్కగా సాగుతుంది. ప్రపంచ సాహిత్యం లోని ఏ రచనకైనా వస్తువు ఎంత ముఖ్యమైందో, భాషా అంతే ముఖ్యమైంది. రచన తాలూకు సారాన్ని నిర్ణయించేది వస్తువైతే, రూప నిర్ధారణకు ఉపయోగపడేది భాష. 'భాండశుద్ధి' లేని పాకం ఎందుకూ పనికిరానట్లే భాషా దృష్టి లేని రచన నిస్సారం. నన్నయ ఆంధ్ర మహా భారతాన్ని మాతృభాష తెలుగులో రాయబట్టే ఆ ఇతిహాసానికి అంత ప్రాచుర్యమా, ప్రాముఖ్యమూ లభించాయి. భారతం అనువాద రచన అయినా నన్నయను 'ఆదికవి' గానూ, 'శబ్ద లేక వాక్‌అనుశాసనుడు' గానూ నిలిపిన అంశాల్లో ముఖ్యమైనది భాష కూడా అనడం ఏమాత్రం సత్యదూరం కాదు. మధ్యయుగాల్లో వేమన్నను ప్రజాకవిగా నిలిపింది. భాషే! అది సరళమైన భాష. లోతైన భావాలను తేలికైన పదాల్లో చెప్పగల్గిన పురుషులలోని వేరైన పుణ్యపురుషుడు వేమన్న. ఉరికి ఉరికి రాసిన పాల్కురికి రచనలకు జిగీ బిగీ తెచ్చిన అంశం దేశిభాష. అది ఔను తెనుగు. ప్రజల భాష. ఉరుతర గద్య పద్యోక్తులను కాదనిన సరసమై పరగిన జాను తెనుగు. అందుకే ఆ మహాకవి తను ఉపయోగిస్తున్న మాటలను "కొలది మాటలు అనంగవలదు" అన్నాడు. ఇక పోతన్న! "కొందరికి తెనుగు గుణమగు, మరి కొందరికి సంస్కృతము గుణమగు, "నేనందఱ మెప్పింతు నయ్యెయెడలన్" అన్నాడు. అందుకే భాగవతం పండితులతో పాటు పసులకాపరుల నోళ్ళల్లో నానుతున్నదిప్పటికీ. గురజాడ వేసిన జాడ కూడా తక్కువది కాదు కాదా! భావమూ, ఛందస్సులలో మాత్రమే కాక భాషలోనూ అతడు కొత్తపుంతలు తొక్కాడు. ఇంకా ఆధునికుల విషయానికొస్తే... సత్యం శంకరమంచి, కారా, రా.వి, పులికంటి, నామిని, అల్లం, తుమ్మేటి, బి.ఎస్, కాలువ, పెద్దింటి, సం.వెం. రమేశ్ ఇట్లా ఎందరినో చెప్పుకోవచ్చును... వీళ్ళందరి లేదా వీళ్ళ లాంటివారి రచనలు తెలుగు సాహిత్య లోకంలో ప్రసిద్ధం కావడానికి కారణం వస్తువుతో పాటు వాళ్ళు ఉప యోగించిన ఆయా ప్రాంతాల జీవద్భాషా యాసలే! ప్రపంచ నాటక పితామహుడు విలియం షేక్స్ పియర్ రచనలన్నీ లండన్ మాండలికంలో రాసినవే! కనుక ఒక రచన ప్రచురం కావడానికి ముఖ్య కారణం భాష కూడా అన్నది నిర్వివాదాంశం. ఇప్పుడు కాళోజీ తన రచనల్లో ఉపయోగించిన భాషను ఆధారంగా చేసుకొని ఈ వ్యాసంలో కొన్ని విషయాలు చెప్పుకొందాం.

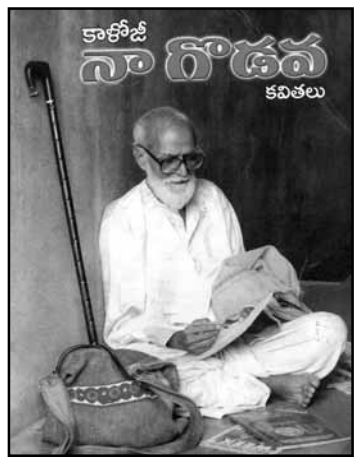

ప్రస్తుతం నేనీ వ్యాసంలో కాళోజీ రచించిన తెలంగాణేతర కవితల్లోని భాష గురించి ప్రస్తావించదలచుకున్నాను. తెలంగాణా రచనల్లోని భాషను చాలా మంది, చాలా సందర్భాలలో చాలా అలవోకగా తెలియజేశారు. నా వ్యాసంలో ముఖ్యంగా కాళోజీ తెలంగాణేతర రచనల్లో వాడిన తెలంగాణ మాటల్ని చాలా వరకు, ఇతర భాషా పదాల్ని కొంతవరకు చర్చించదలచుకొన్నాను.

కాళోజీ "ఓటెవరికి?" అనే తన కవితలో "సారా కూరా పోరీ బేరాలకా మన ఓటు" అని దీటుగా ప్రశ్నిస్తాడు. ఇందులో "సారా కూరా పోరీ" అనే ఈ మూడు మాటలూ పరిశీలనార్హాలు. ఆధునిక ప్రమాణ భాషలో 'సారా'ను, 'సారాయి' అనీ, 'కూర'ను 'మటన్ లేదా మాంసపు కూర' అనీ, 'పోరీ'ని 'అమ్మాయి' అనీ వ్యవహరిస్తారు. తెలంగాణలో 'సార' అనే మాటలు ప్రామాణికమో, ఆధునిక ప్రమాణ భాషలో 'సారాయి' మొదలైనవి అంతే ప్రామాణికాలు. అయితే కాళోజీకి రెండున్నర జిల్లాల దండి భాష మీద కోపం. ఆ భాష మిగిలిన భాషల్ని, యాసల్ని తొక్కిపెడుతుందన్నది ఆయన అభిమతం. అది వాస్తవం కూడాను. ఇప్పపూలు, నల్లబెల్లం, కర్పూరం,... ఇంకా ఇంకా తదితర వస్తు వులన్నీ చేర్చి భట్టీ పెట్టి వీటన్నింటినుండి తీసే సారమే 'సార'. ప్రమాణ భాషలో పావురాయి, కొక్కిరాయి, కీచురాయిల వరుసలో సారను 'సారాయి'గా మార్చారు. ఇంక 'కూర' విషయాని కొస్తే... ఇక్కడ కూర అంటే మామూలుగా కూరగాయల నుండి వచ్చే వ్యంజనం కాదు. ఒక ప్రత్యేకార్థంలో వాడే, మాంసపుకూర అనే అర్థంలో వచ్చే కూర అని అర్థం. ఇవాళ మీ ఇంట్లో ఏం కూర అని తెలంగాణలో అడిగితే, మా ఇంట్ల కూరనే అన్నారనుకోండి, ఆ కూర మాంసమే! తర్వాత 'పోరీ' ముచ్చట. మరాఠీలో సైతం 'పోరీ' అనే అంటారు అమ్మాయిని. ప్రమాణ భాషలో ఉన్న 'అమ్మాయి' పదం 'అబ్బాయి'ని చూసి తయారైన పదం. 'అబ్బయ్య' అనే మాట 'అబ్బాయి'గా మారింది. చెల్లాయి, బాబాయి వంటి మార్పు కిలోనైన పదాలు అబ్బాయి, అమ్మాయిలు. కాళోజీ తెలంగాణ తల్లి ముద్దుబిడ్డ. తెలంగాణ తొలిపొద్దు. ఆయన ఓటు సార, కూర, పోరి బేరాలకు పాల్పడే వారికి వేయవద్దని ఖరాఖండిగా చెబుతున్నాడు.

చైనా దురాక్రమణ సందర్భంలో ఆ దేశాన్ని ఉద్దేశించి "అన్నా అని ఆప్తుని వలె తిన్నగ సరిహద్దు చేరి మోసం చేశావం"టాడు కాళోజీ, "తుది విషయం మనది "ఒయం"లో, ఇక్కడ "అన్నా" అన్నాడు కానీ 'అన్నయ్యా' అన్లేదు. అక్కయ్యా, అత్తయ్యా, తాతయ్యల లాగే అన్నయ్య ముచ్చట. ప్రాచీన కావ్య భాషలో అక్క, అత్త, తాత, అన్న మొదలైన వారే ఉంటారు. ఆధునిక ప్రమాణ భాష వీరిని లింగ వివక్ష సైతం చూపకుండా ఆ నలుగురికీ అయ్యలు తగిలించింది. అక్క, అత్తలకూ అయ్యలు చేర్చిన అయ్యలెవ్వరో మరి! కాళోజీ మీద ఆధునిక భాషా ప్రభావం తక్కువ. గ్రాంథిక భాషా ప్రభావమూ, కావ్య భాషా ప్రభావా నికి కాళోజీ భాష అపవాదం కాదు. శిష్ట వ్యావహారికమ్మీద అతనికి ఏవగింపు. ఇంకా కొందరు ఉత్తరాధునికులు బయల్దేరి అన్నయ్యను అన్నాయ్, చె

ల్లిని చెల్లాయ్ చేసేశారు.

కాళోజీ ఒక చోట ఎక్కడో "అక్కచెల్లె" అన్నాడు. బంధువాచక పదాలు ఏవైనా వాటిని తెలంగాణ భాషలోనే వాడాడు. ఇవాళ మనం తెలంగాణ భాష, ఆధునిక ప్రమాణ భాష అన్న గీతలు గీసుకున్నాము కానీ పూర్వం ఇవన్నీ గ్రాంథిక భాష నుండీ వచ్చినవే! తెలంగాణలో అలా వచ్చిన పదాలు చెక్కు చెదరకుండా ఉన్నాయి. రెండున్నర జిల్లాల్లోనే బాగా మారిపోయినాయి. 'అక్క'ను 'అక్క' అనే అన్నాడు కానీ "అక్కయ్య" అన్లేదు. అలాగే 'చెలాయలు' పదం నుండి వచ్చిన 'చెల్లెలు' ను 'చెల్లె'గా చెల్లుబాటు చేశాడు. అప్పటికే ఆ పదం తెలంగాణీయులలలో సాధు రూపంగా ఉంది. 'చెల్లెలు'లో 'లు' లుప్తమై 'చెల్లె' మిగిలింది. అది ఈనాటి వాడుకభాషలో 'చెల్లాయి' 'చెల్లి' రూపాల్లో కన్పిస్తున్నది.

"రా! దుర్మతీ రా!!" అనే కవితలో కాళోజీ "ఈడ్చుకొస్తున్నాము, కూచైన బండిని" అని రాస్తాడు ఒకచోట. ఈ కూచైన బండి ఏమిటి?. అంటే పాడైన బండి అని. ఎట్టన తన భారతంలో ఒకచోట "క్రుస్సి" అని వాడినాడు. అంటే 'న శించు' అని అర్థం. ఆ 'కుస్సి'యే ఈ 'కూచి'. అమ్మకూచిలోని కూచికాదు ఈ కూచి. "శాంతి శాంతట శాంతి" కవితలో "కాపు పొలం మేపుతుంటే, శాంతి శాంతట శాంతి" అని బాధపడుతాడు. ఇక్కడ ఉపయోగించిన 'కాపు', రెండున్నర జిల్లాల భాషలోని 'రైతు' కాదు. కంచే చేను మేసినట్లు కాపే పొలం మేపితే బాధే కాదు. కోపమూ వస్తుంది. పంట పండేంత వరకు అంటే విత్తనాలు వేసిన దగ్గర్నించి చివరిదాకా పంటకు కాపలా ఎవరు? కాపే! తెలంగాణలో ఉన్న కాపొళ్ళు, కాపుదనపోళ్ళు ఈ కాపలా కాపులే. ఒకసారి గాంధీగారినుద్దేశించి "తెల్లరంగు చాకలయ్య నల్లమనిషి ముస్తాబును ఇస్త్రీ చేయను అంటే నీవే చేసుకొంటివి గదా" అన్నాడు కాళోజీ 'జయంతి'లో. ఇక్కడ 'ఇస్త్రీ' పదం గమనించండి. అది తెలంగాణ పదం. ఆ పదానికి సమానార్థకం కోస్తా భాషలో 'చలువ చేయడం'. ఎలాగన్నా కొంపలేమీ అంటుకపోవు కదా! నిప్పులపెట్టెతో గుడ్డమీది ముడుతలు పోయి వేడి వల్ల ఆ గుడ్డ 'విస్తరించబడడం' 'ఇస్త్రీ'. తప్పేముంది అందులో? ఇంకొక సారి 'జమలాపురం కేశవ రావు' గురించి రాస్తూ ఇలా అంటాడు. "మొండి చేతుల అంగి మోకాళ్ళు దాటని మొలగుడ్డతో తిరుగు కేశన్నా" అని, ఈ పంక్తుల్లోని 'అంగి' తెలంగాణమాట. ఇక్కడ అంగికి బదులు చొక్కా అని ఎంచక్కా చెప్పొచ్చు. కానీ ఆ పని చేయడు కాళోజీ. తన కవిత్వ పంక్తులకు ఎక్కడో ఓ చోట హఠాత్తుగా తెలంగాణ ప్రాంతీయతను ఆపాదిస్తాడు. నేటివిటీ లేని రచన నిరర్థకం. అట్లాగని కాళోజీ కవిత్వం ఆసాంతం తెలంగాణ భాషలో ఉందని చెప్పలేము. ఆయన తన కవిత్వంలో వాడిన భాషంతా ప్రధానంగా గేయభాష, మాత్రా ఛందస్సుతోనే ఉన్న భాష, ప్రాచీన కావ్య భాషే! అయినా సకృత్తుగా ఆకస్మికంగా మధ్య మధ్య సహజత్వం కోల్పోని తెలంగాణ మాటల్ని ప్రవేశపెడతాడు. ఇక్కడి 'అంగి' పదమే చూడండి. 'అంగాన్ని కప్పేది అంగి' కదా! ఇట్లాంటి అర్థవంతమైన మాటల్ని అడపాదడపానైనా వినియోగిస్తాడు. జమలాపురాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకునే "అటుకులూ పుట్నాలు ఆరగిస్తూ దేశమంతా తిరుగు కేశాన్నా" అంటాడు. పుట్నాలు అంటే ప్రమాణ భాషలో 'వేపుడు శనగపప్పు' అంటారు. కాళోజీ మాత్రం పుట్నాలు అనే అంటాడు. పచ్చి శనగల్ని భట్టీలో పోసి వేపినపుడు జరిగిన పని పుట్నా. హిందీలో మరి పుట్నా అంటే ఏగుబడు అని అర్థం. శనగ గింజ రెండుగా పగిలి, విడిపోయే కార్యం పుట్నా. ఆ పుట్నా వల్ల తయారైనవి పుట్నాలు. ఒక కవితలో (పౌరులమా పురుగులమా) "తెరవెనుగ సూత్రధారి సళ్ళు బిగువు చాకచక్య ధోరణితో" అంటున్నాడు కాళోజీ. ఇక్కడి 'సళ్ళు బిగవు' అనే మాటనే ప్రమాణ భాషలో 'వట్టు విడుపు'. తెలంగాణ వారికి రెండు మాటలూ తెలుసు. పైగా ఆ రెండూ సరైనవే అనే అవగాహనా వుంది. 'సళ్ళు' అంటే 'సడలు'. 'సడలు' అంటే 'సడలుట' అని కదా అర్థం. 'పట్టు విడుపు' లోన 'విడుపు' (విడుచుట) లాంటి మాట ఇది. ఒక 'బిగువు' అంటే 'బిగి, బిగియించుట' అని అర్థాలు. 'పట్టు విడుపు' లోని 'పట్టు'కు సమానార్థకం ఈ 'బిగువు'.

కాళోజీ తన రచనల్లో ఇతరభాషా పదాలను కూడా అక్కడక్కడా వాడినాడు. అతడు బహు భాషావేత్త, అనేక భాషా సాహిత్యాలు చదివిన వ్యక్తి. 'సామరస్యం'లో "నియంతకు పూంజీదారుడు" అంటాడు ఒకసారి. ఈ హిందీ పూంజీదారుడే తెలుగు 'పెట్టుబడిదారుడు'. అనేక భాషలు తెల్సినపుడు ఈ భేదాలు పెద్దగా పనిచేయవు. మరొక సారి ఉర్దూ పదాల్ని "అతని విద్య నయీ తారీము" అంటాడు. (జాకిరు – ఒకరు కవితలో) నయీ తాలీము అంటే కొత్త విద్య అని అర్థం. 'ఎంత మంచి దానవు నీవు' కవితలో "కట్టిపెట్టు గప్పాలు అంటుంది లోకం" అని కాళోజీ రాసినాడు. ఈ ఇతర భాషా గప్పాలే మనభాష లోని 'గొప్పలు', "పాహి పాహి పాహి"లో సైసై అని పంచశీల సంతడాల ఘాతు" అని మరాఠీ "ఘాతు"ని పట్టుకొచ్చి గాయిగాయి చే స్తాడు. కాళోజీ. "శతయువకుడు"లోని 'చెరవీడెడు తెరువువేళ"లో "తెరువు" తమిళం లోని "తెరు". "వాణీవిలాసం"లోని "సాహిత్యము సంచారము అనుచు సాగించిన సాపాటులు చాలు"లో సాపాటులు తమిళ "సాప్పాడు గళ్". మరలా 'వాణీ విలాసం'లోని "సొండెలా కొబ్బరివక్కలా అరటి పండ్లా"లో సొండెల్ తమిళ "శుండల్", "నేస్తం మనకేమి భయం నేతలు ఇవ్వగ అభయం"లోని "చేకైకిలి తల్లులకు శిశురక్షణ కేంద్రాలు"లో చేకైకిలి తమిళ "కైక్యూలి" .. ఇట్లా ఎన్నయినా చెప్పుకోవచ్చు. కాళోజీ తన కవిత్వంలో కన్నడ పదాలు సైతం వాడినా డు. అయితే ఆ పదాలు తెలంగాణ అంతటా ప్రచురమై ఉన్న మాటలే! నిద్రపోవుట అనే అర్థంలో "అంతా నిద్రపోతున్నారు" అనే కవితలో "కసాయి కత్తిమీద గడ్డం ఆనించే మేకపోడు కన్నుమలిగింది" అంటాడు. కన్నడంలో "మలగలు హొగు" అంటే 'నిద్రపోవు' అని అర్థం. ఇక్కడి 'కన్ను మలిగింది'కి మూలం కన్నడ "మలగలు హొగు'. టంగుటూరిని ఉద్దేశించి "బరిరొమ్ముతో బయొ నెట్ల కరుకుమొనల తాకువాడు" అని పేర్కొన్నాడు. ఇందులోని "బరి రొమ్ము" అంటే ఆచ్ఛాదన లేని ఉరము అని అర్థం. అదే కన్నడంలో "బరి", ఆంగ్లంలో Bare.

కాళోజీ ఒక చోట ఎక్కడో "అక్క చెల్లె" అన్నాడు. బంధువాచక పదాలు ఏవైనా వాటిని తెలంగాణ భాషలోనే వాడాడు. ఇవాళ మనం తెలంగాణ భాష, ఆధునిక ప్రమాణ భాష అన్న గీతలు గీసుకున్నాము కానీ పూర్వం ఇవన్నీ గ్రాంథిక భాష నుండీ వచ్చినవే!

కాళోజీ 'కాలయాపన'లో "పూర్వగాథలు చెప్పి పొంగేటి నీకు" అని రాసినాడు. ఇక్కడ 'పొంగేటి' అనేది తద్ధర్మార్థక విశేషణం. దీనికి పూర్వపు 'పొంగెడి' అనేది మూలరూపం. ఆధునిక భాషలో ఈ 'పొంగేటి'

అనే మాట 'పొంగే' రూపంలో 'టి'ని వదిలించుకుని మిగిలిపోయింది. పూర్వపు –యెడి, –డి, –డు ల రూపాంతరమే 'టి'. మరోచోట "కా పాడేటోడు ఖాసీంరజ్వీ అంటూ కరవాలము దూసిరంట" అంటాడు. ఇక్కడా 'కాపాడేటోడు' అని అన్నాడు. ప్రమాణభాషల 'కాపాడేవాడు'. తెలంగాణ భాషలో కాపాడేటి+ వాడు= కాపాడేటోడు అని ఉంటుంది. "నరుడ నేను నరుడ నేను" కవితలో "మన్ను కానె కాను నేను మనసు యున్న మానవుడను" అంటున్నాడు. ఆధునిక ప్రమాణ భాషలో 'మన్ను' పదాన్ని 'మట్టి' అంటున్నారు. నిజానికి హిందీ "మిట్టీ" నుండి వచ్చిన మాట 'మట్టి'. కాళోజీ వాడిన 'మన్ను' పదం తమిళం 'మణ్' నుండి వ చ్చినది. తిరుమణ్‌ధారుల్లో ఉన్న మణ్ తమిళ మణ్ణే! ఆ మణ్ణే ఈ మ న్ను. "మక్కల రాసుల పసి డిగ బ్రతుకు" అనే కవితా చరణం "బతుకమ్మా బతుకు"లో ఉంది. మక్కలకు బదులు శిష్టవ్యావహారికంలో 'మొక్కజొన్న లు" అని వ్యవహరిస్తున్నారు. వాస్తవానికి మక్కలే! తమిళంలో ఈనాటికీ ఈ మక్కలను "మక్కాచ్చోళం" అనే పేర్కొంటు న్నారు.

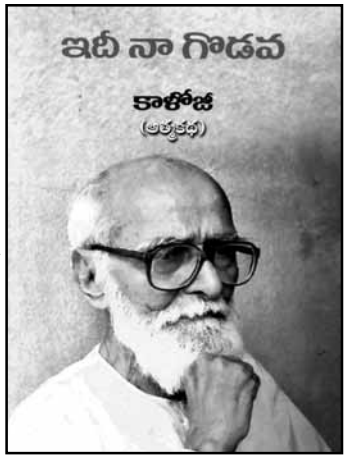

మొక్కల నుండి వచ్చే జొన్నలు అనే భావనలో మొక్క జొన్నలు అని అంటారు ఆధునిక భాషావాదులు. "ఎన్నో మొద్ద బ్రతుకులకు వున్న ముద్దుముచ్చట్లు మంటిపాలు అవుతేనే మాకు ముద్దు ముచ్చట్లు" అం టూ కాళోజీ "జాతిపితా మహాత్మా" కవితతో సెలవిస్తా డు. ఈ కవితాపంక్తుల్లో "మంటిపాలు" అని వాడి నాడు కానీ 'మట్టిపాలు' అన్లేదు. ఇందాకా చెప్పుకున్న ట్లు "మన్ను" మూల రూపం కనుక "మన్ను+టి" పాలు=మంటిపాలే అవుతుంది. ఇది ఔప విభక్తి రూపం. మట్టిపాలు అని వుంటే "మంటి"లోని అను స్వారలోపం పెరిగి ఉండేది. అలా జరగడం మాతృకా విస్మరణం. కంటిచూపు, పంటినొప్పి, తొంట చెయ్యి, చంటిపిల్ల అంటాం కానీ వీటిని వరుసగా కట్టిచూపు, పట్టినొప్పి, తొట్ట చెయ్యి, చట్టి పిల్ల అని చప్పిడిమాటలు మాట్లాడలేము. 'పాలకుర్తి సోమనాథ'లో శివుణ్ణి "పుర్రె బిచ్చపు చిప్ప శివుడా!" అని సంబోధిస్తాడు. 'పుర్రె' అనే పదానికి సమానార్థకం ఆధునిక భాషలో బుర్ర. తెలంగాణలో బుర్ర అంటే తల అని కాదు. బుర్ర అంటే తొర్ర, ఖాళీ, డొల్ల, రక్తం, అనే అర్థాలు. అందుకే 'నమ్మి నానబోస్తే వట్టి బు ర్రలు అయినయట' అన్నసామెత పుట్టింది. పెన్ను పైన ఉన్న క్యాపును సైతం బుర్ర అంటారు. ఈత నేర్చుకోవడానికై నడుముకు కట్టుకునే ఎండిపోయిన సొరకాయను సైతం బుర్ర, బుర్రకాయ అంటారు. ఆధునిక ప్రమాణ భాషలో "నీకు బుర్రుందా అసలు" అంటే నీకు మెదడుందా, తలకాయుందా అని అర్థం. తెలంగాణలో నీకు పుర్రె లేదు. నీకు త ల్కాయలేదు. దమాక్ లేదు (మెదడు అర్థంలో), అకత్ లేదు (బుద్ధి అర్థంలో) అనే వాక్యాలు న్నాయి వాడుకలో. మరొకచోట కాళోజీ 'ఏంది?' అన్నాడు. 'ఏంటి?' అంటే రెండున్నర జిల్లాల మాట. 'ఏంది' తెలంగాణ పదం. మలయాళంలో దీనికి సమానార్థకం 'ఏందో?' అనేది. ఎంత సామీప్యత ఉందో గమనించగలం.

"ఎదిగిన మొగోడు ఎదిగిన ఆడది మదిమది కలిగి ముదముగ బ్రతుకగ" అని రాస్తాడు కాళోజీ. "మొగోడు" అను మాట మొగవాడు, మగవాడులనుండి వచ్చిన రూపం. ప్రమాణ భాషలో "మగాడు"గా ఉ ంటుంది. మగ+వాడు= మగాడు కావడమే హేతుబద్ధంగా తోస్తుంది. అయితే కొన్ని సందర్భాలల్లో ముఖ్యంగా తెలంగాణలో "మగ" మొగగా మారి "వాడు" ఓడు అవుతుంది. చిన్నోడు, పెద్దోడు ఇలా ఏర్పడిన రూపాలే! "బతుకు సూత్రం కనబంధం"లో ఒకచోట "ఆ తదుపరి మొగడెవ్వడును కన్పించడు" అంటుంది కాళోజీ కవికలం. "మగడు" అన్నమాటే ఇక్కడ ఏడాది ఒకారంతో "మొగుడు"గా కన్పిస్తున్నది.

పలికెడిది భాగవతమట/ నే పలికిన భవహరమగునట/.. అంటూ పోతన ఆశుకవితా సంప్రదాయంలోని "అట" తీసుకొని గొప్ప పద్యం రాసినాడు. ఇప్పటికీ కథాకథనంలో తెలంగాణలో మామూలు జనాలు "ఇగో ఒక ఊళ్ళెనట ఒకాయిన ఉన్నడట– ఆయనకు ముగ్గురు కొ డుకులట – అండ్ల ఒకలకు పెండ్లి కాలేదట..." ఇట్లా "అట"లతో సాగిపోతూనే ఉంటుంది మాటల ధోరణి. కాళోజీ సైతం "ఇందిరమ్మ హుకుం తోటి"లో "ఎమర్జెన్సీ వెలసి నిలిచి వారం తిరుగనె లేదు వానలు పడ్డాయంట పంటలు పండినాయంట" అని రా స్తారు. వానలు పడ్డాయంట, పంటలు పండినా యంట లోని 'అంట' లు ఇందాకటి "అట"లకు మూలరూపాలు. ప్రజల పలుకుబడి లోని మా టల తీరును కాళోజీ తన కవితా పంక్తుల్లోకి వ్యంగ్యోక్తి విభవంతో ఎక్కించి చూపాడు.

'లోటు'లో కాళోజీ ఇలా అంటారు: "చి లిపి చేష్టలాపండి... స్నేహంగా మెలగండి చిన్నగ అన్నారెవ రో". ఇందులో "చిన్నగ" అన్న మాట గురించి మనం చిన్నగానో, పెద్దగానో పట్టించు కోవలసిన అవసరం ఉంది. "చిన్నగ" అన్న చిన్న మాటే ఆధునిక ప్రమాణ భాషలో "చిన్నగా" అని ఉంటుంది... చిన్నగన్, మెల్ల గన్, చాలగన్, బాగుగన్ అను పాతకాలపు ద్రుతాంత రూపాలు ద్రుతలోప రూపాలుగా తెలంగాణలోనూ, ద్రుతలోపంతో పాటు పూర్వ పదాంతం దీర్ఘంగానూ మారిన రూపాలుగా కోస్తాలోనూ ప్రయుక్తం అవుతున్నాయి. ఈ తేడాలు చిన్నవే! అయినా ఆయా ప్రాంతాల ప్రత్యేకతలు పరిశీలనార్హాలే!

కాళోజీ అనగానే గుర్తుకొచ్చే పద్యాలు కొన్ననాయి. ముఖ్యంగా పద్యం అంటే ఇక్కడ "కవితా" అనే! అట్లా గుర్తుండిపోయే వాటిల్లో తలమానికం. "నా గొడవ", "నా గొడవనువది వాగుడు అనిపించున ది" అనడంలోని 'వాగుడు" చూద్దాం. ఇది భావార్థక విశేషణం. ప్రాచీన కావ్య భాషలో ఈ రూపం అచ్చం ఇలానే ఉంది. కొన్ని సందర్భాలలో "వాగుట"గా మారి ఉంది. తదనంతరకాలాల్లో "వాగడం, వాగటం లాంటి "అడం, అటం" రూపాలుగా పర్యవసించివుంది. మరి నన్నయ "వాని పిఱుందన సారి వట్టికొనుడు... తత్క్షణంబ నారిగె భూ వివర మునన్" అనలేదూ! ఆయనే కదా తెలుగు కవిత్వంలో అన్నయ. అంతెం దుకు, నేటి ఆధునిక భాషలో సైతం తప్పుడు ధోరణులు, చెప్పుడు మా టలు, నాన్చుడు ధోరణి, చూపుడు వ్రేలు, పెట్టుడుపళ్ళు, తోపుడు బండి వంటివన్నీ ఏమిటి? అందుకే కాళోజీ మరోచోట "తప్పుడు చప్పళ్ళకు సమగ్రతితిగా నా గాత్రం పెకలనన్నాళ్ళు నేను బ్రతికే ఉంటాను" అంటాడు ఘంటాపథంగా. తప్పుడు చప్పుళ్ళను "తప్పటం చప్పుళ్ళు అనో, తప్పడం చప్పుళ్ళు" అనో చెప్పడం లేదు కదా! ఇంకొక సందర్భంలో ఎక్కడో ఓ

చోట "గోకుడు" అన్నాడు. గోకడం వ్యాధి లక్షణంగా ఉన్నది కాబట్టి గోకుడు. ఇదే మన పత్రికా భాషలో 'తామర', 'గజ్జి' అని సైతం అంటాం. ఇంకా 'గోకుడుకు గీకుడే మందు' అన్న సామెతకు సృష్టిం చుకున్నారు దూకుడుగా తెలంగాణీయులు.

కాంగ్రెసుకు సంబంధించిన "భువనేశ్వర్ తీర్మానం" కవితలో "లారీలే సరుకు మోయు భర్తి ఎడ్లు బలాదూర్" అన్నాడు కాళోజీ. ఇక్కడి "ఎడ్లు" ఎద్దులకు తదనంతరపు మారిన రూపం. 'ద' అక్షరం 'డ'గా మారిన తీరు. ఇది సహజ పరిణామం. డస్ట్, డాయం దగ్గఱు... ఇలాంటి మాటలే! ఈనాటి మన వ్యవహారికం లోని గొడావరి ఎక్స్‌ప్రెస్, హైద్రబ్యాడ్, సికింద్రాబ్యాడ్, మద్రాస్ అనే మార్పులన్నీ 'ద' 'డ' గా మారిన బాబతులే!

"ధోకే బాజో చేస్తే ఠోకర్ తన్నాల్నా వద్దా? అనేది "ప్రాణం తియ్యాల్నా వద్దా?" కవితలోనిది. ఇందులో ఠోకర్ తన్నాలా వద్దా? అని లేదు. అలాగే ప్రాణం తియ్యాలా వద్దా అనలేదు. తన్నాల్నా, తియ్యాల్నా అని మాత్రమే అనడానికి అసలు కారణం అవి తననవలెనా తియ్యవలెనా అనువాటికి తర్వాతి రూపాలు. తన్నవలెనా, తియ్యవలెనా లోని చివరి 'నా' అన్నది తన్నాల్నా, తియ్యాల్నాలలో ఉండడమే విశేషాంశం. తెలం గాణలో ఈ 'ద్రుతం' పోవడం లేదు. ఆధునిక భాషలో పోతున్నది.

కాళోజీ తన కవితలో అతిప్రాచీన రూపాల్ని వాడాడు. ఉదాహరణకు ఒక పదం "నతికిన". ఈ పదం ఆధునిక ప్రమాణ భాషలో లేదు. ఉంటే గింటే అది ''నక్కిన'' అనే రూపాంతరంతో ఉంది. తెలుగు ప్రామాణిక నిఘంటువుల్లోనూ "నతికిన" మాటలేదు. అంటే నిఘంటు నిర్మాణ కాలం కన్నా చాలా పాతకాలం నాటి మాట అన్న మాట. వె నుక పడిన తెలంగాణ వంటి సమాజాల్లో ఇటువంటి ప్రాచీన పదాలు పుష్కలంగా ఉన్నాయి. "నరకాసురుని మూర్ఛ" అన్న కవితలో "ఎక్కడో దూరాన నతికిన చీకట్ల ఆక్రందన" అంటూ 'నతికిన' పద ప్రయోగం చేశాడు. అయితే కాళోజీ కావాలని వాడిన పదం కాదు ఇది. తెలం గాణలో చాలా సహజంగా 'నక్కిన''కు బదులుగా తద్భూర్వరూపం 'న తికిన' వాడుతూనే వున్నారు. వర్ణసమీకరణం కారణంగా 'నతికిన' రూపమే 'నక్కిన'గా మారిపోయింది. 'సృజన-పిలుపు''లో "అది ఓడు పుట్టించేది కాదు పుట్టకొస్తుంది తిరుగుబాటు" అంటాడు తిరుగుబాటు నుద్దేశించి. 'ఓడు' అంటే ఎవడు అని అర్థం. నిజామాబాదు ప్రాంతం లో ఇప్పటికీ అందరూ ఎవడు/ ఎవరొచ్చారు అనే అర్థంలో ఓడు అచ్చిండు/ ఓళ్ళు అచ్చిండ్రు అనే అంటారు. ఈ 'ఓడు' కు పూర్వరూపం తమిళ భాషలోని "ఓన్".

"కాలము ఎదమీద" కవితలో "పాజుట్టు దులిపి కాస్త కొత్తరంగు పూద్దామా?" అని ప్రశ్నిస్తాడు కాళోజీ. ప్రాచీన కావ్య భాషలో ఉన్న పాదొత్రు"కు తదనంతరం రూపం "పాల్బట్టు/ సాలీళ్ళు పెట్టిన బూజు, బల్లిపాతరలు మొదలైన వాటిని మనం పాల్బిట్టు /పాసుట్టు అంటున్నాం. "శత యువకుడు"లో "చెదలు వోలె శరీరాన్ని ముదిమిపట్టి మేయువాడు" అని రాసినాడు. 'చెదలు వోలె' లోని 'వోలె' ఉనే ఉపమా వాచకం 'పోలె' నుండి వచ్చింది. 'పోలె' సైతం పద్యభాషలో నిక్షేపం లా ఉంది. కాళోజీ వాడిన 'కుతి' పదం 'కుతుకు' నుండి వచ్చింది (దా న కుతుక సాంద్ర దానవేంద్ర- పోతన). అతడు వాడిన 'కమ్మలు' ప దం తాటి కమ్మలమీద గ్రంథాలు రాసిన కాలం నాటిది. ఆ అర్థంలోనే శిష్ట భాషలో 'విడాకులు'న్నాయి. అవి ఆలుమగలు విడిపోయేనాడు రా సుకునే ఆకులు. ఈ ఆకులూ ఆ కమ్మలూ అన్నీ తాళపత్రాల నా టివి కదూ!

కాళోజీ పూర్ణబిందు పూర్వక "బు" వర్ణము, "బ" వర్ణరూపాన్ని విరివిగా వాడినాడు. "ఉల్లంబు పల్లేరులు పొరలగ" (ఎపుడో) "పక్కలో బల్లెంబై పోట్లు పొడుస్తుంటే (ఆకళ్ళు), "ఎమర్జెన్సీ పరిపాలన కూడా ప్రజాస్వామ్యంబే అని ఇందిర చాటితేమి" (ఇంతకన్న చావు నయం), శిష్ట రక్షనార్థంబై దుష్ట నాశనంబు చేయ" (ఉగ్రనరసింహా విను), "ఎపుడు తాకితే తనువు చనువుల చేపునో అమృతంబు వర్షించునో (ఆత్మీయత), "జగన్మాత దుర్గశివా అమ్మ అంబా తల్లీ (జగన్మాత దుర్గశివా), "జగదంబకు మహిషాసురుండు పుత్రుడే" (అమ్మ)... ఇవన్నీ పూర్ణబిందు పూర్వక "బు" వర్ణానికీ, "బ" వర్ణానికీ వరుస ఉదాహరణలు. ఈనాటి "జమ్మి"ని తెలంగాణలో 'జంబి' అంటాం. తెలుగు 'నిమ్మ' నే హిందీలోని నీంబూ, లింబూ. ఆంగ్లంలోని డ్రమ్ము తెలంగాణలో 'డ్రంబు' అయ్యింది. పూర్వకాలపు జంబూ ద్వీపే నేటి జమ్మూ ప్రాంతం. అయితే పూర్ణ బిందో పూర్వక బు, ల వర్ణ రూపాలు అతి ప్రాచీనాలు అని తెల్సుకోవాలి. అదే విధంగా పాత 'అంబ' నేటి అమ్మ, సంస్కృత సమమైన "దాళింబమే" తెలుగు దానిమ్మ.

కాళోజీ తన కవితలో అతిప్రాచీన రూపాల్ని వాడాడు. ఉదాహరణకు ఒక పదం "నతికిన". ఈ పదం ఆధునిక ప్రమాణ భాషలో లేదు. ఉంటే గింటే అది "నక్కిన" అనే రూపాంతరంతో ఉంది. తెలుగు ప్రామాణిక నిఘంటువుల్లోనూ "నతికిన" మాటలేదు. అంటే నిఘంటు నిర్మాణ కాలం కన్నా చాలా పాతకాలం నాటి మాట అన్న మాట.

తెలంగాణకు మాత్రమే ప్రత్యేకమైన పద స్వరూపాలు కాళోజీ కవితలో చాలా చోట్ల ఉన్నవి. నిజానికి ఈనాడు తెలంగాణ ప్రాంతానికి పరిమితమైపోయినా ఒకప్పుడు తెలుగు ప్రాంతం అంతటా వాడుకలో ఉండినవి. "బ్రహ్మ పండ్లూడదన్ని బయటపెట్టుకొనెద శ్రీని (శ్రీ)లోని "పండ్లు" ప్రమాణ భాషలో పళ్ళు అయ్యింది. "పదునెనిమిది ఏండ్ల నుండి పరికిస్తూ వెదకుచుంటి" (ఏరి)లోని 'ఏండ్లు' శిష్టభాషలో 'ఏళ్ళు' అయినై. 'భూమిపుండ్ల ప్రాజెక్టు' (బానిస బలగం)లో ఉన్న 'పుండ్లు' పత్రికా భాషలో పుళ్ళుగా మారినై, "ఏడ్చెడి కాపు బిడ్డ కండ్ల ముందు" (అమ్మయ్యో అభ్యుదయం) తాలూకు 'కండ్లు' ప్రామాణికభాషలో కళ్ళు గా మారింది. "ఆనాడు నా ముండ్లు మొనలరుగ లేదు" (చెలిమి) లోని "ముండ్లు" కోస్తా భాషలో ముళ్ళుగా పరిణమించినై. "పిలుపు రాకుండా చేస్తే పెండ్లే ఆగు" (సృజన-పిలుపు)లో ఉన్న 'పెండ్లి' వాడుక భాషలోని పెళ్ళి అయ్యింది. కానీ "పండ్లు, ఏండ్లు, పుండ్లు, కండ్లు, ముండ్లు, పెండ్లి" పదాలలో ఉన్న సున్న రెడున్నర జిల్లాల భాషలో సున్న అయ్యింది. అందుకే అక్కడ అవి ఏళ్ళు ఏళ్ళు, పుళ్ళు, కళ్ళు, ముళ్ళు, పెళ్ళిగా పర్యవసించి నాదకారణం అయిన సున్నను కోల్పో యినవి. తెలంగాణ భాష అంతా నాదమయం. ఇంకా చూద్దాం.

కాళోజి కూడా పడ్డాడు తికమక - కావలసినోరు నవ్వంగ పకపక (అంధపరదేశ అగాధమి), ప్రజాసేవన పేర బ్రతుకండి. తిన్నంగ మీరు ప్రజల సొత్తుని మీదె యనుకొండీ (భక్తిమార్గకీర్తన), గంగమ్మ దరులు

చల్లంగా ఉండాలె (నేస్తం), పొలాల ఒడి పచ్చంగా (నేస్తం).. కవితల్లోని క్రీగీత ఉన్న-ంగ లేదా-ంగా చూడండి. వీటిని వరుసగా మనం సున్నా లేకుండా చేసి నవ్వగ, తిన్నగ, చల్లగా, పచ్చగా అని చక్కగా చెప్పొచ్చు. ఆధునిక ప్రమాణ భాషలో అట్లనే చెప్తరు. కానీ "నవ్వంగ, తిన్నంగ, చల్లంగా, పచ్చంగా"లలో ఉన్న శ్రుతి సుభగత్వం సున్నా లోపించిన రూపాల్లో ఉందా? లేదు. "ముత్యాల చెమ్మచెక్క ముగ్గులేయం గ, రత్నాల చెమ్మచెక్క రంగులేయంగా" అనే పాడుకుంటాం గానీ ముగ్గ లేయగా, రంగులేయగా అని పాడుకోండి, ఎంత చండాలంగా ఉంటుంది! ఎంత నాదవిరహితమై నిర్జీవమై పోతుంది. అసలు తెలుగు భాష మూల లక్షణమే గానానుకూలత. అందుకే అది ఇటాలియన్ అఫ్ ద ఈస్టు అయ్యింది. ఒకచోట కాళోజీ "విచ్చలవిడి ఆంబోతుకు గుదిబండగ ఉండాలని" ఆ శిస్తాడు "నా గొడవ" అనునది. ఇక్కడి ఆంబోతులోని నిండు సున్నను అరసున్నగ చేసినా, పూర్తిగా తీసివేసినా ఏర్పడేది 'ఆబోతు'. పూర్ణబిందువు పోయిం తర్వాత ఆ పదంలో శక్తి లోపించినట్లు లేదూ! తెలంగాణలో బిందు సహిత రూపాలే ఉంటాయి. ఉదాహరణకు తాంబే లు, నాగుం బాము, పండుకునుడు, టుంగుట య్యాల, తేం టుగ (తేటగఅని), సోంపు, తింపుడు, అనంగనంగ మొదలైనవి.

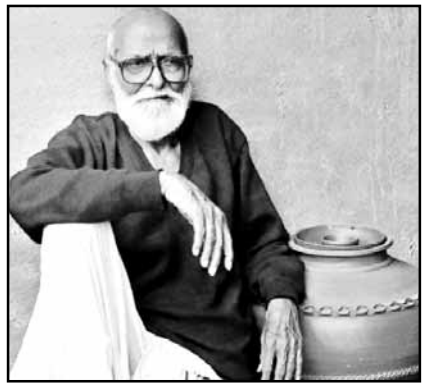

కాళోజీ తన కవిత్వంలో వాడిన కొన్ని విభక్తి ప్రత్యయాలు ప్రత్యేకమైనవి. నన్నయ నాటి "నాటం గోలె"లోని దోలె, గోలె ప్రత్యయాన్ని తెలం గాణలో ఈనాటికీ కొన్ని సందర్భాల్లో వాడుతారు. "ఎమో పండుగ్గోలె వచ్చిలొల్లి పెడ్తున్నవేంది? ఊకో స ప్పుడు జెయ్యక" వంటి వాక్యాలో "గోలే" ఉన్నది. కాళోజీ కూడా "ఇక ఆనాటి గోలె ఈనాటికి ప్రహ్లా దుల మాటెందుకు?" అంటాడు "యాదగిరి యాది" కవితలో. తృతీయా విభక్తి ప్రత్యయాలు తెలుగులో చేతన్, చేన్, తోడన్, తోన్‌లు. ఈ నా ల్గింటిలో వాడుకలో ద్రుతం లోపిం చడం సహజం. అంతేగాక "తోడ"లో 'డ' కూడా లోపించి సాధారణంగా 'తో' మిగుల్తుంది. ఇవాల్టి ఆధునిక ప్రమాణ భాషలో తృతీయావిభక్తి ప్రత్యయానికి 'తో' మాత్రమే ఉంది. దీనికి భిన్నంగా తెలంగాణలో సర్వత్రా "తోటి" "తోని" ప్రత్యయాలు ఉపయుక్తం అవుతున్నాయి. "తోటి"లోని "టి", ప్రాచీన ప్రత్యయం "తో డ"లోని 'డ'కు దగ్గర. ఆ మాటకొస్తే అంటే ఇతర భాషలతో పోలిస్తే "టి"యే ప్రాచీనం. మలయాళంలో "ఓటి", "ఓటు" తృతీయా విభక్తి ప్రత్యయం. అక్కడి "టి"కీ, తెలంగాణ "తోటి" లోని "టి"కీ సంబంధం వుంది అనిపిస్తున్నది.

తెలంగాణలో వాడే మరో ప్రత్యయం "తోని"లో కూడా చివర ద్రుతరూపం జారిపోకుండా నిలిచింది. అలా కాపాడుకోవడం తెలంగాణ ప్రత్యేకత. అందుకే కాళోజీ "ఇందిరమ్మ హుకుంతోటి ధరలు దిగు తున్నయట" అంటూ ఎత్తి పొడిచారు.

ఒకచోట కాళోజీ "దిగులు" కైతలో "పెయ్యి తిరుగుతున్నదన్న దిగులు" అని రాస్తారు. ఇక్కడ "పెయ్యి" అంటే శరీరం. ఆధునిక ప్రమాణ భాషలో, అది మెయ్యి. రెండూ సరైనవే! "ప,మ"లు రెండూ పరస్పరం మారడాలు భాషలో సహజ పరిణామం. "ఈ చెట్టుపై నుండి ఈపై కూకూయంచు, ఆ కొమ్మపై నుంచి ఆపై కూకూయంచు ఏమి పాటలు పాడెదో కోయిలా" పాటలోని ఈపె, ఆపెలు ఈమె, ఆమెల రూపాలే కద!

అంతెందుకు "ఒళ్ళూ పై తెలియకుండా మాట్లాడుతున్నావేం టి?"లోని "పై" ఏమిటి? పెయ్యేకదా! ఇంకా కాళోజీ ఉరుకు, కావలి, సాధువు మొదలైన వందలాది తెలంగాణ మాటలు తన కవిత్వంలో ప్రయోగించాడు. "ఊరుకున్నదా?"లోని "రు"లోపం జరిగిన వర్ణలోప రూపం "ఊకున్నదా?" అన్నాడు. ఆధునిక ప్రమాణ భాషలోని "అంచేత" ఏమిటి? అది అందుచేత కదా! "దు"లోపించింది కదా!! "ఎంచక్కా" మాట ఏంటి? అది "ఎంత చక్కగా" అని కదూ! "త" మరియు "గా"లు పోవడమే గాక చివరి "క్క"కు దీర్ఘం రాలేదూ! ఇవన్నీ మామూలే! కేవలం తెలంగాణ పదాలను వెక్కిరించడం హ్రస్వదృష్టికి, అల్పదృష్టికి నిదర్శనం.

కనుక కాళోజీ తన కవిత్వంలో తామరతంపరలుగా తెలంగాణ పదాలు వాడినాడు.

అట్లా వాడడానికి కారణం వాటి మీద తనకు అభిమానం ఉం డడమే గాక అవి తెలంగా ణలో ప్రజల నోట అట్లాగే వాడబడుతున్నాయి. ఏ భాషలోని కవి అయినా తను పుట్టి పెరిగిన ప్రాంతంలోని భాషకు దూరంగా పోలేడు. ఎంత జాగ్రత్త పడి రాసినా ఎక్కడో ఓ చోట తన ప్రాంతపు పలుకుబడి చొచ్చుకొస్తుంది. నిజానికి కాళో జీ కవిత్వమంతా చాలా భాగం మాత్రా ఛందస్సు లోనే సాగింది. ఎక్కువ భా గం అతనిది గేయ ఫణితి, అయితే అక్కడక్కడా తెలంగాణ పదాలు దొర్లాయి.

కాళోజీ భాష అంతా (ముఖ్యంగా కవిత్వంలో) ప్రాచీన కావ్య భాషారీతుల్లోనే వుంది. ఆ భాష ఒక్కోసారి అతి సులువుగానూ, మరోసారి అతి కఠి నంగానూ ఉంటుంది.

ఒక్కోసారి అన్వయ కాఠిన్యంతో ఉంటుంది. మరోమారు "అరటి పండు ఒలిచి నోట్లో పెట్టినట్లు" ఉంటుంది. అతని కవితల్లోని శ్లేష అలంకారవైచిత్రి, వ్యాకరణరీతి, ఛందో (మాత్రా ఛందస్సునకు సంబం ధించినవే) గతులు... ఇటువంటి వాటి జోలికి వెళ్ళకుండా రాసిన వ్యా సమిది.

కాళోజీ రాసిన 'ఇదీ నా గొడవ' వంటి గద్యరచనల జోలికి వెళ్ళకుండా కేవలం కాళోజీ కవితల్ని ఆధారంగా చేసుకుని అతడు వాడిన భాష ఎలాంటి దో వివరించే చిన్న ప్రయత్నమే ఈ వ్యాసం.

వ్యాసారంభంలోనే చెప్పినట్లు కాళోజీ రాసిన తెలంగాణేతర కవితల్లోని భాషావిషయాలు చెప్పడమే ఈ వ్యాసోద్దేశ్యం. పైగా తెలంగాణకు మాత్రమే ప్రత్యేకమైన అంశాలూ, పరిమితమైన విషయాలూ చర్చించడం జరిగింది.

వ్యాసం విస్తరించే అవకాశం ఉంది కనుక కొన్ని భాషా విష యాలను మాత్రమే ఈ వ్యాసంలో ప్రస్తావించే వీలు నాకు కల్గింది.

-డా॥ నలిమెల భాస్కర్,
m: 9704374081 / 9491598988
nalimelabhasker0516@gmail.com

కాళోజీ భాషాదృక్పథం

కాళోజీ కవిత్వమంతా ప్రజా పోరాటాల ప్రతిధ్వని. సమకాలీన సామాజిక, రాజకీయ, ఆర్థిక, సాహిత్య చరిత్ర పరిణామానికి గచ్ఛద్వాఖ్యానం. రన్నింగ్ కామెంట్రి. ప్రజలగోడు ప్రజల భాషలో పలికిన ప్రజల గొడవ. అందుకే కాళోజీ ప్రజాకవి. ఆయనది ప్రజలను కదిలించే కవిత్వం. అదిలించే కవిత్వం. మందలించే కవిత్వం. ప్రశ్నించే కవిత్వం.

ప్రజాచైతన్యమే కాళోజీ కవిత్వ ప్రయోజనం. అందుకే ప్రజలకు సులభంగా అర్థమయ్యే భాషలో రాసిండు. ఆయనది కమ్యూనికేటివ్ కవిత్వం. కమ్యూనికేటివ్ కవితాశక్తి ప్రయోగించే ప్రజాభాషలో నిక్షిప్తమై వుంటుంది. కాళోజీ కవిత్వశక్తి ఆయన ప్రయోగించిన తెలంగాణ జీవభాషలో, యాసలో జాలువారింది.

తెలుగుభాష, యాస ఎన్ని తీర్లుగా వాడుకలో ఉంటుందో అన్ని తీర్లుగా ప్రయోగంలోకి రావాలని కాళోజీ అభిప్రాయపడ్డాడు.

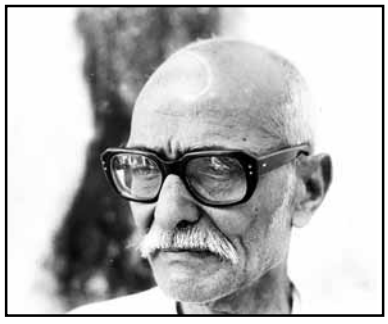

"తెలుగు భాష ఎన్నితీర్లు – తెలుగు యాస ఎన్నితీర్లు
వాడుకలున్నన్ని తీర్లు – 'వాడుక' ఏ తీరుగున్న
తెలుగుబాస వాడుకయే – అన్నితీర్ల వాడుకకు
పరపతి పెత్తనమొకటే – ముఖేముఖే సరస్వతి
నోట నోట మాటమ్మ – అన్నితీర్లు వాడుకను
ఒకేతీరుగ చూచుట – ఎవడివాడ వారిది అని
ఎవరివేడ్క వారిది అని – అందరికీ వేడుకగ తలుస్తే"

ఏ భాషకైన జీవధాతువు మాండలికం. మాండలికంలో తేడాలు, యాసలో వ్యత్యాసాలు ఉండడమే భాషకు జీవలక్షణాలు. ప్రామాణిక భాష పేరుతో ఒకటి రెండు జిల్లాల భాషనే ప్రామాణికంగా చలామణి చేస్తూ మిగతా భాషా స్వరూపాల మాండలికాన్ని, యాసల్ని తొక్కేయడం మొదలు పెడితే భాష ఊపిరాడక సచ్చిపోతుందంటాడు కాళోజీ.

"రెండున్నర జిల్లాలదె – దండిభాష అంటు చాటి
తక్కినోళ్ల నోళ్ళ యాస – తొక్కి నొక్కి పెట్టి వుంచి
రెండున్నర జిల్లాల – చదువుకున్న కుటుంబాల
రెండుమూడు తెగలోల్లదె – 'ప్రామాణిక భాష' అని
శిష్టుల వ్యావహారికమని – అందరి తలపై రుద్దితే". ఎట్లా? అని ప్రశ్నించాడు.

ఎవడి భాషలో వాడు రాయాలన్నదే కాళోజీ అభిమతం. అందుకే ఆయన 'నా గొడవ'లో తెలంగాణ భాషను, యాసను ప్రయోగించాడు. తెలంగాణ భాషే మాట్లాడండి. తెలంగాణ భాషలోనే రాయండి అని జీవితాంతం తెలంగాణ భాష ప్రాముఖ్యతను చాటిచెప్పాడు.

'ఒకని భాషా విషయంలో, యాస విషయంలో, తిండి విషయంలో ఎగతాళి చేస్తే ఆ వ్యక్తి ఆత్మాభిమానం దెబ్బతింటుంది. దానికి వెలకట్టలేం' అని ఆయన తన ఆత్మకథ (ఇదీ నాగొడవ– పు. 136)లో చెప్పుకున్నాడు.

సమైక్యాంధ్రలో తెలంగాణ భాషకు తెలుగు భాష పేరిట జరిగిన అవమానాన్ని, నిరాదరణను కాళోజీ దాదాపు మూడున్నర దశాబ్దాల ముందే వెల్లడించాడు. 'తెలంగాణ వేరైతే దేశానికి ఆపత్తా?' అని ప్రశ్నించాడు. ఒకానొక సందర్భంలో రావి నారాయణరెడ్డిని 'వంద లేండ్లు తెలంగాణ / మంది వేరుగున్నప్పుడు / తెలంగాణ తెనుగు తనము / దినుసు గుణము పోయిందా?" అని విప్పి చెప్పాడు. రెండున్నర జిల్లాలదే / దండి బాస అని అంటవ? / తక్కినోళ్ళ నోళ్ళ యాస / తొక్కి పెట్టవలెనంటవ?", "బాలానందం" కోస్తా / బాలల ఆనందానికా? / సిల్పిల పెట్టిన్నని / సిబ్బందిలొ ఒకడంటె / ఆంధ్రోళ్ళన్నది వింటె / అగ్గి పోదువు నీవును / ఇక్కడంత తుర్కమ్మని / ఇంగ్లీషుల అఘోరించు, ఆంధ్రాంగ్లుల? / సమగ్రాంధ్ర సభ్యత సంరక్షకులు?" అని విడమర్చి చెప్పాడు. "మాండలికపు మర్యాదలు / మాటలు చేదైనప్పుడు ప్రత్యేకంగా రాజ్యం / పాలుగోరడం తప్పదు అని తేల్చి చెప్పాడు. రెండున్నర జిల్లాల వాడుక భాష మొత్తం 23 జిల్లాల వాడకం కావాల్నా? కాళోజీ ఈ రెండున్నర జిల్లాల భాషని బడి పలుకుల బాబులు అని పంజరాల చిలుకలు అని అధిక్షేపించాడు. అన్య భాషను సహించలేని మనస్తత్వాన్ని ఇలా విశ్లేషించి చూపాడు. బాంచెను గులాపోణ్ణి అన్నోనికి చిత్తం సార్, చిత్తం సార్ అన్నోనికి ఫరఖేంటిదని ప్రశ్నించాడు. రోడ్డంటే తప్పుఅనే వేత్తలకు సడక్ అంటే తేడాఏందని సూచించాడు. 'టీ' హాయిగా చప్పరిస్తూ 'చా' అంటే 'ఛా' 'ఛా' అని ఈసడించడమెందుకన్నాడు. కోర్టు అన్నవాళ్లకు అదాలత్ అంటే తెలుగు కాదా అని తెలియపరిచిండు. మా అమ్మ వచ్చింది అంటూనే మా అన్న వచ్చిండు అన్నందుకే చెవులు మూసుకునుటెందుకు?. పోయిండటే చచ్చిపోయిందని అనుకొనుటెందుకు? దర్జాయన, మేరా యన అంటేనే ఏవగింపు ఎందుకు? టైలర్ ఎక్కడి తెలుగు? సేగెదారు తెలుగు కాదు. క్లర్కు అంటే తెలుగా?. తెలుగు భాష మాట్లాడే భావ సమైక్యతకు కృషి చేసే విధానం ఇదా అని ఆంధ్ర భాషాభిమానులకు విడమరిచి చెప్పాడు. వాక్యంలో మూడుపాళ్ళు ఇంగ్లీషు వాడుకుంటు తెలంగాణ భాషలో ఉర్దూపదం దొర్లగానే హిహీయని ఇగిలించుటెందుకు. ఆఫీసని పలికెటోళ్ళకు

కచ్చేరి అంటే కటువెందుకు? సాల్టు, షుగర్, టిఫిన్ అని ఇంగ్లీషు పదాలు వాడుకుంటూ షర్కర, నాస్తాంటే నాసికాలు మూసుకొనెటెందుకు. తోలడమంటే పశువు / దొబ్బడమంటే బూతు. కడప అంటే ఊరిపేరు. తోవంటే తప్పు తప్పు. దోవ అంటేనే దారి. ఇదంతా ఆంధ్రుల దారి. బొక్కంటే ఎముక కాదు – బొక్కంటే పొక్క. బర్రె అంటె నవ్వేవాడు గేదె అంటేనే పాలిచ్చేది. పెండంటే ముక్కుమూసుకొను. పేడంటేనే ఎరువు. ఇలా ఎంతో నిశిత పరిశీలన చేసి కాళోజీ తెలంగాణ భాష ప్రయోగత్వాన్ని ఆంధ్రులకు విడమరి చెప్పాడు.

ప్రజాభాషలో రాసే కవిత్వానికి వ్యాకరణం లేదని గేలిచేసే విమర్శకులకు పండిత భాష క విత్వంలో వ్యాకరణం తప్పా మరేమీ లేదని వివరించి చెప్పాడు కాళోజీ.

వ్యాకరణము సూత్రాలతో / వాణిని బంధించగలమా?...

నోట నోట బైలెళ్లెడి వాణికి / చోటు చూపి బంధించుట చాలు

సూత్రాలతో బిగియించుట చాలు".

"కైతకు వ్యాకరణమే పరమావధి / కాదు అసలే కాదు" అన్నాడు దాశరథి

మా రచనలో వ్యాకరణం మాత్రమే లేదు / మీ రచనంతా వ్యాకరణం – మరేమీకాదు"

మా కవిత్వంలో వ్యాకరణ దోషాలు వెతికేవాడు

"చిత్రకారుడు గీసిన – జీవితముట్టిపడే చిత్తరువులో

అవయవాల సొంపును జూపే / ఎత్తువంపుల కాధారమైన గీతలు

వంకరటింకరంగా ఉన్నాయన్న రేఖకుడు

మా రచనల్లో తప్పులున్నాయనే వైయ్యాకరణి"

అని విశదీకరిస్తూ **"వ్యాకరణం రాజబాట వేస్తుంది / వాడుక పిల్లబాట తొక్కుతుంది / సమ్మతరూప దర్శనాభిలాషి పండితుడు / అగుపడ్డ రూపమె సమ్మతము సామాన్యునికి / ఎవనికో నచ్చునట్లు పలకడం నాడు / ఎవనికి వాడు నచ్చినట్లు పలకడం ఖాయం నేడు."** అని వాడుక భాష ఔన్నత్యాన్ని చాటి చెప్పాడు.

ఏ భాషకైన జీవధాతువు మాండలికం. మాండలికంలో తేడాలు, యాసలో వ్యత్యాసాలు ఉండడమే భాషకు జీవలక్షణాలు. ప్రామాణిక భాష పేరుతో ఒకటి రెండు జిల్లాల భాషనే ప్రామాణికంగా చలామణి చేస్తూ మిగతా భాషా స్వరూపాల మాండలికాన్ని, యాసల్ని తొక్కేయడం మొదలుపెడితే భాష ఊపిరాడక సచ్చిపోతుందంటాడు కాళోజీ. ఎవడి భాషలో వాడు రాయాలన్నదే కాళోజీ అభిమతం.

కాళోజీ దృష్టిలో భాష రెండు రకాలు. ఒకటి బడిపలుకుల భాష (గ్రాంథిక భాష). రెండవది పలుకుబడుల భాష (ప్రజల వ్యవహారిక భాష). తన భాషా శైలిలో కాళోజీ తెలుగు దనాన్ని, భాషీయాన్నీ ప్రజాస్వామానికి అర్థమయ్యే పలుకుబడినీ, అందులోనూ తెలంగాణా బడినీ బహుళార్థ సాధకంగా ప్రయోగించాడు.

ప్రజాకవి కనుక కాళోజీ తన కవిత్వంలో అనేక నూతన పద బంధాలను సృష్టించాడు. పాతివ్రత్యం అనే పదబందాన్ని అనుసరించి పార్టీవ్రత్యం, లేఖకుడును బట్టి రేఖకుడు, వాదకుడు, శిల్పకుడు, చిత్రకుడు, యాంత్రికుడు, దీపకుడు అని దాదాగిరిని బట్టి నేతాగిరిని, పశ్చాతప్తులను బట్టి పూర్వతప్తులని, మృత్యువాతను బట్టి హేతువాత అని, అశ్వమేధ యాగాన్ని బట్టి స్వమేధయాగం అని, ఆర్టిస్టును బట్టి హార్టిస్టు అని, బోరువెల్‌ను ట్యాబుబావి అని, దివాంధతను బట్టి మహాంధులు అని, సహకార సంఘాలను స్వాహాకార సంఘాలు అని, రాజకీయాలను బట్టి ప్రజాకీయాలు అనే పదాలను సామ్యాన్ని అనుసరించి సృష్టించాడు. ఇవి అయన అధిక్షేప కవిత్వానికి, వ్యంగ్యపూరిత కవిత్వానికి అలంకారాలుగా భాసిల్లాయి. దినపత్రికలల్లో నేడు శ్లేషను సాధించే పద్ధతిని కాళోజీ 70వ దశకం లోనే అనుసరించాడు. కుబేరులు చేసే చెడ్డ పనులను 'కు' బేరాలుగా ప్రయోగించాడు.

పాలకుల ద్వారా పాలితులకు జరిగే హింసను, సమాజంలో పౌరులకు జరిగే ఇబ్బందులను తెలంగాణ ప్రాంతానికి, తెలంగాణ భాషకు జరిగిన అన్యాయాన్ని నిరంతరం వివరిస్తూ ప్రజలను అప్రమత్తులను చేసిన 'వైతాళికుడు' కాళోజీ.

కాలం ప్రసవించిన వ్యథ కాళోజీ కవిత. ప్రజల ఆకాంక్షలకు అనుగుణంగా ప్రభుత్వానికి, రాజ్యానికి, వ్యవస్థలకు వ్యతిరేకంగా ప్రజల తరఫున జీవితాంతం ప్రజా గొడవను వినిపించిన unacknowledged legislator. కాళోజీ ఓ విలక్షణ, విశిష్ట, అరుదైన phenomenon.

– డా॥ తూర్పుమల్లారెడ్డి
m: 9849192154

ప్రజాకీయకేతనం

కాళోజీ ఒక ధిక్కారగళం. పౌరాణిక గాధల్లోని ప్రహ్లాద పాత్రతో పోల్చదగినవాడు. మహాత్మాగాంధీ సైతం స్వాతంత్ర్య పోరాట కాలంలో తప్పని పరిస్థితుల్లో రాజకీయాలకు కొన్ని సందర్భాల్లో లొంగిపోయారేమో గాని గాంధీని చిత్తశుద్ధిగా నమ్మిన కాళోజీ మాత్రం ఏనాడూ రాజకీయాలకు లొంగలేదు. రాజకీయాలు కాదు ప్రజాకీయాలు కావాలని జీవితాంతం తపించాడు. అసలు 'ప్రజాకీయాలు' అనే మాటను కాళోజీయే సృష్టించాడు. మనం కొంచెంసేపు 'ప్రజాకీయాలు' అనే మాట దగ్గర ఆగి ఆలోచిస్తే చాలా విషయాలు తేట తెల్లమవుతాయి.

"ప్రజాకీయాలీనాటికీ ప్రయోగదశకు రాలేదు. రాజకీయాలే కొరవి దయ్యాలై కులుకుతున్నాయి" అన్న కాళోజీ రాజకీయాలు రాజకీయాలే! అవి ప్రజల మంచి చెడ్డల గురించి కాక అధికారం గురించే ఆలోచిస్తాయి. ప్రజలెన్నుకున్న వారు గూడా రాజకీయాలే చేయడం కాళోజీకి కొరుకుడు పడని విషయం.

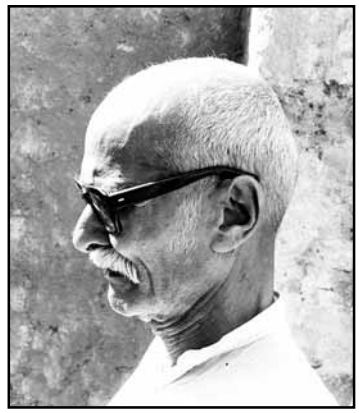

అందుకే ప్రజలు నిరంతరం జాగరూకతతో ఉండాలంటాడు. ప్రజలు తాము ఎన్నుకున్నవారే స్వార్థంతో ప్రజా సంక్షేమానికి వ్యతిరేకంగా వ్యవహరిస్తే వారిని నిలదీయాలంటాడు. తామెన్నుకున్న ప్రతినిదుల్ని సక్రమార్గంలో పెట్టడానికి ప్రజలు ఉద్యమిం చాలంటాడు. పోరాడాలంటాడు. ఈ ఉద్యమాల్నే, పోరాటాల్నే ప్రజా కీయాలన్నాడు.

ప్రజాకీయాలు అనేమాటకు, దానికి కాళోజీ చెప్పిన అర్థానాకి సరితూగగలది ప్రపంచ చరిత్రలోనే లేదు. ఏ తత్వవేత్త గూడా ఇట్లా చెప్పలేదు. ఇదే కాళోజీ ప్రత్యేకత. ఆయన కవిత్వమంతా ప్రజాకీయాల గురించిన తపనే!

నిజానికి కాళోజీ కవిత్వం ఆయన జరిపిన ఉద్యమాల నుండి పుట్టింది. అందుకే కాలోజీ మొదట ఉద్యమకారుడు. తర్వాతే కవి.

కాళోజీ నిజాం రాజుతో పోరాటం చేసినా, ఆ తర్వాత ఆంధ్ర పాలకుల ఆగడాలను ఎండగడుతూ తెలంగాణ తొలి, మలి దశల ఉద్యమాలు నడిపినా 'రాజకీయాల' కోసం కాకుండా ప్రజాకీయాల కోసమే! ఐతే తాను జరిపిన పోరాటాల్లో కాళోజీ ఎన్నడూ హింసా మార్గాన్ని ఎన్నుకోలేదు.

కాళోజీ కవిత్వంలో చాలా వరకు ఆయా కాలాల్లో జరుగుతున్న ప్రజావ్యతిరేక కార్యకలాపాలను ఎండగడుతూ ప్రజలకు మద్దతు తెలపుతూ రాసిందే! అందుకే తన కవిత్వం సామాన్యులకు త్వరితగతిన చేరడానికి సామాన్యుల భాషలో రచనలు చేశాడు. అంతేకాదు, తెలంగాణ ఆత్మగౌరవాన్ని నిలపడానికి కాళోజీ అచ్చమయిన తెలంగాణ భాషనే వాడారు. తెలంగాణ జాతీయాల్ని, సామెతల్ని ఉటంకిస్తూ తన రచనలతో, ఉపన్యాసాలతో ప్రజల గుండెలకు చేరువయ్యాడు. 'బడిపలుకుల' భాషలో కాక 'పలుకుబడుల' భాషలో రాయాలనేవాడు. తాను అట్లా రాసి చూపాడు.

కాళోజీ ప్రజల గురించి ప్రజల భాషలో రచనలు చేశాడు గనుకనే వేమన లాంటి ప్రజాకవి అయ్యాడు. తెలంగాణ తొలి 'ప్రజాకవి' కాళోజీయే అని నేనుకుంటాను.

కాళోజీ అనేక సందర్భాల్లో చెప్పినట్లు తాను కవిత్వంలో వాదాల్ని ఎప్పుడూ పట్టిం చుకోలేదు. ప్రజలతో కమ్యూనికేట్ అయ్యేం దుకు కవిత్వ మాధ్యమాన్ని వాడుకున్నాన న్నాడు. ఒక పెద్ద ఉపన్యాసం ద్వారా చెప్పే విషయాన్ని ఒక చిన్న కవిత ద్వారా చెప్పవచ్చునని కవిత్వ మాధ్యమాన్ని వాడుకున్నాడు. అది గూడా ఎట్లా రాస్తే ప్రజలకు సులభంగా అందుతుందో అట్లా రాశాడు. కాళోజీ కవిత్వంలో మెరుపులు లేవని కాదు. 'జంట సింగిణులు', మహాత్మాగాంధీ శత జయంతి సందర్భంగా రాసిన కవితలు అనేకం ఉన్నాయి. ఐతే అవి సహజంగా వొచ్చినవే తప్ప ప్రయత్నపూర్వకంగా రాసినవి కావు.

కాళోజీకి 'ప్రజాస్వామ్యం'పై – నిజమైన ప్రజాస్వామ్యంపై విశ్వాసముండేది. రూల్ ఆఫ్ లాను తు.చ.తప్పకుండా పాటించేవాడు. పౌరుడి హక్కుల్నీ, బాధ్యతల్నీ గుర్తు చేస్తుండేవాడు. పౌర హక్కుల కోసం తుదిశ్వాస వరకూ పోరాడిన వాడు కాళోజీ. రాజ్యహింసను వ్యతిరేకిస్తూ జరిగిన ఎన్నో ఉద్యమాలతో పథం కలిపాడు. "హింస తప్పు. రాజ్య హింస మరీ తప్పు. ప్రతి హింస తప్పు కాదు" అని అనవల్సి వచ్చింది శుద్ధ గాంధేయవాదియైన కాళోజీ! ఏ రాజకీయ విశ్వాసాలున్నవాడు గూడా, ఏ రాజకీయ పార్టీ ఐనా ప్రజల్లో ఉన్నా, ప్రభుత్వంలో ఉన్నా 'హింస' చేసే హక్కెక్కడిది అని గద్దించేవారు.

కాలోజీ కవిత్వంలో తాత్విక కోణం ఒకటున్నది. అది అప్పుడప్పుడు అక్కడక్కడ కన్పిస్తుంది. ఆ కోణం విశ్వవిఖ్యాత కవి, లెబనాన్ దేశస్థుడైన ఖలీల్ జిబ్రాన్ తాత్వికత లాంటింది. ఐతే కాళోజీ 'మార్మిక కవి' ఏమాత్రం కాదు. చెలిమి, మాతృదేశం గురించి ఇంకా జీవితపు అనేక అంశాలపట్ల ఖలీల్ జిబ్రాన్, కాళోజీ ఆలోచనలకి పోలికలున్నాయి. ఖలీల్ జిబ్రాన్ రచనల్లో ప్రసిద్ధి చెందిన 'ప్రొఫెట్'ను కాళోజీ 'జీవన గీత' పేరుతో అనువదించి ప్రచురించారు.

'బతుకమ్మ'పై కాళోజీ మంచి కవిత రాశాడు. బతుకును ఆరాధించే 'బతుకమ్మ' పండగ లాంటి పండగ ప్రపంచంలో మరెక్కడా లేదు. తెలంగాణ వాళ్ళు బతుకును ఆరాధిస్తారు. కాని పిరికివారై కాదు. వీరజాతిగా బతుకు ఆరాధిస్తారు. అందుకే కాళోజీకి 'బతుకమ్మ' పండగంటే ఇష్టం. ఆరాధన. అందుకే 'ఆల్బర్ట్ ష్టిర్జర్' అంటే కాళోజీకి అత్యంత అభిమానం. ష్వీట్జర్ 'బతుకు పూజనీయము' అన్నాడు గదా (రివెర్నీ టు లైఫ్ అనే ఆయన సిద్ధాంతం). నిరంతర అధ్యయన శీలియైన కాళోజీకి రోమారోలా లాంటి రచయితల ఆలోచనా ధోరిణి అంటే ఇష్టం. జిడ్డు క్రిష్ణమూర్తి అంటే ఇష్టం.

కాళోజీకి దేవాలయాల సందర్శనాలు పూజలు పునస్కారాలు, జంధ్యాలు ఇవేవీ ఉండేవి కాదు. కాళోజీ ఇంట్లో కులమతాలు, మడి ఆచారాలు ఉండేవి కాదు.

తెలంగాణ రాజకీయ, సామాజిక, సాహిత్య చరిత్రలో ఒక శతాబ్దం పాటు కాళోజీ నారాయణ రావు ప్రత్యక్ష భాగస్వామ్యం ఉన్నది.

కాళోజీకి విద్యార్థి దశలోనే 'ఖతర్ నాక్ ఆద్మీ' అనే ముద్ర పడ్డది. అయితే కాళోజీ ఎవరికి 'ఖతర్‌నాక్ ఆద్మీ'? నిజాం రాజు దృష్టిలో స్వాతంత్ర్యానికి ముందు. స్వాతంత్ర్యం తర్వాత ఆంధ్రప్రదేశ్ ముఖ్య మంత్రుల దృష్టిలో భారత ప్రధానుల దృష్టిలో వారి వారి తొత్తుల దృష్టిలో! 1914 సెప్టెబర్ 9న జన్మించిన కాళోజీలో చిన్నతనం నుండే విలక్షణమైన ఆలోచనలు వాటిని సమర్థించే కార్యాచరణలు ఉండే వంటారు. తల్లి రమబాయి చెప్పిన వీరసావర్కర్ కథ, ఇతర మరాఠీ వీరుల కథలు తండ్రి కాళోజీ రంగారావు చెప్పిన ప్రహ్లాద చరిత్ర కాళోజీ మనసులో నాటుకు పోయినవి.

దీనికి తోడు కాళోజీ మేనమామ లోకమాన్య బాలగంగాధర తిలక్ అనుయాయి పండిట్ నర్దేవ్ శాస్త్రి కాళోజీని రాజకీయంగా, ఉద్యమపరంగా తీర్చిదిద్దాడు.

ఒక శతాబ్దం కిందట పేరెన్నికగన్న సంఘసంస్కర్త 'డి.రాజా' కాళోజీకి సంస్కరణ నేర్పిన గురువు. సాహిత్యంలో గార్లపాటి రాఘవ రెడ్డి గురువు. కాళోజీ అన్నగారు ప్రఖ్యాత ఉర్దూకవి కాళోజీ రామేశ్వర రావు షాద్ తమ్ముడికీ, తమ్ముడి కుటుంబానికీ పోషణ బాధ్యత వహించి తనదతనంతరం కాళోజీ కుటుంబం ఆర్థిక ఇబ్బందులకు గురి కాకుండా అన్నీ సమకూర్చి తుదిశ్వాస విడిచాడు.

కాళోజీకి ఆంధ్రుల ఆధిపత్యం గిట్టేది కాదు గాని వ్యక్తిగతంగా అయనకు ఎవరూ శత్రువులు కారు. తెలంగాణలో కంటే ఎక్కువమంది ఆత్మీయ మిత్రులు ఆంధ్ర ప్రాంతంలో ఉన్నారు.

వ్యక్తిగతంగా కాళోజీ ఏదీ ఆశించలేదు. జీవితమంతా ప్రజల కోసమే ఆలోచించాడు. ప్రజల బాగోగులే పట్టించుకున్నాడు. అందుకే కాళోజీ ప్రజలమనిషి. జయప్రకాశ్ నారాయణ్ మరణించినప్పుడు కాళోజీ అన్న మాటలు

"పుటక నీది చావు నీది, బతుకంతా దేశానిది" కాళోజీకే వర్తిస్తాయి.

2002 నవంబర్ 13న చివరిశ్వాస విడిచిన కాళోజీ జీవితంలో ప్రతినిమిషం ఇతరులకోసం బతికిన మహనీయుడు. అందుకే ప్రజా హృదయ వేదికపై స్థిరపడ్డాడు.

కాలం నాలుకపై నిలబడ్డాడు. నిప్పులు కుర్సే వాడైనా వెన్నెల కురిపింపజేసే వాడైనా సూర్యుడొక్కడే భూగోళానికి. కంట కాలు కుచ్చేదైనా కంట తడి పెట్టించేదైనా కాళోజీ నా గొడవ ఒక్కటే మన సాహిత్యానికి.

-వి.ఆర్. విద్యార్థి
m:9989139498
e: vrvidyarthi1945@gmail.com

కాంతిరేఖ కాళోజి

నడుస్తున్న నవ్యత్వం
చెదిరిపోని చైతన్యం
కదులుతున్న కవిత్వం
కాంతిరేఖ కాళోజీ

ఓరుగల్లు వాసిగా
ప్రజాచైతన్యం లక్ష్యంగా
పౌరహక్కుల రక్షకుడిగా
కదిలినాడు కాళోజీ

ఉన్నోళ్ళ లేనోళ్ళ
కార్మిక, కర్షకుల
చీకటి వెలుగులను
తెలియ చేసినాడు కాళోజీ

జన జీవన లక్ష్యంగా
మనసున్న మనిషిగా
మానవతా మూర్తిగా
మెదలినాడు కాళోజీ

ప్రగతి పథం కోసం
ప్రభుత్వాన్నే ఎదిరిస్తూ
పట్టుదలగల మనిషిగానే
పయనమయ్యాడు కాళోజీ

-సుతారపు వెంకటనారాయణ
m:9848958690
e: sutarapuvenkat@gmail.com

మనమాట

మాతృభాషను అభిమానిస్తే తప్పులేదు కానీ ఇతర భాషల కంటే అది గొప్పదని ఇతర భాషలు తమ భాషల కంటే తక్కువ అనీ భావించడం పొరపాటు. అలాగే ఒక భాష మరో భాష గొంతు నొక్కడానికి ప్రయత్నం చెయ్యడం ఆ భాషను, ఆ భాషను ఉపయోగించే వాళ్ళను అపహాస్యం చెయ్యడం, వారి సంస్కృతిపై పూర్తిగా ఆధిపత్యం చేసే యత్నం చెయ్యడం పొరపాటు కాదు కుట్ర.

ఈ పొరపాటూ కుట్రా గత ఆరు దశాబ్దాలుగా తెలంగాణా భాష, సంస్కృతుల పట్ల జరిగింది. ఇవ్వాళ ఈ ప్రాంత చరిత్రను, భాషను, సంస్కృతిని పునరుద్ధరించుకోవలసిన అగత్యం ఏర్పడింది. తెలంగాణ భాషను, కవిత్వాన్ని ఇతర ప్రక్రియలను ప్రభావితం చేసిన శక్తుల కారణంగా కోల్పోయిన సొంత గొంతుకలను ఇక్కడి సాహితీకారులు తిరిగి వెదుక్కోవలసి ఉన్నది. అప్పుడెప్పుడో వట్టికోట ఆళ్వారుస్వామి నవలల్లో, దాశరథి రంగాచార్య నవలల్లో జీవద్భాషగా ప్రవహించిన తెలంగాణం నిర్విరామంగా నిరంతరంగా ప్రవహించలేదు. తెలంగాణ భాష కొద్దిమంది కవుల, రచయితల నాల్కలమీద తెలంగాణ పాటలో ప్రతి ధ్వనించినప్పటికీ తెలంగాణలోని అనేకమంది కవులూ, రచయితలూ ప్రామాణిక భాషా తుపానులో కొట్టుకుపోవడం జరిగింది. తమ ఉనికిని ప్రశ్నార్థకం చేసుకోవడం జరిగింది.

ఏ వ్యక్తీ తన మాతృభాషమీద మమకా రాన్ని వదులుకోలేదు. కానీ తెలం గాణా కవులూ, రచయితలూ 'సోకాల్డ్ స్టాండర్డ్ తెలుగు' ప్రవాహం లో కొట్టుకుపోవడం జరిగింది. ఆ భాషలోనే ఇంత కాలం రాస్తూ వస్తు న్నారు. కాళోజీ వంటి కవి ప్రభావం కూడా మన వాళ్ళను స్వంతభాషవైపు మరల్చలేక పోయింది.

ఈరోజు వెనక్కి తిరిగి చూసుకుంటే జరిగిన విధ్వంసం తెలుస్తుంది. ఈ నష్టాన్ని పూడ్చడానికి ఎవరికి వారు కృషి చేయాల్సి ఉంది.

నేను పెరిగింది హైదరాబాద్‌లో. ఆంధ్ర ప్రదేశ్ ఏర్పడ్డాక హైదరాబాద్‌కు వివిధ ప్రదేశాల నుండి వలస వచ్చి ఇక్కడ స్థిరపడిన వాళ్ళకంటే నాకూ నాలాంటి వాళ్ళకూ హైదరాబాద్‌తో ఉన్న అనుబంధం ఎక్కువ అనీ నేను పక్కా హైదరాబాదీననీ భావిస్తాను.

హైదరాబాద్ పాతనగర భాషకూ, మిగతా తెలంగాణా జిల్లాల్లో వ్యవహారంలో ఉన్న తెలంగాణ భాషకూ తేడాలున్నాయి. అయితే హైదరాబాద్ పట్టణపు భాష వరంగల్, కరీంనగర్ వంటి జిల్లాల్లోని తెలంగాణ తెలుగు రూపానికి భిన్నంగా ఉంటుంది.

తెలంగాణ ప్రాంతాన్ని మొగలులు, నిజాములు పరిపాలించారు. ప్రభుత్వ అధికారిక భాషలు ఉర్దూ, పర్షియన్ భాషలు. ప్రభుత్వ కేంద్రం అయిన హైదరాబాద్‌లో తెలుగు, ఉర్దూ భాషల సమ్మేళనం హైదరాబాదీ 'జబాన్'ను ఒక ప్రత్యేక భాషగా మార్చాయి. తెలుగులో చాలా ఉర్దూ పదాలు సంలీనం అయిపోయాయి. అలాగే ఇక్కడి ఉర్దూ కూడా హిందీ, తెలుగుల ప్రభావం వల్ల ఒక కొత్తరకం పలుకుబడిని ఏర్ప రచుకున్నది. అందువల్ల హైదరాబాదీ తెలుగు, ఉర్దూ, దక్కనీ భాషలు తయారయ్యాయి.

1950, 1960 దశకాల్లో హైదరాబాద్ పాతనగరంలో, ఇళ్ళల్లో ఉర్దూభాషే ఎక్కువగా వినపడుతుండేది. పాతబస్తీలో, గౌలీపురాలో మా ఇంటిలో మానాన్నగారిని (సి.కృష్ణమాచారి, సారస్వత అకాడమీ సంస్థాపకుడు, విజన్ అనే ఆంగ్ల ఉర్దూ సైక్లోస్టయిల్ పత్రిక సంపాదకుడు) కలవడానికి రాజబహద్దూర్‌గౌర్, కె.ఎల్.మహేంద్ర, డా. సత్యనారాయణ సింగ్, కెప్టెన్ సూర్యప్రతాప్, పొట్టి బాల పర్వాద్ (ఆ కాలంలో మిమిక్రీ ఆర్టిస్టు), రాయ్ మహబూబ్ నారాయణ్ (శాలిబండ భారత గణవర్ధక సంస్థ గ్రంథాలయ స్థాపకుడు) ఆరోజుల్లో భారత రాష్ట్రపతి అవార్డుగ్రహీత ప్రఖ్యాత సంస్కృత పండితుడు, కళావాచస్పతి గుండేరావు హర్కారే వంటివారు వస్తుండేవారు. వారి సంభాషణలు ప్రధానంగా ఉర్దూలోనే సాగేవి. ఉర్దూ కవిత్వం ఇల్లంతా ప్రతిధ్వనించేది. వారు తెలుగు మాట్లాడినా ఉర్దూపదాలే ఎక్కువగా ఉండేవి.

ఇది హైదరాబాద్ పాతనగరపు భాష అయితే కొత్త నగరంలోనూ, సికింద్రాబాద్‌లోనూ ఈ లక్షణాలు కన్పించవు. అయినప్పటికీ తెలంగాణ భాషలోని ఆత్మీయత, యాసలోని కమ్మదనం ఈ భాషలోనూ సజీవంగా సాక్షాత్కరిస్తుండేది. తెలంగాణ మాండలికంలో ఉర్దూ పదాలు చాలా సహజంగా ఇమిడిపోయేవి. ఓ వేపు లగ్గం, కాన్ను, బర్రె, యాట, యాదాది, నిరుడు, మబ్బుల, తల్లె, గిలాస, గిన్నె, మెత్త, దుక్నం, మడిగె, కిరాయి, ఉరుకు వంటి పదాలతో పాటు సర్ది, షురూ, అదల్‌బదల్, జల్దిజల్ది, సాదాసీద, ఉల్టపల్ట, అబ్బేసాలె, సాఫ్‌సీద, చిరంబాట్, గిసాగిప్, దిమాక్ ఖరాబ్ వంటి పదాల ప్రయోగంతో పాటు అరె ఏందిరాబై, చాల పరేషాన్ జేస్తున్నవ్, పుక్కట్‌కు రాలే, ఏం సోంచాయిస్తున్నవ్, చిచ్చా ఇంట్ల ఉన్నడా, దర్వాజ బంద్ జెయ్యి, అన్నాగర్‌మే హైక్యావంటి వాక్యాలూ వాడుతుండేవాళ్ళు. అలాగే తెలుగు ప్రభావం వల్ల ఉర్దూ మాట్లాడే వాళ్ళు కూడా కిస్‌కూ, కైకూ, మేరేకూ, తేరేకూ వంటి పదాలు ప్రయోగించేవారు.

ఉర్దూ పదాలతో కూడిన తెలంగాణా భాష కరీంనగర్, ఆది లాబాద్, మహబూబ్‌నగర్ జిల్లాల్లో కూడా వినిపిస్తుంది. మిగిలిన తెలంగాణా జిల్లాల్లో కూడా ఎంతోకొంత ఉర్దూ ప్రభావం కనిపిస్తుంది. అయితే ఈ కలయిక తెలంగాణ భాషకు అనివార్యంగా ఏర్పడ్డదే.

ఎంత పెద్ద చదువు చదివినా ఎంత పాండిత్యం సంపాదించినా ఏ వ్యక్తీ తన మాతృభాషమీద మమకారాన్ని వదులుకోలేదు. కానీ తెలంగాణా కవులూ, రచయితలూ 'సోకాల్డ్ స్టాండర్డ్ తెలుగు' ప్రవాహంలో కొట్టుకు పోవడం జరిగింది. ఆ భాషలోనే ఇంత కాలం రాస్తూ వస్తున్నారు. కాళోజీ వంటి కవి ప్రభావం కూడా మన వాళ్ళను స్వంతభాషవైపు మరల్చలేక పోయింది.

తెలంగాణ చరిత్రను పునర్నిర్మించే ప్రయత్నం జరుగుతున్న ఈ సమయంలో తెలంగాణ భాషను పునరుజ్జీవింప చేయడానికి తెలంగాణ ప్రభుత్వం, విశ్వవిద్యాలయాలు కృషి చేస్తున్నాయి. ఇటీవల తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం వారు తెలంగాణ భాషా నిఘంటువు నిర్మాణానికి పూనుకోవడం హర్షించదగిన విషయం. తెలంగాణలోని వేరువేరు జిల్లాలోని భాషను అధ్యయనం జేసి తెలంగాణ గుండె సవ్వడిని వినిపించే 'కామన్' తెలంగాణ భాషను ఆవిష్కరించడం అసాధ్యమైన పనేమీ కాదు.

-చింతపట్ల సుదర్శన్
m: 9299809212
e: sandy2177@icloud.com

అంగీకారం

రాజకుమారి వంటింట్లో అంట్లు తోముతోంది...

ఆమె భర్త నటరాజు పడగ్గదిలో మంచమ్మీద కాళ్ళు చాపుకుని టీవీలో ఏం చూడాలో తేల్చుకోలేక చానల్స్ మార్చడానికి రిమోట్ బటన్స్ ని అదే పనిగా నొక్కుతూనే ఉన్నాడు. అతనికి టీవీ చూడడం అంటే ఏ క్రికెట్ మ్యాచో, తెలుగు సినిమా కామెడీ సీన్లో లేక 'చికెన్ తినిందని భార్యను హత్య చేసిన భర్త' లాంటి 'రసవత్తరమైన' వార్తో అయ్యుండాలన్నమాట.

అలసిన కళ్ళు మూతలు పడుతుండగా ఓ నిరంతర వార్తా వాహినిలో ప్రసారమౌతున్న దృశ్యం చూసి చల్లని నీళ్ళు మొహం మీద కొట్టినట్టైంది నటరాజుకి. వీపు నిటారుగా పెట్టి బాసిమఠం వేసుక్కూర్చుని మొహం ముందుకి పెట్టి కళ్ళు విప్పార్చి టీవీ చూస్తున్నాడు.

అమెరికాలో ఇద్దరు అందమైన ఎన్నారై కురాళ్ళు వివాహమాడుతున్న దృశ్యాలవి. నటరాజు చెవులు రిక్కించుకుని వింటున్నాడు. ఎవరా అబ్బాయిలు? ఎందుకు ఈ విపరీత పనులు చేస్తున్నారు యువత ఈ మధ్య? క్షణకాలంలో ఎన్నెన్నో సందేహాలూ అనుమానాలూ.

"రాజీ..." కేక పెట్టాడు.

వినబడదని అతనికి తెలుసు. గదిలో టీవీ మోగుతోంది, ఏసీ ఆన్ లో ఉంది, తలుపేసుంది. ఆమె రెండు గదులవతల వంటింట్లో ఉంది. ప్రతి సారీ గదిలో నాలుగు సార్లు అరిచి గానీ బయటకి వెళ్లి పిలవడు. ఈ సారీ అంతే.

నీళ్ళ శబ్దంలో కంచు మోగినట్టు వినిపించిన భర్త గొంతుకి విసుక్కుంటూ తడి చేతులు కొంగుకి అద్దుకుంటూ వచ్చింది రాజీ.

"ఏంటండీ" మంచమ్మీద కూర్చుంటూ అడిగింది.

"అటు చూడవే"

ఆ వార్త పూర్తయ్యే లోపు నటరాజు కుళ్ళు జోకులు వెర్రి నవ్వులు రాజీ గంభీరమైన మౌనం నిండుకున్నాయి ఆ గదిలో.

"మొగోడు మొగోడ్ని పెళ్లి చేసుకోవడమేవిటే.. ఏం చేస్కొడానికి?" వెక్కిలి నవ్వుతో అడిగాడు నటరాజు.

"అందులో అంత నవ్వాల్సిన పనేముంది? ప్రేమించుకున్నారు, పెళ్లి చేసుకునే అవకాశముంది కాబట్టి చేసుకున్నారు" టీవీ వైపు నుండీ మొహం తిప్పకుండా చెప్పింది రాజీ.

"మగవాడి మీద మగవాడికి ప్రేమేవిటే పిచ్చి మొహవా! పైగా అమెరికాలో పెద్ద పెద్ద ఉద్యోగాలు. అంత చదువుకుని ఇవేం పనులు? అసలా పెద్ద వాళ్ళనాలి! దగ్గరుండి మరీ సంప్రదాయబద్ధంగా పెళ్లి జరిపిస్తున్నారు చూడు. వరూవరుళ్ళు మధ్యలో ముసి ముసి నవ్వులూ, బుగ్గలు గిల్లుకోడాలూ, ఏంటీ ఘోరం?" వ్యంగ్యంగా ఆశ్చర్యంగా అన్నాడు నటరాజ్.

"లేకపోతే మనలా ఎడ మొహం పెడ మొహం పెట్టుకుని పెళ్ళిళ్ళు చేసుకోవాలంటారా? అదేదో తంతు నడుస్తూ ఉంటుంది, మన మొహాల్లో ఒక సంతోషం, ఉత్సాహం ఉండదు. ప్రేమనేది ఒకటే డిస్తే అలా నవ్వుకుంటూ ఆనందంగానే చేసుకుంటారుపెళ్ళిళ్ళు. ప్రేమకి మగేవిటి? ఆడేవిటి? రెండూ అయితే ఏవిటి? ఆ కుర్రాళ్ళిద్దరూ అదృష్టవంతులు. వాళ్ల తలిదండ్రులు అర్థం చేసుకున్నారు, పెళ్లి చేశారు. మధ్యలో మీకేంటి దురద? మీ అమ్మా బాబు మా అమ్మా బాబుల్లా డబ్బు, రంగూ, ఎత్తూ, కులం చూసి చెయ్యాలా? ఆ అమెరికా అబ్బాయిలు కూడా కులమతాలూ చూసే చేసుకున్నట్టున్నార్లేండి! కులం కలిస్తేనేగా కొన్ని మనసులు ఒకటైయ్యేది"

మనలాగా పిల్లల్ని కనడం కోసమే ఓ ముక్కూ మొహం తెలియని వాళ్ళని పెళ్లి చేస్కోలేదు ... ప్రేమించుకున్నారు, ఒకరికొకరు కట్టుబడి ఉండడానికి సమాజం ముందు ఒకటవ్వాలనుకున్నారు. శేష జీవితం కోసం పిల్లల్ని కనేంత స్వార్థం తెలీదు పాపం వాళ్లకి.

"చాల్లే ఎక్కువ్వాక్కు! వాళ్ళలో మొగుడెవడు? పెళ్ళా మెవడన్నట్టు? కాళ్ళిరగ్గొట్టి ఆడపిల్లలతో పెళ్లి జరిపిస్తే వాళ్ళే దారికొస్తారు. అది మానేసి వాళ్లు తానా అంటే పెద్దాళ్ళు తందానా అనడమేంటో"

"ఇద్దరూ మొగుళ్ళే. అదేం పెద్ద సమస్యా! మీరే అన్నారుగా వరూవరుళ్ళని. ఇన్నాళ్ళు అలా ఆడపిల్లలకిచ్చి పెళ్లి చేసి, వాళ్లతో బతకలేక ఆత్మహత్యలు చేసుకోవడం, లేక ఆ అమ్మాయిలని వేధించడం లాంటి అన్యాయాలు జరిగాయి, జరుగుతున్నాయి. ఇక చాలవంటారా? ఎవరు ఎవర్ని పెళ్ళి చేసుకున్నా ప్రేమతో బ్రతకితేనే ఆ జీవితానికి ఒక అర్థం"

"మరి పిల్లలు? ఒంటరిగా ఎలా ఉంటారు? ఆఖరి రోజుల్లో ఏం చేస్తారు?"

"హహ్హహ్హా! మనలాగా పిల్లల్ని కనడం కోసమే ఓ ముక్కూ మొహం తెలియని వాళ్ళని పెళ్లి చేస్కోలేదు వాళ్లు. ప్రేమించుకున్నారు, ఒకరికొకరు కట్టుబడి ఉండడానికి సమాజం ముందు ఒకటవ్వాలనుకున్నారు. శేష జీవితం కోసం పిల్లల్ని కనేంత స్వార్థం తెలీదు పాపం వాళ్లకి. అంతగా కావాలంటే ఆడా మగా సక్రమంగా కని వదిలేసిన పిల్లల్ని పెంచుకుంటారులెండి! అసలు వాళ్లు పెళ్ళెందుకు చేసుకున్నారనేది మీ పెద్ద సందేహం. మీరెందుకు పెళ్లి చేసుకున్నారో చెప్తారా కాస్త"

నటరాజు ఆలోచనల్లో పడ్డాడు. భార్య కాస్త కొత్తగా కనబడుతోంది. ఎప్పుడూ ఏవో పనికిరాని విషయాలు మాట్లాడుకోడం తప్ప ఇలాంటి సంఘటనెప్పుడూ అతనికి ఎదురవలేదు.

"ఆలోచించకండి. అసహ్యమేస్తుంది" మొగుడి మొహంలోకి

సూటిగా చూస్తూ అంది రాజీ.

"ఒక మగవాడు ఇంకో మగవాడికి ముద్దు పెట్టడంకంటేనా?"

"మీరు ఆడదాన్నేగా చేసుకున్నారు! పెళ్లై పిల్ల పుట్టి ఇన్నేళ్ళవు తున్నా నాకో ముద్దిచ్చారా? ముద్దు పేరు పెట్టి పిల్చారా? యజమాని నౌకరు పిలుపులు తప్ప మన మధ్య ఏమున్నాయి గనక?" నిష్ఠూరంగా అనింది రాజి.

"ఇదేంటే ఏదేదో మాట్లాడి ఆఖరికి నా మీద పడి ఏడుస్తావే? యజమాని నౌకరు ఎవరు మధ్యలో?"

"ఇంకెవరు? మీరూ...నేను! నేనూ సుబ్బులు మిమ్మల్ని 'మీరూ' అనేగా పిలుస్తాం. మీరూ మమ్మల్నిద్దరినీ 'నువ్వూ' అనేగా అంటారు. నా కన్నా ఆమే నయం. ఇదిగో అదుగో ఓయ్ ఒసేయ్ లాంటివి అనిపించుకోకుండా పేరు పెట్టి పిలిపించుకుంటుంది మీ చేత.

హ్! ప్రేమ లేకుండా పెళ్లి జరిగిపోతుంది...మాట లేకుండా మొదటి రాత్రి ముగుస్తుంది... కుశల ప్రశ్నలు లేకుండా కాన్పులూ జరుగుతాయి... పులకింతలు లేని గతంలోకి తొంగి చూస్తే ఒక అ పరిచితుడ్ని పెళ్లి చేసుకోడం, నా అస్తిత్వం వాడి చే తుల్లో పెట్టడం, పిల్లల్ని కనే సామర్థ్యం ఉంది కాబట్టి కనడం, వంట వార్పూ, ఇల్లు దులుపు కోడం, కారం ఆడించుకోడం తప్ప మధురాను భూతులేమున్నా యి!"

నటరాజు అహం దెబ్బతింది. అతనికి రో షం పొదుచుకొస్తోంది. ఆమె అసంతృప్తుల్ని ఒప్పు కోలేకపోవడమే కాదు, వినలేకపోతున్నాడు కూ డా.

"ఏంటే! నీకంత ప్రేమించే హృదయముం టే ఎవడి వెంటన్నా పడి వాడ్నే చేస్కోవాల్సింది. పెద్దోళ్ళకి తలొంచి నన్నెందుక్కట్టుకున్నావ్? ముద్దు కావాలంట ముద్దు ఈ వయసులో"

"అదే చేతనైతే మిమ్మల్నెందుకు చేసుకునే దాన్ని! పెళ్లిలో ప్రేమ ఉంటుందనుకుని నాలాంటి ఆడవాళ్ళు చాలా మంది ఎగబడి చేసుకుం టున్నారు గానీ జీవితం ఇంత జీవం లేకుండా చస్తుందంటే ఎవరు సాహసిస్తారు? నా బాధ ప్రేమ, ఆప్యాయత, మర్యాద, స్నేహంగా ఉండడం గురించి. కేవలం మదం పట్టిన ముద్దు గురించి కాదు. ఆ అబ్బాయిలని చూడండి. గుండెల్నిండా ప్రేమ. రెండు చేతులా సంపా దన. జీవితాన్ని సంపూర్ణంగా అనుభవించడమే వాళ్ల పని. ఎంత అదృష్టం!"

"అంటే? నేను సంపాదించట్లేదా? నీకేం లోటు చేశాను? ఎంత అన్యాయంగా మాట్లడతావే. ఛీ! మొన్నేగా ప్రమోషన్ కూడా వచ్చింది"

"సంపాదిస్తారు. ప్రమోషన్లు వస్తాయి, అరియర్లు వస్తాయి. వాటి వల్ల మీ అమ్మానాన్నలకి, అక్కా చెల్లెళ్లకి మంచి జరుగుతుంది కానీ నాకూ నా కూతురికి ఏం చేశారనీ? పెళ్ళికళకీ ఫంక్షన్లకీ వెళ్ళాలం టే సిగ్గుపోతుంది. ఇంట్లో పెళ్లీడుకొచ్చిన ఆడపిల్లనుంచుకుని మీ అ క్క కొడుక్కి గొలుసు చేయిస్తారు, చెల్లెలి కూతురికి కమ్మలు కొనిస్తారు. అదీ నాకు ఒక్క మాట కూడా చెప్పకుండా"

"అవునే! ఓ కొడుగ్గా మేనమామగా నాకు బాధ్యతలున్నాయి. నేను కాకపొతే ఎవడు చేస్తాడు?"

"మొగుడిగా, తండ్రిగా మీకేం బాధ్యతలూ లేవు. అంతేగా? పొదుపు మాకు. ఖర్చు వాళ్లకి! మీ కుటుంబం మీద మీకున్న ప్రేమ అదంతా. నన్నూ ప్రేమించుంటే నాకూ ఏదోక రోజు గ్రాము బంగా రమన్నా కొనిచ్చేవారు. నోరు తెరిచి ఏదైనా అడిగితే 'ఏంటి సందర్భం?' అని తప్పించుకుంటారు. ఈ ఇరవైఏడేళ్ళలో ఒక్క సందర్భం కూడా దొరకలేదు కదా! అదే మీ వాళ్లకి కొనాలంటే రోజుకో సందర్భం పుట్టుకొస్తుంది నీకు. వివరాలు దాచడంలో, నన్ను కంట్రోల్ చెయ్యడం లో, పనులు చెప్పడంలో మాత్రమే నన్ను భార్యగా చూశావు గానీ మరే విషయంలోనైనా కనీసం మనిషిగా చూశావా! అదే నన్నూ ప్రే మించుంటే అప్పుడప్పుడు చిరు గొడవలు పడ్డా మన జీవితం సు ఖంగా ఉండేది. రెండ్రోజులు నేను మాట్లాడకపోతే నీ నిద్ర నీది. నీ తిండి నీది. నేనెలా పోయినా నీకు సంబంధం లేదు. ప్రతి చిన్న వి షయంలో నన్ను అవమానించడం తప్ప నాతో ఏకీ భవించడం చేత నవ్వదు నీకు. నీ కూతురికి కూడా నీలా ప్రేమించలేని వాడ్నే తీసుకురా! నాలాగే ఏ డుస్తూ చస్తుంది బతికినంత కాలం"

"అదే చేతనైతే మిమ్మల్నెందుకు చేసుకునే దాన్ని! పెళ్లిలో ప్రేమ ఉంటుందనుకుని నాలాంటి ఆడవాళ్ళు చాలా మంది ఎగబడి చేసుకుంటున్నారు గానీ జీవితం ఇంత జీవం లేకుండా చస్తుందంటే ఎవరు సాహసిస్తారు? నా బాధ ప్రేమ, స్నేహంగా ఉండడం గురించి"

రాజకుమారి అప్పుడప్పుడు ఇలాగే నటరాజు దుమ్ము దులుపుతుంటుంది కానీ ఈ సారి ఎప్పుడూ చెప్పని విషయాలు ఒక్కసారిగా బయట పెట్టేసింది. కొంగుతో ముక్కు చీదుకుంటూ అక్కడ నుంచీ హాల్లోకెళ్ళిపోయింది.

నటరాజు నోట్లో మాట లేకుండా నిలబడి పోయాడు. మాట్లాడింది నా భార్యేనా? 'నా' అనడా నికే సంకోచం. సిగ్గేస్తుంది.

"నిజంగానే నేనెప్పుడూ రాజీని 'ఇంటి' మనిషిగా చూశాను తప్ప సొంత మనిషిగా చూళ్ళేదు. పైకి ఒప్పుకోకపోయినా, అంతరాత్మ ముందు తలొంచాల్సిందే. తను చెప్పినట్టు ముందు నుంచీ ప్రేమించి ఉంటే నా జీవితం కూడా ఇంకా బావుండేది. ఒళ్లో పడుకుంటే కబుర్లు చెబుతూ నా తల్లో చేతి వేళ్ళు పోనిచ్చి చిలిపి అల్లరి చేసేదేమో. కానీ నేనెప్పుడూ తన వళ్ళో పడుకోలేదే! రోడ్డు మీద నడిచేటప్పుడు చేతిలో చేయి వేస్తే పులకించిపోయేదేమో! కానీ చేయి తగిలితే చిరాకు పడేవాడ్ని. నిజమే ముద్దూ మురిపాలు లేకుండానే యంత్రాల్లా పిల్లని కని బతికేస్తున్నాం. తనకు ప్రేమా ఇవ్వలేదు డబ్బూ ఇవ్వలేదు. నా తదనంతరం నాకున్నదంతా నా బిడ్డకే ఇస్తాను. మరి రాజీకి? అసలా ఆలోచనలే రాలేదు నాకు ఇంత వరకు. నా కోసం ఎంత చేసింది! నాకు జ్వరమొచ్చినా తనకు జ్వరమొచ్చినా తనే పనులు చేసేది. ఇదెక్కడి న్యాయం? ఇన్ని సంవత్సరాల తరువాత ఎవరో పెళ్లి గురించి తగాదా పడితే తప్ప నాకు తెలిసిరాలేదా? మొహమాటపడుతూ ఏడాదికో సారి పండక్కి చీర కొనుక్కుంటానని డబ్బులడిగితే కసురుకునేవాడ్ని. నేనే ఒక చీరెందుకు కొనివ్వలేకపోయాను? కారణం తెలియనట్టు న

టిస్తావేరా నీచుడా! అడిగిందల్లా కొనిస్తే భార్య చెప్పు చేతల్లో ఉండదని. భార్యకు ప్రతి చిన్న సందర్భానికి ఏదో ఒకటి కొనివ్వడం అలవాటు చేస్తే దాని కొంగు పట్టుకు తిరుగుతున్నావని అందరూ అంటారు కాబట్టి. మరి నీ భార్య అడగకుండానే నీకన్నీ చేసి పెడుతుంది కదరా నటరాజూ! ఎందుకు? నిన్ను భర్తగా ఒప్పుకుని, నిన్నే సర్వస్వం అనుకుని ప్రేమిస్తుంది కనుక. ప్రేమించని వాడ్ని కూడా ప్రేమించేంత గొప్పు మనసు గలది రాజీ. అందుకే ఆ కుర్రాళ్ళ ప్రేమని అర్థం చేసుకుంది. ముందు రాజీకి ఏదైనా చెయ్యాలి" అనుకుంటూ అ ప్రయత్నంగా నటరాజు కళ్ళలోంచి కన్నీటి బిందువు రాలింది.

నటరాజు మనసులో సాలిగూడులా ఆలోచనలు ఒకదాని లోంచి మరొకటి అల్లుకుంటున్నాయి. గతం, భవిష్యత్తు అతనికి ఏవేవో చెప్తున్నాయి...

ఇంతలో పక్షులు కిచ కిచా అరుస్తున్న కాలింగ్ బెల్ మోగింది. కూతురు అమృత ఆఫిస్ నుండి వచ్చుంటుంది అనుకున్నాడు.

"హాయ్ మమ్మీ! వేడి నీళ్ళు కాయవా. చాలా అలసిపోయాను" తలుపు తీసిన రాజీతో చెప్పులిప్పుతూ అంది అమృత.

రాజీ మాట్లాడే మూడ్‌లో లేదు. నిశ్శబ్దంగా వెళ్లి పొయ్యి మీద నీళ్ళు పెట్టింది.

'బాత్రూంలో వాటర్ హీటర్ పెట్టించమని ఎన్ని సార్లు చెప్పినా ఈ మనిషికి చెవికెక్కదు. ఆవేశంలో 'నువ్వు' అని కూడా అన్నాను. అక్షింతలూ బానే పడ్డాయి. నా మాటలకి బాధ కలిగిందో ఏమో' మనసులో అనుకుంటూ కూతుర్నే చూస్తోంది తదేకంగా.

'దీని వయసుకి నాకు పెళ్లై బిడ్డ కూడా పుట్టేసింది. ఎంత కష్ట పడుతుందో పాపం' అనుకుంటూ కూతురికి పళ్ళ రసం ఇచ్చింది రాజీ.

"అమ్మా! నీకో విషయం చెప్పాలి. నాన్నతో కూడా అనుకో. ముందు నీకు చెప్తా. నువ్వు నాన్నకి చెప్పాలి. ఓకేనా?" పళ్ళ రసం అందుకుంటూ చెప్పింది అమృత.

"ఏం చెప్తావో వెళ్లి మీయబ్బతోటే చెప్పుకో పో" విసుగ్గా అంది రాజీ.

అమృతకి ఒళ్ళు మండిపోయింది. "చెప్తా నాకేమన్నా భయమా! నా దగ్గరేగా నీ ప్రతాపం. నాన్న ముందు 'ఏవండి ఏంటండి' అని ఊడిగం చేసిపెడతావ్" ఎగతాళి చేస్తూ పడగ్గదిలోకి వెళ్ళింది అమృత.

"నాన్నా" నటరాజు మొహంలోకి చూస్తూ మెల్లగా పిలిచింది.

ఆలోచనల్లోంచి నూతన నటరాజు బయటకు వచ్చాడు.

"ఏంటమ్మా! పని ఎక్కువైందా? కళ్ళు లోపలికి పోయి మొహం పీక్కు పోయింది"

"అవును నాన్నా. అదీ...మీతో ఒక విషయం చెప్పాలి..." నసిగింది అమృత.

"చెప్పమ్మా"

"నేనూ... ఒకర్ని ప్రేమించాను...మా ఆఫీస్ లోనే..."

నటరాజు పెద్దగా అరిచి గోల చేస్తాడనీ, ముందు కోపంతో ముఖం ఎర్రబడుతుందని అనుకుంది అమృత. కానీ అదంతా జరక్క పోగా ప్రశాంతంగా ఉన్నాడు. అతనికి వెంటనే అమెరికా కుర్రాళ్ళ పెళ్ళీ, రాజీ మాటలు మళ్ళీ చెవుల్లో మారుమోగుతున్నాయి.

'మాలా కాకుండా తన కూతురు ఆనందంగా పెళ్లి చేసుకోవాలి, ప్రేమతో జీవితాన్ని ఆస్వాదించాలి. అమృత ప్రేమించింది అబ్బాయినైనా అమ్మాయినైనా నా అంగీకారం పూర్తిగా ఉంటుంది' మనసులో గట్టిగా నిర్ణయించుకున్నాడు నటరాజు.

రాజీ వేడి నీళ్ళు బకెట్ లో తెచ్చి పడగ్గదిలో ఉన్న ఎటాచ్డ్ బాత్రూంలో పెట్టడానికొచ్చింది.

"తప్పకుండా నీ ప్రేమని గౌరవిస్తానమ్మా! మీయమ్మ కూడా ఒప్పుకొవాలిగా. ఇంతకీ నువ్వు ప్రేమించింది అమ్మాయినా? అబ్బాయినా?"

ముసిముసి నవ్వులు నవ్వుకుంటూ గదిలోంచి బయటకు నడిచింది రాజకుమారి.

-మానస ఎండ్లూరి
m: 9160734990
e: manasaugc@gmail.com

ఆసరా

మొదలు దొర్కదు. అంతు చిక్కదు. అలముకున్న చీకట్లకెల్లి వెలుగురేఖ అవుపడదు.

సర్వాంగాలూ సక్కగ వున్నట్టేగానీ, మొత్తంగా ఒక యంత్రమైనందుకు బాధ.

కల్సిందానికీ, కల్వందానికీ తేడా వుండదు. ఏ దోస్తానా నిజమైన భరోసా ఇయ్యదు.

ఎవని మూట వాడు మోసుకుంట, మోకాలి చిప్పలు పగ్లగొట్టిచ్చుకుంటున్న వేళ, బతుక్కీ చావుకీ మధ్యన పెద్ద దూరమేం వుండదు.

ఈయొక్క ఒక్క నాలుగు లైన్లు తప్ప.

- మోహన్ రుషి,
m: 83417 25452
e: mohanrishi.73@gmail.com

తెలంగాణ ముఖచిత్రం

పిడికెడు నుదుగులు
దోసిట్ల తీసుకొని నడుస్తున్న
జాడ
అతడు వేసిన అడుగులదే
నుదుగులూ
పలుకుబడులవే -

బక్కపానం
చూసిన ఎతలే తిక్క
ప్రహ్లోదుడు, సామాన్యుడు
ఇరుపక్కలు
విశాలతకు తల ఒగ్గినా
ప్రాంతీయతే పగ్గం
జైలయినా,పద్మవిభూషణయినా
లాల్చీ, ధోవతీ, జబ్బకు వేలాడే బట్ట సంచీయే

ఖాతర్ చేయని అందలాలు
ఖదర్ చేసిన ఉద్యమాలు
వలస వచ్చిన తరం,
కంచుకంఠ ధిక్కారం
ఒక వరం

నిర్బంధ విధ్వంసం కోసం
దేవుడి ఉత్సవమే పణం

విద్యార్థిగా తొలి కవిత
భగత్సింగ్ ఉరి నిరసన
అన్న అక్షరాల ప్రేమ
ఆకర్షించిందో ఉదయాన

ఆర్యసమాజం,ఆంధ్రమహాసభ
తిరుగుబాటు విలువలకి ఉత్ప్రేరకం
అన్యాయం,అవహేళన
ఆగ్రహజ్వాలకి సంప్రోక్షణం

సకిలించిన పరాయిభాషను
వెక్కిరించిన ఇంటిభాష
మట్టిని, అవ్వను మరిచినందుకు
సోయి తెప్పించిన గొడవ

సారస్వత పరిషత్, తెలుగు అకాడమీ
నాటిన విత్తనాలు
ఫలాలు,
అమృత రసాలు
నీడలు,
ఎదుగుదలకి ఆహ్వానాలు

ఆకలిమంటల, అన్నపురాసుల మధ్య
వ్యత్యాసం
అశువైన ఎనిమిది సంపుటాల
పాశుపతాస్త్రం

సృజన
ముచ్చట పెట్టుతున్నట్లే
నడక
పిడికిలి బిగించినట్లే
గుణం
ఆటుపోటుల ఓటమికి
వడిసెల విసురుతున్నట్లే

అణాకథల కథనం
బహుభాషా వచనం
'నా' నుండి
'మా' దాకా,
'మా' నుండి
'మనం' వరకు
వచ్చేటందుకే

తెలంగాణను కలగనీ
తెలంగాణను గెలవాలనీ
తెలంగాణగా బతకాలనీ
భాషలో
భావనలో
చేతనలో
కాళన్న యాది
నిలువనియ్యది
మరువనియ్యది -

-దాసరాజు రామారావు
m: 9618224503
e: daasaraju@gmail.com

తెలంగాణ తెలుగు కథ - ప్రాతినిధ్యం: స్థూలావగాహన

(గత సంచిక తరువాయి)

రైతాంగ-గిరిజన-కార్మికోద్యమాలు ముప్పేటగా సాగిన కాలమది. తెలంగాణా తెలుగు కథ ఆ ఉద్యమాలకు టైం కీపర్‌గా పని చేసింది. పాతికేళ్ళకు పైగా తెలంగాణా సామాజిక చలనాన్ని వొడిసి పట్టుకొంది. రాజకీయ చరిత్రని నమోదు చేసింది. ఆర్థిక గమనాన్ని మారే ఉత్పత్తి సంబంధాల్లోని ఘర్షణని గతి తార్కికంగా వ్యాఖ్యానించింది. కొత్తగా కలం పట్టిన రచయితలతో అడవిలో వెన్నెల బొగ్గుపొరల్లో నల్ల కలువలు వంటి కథా సంకలనాలు సామూహిక కర్తృకాలుగా వెలువడ్డాయి. సాహిత్య చరిత్రలో యిది అపూర్వ సంఘటన. సాహిత్యాన్ని వ్యక్తి ఆస్తిగా కాకుండా సామూక సంపదగా సామాజిక వనరుగా పరిగణించే సంప్రదాయాన్ని తెలంగాణా నేల ప్రపంచానికి అందించింది.

అంతేకాదు ; కథ మౌలిక రూపమైన మౌఖిక నిర్మాణ పద్ధతుల్ని రచయితలు అందిపుచ్చుకున్నారు. కాగితమంటే తెలియని తెలిసినా భయపడే ప్రజా సమూహాలకి చేరువ కావడానికి కథని వినిపించే దారుల్లోకి నడిచారు. అచ్చులో చదవడానికి కుదించుకుపోయిన కథని శ్రవ్యం చేశారు. సమష్టి పఠనోద్దేశంతో శ్రావ్యంగా విని పించే భాషా సాధనాలు సమకూర్చుకొన్నారు. వస్తురీత్యానే కాదు శైలి రీత్యా కూడా విప్లవ కథ సార్థకమైంది.

ఈ కాలంలో తెలంగాణా తెలుగు కథ వైవిధ్యభరితమైన వస్తు స్వీకరణ విషయికంగా సజీవమైన ప్రాంతీయ భాషా ప్రయోగం లోనూ తక్కిన తెలుగు ప్రాంతాల కథకులకు ఆదర్శంగా నిలిచింది. మంచి కథల కోసమే కాదు గొప్ప కథల కోసం సైతం సంకలనకర్తలు తెలంగాణా వైపే చూశారు. శ్వేత రాత్రులు నేలతల్లి విముక్తి కోసం భూమిక రుతుపవనాలు ఆ క్రమంలోనే వచ్చాయి.

అయితే యీ దారిలో తెలంగాణా తెలుగు కథ మరో ప్రమాదాన్ని యెదుర్కొంది. ఉద్యమేతర వస్తువులతో వచ్చిన కథలకి గుర్తింపు లేకుండా పోయింది. సమాజంలోని భిన్న కోణాల్ని జీవితంలోని వివిధ పార్శ్వాల్ని చిత్రించిన కథకులు అనామకంగానే వుండిపోయారు (నవీన్ బోయ జంగయ్య వంటి వొకరిద్దరు అందుకు మినహాయింపు). 70-95 మధ్య కాలపు వెలుగు అంతకు ముందు కథని కనిపించకుండా చేసింది. అంతకు ముందు తెలంగాణాకి మంచి కథే లేదు అనేంత వరకు కొందరు విమర్శకులు సాహసించారు. అనేక సంకలనాల్లో తెలంగాణా తెలుగు కథకి సరైన ప్రాతినిధ్యం లేకుండా పోయింది. (కేంద్ర రాష్ట్ర అకాడమీ సంకలనాలు, మధురాంతకం రాజారాం, వాకాటి పాండురంగారావు, వేదగిరి రాంబాబు, పురాణం సుబ్రహ్మణ్య శర్మ, హితశ్రీ, డి. రామలింగం, చిన వీరభద్రుడు మొ. వ్యక్తులు సంకలనం చేసిన గ్రంథాలు). ప్రతి సంవత్సరం ఉత్తమ కథల్ని యెంపిక చేసే కథా వార్షికల్లో సైతం తెలంగాణా కథ నిర్లక్ష్యానికి గురౌతుంది అనే ఆరోపణలు వెల్లువెత్తాయి. బి ఎస్ రాములు వంటి వారు లెక్కలు తీసి ప్రాంతాల కులాల వారీగా జనాభా దామాషా ప్రకారం వాటా కోసం డిమాండ్ చేశారు. ఇదంతా అస్తిత్వ స్పృహలో భాగంగానే జరిగింది. ప్రాంతీయ అస్తిత్వం రాజకీయ రూపం సంతరించుకోక ముందు నుంచే సాహిత్య సాం స్కృతిక రంగాల్లో కవులు రచయితలు బలంగా గొంతులు విప్పారు, కలాలతో స్పందించారు. ఆ విధంగా తెలంగాణా తెలుగు కథ అస్తిత్వ వాదోద్యమాల యుగంలోకి ప్రవేశించింది.

తెలుగు కథలో తెలంగాణా కథ స్థానం యేమిటీ-ప్రాతినిధ్యం యెక్కడ - భాగం యెంత? యిక్కడి కథకులు వెలుగులోకి రాకపోడానికి కారణాలేంటి? సాహిత్యతి భాషాధిపత్యాల కారణంగా అజ్ఞాతంగా అనామకంగా మిగిలిపోయిన చరిత్ర యేమిటి మొదలైన ప్రశ్నలు వెల్లువెత్తాయి. దేవులాట మొదలైంది. తవ్వకం షురూ అయ్యింది. వొక ఉద్యమంలా సాగింది.

నాలుగో దశ -95నుంచి రాష్ట్ర సాధన వరకు:

అస్తిత్వ స్పృహతో తెలంగాణ కథకి ప్రాతినిధ్యం కోరే దశలో అసలు తెలంగాణకి సరైన/సమాన ప్రాతినిధ్యం లభించకపోవడానికి కారణాలేంటి అన్న అన్వేషణ మొదలైంది. ప్రాంతీయ అస్తిత్వ స్పృహతో కథా రచనకంటే పరిశోధనే యెక్కువ జరిగిందంటే తప్పుకాదు. కాసుల ప్రతాపరెడ్డి, కె శ్రీనివాస్, సంగిశెట్టి శ్రీనివాస్ వంటి పరిశోధకులు వేసిన బీజాలు గతాన్ని తవ్వుకొని వర్తమానాన్ని విశ్లేషించుకోడానికి భవిష్యత్తు వైపు దృష్టి సారించడానికి వీలు కల్గించాయి.

తెలుగు కథలో తెలంగాణా కథ స్థానం యేమిటీ-ప్రాతినిధ్యం యెక్కడ-భాగం యెంత? యిక్కడి కథకులు వెలుగులోకి రాకపోడానికి కారణాలేంటి? సాహిత్యతి భాషాధిపత్యాల కారణంగా అజ్ఞాతంగా అనామకంగా మిగిలిపోయిన చరిత్ర యేమిటి మొదలైన ప్రశ్నలు వెల్లువెత్తాయి. దేవులాట మొదలైంది. తవ్వకం షురూ అయ్యింది. అది కూడా వొక ఉద్యమంలా సాగింది. తెలంగాణా తన అస్తిత్వాన్ని తాను ప్రకటించుకోడానికీ తనను తాను ఆవిష్కరించుకోడానికీ కోల్పోయిన తన చరిత్రను తాను నిర్మించుకోడానికీ కథ వొక సాధనమైంది.

ఆ క్రమంలో తెలంగాణా తొలితరం కథలు(సుజాతారెడ్డి : 2002) దస్త్రం తెలంగాణా తొలితరం కథల సూచి (సంగిశెట్టి :2004) తొలినాటి కథలు (సుజాతా రెడ్డి, సంగిశెట్టి: 2005) వెలువడ్డాయి. ఉత్తర తెలంగాణ కథా రచయితల పరిచయంచేస్తూ అందుబాటు (బివిఎన్ స్వామి :2008) వచ్చింది. గుడిపాటి, అఫ్సర్, కె శ్రీనివాస్, బిఎస్ రాములు వంటి విమర్శకులు ప్రాంతీయత స్థానికత ప్రాంతీయ అస్తిత్వం వంటి భావనల్ని తెలంగాణా కథలకి అన్వయిస్తూ యెన్నో వ్యాసాలు రాశారు. తెలంగాణా

కథకి వార్షిక సంకలనాల్లో అన్యాయం జరుగుతుందన్న కారణంగా 2003 నుంచి తెలంగాణ కథ (కర్ర ఎల్లారెడ్డి) పేరుతో ప్రతి సంవత్సరం యెంపిక చేసి ఉత్తమ కథల సంకలనం తేవడం మొదలైంది. తొలి మ లి రాష్ట్రోద్యమాలపై వచ్చిన కథలతో తెలంగాణా చౌక్ (ఎల్లారెడ్డి, స్వామి: 2011) వెలువడింది. తెలంగాణా కథా చరిత్రని పరిచయం చేస్తూ కథా తెలంగాణం (స్వామి: 2013) వచ్చింది. అంతకు ముందు బివిస్ రాములు కరీంనగర్ జిల్లా కథా సరిత్సాగరాలు తీసుకువ చ్చాడు. ఆ దారిలో తర్వాతి కాలంలో నల్గొండ కథలు (ఎలికట్టె శంకర్) ఖమ్మం కథలు (జ్వలిత) మెతుకు (మెదక్ జిల్లా) కతలు (వేముగంటి మురళీకృష్ణ , బెల్లంకొండ సంపత్ కుమార్) జిల్లాలవారీగా వందలాది కథకుల్ని వెలుగులోకి తెచ్చాయి. ఈ తరహా అన్వేషణ ఇప్పటికీ నడుస్తోంది.

తెలంగాణ రచయితల వేదిక తరుపున సోయి పత్రిక మంచి క థలకి వేదికయ్యింది. ప్రాణహిత సారంగ వెబ్ పత్రికలు తెలంగాణా కథకులకి దన్నుగా నిలిచించాయి. పాలపిట్ట తెలంగాణ ప్రత్యేక సంచిక , తెలంగాణకి సముచిత ప్రాతినిధ్యం యిస్తూ కథల ప్రత్యేక సంచిక తెచ్చింది. వాటన్ని టిలోని కథలు తరాలుగా తల్లడిల్లే తెలంగాణా ఆత్మని పట్టుకోడానికి ఉపయోగపడ్డాయి.

ప్రచురణకర్తలు ప్రత్యేకంగా తెలంగాణా కథపై దృష్టి సారించక తప్పనిసరి పరిస్థితిని తెలంగాణ వాదం కల్పించింది. కాలువ మల్లయ్య, సదానంద్ శారద, చంద్ర సంపాదకత్వంలో వచ్చిన విశాలాంధ్ర తెలంగాణ కథలు– తొమ్మిది దశాబ్దాల సాంస్కృతిక సామాజిక పోరాట రూపు రేఖలు (2005) సంకలనంలోని పోరాట శబ్దం తెలంగాణా తెలుగు కథ స్వభావాన్ని యెత్తి ప డుతుంది. తెలంగాణవాదం లేకుంటే పులుగు శ్రీనివాస్ సంకర విత్తులు అనే ప్రతిధ్వంద్వి కథ పుట్టేదే కాదు. తొలిసారిగా పర్యావరణ వినాశాన్ని వ్యతిరేకిస్తూ (పి చంద్ :2004) భూనిర్వాసితుల వెతల కతలు చెప్పింది తెలంగాణనే. ప్రపంచీక రణ నేపథ్యంలో పెద్దింటి అశోక్ కుమార్, జాత శ్రీ, శిరంశెట్టి కాంతారావు, ఎలికట్టె శంకర్, బోధనం నర్సిరెడ్డి వంటి రచయితలు విచ్చిన్నమౌతున్న మానవ సంబంధా ల పట్ల ఆర్తి ప్రకటించినా, గ్రామీణ వృత్తుల విధ్వంసాన్ని వర్ణించినా యీ నేల మీద అలవిమాలిన అభిమానంతోనే. జీవితం వుత్తరార్థంలో దేవులపల్లి కృష్ణమూర్తిని పాతికేళ్ళ విరామం తర్వాత రామా చంద్రమౌళిని కథా రచన వైపు చూసేలా చేసింది తెలంగాణావాదమే.

సొంత రాష్ట్రం యేర్పడ్డాక సైతం ఆంధ్ర పెట్టుబడిదారుల యాజమాన్యాల్లోనే వున్న పత్రికలు తెలంగాణా కథని ప్రోత్సహిం చడం లేదని అంగలార్చి ప్రయోజనం లేదు. మనమే ముందడుగు వేయాలి. మన పత్రికల్ని మనమే స్థాపించుకోవాలి. జీవి తాన్నీ సమాజాన్నీ బయట లోపలి ప్రపం చాల్నీ లోతుగా విస్తారంగా ఆవిష్కరించ గలిగేది కథే కాబట్టి ఆ పేజీల్లో కూడా కథకి ప్రముఖ స్థానం కల్పించాలి.

మలిదశ ప్రత్యేక రాష్ట్రోద్యమంలో పెద్దింటి అశోక కుమార్ (రణ నినాదం అను 7 ఎపిసోడ్ల కథ), బెజ్జారపు రవీందర్ (నిత్య గాయాల నది), సి హెచ్ మధు (ఆయుధం), పంజాల జగన్నాథం (చేదుజ్ఞాపకం), పి చంద్ (తెలంగాణ తల్లి), జీవన్ (నెత్తుటి గుడ్డు నా తెలంగాణ), వర్తమాన చిత్రపటం(స్వామి), ఓదెల వెంకటేశ్వర్లు (తెలంగానం), వెల్దండి శ్రీధర్ (నాల్గు కోట్ల పిడికిళ్ళు), గొట్టిముక్కల కమలాకర్ (బకరా) తెలం గాణా ఆకాంక్షని బలంగా వ్యక్తీకరిస్తూ రాసిన కథలు ఉద్యమ స్ఫూర్తికి అద్దం పట్టాయి.

తెలంగాణా ప్రాంతీయ అస్తిత్వంతో సమాంతరంగా వచ్చిన దళిత బహుజన మైనార్టీ ఉప అస్తిత్వాల్ని తెలంగాణా తెలుగు కథ బలంగా పట్టుకుంది. అయినప్పటికీ అవన్నీ తెలంగాణావాదానికే కట్టుబడి ఉ న్నాయి. స్వీయఅస్తిత్వ ప్రకటనల్లో అంతర్లీనంగా ప్రాంతీయ అస్తిత్వచేతన దాగి వుండటం గమనిస్తాం. తెలంగాణలో మైనార్టీ కథ ప్రాంతీయ సా హిత్య భాషకి కొత్త డిక్షన్ అందించింది. భిన్న ప్రాంతాల మైనార్టీ కథల్ని (చూ.వతన్:2004) వొక చోట చూసినపుడు తెలంగాణా మైనార్టీ కథ విలక్షణత అర్థమౌతుంది. అలీ (హరేక్ మాల్) షాజహానా(లదాఖ్ని) స్మైబాబ (అధూరే, వెజిటేరియన్స్ ఓన్లీ) అన్వర్ (బక్రీ) దిలావర్, గౌస్ మొహియుద్దీన్,హనీఫ్, యాకూబ్ పాషా, ఖాజా మొ. రచయితలు ఆధిపత్య మతతత్వానికి వ్యతిరేకంగానూ సొంతమతంలోని అసమానతల గురించి, వివక్ష గురించి రాసిన కథల్లో తెలంగాణ ప్రాంతీయ ముద్రని చూడగలం.

తెలంగాణా రచయిత్రుల కథల గురించి ప్రత్యేకంగా చెప్పుకోవా లి. పుట్టింది ఆంధ్ర ప్రాంతం, మెట్టింది తెలంగాణ, తరలిపోయింది మరాఠా ప్రాంతం, జీవించింది అతి తక్కువ కాలం అయినప్పటికీ తొలి తెలంగాణ తెలుగు కథా రచయితగా భండారు అచ్చమాంబని కొందరు పరిశోధకులు పేర్కొంటారు. ఎల్లా ప్రగడ సీతాదేవి, ఇల్లిందల సరస్వతీ దేవి కూడా పెళ్ళితో తెలంగాణాకి వారయ్యారు. నందగిరి ఇందిరా దేవి, పాకాల యశోదారెడ్డి అచ్చం తెలంగాణా బిడ్డలే. అందుకే వాళ్ళ కథల్లో తెలంగాణదనం ప్రస్ఫుటంగా కనిపిస్తుంది.

తెలంగాణాలో స్త్రీవాదం లేదు, అది కోస్తా అగ్రకుల స్త్రీలవాదమే అన్న చర్చలు జరిగిన నేప థ్యంలో ప్రపంచీకరణ స్త్రీల జీవితాల్లో తెచ్చిన మార్పుల్ని ముదిగంటి సుజాతారెడ్డి (విసుర్రాయి, వ్యాపార మృగం) వంటి వారు కథలుగా మలిచారు. ముస్లిం స్త్రీల అభద్ర జీవిత శకలాల్ని గీతాంజలి (బచ్చేదానీ పహెచాన్) అద్భుతంగా ఆవిష్కరించిం ది. సెజ్‌లను వ్యతిరేకిస్తూ వలస వెతలకు కారణ మయ్యే పాలకుల విధానాల్ని నిరసిస్తూ ఆమె రచిం చిన పాలమూరు వలస బతుకు చిత్రాలు అనితరా లు. గత శతాబ్ది చివర్లో అణచివేతకి గురైన స్త్రీల స్వ రాలు వినిపించిన కరుణ మిడ్కో వంటి రచయిత్రులు విప్లవ రాజకీయ స్ఫూహతో కొత్త శతాబ్దంలో కూడా కథా రచనని కొనసాగిస్తున్నారు.

దళిత స్త్రీల ప్రత్యేక అస్తిత్వ స్ఫూహతో రచనలు చేసిన కథకులు యితర ప్రాంతాల్లో చాలా తక్కువ. అనిశెట్టి రజిత (మట్టి బంధం) జూ పాక సుభద్ర (రామక్క మాన్యం) జాజుల గౌరి(మన్ను బువ్వ) గోగు శ్యామల (నల్లరేగడి సాళ్ళు) గొంతుకల్లో వినిపిస్తున్న భాషా, పలుకుతున్న భావవ్యక్తీకరణ రీతులు విలక్షణమైనవే కాదు, అపూర్వమైనవి. ఈ రచయిత్రుల కథల్లో కనిపిస్తున్న దళిత జీవన వాస్తవికత వీస్తున్న మట్టి పూల పరిమళాలు తెలంగాణా తెలుగు కథని విశిష్టంగా తీర్చిదిద్దుతు న్నాయి. తెలంగాణా సందర్భం నుంచే అవుటాఫ్ కవరేజ్ ఏరియా ద్వారా పసునూరి రవీందర్ తెలంగాణా దళిత కథకి కేరాఫ్ అడ్రస్ అయ్యాడు.

(మిగతా వచ్చే సంచికలో)

–డా. ఎ. కె. ప్రభాకర్, phone : 040 - 27761510
e: drakprabhakar@gmail.com

'మహా కూటమిగా ఏర్పడితేనే సమస్యల పరిష్కారం'

రాష్ట్రంలోని ముదిరాజ్ సంఘాలతో మహా కూటమిని ఏర్పాటు చేస్తామని తెలంగాణ ముదిరాజ్ సంఘం రాష్ట్ర అధ్యక్షులు కె.జగన్‌మోహన్ ముదిరాజ్, తెలంగాణ ముదిరాజ్ సంక్షేమ సంఘం రాష్ట్ర అధ్యక్షులు పుట్టి యాదగిరి ముదిరాజ్ ప్రకటించారు. అప్పుడే ప్రభుత్వంతో పోరాడి సమస్యలను పరిష్కరించుకోగలుగుతామన్నారు. అంబర్‌పేట జైస్వాల్ గార్డెన్‌లోని తెలంగాణ ముదిరాజ్ సంక్షేమ సంఘం రాష్ట్ర కార్యాలయంలో వారు సమస్యలపై చర్చించారు. సమస్యలను ప్రభుత్వం తక్షణమే పరిష్కరించాలన్నారు. రాష్ట్రంలో 14 శాతానికి పైగా ఉన్న ముదిరాజ్‌లకు రాజకీయ, ఆర్థిక ప్రాతినిధ్యం కల్పించకుండా ప్రభుత్వం విస్మరిస్తుందన్నారు. సంఘానికి 10 ఎకరాల స్థలంతోపాటు భవన నిర్మాణానికి రూ.10 కోట్లు కేటాయించాలని డిమాండ్ చేశారు. ముదిరాజ్‌లను బీసీ 'డి' గ్రూపు నుంచి 'ఎ' లోకి ఆర్డినెన్స్ ద్వారా మార్చాలని పేర్కొన్నారు.

విద్యుత్తు సౌధ ముందు కార్మికుల ధర్నా

తెలంగాణ ట్రాన్స్‌ఫార్మర్స్ మరమ్మతు కార్మికులు(ఎస్పీఎం) విద్యుత్తు సౌధ ముందు ధర్నా చేపట్టారు. తమను శాశ్వత ఉద్యోగులుగా క్రమబద్ధీకరించి, ఉద్యోగ భద్రత కల్పించాలని కోరుతూ.. సుమారు 300 మంది కార్మికులు విద్యుత్తు సౌధ ప్రధాన ద్వారం ముందు బైఠాయించారు. కార్మికులు లోపలికి వెళ్లకుండా పోలీసులు, రక్షణ సిబ్బంది అడ్డుకున్నారు. ఈ సందర్భంగా ఎస్పీఎం అధ్యక్షుడు చింతా వెంకన్న మాట్లాడుతూ.. రాష్ట్రవ్యాప్తంగా ట్రాన్స్‌ఫార్మర్ మరమ్మతు విభాగంలో పనిచేస్తున్న 2500 మంది కార్మికులను క్రమబద్ధీకరించి, తమ కుటుంబాలను ఆదుకోవాలని ప్రభుత్వాన్ని డిమాండు చేశారు.

చట్టాలను మార్చి గౌడ వృత్తిని కాపాడండి

కల్లుగీత వృత్తి పరిరక్షణకు, ఆధునికీకరణకు ప్రభుత్వం నడుం బిగించాలని తెలంగాణ గౌడ సంఘం వ్యవస్థాపకులు, గౌడ హాస్టల్ అధ్యక్షుడు పల్లె లక్ష్మణరావుగౌడ్ డిమాండ్ చేశారు. హైదరాబాద్ జిల్లా గౌడ సంఘం కార్యవర్గ సమావేశం బొగ్గులకుంటలోని తెలంగాణ సారస్వత పరిషత్‌లో జరిగింది. జిల్లా అధ్యక్షుడు గడ్డమీది విజయ కుమార్ అధ్యక్షత వహించారు. ఈ సందర్భంగా లక్ష్మణరావుగౌడ్ మాట్లాడుతూ.. కల్లు వృత్తిని కార్పొరేషన్ పరిధికి తీసుకురావాలన్నారు. చెట్లు పెంచడానికి భూమిని, హైబ్రీడ్ విత్తనాలను ప్రభుత్వం అందించాలన్నారు. ఈనెల 18న సర్దార్ సర్వాయి పాపన్న జయంతిని రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా నిర్వహించడానికి సన్నాహాలు చేస్తున్నామన్నారు. గౌడ సంఘం రాష్ట్ర అధ్యక్షుడు ఇ.శేషగిరిరావు, సమన్వయ కమిటీ ఛైర్మన్ బాలగౌని బాలరాజ్‌గౌడ్ మాట్లాడారు. సంఘం రాష్ట్ర ప్రధాన కార్యదర్శి నాగరాజుగౌడ్, సమన్వయ కమిటీ సభ్యులు అయిలి వెంకన్నగౌడ్, అంబాల నారాయణగౌడ్, డా.వట్టికూటి రామారావుగౌడ్, నగర ప్రధాన కార్యదర్శి ఆనంద్‌గౌడ్, రాష్ట్ర ఉపాధ్యక్షుడు రామ్మోహన్‌గౌడ్ పాల్గొన్నారు.

ఆరెకటిక కులస్థులను ఎస్సీ జాబితాలో చేర్చాలి

ఆరెకటిక కులస్థులను ఎస్సీ జాబితాలో చేర్చాలని ఆరెకటిక పోరాట సేవా సమితి వ్యవస్థాపక అధ్యక్షుడు కల్యాణ్‌కార్ ఈశ్వర్ చౌదరి డిమాండ్ చేశారు. అడిక్‌మెట్‌లో ఆయన మాట్లాడుతూ.. గతంలో ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ ఇచ్చిన హామీని నెరవేర్చకపోవటాన్ని నిరసిస్తూ సెప్టంబర్ 10వ తేదీ నుంచి వారం రోజులపాటు దిల్లీలోని జంతర్ మంతర్ వద్ద రిలే దీక్షలు నిర్వహించనున్నట్లు చెప్పారు. 2014లో బాన్సువాడలో ఎన్నికల సభలో సీఎం కేసీఆర్ మాట్లాడుతూ తెరాస అధికారంలోకి వస్తే ఆరె కటికలను ఎస్సీ జాబితాలో చేర్చుతామని హామీ ఇచ్చారని గుర్తు చేశారు. రాజకీయ పార్టీల నాయకులు ఆరెకటికలను ఓటు బ్యాంకుగానే పరిగణిస్తున్నారని వాపోయారు.

'జంగమ' సంక్షేమ నిధి ఏర్పాటు చేయాలి

ఆర్థికంగా, సామాజికంగా, రాజకీయంగా, విద్యా పరంగా వెనుకబడిన జంగమ సమాజం అభ్యున్నతికి ప్రభుత్వం ప్రత్యేక సంక్షేమ నిధిని ఏర్పాటు చేయాలని తెలంగాణ జంగమ సమాజం అధ్యక్షుడు ఆర్.విశ్వేశ్వరయ్య డిమాండ్ చేశారు. భోలక్‌పూర్ డివిజన్ దేవునితోట లోని చారిత్రక భవానీ శంకరాలయ ప్రాంగణంలో తెలంగాణ జంగమ సమాజం రాష్ట్ర స్థాయి సమావేశాన్ని నిర్వహించారు. ఈ సమావేశంలో ఆయా జిల్లాల ప్రతినిధులు పాల్గొని జంగమ సమాజం వెనుకబాటు తనంపై చర్చించి, అభివృద్ధికి చేపట్టాల్సిన చర్యలపై పలు తీర్మానాలు చేశారు. ఈ సమావేశానికి ముఖ్యఅతిథిగా ఆర్.విశ్వేశ్వరయ్య మాట్లాడుతూ.. అన్ని రంగాల్లో వెనుకబాటుకు గురైన జంగమ సమాజాన్ని సంచార జాతులుగా గుర్తించి ప్రభుత్వం ఆదుకోవాలన్నారు. ప్రత్యేక సంక్షేమ నిధిని ఏర్పాటు చేయాలని డిమాండ్ చేశారు. సంచార జాతుల రిజర్వేషన్లపై అసెంబ్లీ సమావేశాల్లో తీర్మానం చేసి పార్లమెంట్‌కు పంపించాలన్నారు.జంగమ సమాజం కోసం ప్రభుత్వం పాఠశాలలు ఏర్పాటు చేయాలని, తమ సమస్యలను పరిష్కరించాలని ఇప్పటికే పలుమార్లు మంత్రులు కేటీఆర్, ఈటల రాజేందర్, జోగు రామన్న, నిజామాబాద్ ఎంపీ కవితలను కలిసి విన్నవించామని తెలిపారు. ఇప్పటికైనా ప్రభుత్వం స్పందించి జంగమ సమాజం ఎదుర్కొంటున్న సమస్యలు పరిష్కరించాలని డిమాండ్ చేశారు. ఈ సమావేశంలో ప్రతినిధులు వి.నాగభూషణం, యం.శివకుమార్, జి.జగదీశ్వర్, పి.నాగయ్యస్వామి, ఎర్రి స్వామి, బి.పరమేశ్వరయ్య, చంద్రయ్య, వివిధ జిల్లాల అధ్యక్ష, కార్యదర్శులు పాల్గొన్నారు.

ఆ అధికారం ప్రభుత్వానికుంది

పోస్టులన్నీ మహిళా అభ్యర్థులతో భర్తీ చేయొచ్చు
గురుకుల పోస్టులపై సింగిల్ జడ్జి ఉత్తర్వులను రద్దు చేసిన హైకోర్టు

బాలికలు, మహిళా విద్యా సంస్థల్లో బోధన, బోధనేతర సిబ్బంది పోస్టులన్నింటినీ మహిళా అభ్యర్థులతో భర్తీ చేసే అధికారం తెలంగాణ సర్కారుకు ఉందని ఉమ్మడి హైకోర్టు స్పష్టంచేసింది. గతంలో ఇలాంటి వ్యాజ్యాల్లో సుప్రీంకోర్టు ఇలాగే తీర్పులిచ్చిందని గుర్తుచేసింది. మహిళా సాధికారిత మరింత సాధించే దిశగా మహిళలతో పోస్టులను భర్తీ చేసేందుకు అధికరణ 15(3) ప్రభుత్వాలకు వెసులుబాటు కల్పిస్తుందని తెలిపింది. రాష్ట్రం లోని సాంఘిక, బీసీ, గిరిజన, మైనార్టీ సంక్షేమ గురుకుల బాలికలు, మహిళా విద్యాసంస్థల్లో బోధన, బోధనేతర సిబ్బంది మొత్తం పోస్టులను మహిళా అభ్యర్థులతో భర్తీ చేసేందుకు వీలు కల్పిస్తూ 2016 జూన్ 4న తెలంగాణ సాధారణ పరిపాలన శాఖ జీవో 1274ను జారీచేసింది. ఈ జీవో అమలును నిలుపుదల చేస్తూ హైకోర్టు సింగిల్ జడ్జి మధ్యంతర ఉత్తర్వులిచ్చారు. ఆ ఉత్తర్వులపై తెలంగాణ సర్కారు ధర్మాసనం ముందు అప్పీలు దాఖలు చేసింది. ఇటీవల సింగిల్ జడ్జి ఉత్తర్వులను ధర్మాసనం సస్పెండ్ చేసింది. సింగిల్ జడ్జి మధ్యంతర ఉత్తర్వులను ధర్మాసనం రద్దు చేసింది. గురుకులాల్లో పోస్టుల భర్తీ ప్రక్రియను కొనసాగించొచ్చని, ఆ నియామకాలు తుది తీర్పునకు లోబడి ఉంటాయని తేల్చిచెప్పింది. ఉమ్మడి హైకోర్టు న్యాయమూర్తి జస్టిస్ సి.వి.నాగార్జునరెడ్డి, జస్టిస్ జి.శ్యాంప్రసాద్‌లతో కూడిన ధర్మాసనం ఈ మేరకు ఆదేశాలిచ్చింది. విచారణలో తెలంగాణ ఏజీ డి.ప్రకాశ్‌రెడ్డి వాదనలు వినిపిస్తూ.. మహిళా అభ్యర్థులతో పోస్టులు భర్తీ చేసేలా విధానపరమైన నిర్ణయం తీసుకొనే అధికారం ప్రభుత్వానికి ఉందన్నారు. సింగిల్ జడ్జి వద్ద వ్యాజ్యాలు దాఖలు చేసిన పిటిషనర్ల తరఫు న్యాయవాదులు వాదనలు వినిపిస్తూ.. ఏడు వేల పోస్టులను కేవలం మహిళలతో భర్తీ చేయడం పురుష అభ్యర్థులపట్ల వివక్షత చూపడమేనన్నారు. 'షీ టీమ్స్'లో సైతం పురుషులకు స్థానం కల్పిస్తున్నారని పేర్కొన్నారు. ఇరుపక్షాల వాదనలు విన్న ధర్మాసనం.. ఒకరిద్దరి కోసం నియామకాల ప్రక్రియను నిలువరించలేమంది. సింగిల్ జడ్జి మధ్యంతర ఉత్తర్వులను రద్దు చేస్తూ సర్కారు దాఖలు చేసిన అప్పీళ్లను పరిష్కరించింది. అంతిమంగా పిటిషనర్లు సింగిల్ జడ్జి వద్ద వ్యాజ్యాల్లో విజయం సాధిస్తే వారికి ప్రత్యేక పరీక్ష నిర్వహించే అవకాశం ఉందని పేర్కొంది. ధర్మాసనం ఉత్తర్వుల నేపథ్యంలో సింగిల్ జడ్జి వద్ద ఉన్న వ్యాజ్యాలపై తుది విచారణ జరగాల్సి ఉంటుంది.

ప్రమాదాల నివారణకు ఏం చేశారు?

బోరు బావుల ప్రమాదాలపై తెలంగాణ సర్కారును ప్రశ్నించిన హైకోర్టు

బోరు బావులను నిర్లక్ష్యంగా వదిలేస్తున్న వారిపై ఎలాంటి చర్యలు తీసుకుంటున్నారో చెప్పాలని తెలంగాణ పంచాయతీరాజ్, రెవెన్యూ, హోంశాఖలను హైకోర్టు ఆదేశించింది. ప్రమాదాల నివారణకు తీసుకుంటున్న చర్యల వివరాల్ని సమర్పించాలని పేర్కొంది. ఎన్ని బోరు బావులకు అనుమతులు ఇచ్చారు? అందులో ఎన్ని వినియోగంలో ఉన్నాయి? ఎన్ని నిరుపయోగంగా మారాయి? తదితర వివరాలన్నీ మీ దగ్గర ఉండాలి కదా అంటూ ప్రభుత్వాన్ని ప్రశ్నించింది. ప్రమాదాలు జరగకుండా చూడాల్సిన బాధ్యత మీది కాదా? అని అడిగింది. చేవెళ్ల సమీపంలోని ఇక్కారెడ్డిగూడ వద్ద నిరుపయోగ బోరు బావిలో పడి ఇటీవల ఓ చిన్నారి మృతి చెందిన ఘటనకు సంబంధించి ఆ బోరు బావి యజమానిపై కేసు నమోదు చేసి వదిలేస్తే ఎలా? అని న్యాయస్థానం ప్రశ్నించింది. ప్రస్తుతం ఆ కేసు దర్యాప్తులో పురోగతి వివరాల్ని తమ ముందుంచాలని పోలీసుల్ని ఆదేశించింది. విచారణను ఆగస్టు 30కి వాయిదా వేసింది. ఉమ్మడి హైకోర్టు తాత్కాలిక ప్రధాన న్యాయమూర్తి జస్టిస్ రమేశ్ రంగనాథన్, జస్టిస్ జె.ఉమాదేవిలతో కూడిన ధర్మాసనం ఈ మేరకు ఆదేశాలు జారీచేసింది.

నిరుపయోగ బోరుబావులతో ప్రమాదాలు జరుగుతున్నాయని, వాటిని నిలువరించే దిశగా సుప్రీంకోర్టు మార్గదర్శకాల్ని అమలు చేసేలా తెలంగాణ సర్కారును ఆదేశించాలని అభ్యర్థిస్తూ న్యాయవాది బుద్దారపు ప్రకాష్ హైకోర్టులో ప్రజాహిత వ్యాజ్యం దాఖలు చేశారు. ఈ వ్యాజ్యంపై ఇటీవల విచారణ జరిపిన ధర్మాసనం.. తాము కోరిన వివరాల్ని సక్రమంగా సమర్పించకపోవడంతో రెవెన్యూ శాఖ ముఖ్య కార్యదర్శి హాజరుకు ఆదేశించింది. ఈ నేపథ్యంలో బుధవారం విచారణకు రెవెన్యూ ముఖ్య కార్యదర్శి బీఆర్ మీనా హాజరయ్యారు. కోర్టుకు వివరాలు సమర్పించారు. తదుపరి విచారణకు హాజరు నుంచి మినహాయింపు పొందారు.

విచారణలో ప్రభుత్వ న్యాయవాది వాదనలు వినిపిస్తూ.. సమాచార లోపం వల్ల వివరాలు సమర్పించడంలో పొరపాటు జరిగిందన్నారు.

ఎండాకాలంలో బోరుబావికి బిగించిన యంత్రాన్ని తొలగిస్తున్నారని.. వర్షాకాలంలో భూగర్భ నీటిమట్టం పెరిగాక మళ్లీ యంత్రాన్ని బిగించి ఆ బోరుబావుల్ని వినియోగిస్తున్నారన్నారు. కొన్నిచోట్ల నీరు పడకపోవడంతో శాశ్వతంగా వదిలేస్తున్నారని చెప్పారు. బోరుబావుల్ని నిరుపయోగంగా వదిలేసినవారిపై అధికారులు ఏం చర్యలు తీసుకున్నారని ధర్మాసనం ప్రశ్నించింది. ప్రమాదాల నివారణకు చేపట్టిన చర్యల వివరాలు సమర్పించాలని స్పష్టంచేసింది.

గుంటూరు జిల్లాలో ప్రమాదంపై ఆరా

గుంటూరు జిల్లా వినుకొండ మండలం ఉమ్మిడివరం గ్రామంలోని బోరుబావిలో బాలుడు పడ్డ ప్రమాదంపై ధర్మాసనం ఆరా తీసింది.

అందుకు పిటిషనర్ తరఫు న్యాయవాది బదులిస్తూ అదృష్టవశాత్తు ఆ పిల్లాడ్ని సురక్షితంగా బయటకు తీశారన్నారు.

ఎన్‌బీటీలో అనువాద పుస్తకాల ఆవిష్కరణ

ఉస్మానియా యూనివర్సిటీలోని దుర్గాబాయి దేశ్‌ముఖ్ మహిళ సభలోని ఎన్‌బీటీ 60వ వ్యవస్థాపక దినోత్సవం సందర్భంగా మూడు పుస్తకాను ఆవిష్కరించారు. వివిధ భారతీయ భాషలోని పుస్తకాలను తెలుగు భాషలో అనువదించిన 'అబద్ధాల సంచి, ఆకాశంలోకి ఇంకా పైపైకి, బంగారు శిల' అనే మూడు పుస్తకాలను ప్రముఖకవి, సాహిత్య అకాడమి అవార్డుగ్రహీత ఆచార్య ఎన్.గోపి ఆవిష్కరించారు. ఈ సందర్భంగా గోపి మాట్లాడుతూ ఈ ఎన్‌బీటీ కేంద్రం రెండు తెలుగు రాష్ట్రాలకు గర్వకారణం అని పేర్కొన్నారు. రోజురోజుకు పుస్తల పఠనం తగ్గుతుందని మథన పడుతున్న సమయంలో ఎన్‌బీటీ వంటి సంస్థలు ఎంతో సహకారం అందిస్తున్నాయని చెప్పారు. తెలంగాణ సాహిత్య అకాడమి అధ్యక్షుడు నందిని సిధారెడ్డి మాట్లాడుతూ దాదాపు అన్ని భారతీయ భాషలోని మంచి సాహిత్యాన్ని దాదాపు అన్ని ఇతర భాషల్లోకి అనువదిస్తున్నారని పేర్కొన్నారు.

తెలంగాణ వైతాళికులు ప్రొఫెసర్ జయశంకర్

తెలంగాణ సిద్ధాంతకర్త, దివంగత ఆచార్య జయశంకర్ గొప్ప వైతాళికులని పాట్నా హైకోర్టు మాజీ ప్రధాన న్యాయమూర్తి జస్టిస్ ఎల్.నర్సింహారెడ్డి పేర్కొన్నారు. కళానిలయం సాంస్కృతిక సంస్థ ఆధ్వర్యంలో ఆదివారం రాత్రి సుల్తాన్‌బజార్ శ్రీకృష్ణదేవరాయ తెలుగు భాషా నిలయంలో ఆచార్య జయశంకర్ జయంతి వేడుకలు ఘనంగా జరిగాయి. కార్యక్రమానికి ముఖ్య అతిథిగా హాజరైన ఆయన ఓయూ ఉపకులపతి ప్రొఫెసర్ రామచంద్రంకు ఆచార్య జయశంకర్ పురస్కారాన్ని ప్రదానం చేశారు. ఈ సందర్భంగా జస్టిస్ ఎల్.నర్సింహారెడ్డి మాట్లాడుతూ... తెలంగాణ ఉద్యమానికి వూపిరి పోసిన గొప్ప నేత అని జయశంకర్‌ను కీర్తించారు. అకాడమిక్ స్టాఫ్ కాలేజీ యూజీసీ సంచాలకులు ప్రొఫెసర్ ఎ.బాలకిషన్, టీఎఫ్‌టీయూ రాష్ట్ర అధ్యక్షులు డాక్టర్ కాచం సత్యనారాయణగుప్త, పీఆర్‌ఆర్ అసోసియేట్ చీఫ్ ఇంజినీర్ పాండురంగయ్య, వైఎస్‌ఆర్‌మూర్తి, కొత్త శ్రీనివాస్, కళానిలయం వ్యవస్థాపక కార్యదర్శి సురేందర్, అధ్యక్షురాలు పుష్పలత, కన్వీనర్ దయాకర్‌రాజు తదితరులు పాల్గొన్నారు.

తెలంగాణ సంస్కృత విశ్వవిద్యాలయం అవసరం

తెలంగాణకు సంస్కృత విశ్వవిద్యాలయం అవశ్యం అని పట్నా ఉన్నత న్యాయస్థానం విశ్రాంత ప్రధాన న్యాయమూర్తి జస్టిస్ ఎల్. నర్సింహారెడ్డి అభిప్రాయపడ్డారు. దర్శనమ్ ఆధ్వర్యంలో సంస్కృత భారతి, సంస్కృతమ్.నెట్, సంస్కృత భారతి, వేద సంస్కృతి సమితిల భాగస్వామ్యంతో రవీంద్రభారతిలో సంస్కృత భాషా దినోత్సవం నిర్వహించారు. ముఖ్యఅతిథిగా ఆయన మాట్లాడుతూ సంస్కృతం భాషను పెంచి పోషించుకోవాల్సిన ఆవశ్యకత మనందరిపై ఉందని తెలిపారు. ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం సంస్కృత శాఖాధ్యక్షులు డా.ఆదరాసుపల్లి రాములు, సంస్కృత భారతి తెలంగాణ అధ్యక్షులు నరేంద్ర కాప్రే, ఆంధ్రప్రదేశ్ అధ్యక్షులు డా.ప్రభాకరశర్మ, సంస్కృతం.నెట్ వ్యవస్థాపకులు ఆచార్య కృపాళు, విశ్రాంత సంస్కృతోపన్యాసకులు లక్ష్మీనాధాచార్యులు మాట్లాడుతూ.. ఉద్యమంగా సంస్కృత భాషాభివృద్ధికి ప్రయత్నాలు జరగాలన్నారు. దోర్భల ప్రభాకరశర్మ సంస్కృత అష్టావధానమ్ ఆకట్టుకుంది. పృచ్ఛకులుగాడా.జి.ఎం.రామశర్మ వ్యవహరించారు. డా.అయాచితం నటేశ్వరశర్మ, డా.సంగనభట్ల నరసయ్య, వేదాంతం ఆంజనేయ కుమార స్వామి, డా.పి.శశికళ, నిర్మలసిద్ధి రామశర్మ, సాధన నరసింహాచార్య, మాపుదూరు సూర్యనారాయణమూర్తి, రంగి సత్య నారాయణలు పాల్గొని అవధాన కార్యక్రమాన్ని రక్తికట్టించారు.

వడ్డేపల్లిది 'బతుకు పోరు'

సిరిసిల్ల మగ్గాల మధ్య పుట్టిన జరీపోగు వంటివారు వడ్డేపల్లి కృష్ణ అని ముఖ్యమంత్రి కార్యాలయం ప్రత్యేకాధికారి దేశపతి శ్రీనివాస్ పేర్కొన్నారు. ఆయన గీత రచయితగా 'బతుకుపోరు' సాగిస్తున్నారని అన్నారు. సత్కళాభారతి ఆధ్వర్యంలో కవి డా.వడ్డేపల్లి కృష్ణ రచించిన 'బతుకమ్మ–జయ జయహే తెలంగాణ' కావ్యాన్ని రవీంద్రభారతిలో రాష్ట్ర బీసీ కమిషన్ ఛైర్మన్ డా.బి.ఎస్.రాములుతో కలిసి ఆయన ఆవిష్కరించారు. ఈ సందర్భంగా బి.ఎస్.రాములు మాట్లాడుతూ.. వడ్డేపల్లి కృష్ణ రచనలకు వచ్చినంత గుర్తింపు ఆయనకు రాలేదన్నారు. తనతో పాటు జూలూరి గౌరీశంకర్ సంపాదకత్వంలో రూపొందిన 'సినారె స్మృతిలో 'విశ్వంభరుడు' గ్రంథాన్ని త్వరలో సీఎం కేసీఆర్ ఆవిష్కరించనున్నట్లు చెప్పారు. తెలంగాణ ప్రభుత్వ సలహాదారు డా.కె.వి.రమణాచారి, సాంస్కృతిక శాఖ సంచాలకులు మామిడి హరికృష్ణ, పాలపిట్ట సంపాదకులు అశోక్‌కుమార్, కవి వడ్డేపల్లి కృష్ణ, సత్కళా భారతి అధ్యక్షులు జి.సత్యనారాయణ పాల్గొన్నారు.

బాల సాహిత్యానికి విస్తృత ప్రచారం అవసరం

ఉన్నత విలువలతో కూడిన సమాజాన్ని నిర్మించడానికి బాల సాహిత్యం అద్భుతమైన సాధనమని సాహిత్య అకాడమీ అధ్యక్షుడు డా.నందిని సిధారెడ్డి పేర్కొన్నారు. ఉత్తర అమెరికా తెలుగు సంఘం (తానా), 'మంచి పుస్తకం'ల ఆధ్వర్యంలో నిర్వహించిన బాలసాహిత్య రచనల పోటీల్లో విజేతలకు బహుమతి ప్రదానోత్సవం, పుస్తకాల ఆవిష్కరణ తెలుగు విశ్వవిద్యాలయంలోని ఎన్టీఆర్ కళామందిరంలో జరిగాయి. ముఖ్యఅతిథి నందిని సిధారెడ్డి మాట్లాడుతూ.. బాల సాహిత్యాన్ని ఎంతగా ప్రోత్సహిస్తే సమాజంలో అంతగా సంస్కారం పెరుగుతుందన్నారు. చందమామ, బాలమిత్ర వంటి పుస్తకాలతో పాటుగా పాఠశాలల్లో బాలసాహిత్యం కనుమరుగైందని, ప్రభుత్వ పాఠశాలల్లో గ్రంథాలయాలు కనిపించడం లేదని అన్నారు. వేదాంతం సూరి అధ్యక్షోపన్యాసం చేస్తూ.. భాష మరుగునపడుతుందని బాధపడుతూనే పిల్లలను ఆంగ్ల భాషలో చదివిస్తూ.. మమ్మీ డాడీలని పిలిపించుకుంటే భాషాభివృద్ధి ఎలా సాధ్యమన్నారు. సభలో విద్యావేత్త ఎస్.ఆర్.పరిమి 11 పుస్తకాలను ఆవిష్కరించగా తానా అధ్యక్షుడు సతీష్‌వేమ తొలి ప్రతులను స్వీకరించారు. ప్రముఖ కవి సీతారామ్ పుస్తకాల పరిచయం చేశారు. నిర్వాహకులు మంచి పుస్తకం సురేశ్, కథాసాహితీ సంపాదకులు వాసిరెడ్డి నవీన్‌లు నిర్వహించారు.

14వ పేజీ తరువాయి

తల వెంట్రుకలను పొడవుగా మెడ మీద వరకు ఉండే విధంగా పెంచుకుంటారు.

కథ వస్తువు :

గౌడ పురాణమును పూర్వ కాలంలో తాటికమ్మలపై (తాళపత్రాలు) రాసుకొనేవారు. దానిని పెద్దగౌడు ఇంట్లో కూర్చొని ఒకరు చదువుతూ ఉంటే, మరొకరు దానికి అర్థం చెప్పేవారు. గౌండ్లు అందరూ చుట్టూ కూర్చొని కథను వినేవారు. ఈ విధమైన కథ చెబుతున్నపుడు వాద్యపరికరాలు ఉపయోగించేవారు కాదు. ఐతే పై విధంగా కథ చెబుతుంటే గౌండ్ల వారికి సరిగ్గా అర్థం కావట్లేదని భావించి, తాళపత్ర గ్రంథాల్లో ఉన్న కథను ఆధారం చేసుకుని నకాశి ద్వారా చిత్రపటన్ని తయారు చేయించి పటం ద్వారా కథను చెబుతున్నారు. తాళపత్రాలు కాలగర్భంలో కలవడంతో దానికి సంబంధించిన ఆధారాలు లభ్యం కావటం లేదు. ప్రస్తుతం వంశపారంపర్యంగానే కథలు చెబుతున్నారు. ఐతే గౌడపురాణం కాకుండా చెప్పే మిగతా కొన్ని కథలకు పుస్తకాలు ఉన్నాయి. వీటిని ఈ మధ్యకాలంలోనే ఉపయోగిస్తూ యక్షగాన ప్రదర్శ నలిస్తున్నారు.

ప్రదర్శనలో ప్రధానంగా ఉపయోగించేది పటం. దీనితో పాటుగా తబల/మద్దెల, హార్మోనియం, రెండు తాళాలు, కాళ్ల గజ్జెలు పొడవైన జిట్రేగి కర్రను ఉపయోగిస్తారు.

ప్రదర్శనా రీతి :

కథలను మొదలు పెట్టడానికై గౌండ్ల వారు ఏదైన ఒక మంచి రోజును ముహూర్తం గా నిర్ణయిస్తారు. ఎక్కువగా విదియ, తదియ లలో గాని లేదా అష్టమి, నవమిలు రాకుండా చూసి సోమ, బుధ, శుక్రవారాలలో గాని కథ ప్రారంభిస్తారు.

ఏర్పాటు చేసిన వేదికపైన రెండు గుంజలకు పటాన్ని వేలాడదీస్తారు. ప్రారంభానికి ముందు ప్రేక్షకులు రావడం కొరకు వాద్య పరికరాలను వాయిస్తూ, పాటలు పాడుతారు. ప్రేక్షకులు చాలా మంది వచ్చిన తరువాత మేళం పెద్దమనిషి పటం ముందు ఊదు ముట్టించి, మనసులో దేవుని ప్రార్థించుకొని అక్కడ కొబ్బరికాయ కొట్టుతారు. కొన్ని సందర్భాల్లో పెద్దగౌడుతో కొబ్బరికాయ కొట్టిస్తారు. ఆ తరువాత గణపతి ప్రార్థనతో కథను ప్రారంభిస్తారు.గౌండ్లు అందరూ కుంకుమ బొట్టు పెట్టుకుంటారు. గౌడపురాణమును ఐదురోజులు చెపుతారు. ఐతే మొదటి రోజు కొబ్బరికాయ కొట్టి కథను ప్రారంభిచగా, రెండవ రోజు కథలో ఎల్లమ్మ పుట్టినపుడు కొబ్బరికాయ కొట్టి, ఊదు వెలిగించి ప్రార్థన చేస్తారు. మూడవ రోజు కథలో ప్రత్యేకత కనిపించదు. నాలుగవ రోజు మాత్రం కథ పూర్తి కాగానే పటం ముందు కోడిని కోస్తారు. ఆ తర్వాత ఐదవ రోజు గౌండ్ల వారందరు బోనాలు చేసి ఎల్లమ్మ పండుగను ఘనంగా జరుపుతారు. కథ చెపుతున్నపుడు మధ్యలో దేవతారాధన సందర్భం వచ్చినపుడు కూడా కొబ్బరికాయలు కొడుతారు. కథలో పెండ్లిళ్లు వచ్చినపుడు వేదమంత్రాలు చదవడం, గౌండ్ల వారిచే ఖడ్గాలు చదివించడం కూడా చేస్తారు. కథ చెప్పడం పూర్తి అయిన రోజు చివరలో హారతి వెలిగించి, హారతి పళ్లెంతో ప్రేక్షకుల మధ్యన తిరుగుతారు. ప్రేక్షకులు తమకు తోచిన విధంగా హారతి పళ్లెంలో డబ్బులు వేస్తారు.

ఈ సందర్భంలో మంగళహారతి పాట పాడుతారు.

ప్రేక్షకుల స్పందన :

కథ చెబుతున్నపుడు గౌండ్ల వారు వయోబేధం లేకుండా అందరూ వస్తారు. ఈ సమయంలో తమ వ్యక్తిగత పనులను కూడా మానుకుంటారు. గ్రామంలోని మిగతా కులాలవారు కూడా కథ దగ్గరకు వస్తారు.

ప్రేక్షకులకు కథ నచ్చినపుడు కళాకారుల మెడలలో డబ్బు నోట్ల కాగితాలను దండగా చేసి వేస్తారు. కథలో హుషారు కలిగించే సంఘటనలు వచ్చినపుడు నవ్వుతారు.

భక్తిరస ప్రధాన కథలైన సతీసావిత్రి, సత్యహరిశ్చంద్ర వంటి నాటకాల్లోని విషాద సంఘటనలు వచ్చినపుడు ఏడ్చిన సందర్భాలు కూడా ఉన్నాయి.

అదేవిధంగా గౌడ పురాణం కథలో సురమాంబ శివుణ్ణి పూజించే సందర్భంలో ప్రేక్షకులు వేదిక ముందుకు వెళ్లి ఆ పాత్రకు కానుకలు చదివిస్తారు.

ఆమె వెలిగించిన మంగళ హారతిని కండ్లకు అద్దుకొని, దానిలో చిల్లర పైసలు కానుకలుగా వేస్తారు.

ప్రదర్శన చివరలో 'ఒసగులు' అని చెప్పి అడుక్కుంటారు. ప్రేక్షకులు చ్లిల్లర డబ్బు లు ఇస్తారు.

పది రూపాయలు లేదా 100, 500 రూపాయల వరకు ఇస్తే వాళ్ళ పేరు చెప్పి పొగుడుతారు.

కథల అనంతరం మేళంలోని కళాకారులందరు సమానంగా పంచుకుంటారు. పటం ఎవరికైతే ఉంటుందో అతనికి ముందే ఇంత ఇస్తామని కట్టడి చేసుకుంటారు.

గౌడపురాణంను గౌడజెట్టీలు పూర్వం మాదిరిగానే పటం ద్వారా ప్రదర్శిస్తున్నప్పటికి తెలంగాణ ప్రాంతంలో గౌండ్ల కులం వారు ఇంకా కల్లుగీత వృత్తిలో ఉంటున్నందువల్ల, వీరి ఆశ్రిత కులం వారిని ఆదరించాలనే సంకల్పంతో ఉన్నారు.

ఐతే కొన్ని కొన్ని సందర్భాల్లో వారి కోపానికి గురై, త్యాగం ఇవ్వడానికి నిరాకరించిన సందర్భాలు కూడా చాలా ఉన్నాయని కళాకారులు ఆవేదనతో తెలిపారు.

ఆధునిక కాలంలో చదువుకు ప్రాముఖ్యత పెరగడం వల్ల కళాకారుల బిడ్డలు చదువుకొనుచున్నారు. కళాకారులు గ్రామాలకు వెళ్లినపుడు వీరిని ఆదరించడం కూడా తగ్గుతుండటం వల్ల కళాకారుల సంఖ్య కూడా తగ్గిపోతుంది.

– డా॥ గడ్డం వెంకన్న, m: 9441305070
e: gaddamvenkanna@gmail.com

హైదరాబాద్‌లో మూన్ - మూన్ సిస్టర్స్

స్వతహాగా నిజాం స్టేట్ భిన్న సంస్కృతుల సంగమం. బహు భాషా ప్రాంతం. సాధారణంగా ఒక రాష్ట్రంలో ఒకే భాష ఉంటది. కానీ నిజాం స్టేట్‌లో మూడు భాషలు తెలుగు, కన్నడ, మరాఠీలు ప్రజల భాషాలుగా ఉన్నవి. మైనారిటీలు మాట్లాడే ఉర్దూభాషనే నిజాం అధికార భాషగా చెలామణి అవుతున్నది. ఈ పరిస్థితులు 1948 వరకు పూర్తి స్థాయిలో కొనసాగగా 1952 వరకు కూడా కొద్దో గొప్పో అదే స్థాయిలో చెలామణిలో ఉన్నవి.

ఇలాంటి పరిస్థితుల్లో కళారంగ ఉనికి హైదరాబాదు తరువాత ఆయా జిల్లా కేంద్రాల్లో తప్ప గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో చాలా సూక్ష్మస్థాయి లోనే కనిపిస్తుంది. ఉన్నవన్నీ కూడా జానపద కళారూపాలే. నిజాం పాలనలో ప్రజలకు విద్యారంగం బహుదూరం గా ఉన్నది. వీటి వల్ల జరిగిన ప్రయోజనమేమి టంటే ఆట పాటల పట్ల ఉత్సాహం ఉన్నవారు జానపద కళారూపాలకు ప్రాణం పోసి ఆద రించడం మొదలుపెట్టారు. ఇందువల్ల చిందు, యక్ష గాన, చిడతల రామాయణం, బయలు నాట కాలు వంటివి సజీవంగా నేటి వరకూ జన సామాన్యంలో వాడుకలో ఉన్నాయి.

మూన్ సిస్టర్స్

అయితే హైదరాబాదులో పరిస్థితులు వేరు. కొద్దో గొప్పో ఉర్దూ నాటకాలు ప్రదర్శి తమైనవి. సినిమాలు వచ్చాక మూకీలు, టా కీలు నగర ప్రజలకు వినోద సాధనాలైనవి. వీటి నడుమ దక్కన్ రేడియో కూడా వచ్చింది. ఈ నేపథ్యంలో 'మూన్-మూన్ సిస్టర్స్' అందించిన వినోద కార్యక్రమాలు గడచిన శతాబ్ది ఆరంభంలో ప్రముఖంగా పేర్కొ నదగినవి. ఈ మూన్ మూన్ సిస్టర్స్ అసలు పేరు 'ఖమర్-బాదర్'. వీ రు కవలపిల్లలు. మరికొందరేమో వీళ్లను 'సుల్తానా సిస్టర్స్' అనేవారు. నాటి చాలామంది కళాభిమానులు మాత్రం 'మూన్-మూన్ సిస్టర్స్' అ ని పిలువడం ప్రారంభించారు. వీరు ఇబ్రహీంబాద్ ఏరియాలో అంటే గోల్కొండ కోట కింద ఉన్న కొండ పక్కన నివసించేవారు. ఈ ప్రాంతం అంతా నిజాం సైనికుల ఆధీనంలో ఉండేది. ఆ తరంవాళ్లు చెప్పేదేమంటే ఈ కవలపిల్లల్లో పుట్టుకతోనే అసామాన్యమైన సంగీత జ్ఞానం ఉండే దని. వీరెవరి వద్దా సంగీతం నేర్చుకోలేదు. ఏ పాటైనా, ఏ రాగమైనా వినికిడి జ్ఞానంతోనే నేర్చుకునే వారు. ఒకసారి ఏ పాటనైనా వింటే అ దే స్వరసౌందర్యంతో తిరిగిపాడే సంగీత జ్ఞానం జన్మత: అబ్బింది వారికి. వారు స్థానికంగా పాపులరైన జానపద గేయాలను స్వంతంగా నేర్చుకు న్నారు. అంతేకాదు పుట్టింది ముస్లిం కుటుంబంలో కావడం వల్ల ఆ రో జుల్లో పేరున్న ఉర్దూ కవులు రాసిన ఘజళ్లను నేర్చుకుని అద్భుతంగా పాడేవారు. ఆర్మీ క్యాంపులలో వీరి కచేరీలు చాలా ప్రసిద్ధమైనవి. చాలా విందు వినోద కార్యక్రమాల్లో వీరిచే పాడించి సొమ్ముతో గౌరవించేవారు.

అది 1912. ఆ రోజుల్లో గండిపేట చెరువు నిర్మాణంలో ఉంది. ఇందుకుగాను చాలా మంది కాంట్రాక్టర్లు, ఇంజనీర్లు, విదేశీయులు ఇక్కడ పని చేసేవారు. వీరందరికీ తరచూ విందు, వినోద కార్యక్రమాలు ఏర్పాటు చేసేవారు. ఆ రోజుల్లో నాటకాలు, నాట్యం చేసే స్త్రీలు ప్రధాన వినోదంగా సైనికవర్గాలు భావించేవి. గనుక మూన్-మూన్ సిస్టర్స్ ఈ సైనిక స్థావరాల్లో సాయంత్రాల్లో, సెలవు రోజుల్లో ఏర్పాటు చేసే వినోద కార్యక్రమాల్లో స్థానిక జానపద గీతాలు, ఘజళ్లు పాడేవారు. వీరి పాటలు అక్కడి ప్రజలను చాలా ఆకర్షించినవి. క్రమంగా వీరి పేరు అందరి నో టా పాకి, ఆదరణ పెరగనారంభించింది. ఇది తెలుసుకున్న విదేశీయులు కూడా ఈ కవల చెల్లెళ్లను పిలిపించుకుని పాడించుకుని గౌరవించడం ప్రారంభించారు. ఇంగ్లీష్‌లో ఉండే గ్రామఫోన్ రికార్డుల పాటలకు వీరు చేసే నృత్యం విదేశీయులను బాగా ఆకట్టుకునేది. దీంతో అధిక మొత్తం డబ్బు వీరికి పారితోషికంగా ముట్టేది.

1919 నుండి 1924 వరకు వీరిరు వురు నాటి 'ఖిలాఫత్ మూవ్‌మెంట్'లో చు రుకుగా పాల్గొన్నారు. బ్రిటీష్ వారికి వ్యతిరే కంగా పాటలు పాడుతూ ప్రచారం చేసే వారు. ఈ సమయం లోనే వీరి పేరు ప్రఖ్యా తులు హైదరాబాదులో అందరికీ తెలిసిపోయి నవి. అంతేగాదు చాలా మంది నవాబులు వీరిని తమ ఇండ్లలో జరిగే పెళ్లిళ్లు, పుట్టిన రోజులు వంటి శుభకార్యాల్లో పాడేందుకు ఆహ్వానించేవారు. దాంతో ఈ మూన్-మూన్ సిస్టర్స్ పెద్ద సెలబ్రిటీలై పోయారు.

1931... మూగ సినిమాల రాక ఆగిపోయింది. మాట్లాడి, పాటలు పాడే సినిమాలు వచ్చినవి. ఆ రోజుల్లో హైదరాబాదులో హిందీ, ఉర్దూ, సినిమాలు బాగా ఆడేవి. ఆ చిత్రాల్లో పాపులర్ అయిన పాటలను తమ కచేరీల్లో పాడటం మొదలు పెట్టారీ సిస్టర్స్. అప్పట్లో సినిమా పా టల రికార్డులు సామాన్యులకు అందుబాటులో ఉండేవి కావు. సినిమాల్లో తప్ప మళ్లీ బయట విడిగా వినే అవకాశం ఉండేది కాదు. ఆ పరిస్థితుల్లో ఈ మూన్-మూన్ సిస్టర్స్ ఆ పాటలు పాడుతూ బహుళ జనాదరణ పొందడం ప్రారంభించారు. ఆలంఆరా, షిరీన్ ఫర్హద్, లైలామజ్ఞు వంటి 1931లో వచ్చిన చాలా చిత్రాల పాటలు వారినోట పాపులర్ అయినవి. ప్రజలకు కూడా మంచి వినోదం అందనారంభించింది. ఇలా ఎలాంటి అవాంతరమూ లేకుండా సాగిం ది. ఆశ్చర్యమేమిటంటే 1947లో ఏమి జరిగిందో ఏమో తెలియదు గాని ఆ తరువాత వాళ్లు కనిపించకుండా పోయారు. అయితే ఆ తరువాత 'స్వాతంత్రం రాగానే వారు పాకిస్తాన్ వెళ్లిపోయారని', 'వారికి విదేశీయులతో సంబంధాలుండటం వల్ల మరిన్ని ఘోరాలు హైదరాబాదులో జరుగుతాయని' పుకార్లు రేగినవి. నిజాలు మాత్రం ఎవరికీ తెలియవు. ఏది ఏమైనా మూన్-మూన్ సిస్టర్స్ అందిం చిన నృత్యగాన వినోదాలు హైదరాబాదు చరిత్ర శకలాల్లో ఎవరికీ పట్ట కుండా ఉండిపోయినవి.

– హెచ్.రమేష్‌బాబు,
m: 94409 25814
e: hrameshbabu5@gmail.com

తెలంగాణ సాహిత్య చరిత్ర పునర్నిర్మాణం

ఒక సబాల్టర్న్ దృక్కోణం

(గత సంచిక తరువాయి)

నైమిశ్రాయ్ 'దళిత్ ఫ్రీడమ్‌ఫైటర్స్' పేరిట 2010లో పుస్తకాన్ని ప్రచురించాడు. దీంట్లో అసలు ప్రథమస్వాతంత్ర్య సంగ్రామానికి మూల కారకుడు ఒక దళితుడని తేల్చి చెప్పిండు. ఝాన్సిలో ప్రారంభమైన ప్రథమ స్వాతంత్ర్య సంగ్రామంతో దళితులకు అవినాభావ సంబంధ ముంది. ఆ పోరాటానికి తామే మూలకారులమని దళితులు రుజువులు చూపిస్తున్నారు. 'మేము మా మాతృభూమిని బ్రిటీష్ వారి దాస్యం నుంచి విముక్తి చేయాలని' పోరాటం చేస్తే రాజులు మాత్రం తమ పదవులు కాపాడుకోవడం కోసం, గద్దెనెక్కడం కోసమే రంగంలోకి దిగారు అని చెబుతున్నారు. ఈ పోరాటంలో పాల్గొన్న భావ్ బక్షీ, పూరన్ కోరీ, ఝల్కారీబాయిలు తొలి దళిత స్వాతంత్ర్య సమరయోధు లు. అవంతీబాయి, పన్నాదాయి, వుదాదేవి, మహవీరి దేవి తదితర మహిళలు కూడా ఈ పోరాటంలో ముందంజలో ఉన్నారు. వీరందరి కన్నా ముందు స్మరించుకోవాల్సిన వీరుడు మాతదిన్ భంగీ. ఇతనే ప్రథమ స్వాతంత్య్ర సంగ్రామ పిత. అసలు పోరాటానికి మూల కారకుడు. అందుకే స్వీయ పాలనలోనే 'విస్మృత శ్రేణుల'కు సామాజిక, రాజకీయ రంగాల్లో న్యాయమైన వాటా దక్కుతుందని విశ్వసిస్తున్నాము. తెలంగాణ రాష్ట్రంలో కూడా సామాజిక న్యాయం ద్వారానే బహుజనులకు న్యాయం, గౌరవం, గుర్తింపు దక్కుతుంది. సుమిత్రాదేవి, మంకమ్మ లాంటి తొలితరం దళిత ఎ మ్మెల్యేలు చేసిన కృషి ఇంకా రికార్డు కావాల్సి ఉంది. 1987లో మొ దటిసారిగా హైదరాబాద్‌లో బొజ్జా తారకం పూనికతో 'దళిత సదస్సు' జరిగింది. దీంట్లో దేశంలోని వివిధ ప్రాంతాల్లోని లబ్ధప్రతిష్ఠులైన దళితోద్యమకారులు పాల్గొన్నారు. 1997లో భువనగిరిలో మొదటిసారి గా రాష్ట్రస్థాయి మాదిగ మహిళ సదస్సు జరిగింది. దండోరా ఉద్య మం నుంచి వచ్చిన బొడిగె శోభ ఇప్పుడు ఎమ్మెల్యేగా ఎన్నికయింది. జూపాక సుభద్ర, గోగు శ్యామల, మేరి మాదిగ, జాజుల గౌరి, షాజ హాన తదితరులు సాహిత్య రంగంలో చేస్తున్న కృషి భవిష్యత్ తరాలకు కరదీపికలాగా ఉపయోగపడనుంది.

అందుకే స్వీయ పాలనలోనే 'విస్మృత శ్రేణుల'కు సామాజిక, రాజకీ య రంగాల్లో న్యాయమైన వాటా దక్కు తుందని విశ్వసిస్తున్నాము. తెలంగాణ రాష్ట్రంలో కూడా సామాజిక న్యాయం ద్వారానే బహుజనులకు న్యాయం, గౌర వం, గుర్తింపు దక్కుతుంది. సుమిత్రా దేవి, మంకమ్మ లాంటి తొలితరం దళిత ఎమ్మెల్యేలు చేసిన కృషి ఇంకా రికార్డు కావాల్సి ఉంది.

భారత స్వాతంత్ర్య ఉద్యమం అగ్రవర్ణ ఉద్యమంగా ముందుకు తెచ్చిన చరిత్రకారులకు ఈ రచన జవాబు లాంటిది. అగ్రవర్ణ భావనను బలంగా ప్రచారంలో పెట్టింది లైఫ్టిస్ట్, రైటిస్ట్ చ రిత్రకారులు. ఇప్పటికీ దేశ విద్యారంగం వీరి దిశానిర్దేశాల మేరకే నడుస్తోంది. అందుకే పా ఠ్య పుస్తకాలు అంతా అగ్రవర్ణాధిపత్యంతో నిండి ఉన్నాయి. ఇప్పుడు కొత్తగా కాషాయీకరణ కూడా జరుగుతోంది. భారతదేశ స్వాతంత్ర్యో ద్యమంలో పాల్గొన్న అగ్రవర్ణాల వారు 1948 తర్వాత అధికారంలోకి వచ్చి తమ చరిత్రను మాత్రమే రాయించారు. రాతపని 'వారికి' మాత్ర మే సాధ్యమైన విద్య కావడంతో సహజంగానే వారు తమ వారి గురించి మాత్రమే, వారి ఉ ద్యమాల గురించి మాత్రమే పుస్తకాల్లోకి ఎక్కిం చారు. దీనికి ఉదాహరణలు హైదరాబాద్, ఆంధ్రప్రదేశ్ స్వాతంత్ర్యోద్యమ సంపుటాలు. వామపక్ష భావజాలం ఉన్న వారు ప్రచారంలోకి తీసుకొచ్చిన కందుకూరి, గురజాడ, గిడుగు, శ్రీపాద, కాళోజి, దాశరథి తదితరుల రచనలే పాఠ్యాంశాలైనాయి. ఆంధ్రలో జాషువాను మిన హాయిస్తే మరే దళిత, బహుజనుల రచనలు పాఠ్యాంశాలుగా చోటు చేసుకోవడం లేదు. చింతపల్లి దున్న ఇద్దాసు, వేపూరి హనుమద్దాసు, జి.రాములు, లోకమలహరి, గూడూరి సీతా రామ్, సుద్దాల హనుమంతు మొదలు వందల సంఖ్యలో ఉన్న బహుజన రచనలు అంటరానివయ్యాయి. రైటిస్టులూ, మార్క్సిస్టులూ అనే తేడా లేకుండా ఈ వర్గాల వారిది మాత్రమే చరిత్ర గా, మిగతా వారిని కార్యకర్తలుగా, అనుచరులుగా మాత్రమే ప్రచారం చేసి వారికి దక్కాల్సిన ఖ్యాతిని దక్కనివ్వలేదు. పి.ఆర్. వెంకటస్వామి రాసిన 'అవర్ స్ట్రగుల్ ఫర్ ఎమానిసిపేషన్', 'మనకు తెలియని మన చరిత్ర' లాంటి ఒకటి రెండు రచనలు మినహా (అదీ పాక్షికంగానే) మిగతా అన్ని రచనలు అగ్రకులాధిపత్యంతో, తమ గురించి తాము రాసుకున్నవే! అదే చరిత్రగా చలామణి అవుతున్నది. పుచ్చలపల్లి సుందరయ్య, మాకినేని బసవ పున్నయ్య, వెల్దుర్తి మాణిక్యరావు, సేతు మాధవరావు, మందుముల నరసింగరావు, మాదిరాజు రామ కోటేశ్వర రావు, మాడపాటి హనుమంతరావు, రావి నారాయణరెడ్డి, స్వామి రామానంద తీర్థ ఇలా కొన్ని వందల మంది రాసిన చరిత్రలు, స్వీయ చరిత్రలు, జీవిత చరిత్రలు, డైరీలు ఇందుకు నిదర్శనం. ఉదాహరణకు తెలంగాణ సాయుధ పోరాటంలో తొలి అమరుడు దొడ్డి కొమురయ్య జీవిత చరిత్ర ఇప్పటికీ రికార్డు కాలేదు. వై తాళికులుగా ట్యాంక్‌బండ్‌పై

వెలుగుతున్న వారి సరసన ఆయనకు స్థానం దక్కలేదు. అలాగే అక్ష రాన్ని, ఆయుధాన్ని రెండింటినీ సంధించి సాయుధ సమరంలో అమరు డయ్యింది బండి యాదగిరి. ఇప్పటి వరకూ ఆయనకు సంబంధించిన ఒక్క ఫోటో, కనీసం స్కెచ్ గానీ మనం తయారు చేసుకోలేక పోయాం. యాదగిరితో సన్నిహితంగా మెలిగిన భీంరెడ్డి నరసింహారెడ్డి లాంటి వ్యక్తుల జీవిత చరిత్రలు, జ్ఞాపకాలు, సీడీలు వెలువడ్డాయి. ఎన్ని వెలువడ్డా అభ్యంతరం లేదు. కానీ దళితుడైన యాదగిరి గురించి గానీ, దళిత కవి, గాయకుడు వయ్యా రాజారామ్ గురించి గానీ ఎ క్కడా సమాచారం రికార్డు కాలేదు. ఇది అన్యాయం. దానిని ఒక ప ద్ధతి ప్రకారం ఆధిపత్య వర్గాల వారు ఆచరణలో పెడుతున్నారు. అ లాగే అంబేద్కర్ కన్నా ముందే హైదరాబాద్ రాజ్యంలో దళితోద్యమాలు నడిపిన భాగ్యరెడ్డి వర్మ గురించి అందరికీ తెలియదు. కానీ హైదరా బాద్‌ని దోసుకున్న, విధ్వంసం చేసిన శక్తుల చరిత్ర పుస్తకాలై, పాటలై, పాఠ్యపుస్తకాలై వెలుగుతున్నాయి. ఠాకూర్ రాజారామ్ సింగ్ చరిత్రను తవ్వకాల ద్వారా వెలుగులోకి తెచ్చాడు. ఈ మట్టి గొప్పదనాన్ని ప్రపంచానికి తెలియజెప్పిండు. అ యినా ఆయన పేరిట మ్యూజియం గాకుండా వై.ఎస్.రాజశేఖరరెడ్డి పేరిట ఏర్పాటు చేసిండ్రు. అది తెలంగాణలో ఇంకా నడుస్తోంది. నిజాం జమానా నుంచి ఉన్న స్టేట్ మ్యూజియానికి వై ఎస్సార్ పేరు పెట్టడం అంటేనే మన చరిత్రను ఆగం చేయడమే! అందుకే మన తెలంగాణలో మెజారిటీ ప్రజలుగా ఉన్న ఎస్సీ, ఎస్టీ, బీసీ, ము స్లింల పోరాటాలకు, త్యాగాలకు చరిత్రలో, వర్త మానంలో, అటు భవిష్యత్‌లోనూ న్యాయమైన వాటా దక్కేవరకు చైతన్య వ్యాప్తి అనే యుద్ధాన్ని ఆపకూడదు.

ఇప్పుడు సబ్బండ కులాల కల 'తెలంగాణ రాష్ట్రం' సాకారమైంది. ఈ కల సాకారం కావడానికి 1952 నుంచి ఇవ్వాల్టి వరకు వేలాది మంది బిడ్డలు తమ ప్రాణాలను బలి పెట్టారు. మరెంత మందో అవిశ్రాంత పోరాటం చేసిండ్రు. వీరందరికీ చరిత్రలో తగిన స్థానం దక్కలేదు. చరిత్రను రికార్డు చేసిందీ బ్రాహ్మణాధిపత్య భావజాలం ఉన్నవారే కావడంతో 'అణచబడ్డ వారి గొంతుక' వినబడలే దు. వారి పోరాటం, త్యాగం, గౌరవం చరిత్రకెక్కలేదు. భౌగోళిక తెలంగాణ ఏర్పడింది. దాన్ని 'సామాజిక తెలంగాణ'గా తీర్చి దిద్దు కోవాల్సిన బాధ్యత బహుజనులందరిపై ఉంది. ఇందుకు అవసరమై నంత మేరకు బహుజనుల పక్షాన, న్యాయం వైపు నిలబడే అగ్రకులాల వారి సహాయం కూడా తీసుకోవాల్సి ఉంటుంది. అందరి సహకారం తోనే 'సామాజిక తెలంగాణ' సాధ్యమవుతుంది. అప్పుడు మాత్రమే రాజ్యాధికారంలో, నిధులు, నియామకాల్లో బహుజనులకు న్యాయమైన వాటా దక్కుతుంది. కొంతమంది చెబుతున్నట్టు రాజ్యధిక్కారం ద్వారా గాకుండా రాజ్యాధికారంతోనే బహుజనులకు మేలు జరుగుతుంది. అన్నింటినీ యాచించే స్థాయి నుండి శాసించే స్థాయికి ఎదిగే అవకాశ ముంది. బహుజనులమూ చరిత్రకు ఎక్కదగిన వారమే! మన చరిత్రా ఘనమైనదే అని గర్వంగా చెప్పుకోవాలి. తప్పుడు ప్రచారాలతో, అబద్ధపు రాతలతో, డొంక తిరుగుడు వ్యాఖ్యానాలతో ఇన్నాళ్లు చరిత్రను వక్రీకరించారు. ఇలాంటి ఆటంకాలను, విష ప్రచారాలను, వివక్షనూ, విస్మరణలనూ అధిగమించి ముందుకు సాగాలి. ఇందుకు పునాదిగా బహుజనుల అసలు చరిత్రను రికార్డు చేయాల్సిన అవసరముంది. తెలంగాణ రాష్ట్రంలో ఆ పని ఈ పుస్తకంతోనే ప్రారంభమౌతుందని భావిస్తున్నాను. రాజకీయంగా, సామాజికంగా, ప్రజల్లో చైతన్యం తీ సుకు రావడానికి తమశక్తిని ధారబోసిన యోధుల గురించీ, మెరుగైన సమాజం నిర్మాణం కోసం చేసిన వారి కృషినీ, పర్యవసానంగా జరిగిన మార్పుల గురించీ తెలుసుకోవాల్సిన అవసరముంది. మన చరిత్ర మనం తెలుసుకోనట్లయితే, తెలుసుకున్న చరిత్రను సమగ్రంగా రికార్డు చేసుకోనట్లయితే 'చరిత్రహీనులే చరితార్థులు'గా చలామణి అయ్యే ప్రమాదముంది. సర్వం దోపిడీ చేసి, అణచివేసిన వాడే 'హీరో' అయ్యే అవకాశముంది. పోరాటాలు చేసి, న్యాయం వైపు నిలబడి సర్వం కోల్పోయిన వారిని ఇ ప్పటికే చరిత్రలో 'జీరో'లుగా చిత్రిస్తున్నారు కూడా! సాహిత్యంలోనూ ఏమాత్రం విజ్ఞత లే కుండా 'వివక్ష' ప్రదర్శిస్తున్నారు. చాలాసార్లు విస్మరిస్తున్నారు. 'విమర్శ' పేరిట 'అగ్రకుల' కొలమానాలతో 'శైలి', 'శిల్పా'లను తూస్తూ బహుజన సాహిత్యాన్ని తొక్కిపెడుతున్నారు. తమ వారు రాసిన దానికి పోటీ పడి 'సమీక్షలు' రాస్తూ 'పరామర్శ'లు చేస్తున్నారు. పోటీ పరీక్ష ల్లో ప్రశ్నలై ఉద్యోగార్థులతో చదివిస్తున్నారు. ఇలాంటి సందర్భంలో బహుజన సాహిత్యానికి యూనివర్సిటీల్లో, పాఠ్యపుస్తకాల్లో పెద్ద పీట వేయాల్సిన అవసరముంది. అందుకు పునాది గా ఈ రచన ఒక పనిముట్టుగా ఉపయోగ పడాలని కోరుకుంటున్నాను. అంబేద్కర్ 'కుల నిర్మూలన', 'గులాంగిరి' లాంటి ఫూలే రచనల కేంద్రంగా విమర్శకు మన పనిముట్లను మనమే తయారుజేసుకోవాల్సిన అవసరముంది.

యాచించే స్థాయి నుండి శాసించే స్థాయికి ఎదిగే అవకాశముంది. బహు జనులమూ చరిత్రకు ఎక్కదగిన వారమే! మన చరిత్రా ఘనమై నదే అని గర్వంగా చెప్పుకోవాలి. తప్పుడు ప్రచారాలతో, అబద్ధపు రాతలతో, డొంక తిరుగుడు వ్యాఖ్యానాలతో ఇన్నాళ్లు చరిత్రను వక్రీక రించారు. ఇలాంటి ఆటంకాలను, విష ప్రచారాలను, వివక్షనూ, విస్మరణలనూ అధిగమించి ముందుకు సాగాలి. బహు జనుల అసలు చరిత్రను రికార్డు చేయా ల్సిన అవసరముంది.

తనను తాను తెలుసుకుంటున్న తెలంగాణలోని సబ్బండ కు లాల వాండ్లు నేడు తమపై బలవంతంగా రుద్దబడుతున్న ప్రాంత, ప్రాంతేతర ఆధిపత్య కులాల చరిత్రను, సాహిత్యాన్ని ఇంకెన్నాళ్లు మోయాలని నిలదీస్తున్నారు. నిలదీయడంతో పాటుగా 'సామాజిక తెలంగాణ' సాధనకు బహుజనులు కార్యాచరణ చేపడుతున్నారు. జ నాభా నిష్పత్తిలో దామాషా ప్రకారం ఎవరి వాటా వారికి దక్కాలి అ ని నినదిస్తున్నారు. సామాజిక తెలంగాణ కల సాకారమయ్యేందుకు ఈ రచన ఒక సాధనంగా, ఆయుధంగా ఉపయోగపడాలని కోరు కుంటూ మన ఆత్మగౌరవ ప్రతీకలను కాపాడుకునేందుకు, పోరాట చరిత్రను యాద్జేసుకునేందుకు, ఆత్మగౌరవంతో ముందడుగేసేందుకు ఇది పునాది కావాలి. పోరాటం, త్యాగాలు, ఆత్మగౌరవం పునాదులుగా

'సామాజిక తెలంగాణ' సాధనకు నడుం బిగిద్దాం. విస్మరణ, వివక్షకు, వక్రీకరణకు గురైన, పాద సూచికలకు, అనుబంధాలకు, ఉటంకింపు లకు మాత్రమే పరిమితమైన ఘనమైన బహు జన చరిత్రను రికార్డు చేసుకుందాం. తెలంగాణ బహుజనుల గత వైభవాన్ని, గౌరవాన్ని, కీర్తిని, శౌర్యాన్ని, ప్రతిభను గుర్తింపును దశ దిశలా వ్యాపింపజేయాలనే ఆలోచనలకు అక్షర రూపమిచ్చే ప్రయత్నమిది.

ఈ సబాల్టర్న్ చరిత్ర రచనలో రెండు లక్ష్యాలున్నాయి. ఒకటి ఆధిపత్య శక్తుల, పాలక వర్గాల కొమ్ముకాసే విధంగా వివక్షతో, అసం పూర్ణంగా, అర్ధసత్యాలతో రాయబడ్డ చరిత్రను, చరిత్ర రచనా విధా నాన్ని వినిర్మాణం చేయాలి. రెండోది ఉన్నత వర్గాలకు వత్తాసు పలికే విధం గా వక్రీకరణలతో, అసత్యాలతో చేసిన నిర్ధార ణలు చెల్లబోవని తేల్చిచెప్పాలి. ముఖ్యంగా ఆర్థిక, సామాజిక, రాజకీయ, సాంస్కృతిక రంగాల్లో న్యాయంగా దక్కాల్సిన వాటా కోసం కొట్లాడుతున్న 'విస్మృత శ్రేణుల' పక్షాన బహుజన చరిత్రను వెలుగులోకి తేవాలి. సబాల్టర్న్ పునాదులపై అణచబడ్డ వారి చరిత్ర రికార్డు చే యడమంటే సాహసోపేతమైన కార్యక్రమమే. ఎందుకంటే ఇప్పటి వరకూ అందుబాటులో లే ని, ఉన్నా పరస్పర విరుద్ధమైన విషయాలతో కూడిన సామాజిక/రాజకీయ చరిత్రను వినిర్మిం చాల్సిన అవసరముంటుంది. పుక్కిటి పురాణాలు ప్రామాణిక చరిత్రగా ప్రచారం పొందిన తరుణం లో 'అణచబడ్డ గొంతుక' వినిపించడానికి ఎక్కువ ఆధారాలు అవసరమౌతాయి. అత్యంత అప్రధా నంగా ఉన్న అణచబడ్డ జాతుల చరిత్ర, వారి కార్యాచరణ- లోతుగా పరిశీలిస్తే గానీ అర్థం గాదు. ఇన్ని రోజులు 'బిట్వీన్ ద లైన్స్'లో ఉన్న సమాచారాన్ని ప్రధాన విషయంగా స్వీకరించాల్సి ఉంటుంది. ఇప్పటి వరకూ చరిత్ర రచనను 'ఉ న్నతవర్గాల వారు, వలసవాదులు, బూర్జువాలు, ఉదార జాతీయ వాదులు' చేయడం వల్లనే అణచబడ్డ వారి గొంతుక వినబడలేదు. ఇప్పుడు ఈ మట్టి బిడ్డలు తమ పూర్వీకుల చరిత్రను, మట్టి వాసనలను, స్ఫూర్తిదాయకమైన వర్తమానాన్ని రికార్డు చేస్తున్నారు. వారి పోరాటా లకు, త్యాగాలకు, గౌరవానికి 'సబాల్టర్న్' సోయితో చిత్రిక గడుతున్నా రు. సమాజంలో మెజారిటీగా ఉన్న తమకు హక్కుగా దక్కాల్సిన ఏ ఒక్కదాన్ని వదులు కోవడానికి సిద్ధంగా లేమని తెగేసి చెబుతున్నారు. సామాజిక తెలంగాణ సాధనకు ఇరుసుగా అవసరమైన పనిముట్లను, కార్యాచరణను ఈ రచనల ద్వారా అందిస్తున్నాము. అందుకు చరిత్ర, వర్తమానాన్ని లోతుగా పరిశీలించి, అధ్యయనం చేసి భవిష్యత్‌లో 'సామాజిక తెలంగాణ' నిర్మించుకోవడమే ప్రధానోద్దేశ్యం! మరుగున పడ్డ బహుజన ఆణిముత్యాలను వెలికి తీయడమే గాకుండా వారి పోరాటాలను విశ్లేషించాల్సి ఉంటుంది. లోతుగా అధ్యయనం చేయాల్సి ఉంటుంది. పోరాట పటిమ, స్ఫూర్తిదాయకమైన చైతన్యం, పట్టుదల భవిష్యత్ తరాల వారికి దారి చూపించాలి. బంగారు, 'బహుజన తెలంగాణ', సామాజిక తెలంగాణకు ఇది పునాది కావాలి.

ఇప్పుడు ఈ మట్టి బిడ్డలు తమ పూర్వీకుల చరిత్రను, మట్టి వాసనలను, స్ఫూర్తిదాయకమైన వర్తమానాన్ని రికార్డు చేస్తున్నారు. వారి పోరాటాలకు, త్యాగా లకు, గౌరవానికి 'సబాల్టర్న్' సోయితో చిత్రిక గడుతున్నారు. సమాజంలో మెజా రిటీగా ఉన్న తమకు హక్కుగా దక్కాల్సిన ఏ ఒక్కదాన్ని వదులు కోవడానికి సిద్ధంగా లేమని తెగేసి చెబుతున్నారు. సామాజిక తెలంగాణ సాధనకు ఇరుసుగా అవసర మైన పనిముట్లను, కార్యాచరణను ఈ రచనల ద్వారా అందిస్తున్నాము.

కాకతీయుల అనంతరం గోలకొండ కేంద్రంగా అధికారాన్ని చేజిక్కించుకున్న కుతుబ్‌షాహీలు తెలంగాణ కళలకు, సంప్రదా యాలకు గౌరవమిచ్చారు. హిందూ సుందరి భాగమతి వీరపత్ని, వీరమాతగా కుతుబ్‌షాహీ ఖాందాన్‌లో వన్నెకెక్కింది. నాట్యగత్తె అయిన ఆమె బహుజన కులాలకు చెందిన స్త్రీ. హైదరాబాద్ నగరం ఈమె పేరిటనే నిర్మితమయ్యింది. గోల్కొండ కుతుబ్‌షాహీల్లో ఐదవవాడైన మహమ్మదు ఖులీ ఖుతుబ్‌షా (1580-1612) తన ప్రేయసి పేరిట ఈ నగరాన్ని నిర్మించాడు. ఈమెతోపాటు తారామతి, ప్రేమావతి అనే నాట్యగత్తెలు కూడా ప్రసిద్ధి చెందినవారే! కుతుబ్‌షాహీల సమా ధులతోపాటుగా వీరి సమాధులు కూడా అక్కడే ఉన్నాయంటే వారి ప్రాముఖ్యత అర్థంచేసుకోవచ్చు.

కుతుబ్‌షాహీల కాలంలో గ్రామాల్లో పన్నెండు మంది ఆయగార్లు ఉండేవారని ఫర్మానాల వల్ల తెలుస్తుంది. వారు: పటేల్, కులకర్ణి (కరణం), ఛౌద్రి (వర్తకుల పెద్ద), పోతేదార్ (నాణేల మారకందారు), దేశ్‌పాండే (గణకుడు), సహని (మంగళి), పారిత్ (చాకలి), పూజారి, సుతార్ (తాపీ మేస్త్రీ), కుంభార్ (కుమ్మరి), జోషి (జన్యోతిష్కుడు), వేశహర (మస్కూరి). వీరితో పాటుగా తలారి కూడా ఉన్నారు. ఇందులో చాకలి, మంగళి, సుతార్, కుమ్మరి, మస్కూరి బహుజనుల వృత్తులే. ఊరు పొందించినప్పుడు వీరందరికీ అక్కడ స్థానముండేది.

నవాబులను గడగడలాడించిన సర్వాయి పాపన్న (1695- 1710 ప్రాంతం) గురించి కూడా ప్రపంచానికి తెలిసింది చాలా తక్కువ. పాపన్నను చిత్రించిన పెయింటింగ్ లండన్ మ్యూజియం వరకూ చేరుకుంది కాని ఆయన చేసిన కార్యకలాపాలకు అగ్రకులాధిపత్య రచయితలు దోపిడి దొంగగా ముద్రవేసి గుర్తించ నిరాకరించారు. పేదల కోసం, తనను నమ్ముకున్న వారి కోసం పటిష్టమైన సైన్యమున్న గోల్కొండ నవాబులతో తలపడ్డ వీరుడు సర్వాయి పాపన్న. ఈతని గురించి రిచర్డ్ ఈటన్ అనే అతను 'ఎ సోషల్ హిస్టరీ ఆఫ్ దక్కన్' అనే పుస్తకంలో రాసిండు. ఈ పుస్తకాన్ని కేంబ్రిడ్జి విశ్వవిద్యాలయం వారు 2005లో ప్రచురించింద్రు. ముస్లింల రచనల్లో దోపిడిదారుడిగా లిఖితపూర్వకంగా ఉన్న సమాచారంతో పాటుగా మౌఖికంగా ఉన్న సర్వాయి పాపన్న చరిత్రను మొదట జె. ఎ.బోయల్ ఆ తర్వాత మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మ గుర్తించి కొంత వెలుగులోకి తెచ్చారు. గోల్కొండ నవాబుల పాలన ముగిసి హైదరా బాద్ రాజ్యంలో ఔరంగజేబు పాలన సాగుతున్న సమయంలో సర్వాయి పాపన్న ఖిలాషాపురం, గోలకొండ కోటలను కట్టించడమే గాక అనేక చెరువులను, కుంటలను తవ్వించి ప్రజలకు ఆరాధ్యుడిగా మారిండు. దళిత బహుజన రాజ్యాధికారానికి ప్రతీకగా మారిండు.

గోండ్వానా రాజ్యం ఆదిలాబాదు/చాందా ప్రాంతంలో క్రీ.శ.

870 ప్రాంతం నుంచి కొనసాగింది. దాదాపు 20 మంది రాజులు ఈ ప్రాంతాన్ని పరిపాలించారు. అంకమరాజు కథ వల్ల కొత్త చాందా పట్టణాన్ని కట్టించిన తీరు తెలుస్తుంది. ఔరంగజేబు మరణానంతరం గోండ్వానా స్వతంత్రంగా వ్యవహరించింది. త ర్వాతి కాలంలో నిజాం ప్రభుత్వంలో భాగమ యింది.

మరోవైపు పండుగ సాయన్న, మియా సాహెబ్, బంధ్లోల్ల కురుమన్న, నక్కలపల్లి రామన్న పాలమూరు జిల్లాలో 'రాబిన్‌హుడ్' పాత్ర పోషించిండ్రు. ఒక వైపు దొంగలుగా ముద్ర పడ్డప్పటికీ వనపర్తి సంస్థానంలో చెరువులు తొవ్వడం మొదలుకొని, గుళ్ళు కట్టించడానికి వీళ్ళు దోచిన సొమ్ముని వినియోగించారు. నేటికి వీళ్ళ వీరగాథలు పాలమూరు జిల్లాలో మౌఖికంగా ప్రచారంలో ఉన్నాయి.

వనపర్తి సంస్థానానికి చెందిన ప్రథమ రామేశ్వరరాయలు (1821-1866), ఆయన భార్య రాణి శంకరమ్మ (1840-1912)కు సమకాలీనుడైన వీరుడు మియాసాహెబ్ జన్మస్థలం మహబూబ్‌నగర్ జిల్లా ఏదుల గ్రామం. మియాసాహెబ్ తల్లి దండ్రులు హుసేన్‌బీ, బందగీలు. పుట్టుకతోనే మానవతీత శక్తులు గలవాడిగా జానపదులు కీర్తించారు.

"పుట్టి మూడు ఒద్దులాయె పూరుడన్న ఎల్లలేదు

పూరుడన్న ఎల్ల లేదు అయ్యో తండ్రి మియాసావు

దుంకే దుంకే పడుతాడమ్మ ఎగిరి ఎగిరి పడుతాడమ్మ

తండ్రీ యేమె 'బందిగసాబు', తల్లి యేమె హసన్‌బూపు". అని కీర్తించబడ్డ మియాసాహెబ్ పాలమూరు జిల్లా పానుగల్లు ఖిల్లాను స్థావరంగా చేసుకొని 12 మంది లంబాడీ వీరులతో (అరిమె, ధరిమె తదితర లంబాడీ వీరులు) కలిసి ధనవంతులను దోసుకొని ఆ ధనాన్ని బీదవారికి, ప్రజాహిత కార్యాలకు వెచ్చించేవాడని జానపదులు కథలల్లా రు. రాణి శంకరమ్మ కట్టించిన కానాయపల్లి శంకర సముద్రం (శంకరమ్మ చెరువు), శ్రీరంగాపురం ఆలయ గోపురం, ఇతరత్రా నిర్మాణాలకు మియాసాహెబ్ ఆర్థికంగా ఆదుకున్నాడని ఈ గేయాల్లో ఉంది. ఇలాంటి చారిత్రక, జానపద గేయాలకు ఇప్పటికీ కావ్యగౌరవం దక్కలేదు.

మియాసాహెబ్ పాలమూరు జిల్లా పానుగల్లు ఖిల్లాను స్థావరంగా చేసుకొని 12 మంది లంబాడీ వీరులతో కలిసి ధనవంతులను దోసుకొని ఆ ధనాన్ని బీదవారికి, ప్రజాహిత కార్యాలకు వెచ్చించేవాడని జానపదులు కథలల్లా రు. రాణి శంకరమ్మ కట్టించిన కానాయపల్లి శంకర సముద్రం (శంకరమ్మ చెరువు), శ్రీరంగాపురం ఆలయ గోపురం, ఇతరత్రా నిర్మాణాలకు మియాసాహెబ్ ఆర్థికంగా ఆదుకున్నాడని ఈ గేయాల్లో ఉంది.

వీరితో పాటు ఆధ్యాత్మిక రంగంలో దున్న ఇద్దాసు మొదలు, మన్నెంకొండ హనుమద్దాసు, వేపూరి హనుమద్దాసులు మొత్తం తెలంగాణపై చూపించిన ప్రభావం చిన్నదేమి కాదు. దళితుడైన దున్న ఇద్దాసు అన్ని కులాల వారిని తన భక్తులుగా చేసుకొని పాలమూరు, నల్లగొండ జిల్లాల్లో తన ఆధ్యాత్మిక బోధనల ద్వారా, కీర్తనల ద్వారా ఇప్పటికీ ప్రజల నాలుకలపై నిలిచి ఉన్నారు.

బ్రిటీష్ వారితో చేతులు కలిపి ప్రజా కంటకుడిగా మారాడని తలిచి నిజాం ప్రధాని సాలార్జంగ్‌పై దాడికి దిగిన జహంగీర్‌ఖాన్, కల్నల్ డేవిడ్‌సన్‌పై యుద్ధానికి దిగిన అజ్మత్‌సింగ్, మీర్జాచంద్, బాజ్‌ఖాన్, మౌల్వీ ఇబ్రహీం, వీరికి నాయకత్వం వహించిన తుర్రె బాజ్‌ఖాన్‌ల చరిత్ర తెలంగాణ ప్రజలు మరువలేనిది. బ్రిటీష్‌వారిని 1857 ఉద్యమం తర్వాత గడగడలాడించి హైదరాబాదీ తడాఖా చూపించారు.

బ్రిటీష్ వారికి వ్యతిరేకంగా జమీను, జంగల్ కోసం జంగ్ చేసిన రాంజీ గోండుని ఉరి తీసిండ్రు. ఆదిలాబాద్ జిల్లా అసిఫాబాద్ కేంద్రంగా 1836-1860 మధ్యకాలంలో బ్రిటీష్ సైన్యాలను ఎదు ర్కొన్న ఆదివాసీ పోరాట యోధుడు రాంజీ గోండ్. ప్రథమ స్వాతంత్ర్య సంగ్రామంలో పాల్గొని, పోరాడిన తాంతియా తోపే నర్మదానది దాటి హైదరాబాద్ సంస్థానంలోకి ప్రవేశించేందు కు యత్నిస్తుండగా బ్రిటిష్ సైన్యం, నిజా సిపాయిలు ఈ విషయం తెలుసుకొని నిఘా తీవ్రతరం చేసిండ్రు. దీంతో తోపే తన గమ్యాన్ని మార్చుకొని రాజా రంగారావు సహాయంతో రోహిల్లాలని కూడగట్టి బ్రిటీష్ రెసిడెంట్ కల్నల్ డేవిడ్‌సన్ సైన్యంతో యుద్ధానికి సిద్ధమయిండు. ఈ యుద్ధంలో రంగారావు పరాజితుడై అండమాన్ జైలులో శిక్ష అనుభవిస్తూ 1860లో మరణిం చాడు. ఆయన మరణం తర్వాత అప్పటి వరకూ రంగారావు ప్రధాన అనుచరుడిగా ఉ న్న రాంజీగోండ్ తన తోటి గోండులు, కొలా ములు, కోయ తెగల ప్రజలను కూడగట్టి, రోహి ల్లాలతో సహకారంతో బ్రిటీష్ వారితో తలప డిండు. ఆసిఫాబాద్ తాలూకా నిర్మల్ కేంద్రంగా ఈ పోరాటం జరిగింది. నిర్బంధానికి, వెట్టికి వ్యతిరేకంగా, స్వయంపాలన కోసం సిర్పూర్, అసిఫాబాద్, చెన్నూరు, లక్కెట్టిపేట, ఉట్నూర్, జాద్ వంటి ఎజెన్సీ ప్రాంతాల్లో బ్రిటీష్ వారి దౌర్జన్యాలు పెచ్చరిల్లడంతో ఆదివాసీలు విల్లం బులు, బరిసెలు, తల్లార్లు ధరించి యుద్ధానికి సిద్ధమయింద్రు. వెయ్యిమంది రోహిల్లాలు, గోండులు కలిసి నిర్మల్ సమీపంలోని కొండలను కేంద్రంగా చేసుకొని బ్రిటీష్ సైన్యంతో తలప డిండ్రు. బ్రిటీష్ వారి తుపాకి మందుగుండు సామాగ్రి ముందు గోండు సేన నిలువలేకపోయింది.

ఈ పోరాటంలో వెయ్యిమందిని నిర్బంధించి 1860 ఏప్రిల్ తొమ్మిదిన నిర్మల్ నడిబొడ్డున ఉన్న మూడల మర్రి చెట్టుకు ఉరి తీసిండ్రు. అందుకే దీన్ని 'వెయ్యి ఊడల మర్రి'గా పిలిచేవాళ్ళు. ఇంతటి పోరాట యోధుడి పోరాట చరిత్ర ఇంత వరకు పూర్తిగా వెలుగులోకి రాలేదు. ఇప్పుడు ఈ చెట్టుని కూడా నరికేసిండ్రు.

ఇదంతా తెలంగాణ బహుజన చరిత్ర పునర్నిర్మాణంలో భాగం కావాలి.

-సంగిశెట్టిశ్రీనివాస్,
m:98492 20321
e: sangishettysrinivas@gmail.com

తెలంగాణ భాషకు, బతుకు చిత్రణకు చిరునామా

పి.యశోదారెడ్డి ఉత్తమ కథలు

ఒక ప్రాంతం పరిధిలోని భూమిపొరల్లో విలువైన ఖనిజాలు, ధాతువులు, అమూల్యమైన నిధులున్నట్లే ఆ ప్రాంతంలో జీవనం కొన సాగిస్తున్న మానవ సమూహానికి ఒక ప్రత్యేకమైన సంస్కృతి, భాష సం ప్రదాయాలు, విలువైన చారిత్రక సంపదలు, భావోద్వేగాలు ఉంటాయి. వీటికితోడు తరతరాల పీడన, ఆధిపత్యాలు, అంతులేని ఆవేదనలు, పోరాటాలు, త్యాగాలు వారసత్వంగా అందుతూనే ఉంటాయి. అటువంటి తెలంగాణ ప్రాంతపు అస్తిత్వాన్ని, జీవన దృశ్యాల్ని తెలంగాణ భాష ద్వా రా శక్తివంతంగా చిత్రించిన కథకులు డా. పి. యశోదా రెడ్డి. 'మావూరి ముచ్చట్లు', 'ధర్మశాల', 'ఎచ్చమ కతలు' అనే మూడు సంపుటాలుగా వెలువడిన యశోదా రెడ్డి కథల నుంచి ఇరవైనాలుగు కథలను తీసుకుని 'పి. యశోదా రెడ్డి ఉత్తమ కథలు'గా నేషనల్ బుక్ ట్రస్ట్ వా రు ప్రచురించారు. దీనికి సంపాదకులుగా వున్న ప్ర ముఖ రచయిత, సామాజిక తత్వవేత్త బి.ఎస్.రాములు భూమికలో యశోదారెడ్డి నేపథ్యాన్ని, వస్తు శిల్ప సంవిధా నాన్ని కూడా లోతుగా విశ్లేషించారు.

ప్రబంధయుగంలోని కవులు వర్ణనల కోసమే ప్ర బంధ రచనలు చేశారా అన్నట్లుగా యశోదారెడ్డి తెలంగా ణ భాషా సౌందర్యాన్ని, సంస్కృతిని, మాండలిక యాస లోని ఆకర్షణను లోకానికి వెల్లడి చేయాలనే ఆకాంక్షతోనే కథారచన చేశారు. "ఒక జాతి సంస్కృతికి భాష ఆయువుపట్టువంటిది. ఆ జాతి ప్రత్యేకత, ఆచారములు, వ్యవహారములు, ఆహార విహారాదులన్నింటిని అద్దమునందువలె ప్రతిఫలింప చేయునది భాష. భాష జాతికొక పైతృకద నము. ఆ భండాగారములో జాతీయులు, పదబంధములు, సామెతలు, ఉపమానములు, అలంకారోక్తులు, విశేషోక్తులు, ప్రౌఢోక్తులు ఎన్నియో చేరి ఉండును. ఆ విశిష్ట సంపత్తిని తాననుభవించి మరికొంత చేర్చి భద్రముగా తన తరువాత తరముల కొప్పగించుట జాతీయుని కనీసపు ధర్మము. అని స్పష్టంగా 'మా ఊరి ముచ్చట్లు' ముందుమాటలో చెప్పారు. అంతేకాదు విశాలాంధ్రలోని ఆంధ్ర, తెలంగాణ ప్రాంతీయ భాషలకు "సమన్వయము సరిగ్గా కుదరలేదు. ఒకరాడు భాష మరొకరికి వింతగా తోచినదనే" చేదు నిజాన్ని ఆనాడే గుర్తించి నిర్మొహమాటంగా ప్రకటించా రు. ఈ నేపథ్యంలో ఇరవయ్యేవ శతాబ్దం ఉత్తరార్ధంలో ప్రారంభమైన ఉర్దూభాషా ప్రభావం, రెండున్నర జిల్లాల భాషా ఆధిపత్యాల మధ్య తెలంగాణ ప్రాంత అస్తిత్వాన్ని, తెలంగాణ భాషా వైభవాన్ని కాపాడాలనే ప్రాంతీయ అస్తిత్వ స్పృహలో కథారచనకు పూనుకోవడం ఒక చారిత్రక ధర్మంగా భావించిన తొలి రచయిత్రిగా యశోదారెడ్డిని గుర్తించవచ్చు.

ఒక ప్రాంతపు వాస్తవిక జీవన పరిస్థితులన్నింటికి గ్రామీణ జీవితం అద్దం పడుతుంది. గ్రామంలోని వృత్తికారుల జీవితాలు, వివిధ కులాల సంప్రదాయాలు, ఆచారవ్యవహారాలు, మానవ సంబంధాలు, వ్యవసాయ పరిస్థితులు, అగ్రవర్ణాల రాజకీయాల్ని పరిశీలిస్తే ఆ ప్రాంతపు మౌలిక జీవన ప్రమాణాలు, సాంస్కృతిక వైవిధ్యం అర్థమవుతాయి. ఈ సంపుటి లోని కథల్లో అచ్చమైన గ్రామీణ జీవితం ఉండటం, స్థల కాలాలన్ని స్పష్టంగా కనిపించడం వల్ల తెలంగాణ జీవన చిత్రణ కళ్ళకు కట్టినట్లుగా దర్శనమిస్తుంది.

వ్యక్తికి వ్యవస్థకు మధ్య జరిగే సంఘర్షణలోంచి మనిషి అస్తిత్వ వేదనకు ఎలా గురవుతాడో ఒక ప్రాంతానికి, ఆధిపత్య వ్యవస్థకు మధ్య జరిగే వివక్షతలోంచే ప్రాంతీయ అస్తిత్వ వేదన ప్రారంభమవుతుంది. అటువంటి అస్తిత్వ సంక్షోభా నికి గురైన ప్రాంతం తెలంగాణ. యశోదారెడ్డిలో ప్రాంతీ య స్పృహ ఎక్కువగా కనిపిస్తుంది. ఆ సామాజిక చైతన్యం లోనే తన ప్రాంతపు జీవన చిత్రణను ప్రధాన ఇతివృత్తంగా తీసుకున్నారు. దీనికనుగుణంగా తెలంగాణ పలుకుబడిని, మాండలిక యాసను శక్తివంతమైన వాహిక గా మలచుకు న్నారు. యశోదారెడ్డి రచనల్లోని ప్రాంతీయ జీవన చిత్రణను తెలుసుకోవాలంటే కథ, సంఘటనలే గాకుండా కథా సంవిధానంలో భాష నిర్వహించిన అద్భుతమైన పాత్రను పరిశీలిస్తే చాలు. యశోదారెడ్డి కథా లక్ష్యం అర్థమ వుతుంది. ఈ సంపుటిలోని మొదటి కథ 'కొత్తబాట'. ఇది నిజంగా కొత్తబాటలో నడిచిన కథే.

భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం వచ్చాక వేగంగా చోటుచేసుకున్న మార్పులు, క్రమానుసారంగా రాబోయే కొత్త మార్పులు, ఊహించని పరిణామాల పర్యవసాలు, స్థానిక ఆధిపత్యశక్తులమీద సామాన్యుడి కొత్త విజయాలను సంకేతాత్మకంగా చిత్రిస్తుందీ కథ. దేశంలో కీలకమైన పల్లెలో స్వాతంత్ర్యపు సంబరాల్ని అక్కాతమ్ముడి సంభాషణల్లో ప్రతిధ్వనింప జేసారు రచయిత్రి. జాతీయతా, ప్రాంతీయతా పరంగాను, భాషాపరమైన దృక్పథంలోనూ ఈ కథ యశోదారెడ్డి అస్తిత్వచైతన్యానికి నిదర్శనమని వారి మాటల్లోనే తెలుస్తుంది "ఈ కథ తెలంగాణ మాండలికంలో వ్రా యబడింది. అక్కాతమ్ములిద్దరూ బస్సుదిగి అక్కడి నుండి ఎద్దులబండిలో వాళ్ళ ఊరి వరకు ప్రయాణం చేసిన రెండు గంటల్లో రెండు తరాలకు జరిగిన ఘర్షణ, సాధించిన విజయాలు సప్రమాణంగా ప్రదర్శింపబడ్డా యి. ఆ సంభాషణలో ఎన్నో సాంఘిక దురాచాలు తడవబడ్డాయి. భాష తెలంగాణపు మాండలికాన్ని జీర్ణించుకుని ఆ జాతీయాన్నీ, జీవనరీతినీ, నుడికారాన్ని ప్రదర్శిస్తుంది" అన్న యశోదారెడ్డి మాటల్లోనే ఆమె కథలు అంతర్గతమైన ఒక లక్ష్యాన్ని చేరుకోవడం కోసం నడుస్తాయి. సాధారణం గా కథకు ప్రాధాన్యమిస్తున్నట్లుగా పైకి కనిపిస్తూనే తెలంగాణ సంస్కృతిని, భాషా సౌందర్యాన్ని, సామాజిక జీవనంలోని విభిన్న పార్శ్వాలను ప్రా

చుర్యం లోకి తీసుకువచ్చే చారిత్రక ఆశయం కోసం యశోదారెడ్డి ప్రయత్నించారు.

యశోదారెడ్డి తెలంగాణలో జరిగే పండుగలకు సంబంధించిన కొత్తకొత్త వివరాలను, విశేషాలను, చారిత్రిక నేపథ్యాలను తాదాత్మ్యంతో వర్ణించి చెప్తారు. 'జమ్మి'కథలో దసరా, బతుకమ్మ పండుగల ప్రస్తావనలు వస్తాయి. అమెరికాలో వుంటున్న అక్కాబావలకు చెల్లెలు రాసిన ఉత్తరాల్లోని విశేషాల ద్వారా బత్కమ్మ పండుగను గురించి ఇట్లా రాస్తుంది "అక్కా! నీకు తెల్సుగదా? మనవూళ్ళో ఆడవారికి 'బత్కమ్మ' పండుగన్నా, మగవారికి దసరా అన్నా ఎంతో సంబరం అని, అది ఎంతో వేడుక. అందుకే ఈ పండుగను 'పూలపండుగనీ', 'ఆటపాటల పండుగనీ', 'కలెగల్పుల పండుగని' 'సింగిణేల పండుగనీ', 'పొలిమేర దాటు పండుగనీ' 'విజయ ప్రస్థానపు వేళ అనీ', 'ఆయుధపూజోత్సవం' అనీ, 'అపరాజితాదేవి కొల్పు' అనీ 'ముగ్గురమ్మల పండుగనీ', 'ఆదిశక్తి విశ్వరూప వైభవం' అనీ 'సంభావిస్తూ ఎవరి తాహతులననుసరించి వారు వైయక్తికంగానే కాక సామూహికంగా వేడుక జరుపుకునేవారు" అని చెబుతుంది. ఉత్తరంలోని చెల్లెలు గొంతులో రచయిత్రి స్వరం దాగి వుంది. తన ప్రాంతీయ వేడులకను అంతర్జాతీయ వేదికలకు పరిచయం చేయాలనే తపన, సాంస్కృతిక బాధ్యత కనిపిస్తుంది. ప్రత్యేక రాష్ట్ర ఉద్యమ ప్రచారంలో భాగంగా నిజంగానే విదేశాల్లోని తెలంగాణీయులు అక్కడ బత్కమ్మను ఆడారు. బత్కమ్మ పండుగ వెనక ఉన్న సాంస్కృతిక విలువలకు ఆకట్టుకునే ఆచారాలకు విస్తృతమైన ప్రచారం, ప్రజాదరణ వచ్చింది. రచయిత్రి కోరుకున్న అస్తిత్వస్థాయికి, బత్కమ్మ పండుగ చేరుకుంది. ప్రతి పండుగ చుట్టూ అలముకున్న ఆత్మీయ వాతావరణాన్ని, అమాయకమైన, సహజమైన మానవ సంబంధాలను చాలా మురిపెంగా వివరిస్తారు.

భాష భావ ప్రకటనా సాధనం. మనుషులు తమ మనోభావాలను వెల్లడిచేయడానికి, పరస్పర అవగాహన ఏర్పడడానికి, ప్రాథమిక అవసరాలను తీర్చుకోవడానికి ఉపయోగపడుతుంది. కేవలం ఒక్క మనిషికే సాధనమైన జీవశక్తి భాషించడం. అలాంటి భాషణంతో యశోదారెడ్డి తన ప్రాంతపు అస్తిత్వాన్ని, సంస్కృతిని పరిచయం చేస్తూ దాన్ని కాపాడుకోవాలని తపించిపోయారు. సాహిత్య సమావేశాల్లో సారస్వత వేదికలపై ఎంతో ప్రౌఢంగా గంభీరంగా మాట్లాడగలిగే పండితులు మెచ్చే భాషలో సలక్షణంగా వ్రాయగలిగే ఈమెకెందుకింత పట్టింపు తెలంగాణ యాసలో వ్రాయడం? అని తనను తను ప్రశ్నించుకుంటూ ఈ విధంగా సమాధానం ఇస్తుంది.

"ఒక జాతి సంస్కృతిలో ఆ జాతి జీవన విధానం ప్రతిఫలిస్తుంది. ఈ సంస్కృతి సర్వస్వం ఆ జాతి భాషలో నిక్షిప్తమై జీవిస్తుంది. ఆ భాష ఆ జాతికి ప్రత్యేకమైన ఆచారవ్యవహార, ఆర్థిక, రాజకీయ, సామాజిక మూలధాతువులను జీర్ణించుకొని రససిద్ధిని పొంది జాతీయాల్లో, పలుకుబళ్ళలో, సామెతల్లో పొందుపడి ప్రభుత్వాన్ని నెరుపుతుంది. ఒక భాషలో ఒక నానుడిగానీ, సామెతకానీ, జాతీయం కానీ అలవోకగా పుట్టదు. ఆయా జాతీయుల తలలుపండిన వారి అనుభవరాశిని కాచి వడబోసి నిగ్గుతేల్చిన సారమే ఈ నుడికారపు ఇంపుసొంపులు. అందుకే అవి భాషకు జీవనాడి, ప్రాణధాతువులు వంటివి" అని సాధికారికంగా తెలంగాణ తెలుగుపై తనకున్న ప్రాక్తన ప్రేమను, భాషపై గల ఉన్నత అవగాహనను నిర్భీతిగా, నిష్కర్షగా ప్రకటించారు. యశోదారెడ్డి కథల ద్వారా తెలంగాణపు పలుకుబడినే కాదు తరతరాలుగా మారుతున్న తెలంగాణ జీవిత పరిణామాల్ని, జీవన వైవిధ్యాల్ని వాస్తవికంగా చెప్పే ప్రయత్నాన్ని ఒక భాషా తపస్వినిలా కృషి చేశారు. తెలంగాణ సాహిత్యం అంటే కేవలం ఉద్యమ చిత్రణేకాదు. సహజమైన గొప్ప బతుకుచిత్రమని యశోదారెడ్డి కథలు నిరూపిస్తాయి. తెలంగాణ సాహిత్య సామాజిక విజ్ఞానకోశాలుగా భావితరాలకు ఉపయోగపడతాయి.

– డా.ఎన్. రఘు,
m: 9848208533
e: raghusr17@gmail.com

గ్రంథం పేరు: పి.యశోదారెడ్డి ఉత్తమ కథలు
సంపాదకులు: బి.ఎస్.రాములు,
పేజీలు: 228 **ధర:** రూ.215
ప్రతులకు: నేషనల్ బుక్‌ట్రస్ట్ మరియు
ఆంధ్ర మహిళా సభ ప్రాంగణము,
ఓ.యూ క్యాంపస్, హైదరాబాద్

పత్రికలు - పరిచయం:

గమనిక: ఈ శీర్షికలను ప్రచురించేందుకు ఆయా పత్రికలు, ప్రత్యేక సంచికల వివరాలను మాకు తెలియ జేయగలరు.

తెలంగాణ
ప్రధాన సంపాదకులు :
అష్టకాల రామ్మోహన్

ఫోన్: 040-23310098

పాలపిట్ట
సంపాదకులు :
కె.పి.అశోక్‌కుమార్

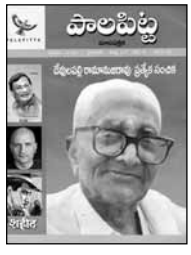

ఫోన్: 040-27678430

ఉపాధ్యాయ దర్శిని
ప్రధాన సంపాదకులు :
కె. వేణుగోపాల్

ఫోన్: 9866514577

వీక్షణం
సంపాదకులు :
ఎన్.వేణుగోపాల్

ఫోన్: 040-66843495

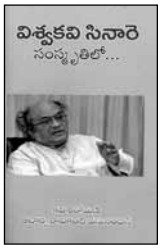

విశ్వకవి సినారె సంస్కృతిలో..
రచన: కవిశిరోమణి ఆచార్య వసునందన్
వెల: రూ. 20
ప్రచురణ: జగ్గమాంబ ప్రచురణలు
ప్రతులకు: నవచేతన, నవోదయ,
తెలుగు బుక్ హౌస్ పుస్తక కేంద్రాలలో

జమీలా బాయి (నవల)
రచన: అన్వర్
వెల: రూ.80
ప్రచురణ: ఇండస్ బుక్ ట్రస్ట్, హైదరాబాద్
ప్రతులకు: 9866089066,
ప్రముఖ పుస్తక కేంద్రాలలో

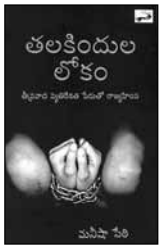

తలకిందుల లోకం
మూలం: మనీషా సేఠి 'కాఫ్కాలాండ్';
తెలుగు: ఆర్.శశికళ
వెల: రూ.150
ప్రచురణ: మలుపు
ప్రతులకు: 2-1-1/5, నల్లకుంట, హైదరాబాద్.
ఫోన్: 9866559868

నల్లమల ఎర్రమల దారులలో... యాత్ర
రచన: పరవస్తు లోకేశ్వర్
వెల: రూ. 150
ప్రచురణ: గాంధీ ప్రచురణలు, హైద్రాబాద్
ప్రతులకు: నవోదయ కాలనీ, మెహిదీపట్నం,
ఫోన్: 9160680847, 9515436130
అన్ని ప్రముఖ పుస్తక కేంద్రాలలో

సదానంద్ శారద కథలు
వెల: రూ.180/-
ప్రతులకు: నవచేతన పబ్లిషింగ్ హౌస్,
గిరిప్రసాద్ భవన్,
జి.ఎస్.ఐ. పోస్టు, బండ్లగూడ (నాగోల్),
హైదరాబాద్-68. ఫోన్: 24224453

కుందాపన (కవిత్వం)
రచన: రవి వీరెల్లి
వెల: రూ. 100/-
ప్రచురణ: వాకిలి
ప్రతులకు: 8-145/89, సప్తగిరి కాలనీ,
మియాపూర్, హైదరాబాద్-500 049

కలచాలనమ్ (కథలు);
రచన: బుర్రా లక్ష్మీనారాయణ
వెల: రూ. 100
ప్రతులకు: 2-2-647- 235-18-ఎ, జామ్‌జామ్
మనీదు ఎదురుగా, బాగ్ అంబర్‌పేట,
హైదరాబాద్-13. ఫోన్: 9848254745

ప్రాక్టికల్ జర్నలిజం: ఫీచర్లు ప్రయోగాలు
రచన: సతీష్ చందర్
వెల: రూ.300
ప్రచురణ: ఎ.పి. కాలేజ్ ఆఫ్ జర్నలిజం
ప్రతులకు: 411, హిమసాయి గార్డెన్స్,
స్ట్రీట్ నెం.5, జవహర్‌నగర్, హైదరాబాద్

మిర్గం (తెలంగాణ కవిత్వం)
రచన: అమ్మంగి వేణుగోపాల్
వెల: రూ. 200
ప్రచురణ: తెలంగాణ సాహిత్య కళావేదిక
ప్రతులకు:11-9-317, లక్ష్మీనగర్,
కొత్తపేట, సరూర్‌నగర్, హైదరాబాద్.
ఫోన్: 9441054637

గుడ్డేళ్లగుమ్మి మారెమ్మ
రచన: భూపాల్
వెల: రూ.45
ప్రచురణ: తానా ప్రచురణలు
ప్రతులకు: 12-13-439, వీధినెం.1,
తార్నాక, సికింద్రాబాద్. ఫోన్: 94907 46614

సుదర్శన్ సెటైర్స్ @ తెలంగాణ.కామ్
రచన: చింతపట్ల సుదర్శన్
వెల: రూ.90
ప్రచురణ: పాలపిట్ట బుక్స్
ప్రతులకు: రచయిత: 9493655212
16-11-20/6/1/1, మలక్‌పేట్, హైదరాబాద్
ఫోన్: 040-27678430

రేపు భూమి ముఖచిత్రం నా పోయెం (కవిత్వం)
రచన: జనజ్వాల
వెల: రూ.100
ప్రతులకు: నవోదయ బుక్ హౌస్, కాచిగూడ,
సహచర బుక్‌మార్క్, బాగ్‌లింగంపల్లి,
హైదరాబాద్.
ఫోన్: 85452 32620

పుస్తక పరిచయం శీర్షిక ద్వారా వివిధ పుస్తకాలను పాఠకులకు పరిచయం చేసే ప్రయత్నం ఇది. ఈ వేదిక ద్వారా పాఠకులకు తమ పుస్తకాలను పరిచయం చేయాలనుకునే రచయితలు, ప్రచురణ సంస్థలు తమ పుస్తకాలు రెండు కాపీలను మా చిరునామాకు పంపించవచ్చు. వీలు వెంట వాటిని ప్రచురిస్తాం. సమకాలీన సామాజిక అంశాలతో కూడిన కొత్త పుస్తకాలకు ప్రాధాన్యం.

Photographer:
S.K.RAHMAN

ప్రకృతి అందాలను, చరాచర జీవరాశుల అందాలను, స్థితిగతులను దృశ్యరూపంలో బంధించడం అంత తేలిక కాదు. మరీ ముఖ్యంగా క్షణక్షణానికీ కదలికలను, రూపురేఖలను మార్చుకునే వాటి విషయంలో అయినా కూడా అలాంటి అందాలను కెమెరాతో బంధించి చూపరులను ఆశ్చర్యచకితులను చేస్తుంటారు ప్రొఫెసర్ ఎస్.కె. రహ్మన్. ప్రత్యేక కథనం లోపలి పేజీల్లో

DECCAN LAND, Telugu Monthly Magazine 1- September - 2017
Postal Dates: 2nd & 3rd Every Month
RNI Regn. No. APTEL/2012/46784
Postal Permission, LII/RNP/HD/1167/2015-17

With Best Compliments from :

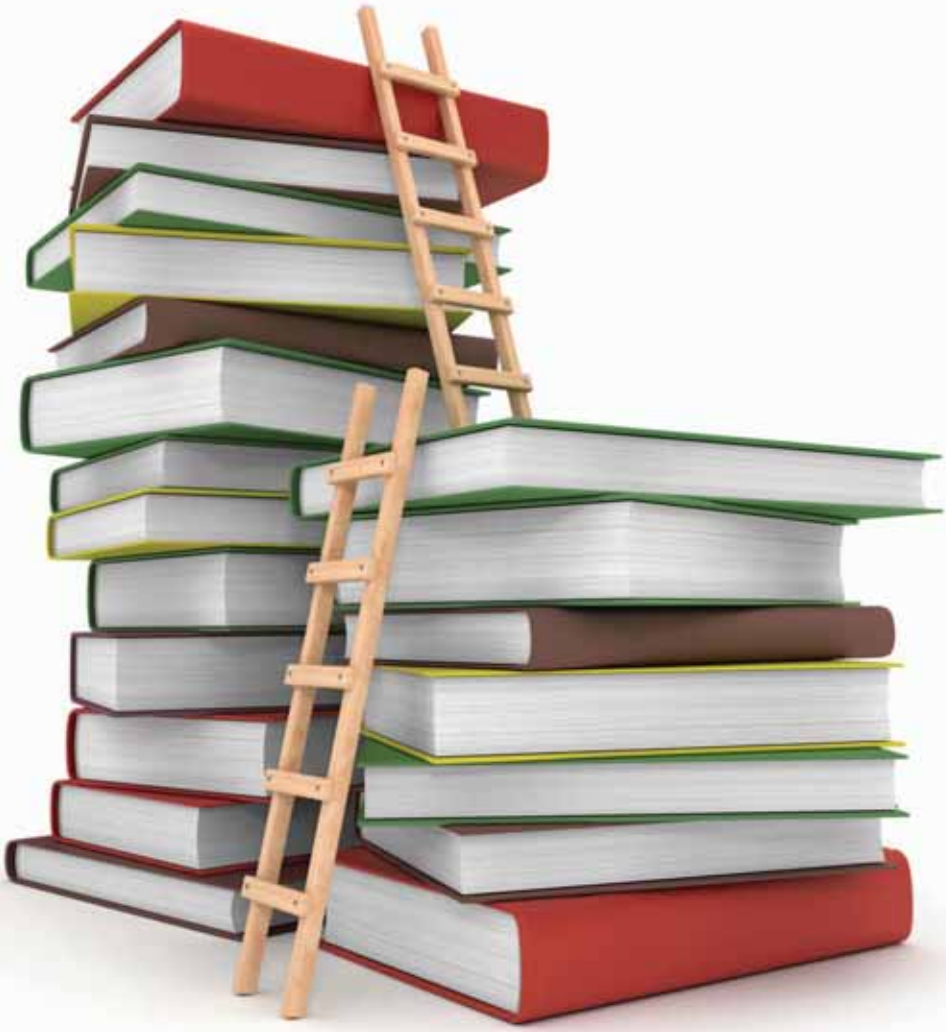

CENTRAL
BOOK SHOP

ABIDS : 5-9-186, Behind SBH (H.O.), Gunfoundry, Hyderabad - 1. Ph : 6646 8646, 2320 3108

AMEERPET : Lane Opp. Green Park Hotel, Hyderabad. Ph : 2340 0789

Edited, printed, published and owned by Manikonda Vedakumar,
Printed at Deccan Press, 1-9-1126/B, Azamabad, Hyderabad-500020, Telangana,
Published at CHANDRAM, 3-6-712/2, St.No.11, Himayatnagar, Hyderabad-500029, Telangana, Editor Manikonda Vedakumar